

Tárgy: Látogatás az Egyházügyi Hivatal elnökénél.

Kedves Sik elvtárs!

A Román Népköztársaság Diákegyesületei Szövetségének II. országos konferenciáján meghirdetett román és magyar iskolák egyesítésével kapcsolatos határozat nyomán néhány olyan meglepő belső kérdésről kaptam tájékoztatást, amelyet túlzottan bizalmas jellegénél fogva nem akarok az egyébként erről a témáról szóló jelentésemben megemlíteni. Ezúton közlöm azt, amit hallottam, megjegyezve, hogy a hírek valódiságát nem állt módomban ellenőrizni. (Mondanom sem kell, hogy szeretném, ha az alábbiak nem lennének igazak.)

A március 10-e körüli napokban Kádár Kálmán sajtóattaché felesége az egyik bukaresti kórházban feküdt. Megismerkedett Farkas Gizellával, Fazekas János elvtárs nővérel. Kádár elvtársnő közlése szerint Farkas Gizella többek között a következőket mondta: „Az egyik este testvérem, János nagyon idegesen jött haza. Ölébe vette a kisebbik fiát, és azt mondta neki: No, fiam, te már nem fogsz magyar iskolába járni.” Amikor Fazekas elvtárs nővére és felesége megkérdezték tőle, hogy mi történt, elmondta, hogy Gh. Dej elvtárs kijelentette előtte: 1 éven belül minden magyar iskolát megszüntetnek. Fazekas elvtárs ezzel nem értett egyet – mondja Gizella –, amire Gh. Dej elvtárs azt mondta neki: „Te csak hallgass, ne magyarkodj, mert ráfizethetsz. A te fiad még most is magyar iskolába jár.” Fazekas elvtárs erre állítólag azt válaszolta, hogy őt nem lehet megijeszteni, és amíg Romániában magyar iskola lesz, a gyermekeit oda fogja járatni. Farkas Gizella ehhez hozzátette, fel vannak készülve arra, hogy Fazekas Jánost emiatt állandóan zaklatni fogják, mint Gróza Pétert, aki tudvalévően nagy barátja volt a magyarságnak. „Az én testvérem soha nem fogja megtagadni a magyarságát, mint ahogy Málnási tette, aki egy funkcióért a nevét is megváltoztatta” – mondta Farkas Gizella.

Egy másik alkalommal a kórház egyik professzora Kádár elvtársnőnek a következőket mondta: „Attól tartok, hogy mi hamarosan össze fogunk veszni – mármint a két ország – a romániai magyar iskolák felszámolása miatt. Egy rendelettel akarják ezt a nagy kérdést is megoldani, mint az orvosok magánpraxisának a megszüntetését.”

Hajnal Sándor konzuli attachénk az elmúlt hetekben hagyatéki ügyben Kolozsváron volt, központi megbízatás alapján. Véleménye szerint a városban a hangulat igen nyomott volt, az emberek nem mernek nyíltan beszélni, mert félnek a következményektől. Az egyetemek egyesítésével kapcsolatban attól félnek, hogy fokozatosan megszüntetik a magyar nyelvű oktatást, és a magyar iskolákat is felszámolják. Hallotta, hogy megszüntetik a magyar színházat és a magyar operát. Olyan hírek vannak, hogy Kolozsváron ezentúl 1 prózai színház és egy opera lesz, amelyben felváltva játszanak román, illetve magyar darabokat. Mindezek a kérdések a nemzeti-ségi jogokon túl sok száz magyar embert egzisztenciálisan is nyugtalanítanak.

A marosvásárhelyi Orvosi és Gyógyszerészeti Intézet kötelékéből az elmúlt napokban azonnali hatállyal elbocsátottak két tanárt, Korda Ferencet és dr. Szerényi Lajost, mert az iskolák egyesítésével kapcsolatban aggodalmuknak adtak kifejezést a magyar nyelv használata terén. Hasonló ok miatt megdorgálták dr. Lőrincz Ernő egyetemi tanárt is.

Egy bukaresti elvtárstól nyert értesülesem szerint a kolozsvári egyetemi tanárok és diákok értekezlete drámai lefolyású volt. A több napig tartó ülést Ceaușescu elvtárs, a PB tagja, a KB titkára vezette le. Hírek szerint Balogh Edgár egyetemi tanár felszólalását megszakította, rendreutasította, olyan kifejezéseket használt vele szemben az elnöki székből, hogy „Maga még mindig itt tart ... a marxizmus alapvető kérdéseivel sincs tisztában, és ilyen emberekre van bízva a mi fiatalságunk nevelése...” Közlések szerint Nagy István író és Szabédi László egyetemi tanár felszólalását is sértő kifejezésekkel szakította félbe, több alkalommal türelmetlenül. Az egyik szünetben Szabédi László, aki egyesek szerint az egyik legkimagaslóbb egyénisége progresszív értelemben a romániai magyarságnak, néhányadmagával beszélgetett az egyetem folyosóján. Az ülés újrakezdésének elején Ceaușescu elvtárs kihívta Szabédi Lászlót az elnökségi asztalhoz, és arra kérte, mondja el nyíltan, miről beszélgetett társaival a folyosó végén.

Hírek szerint az egyesítéssel kapcsolatos bejelentéseket általában tapssal fogadták azért, mert egyszerűen nem lehetett mást csinálni. Senki sem kockáztathatja meg, hogy kizárják az egyetemről, leváltsák katedrájáról. A két kolozsvári egyetem egyesítésére az ősszel kerül sor, egyesek azt mondják, hogy ez nem egyesítés lesz, hanem a magyar egyetem beolvasztása a román egyetembe, ahol a tanítási nyelv teljes egészében román lesz, s csak egy magyar irodalom tanszék marad magyar nyelvű előadókkal.

Az egyesítés kérdésében néhány elvtárs szerint messzemenő tervek megvalósításáról van szó. Bizonyos intézkedések történnek az újságok és folyóiratok, illetve ezek szerkesztése terén is. Több szakmai hetilapot készülnek megszüntetni, amelyek kiadását először 1949-ben engedélyezték, 1952-ben betiltották, 1955-ben ismét engedélyezték, 1956-ban betiltották, és 1957-ben újból engedélyezték. Állítólag tervek vannak bizonyos magyar lapok, mint pl. a „Szakszervezeti Élet”, „Ifjúmunkás”, „Nők lapja” stb. további meghagyására, azonban a megfelelő román lapok szerkesztőségébe beolvasztva, román főszerkesztők felügyelete alatt. Az itteni magyar nyelvű „Népsportot” néhány héttel ezelőtt beszüntették. Szó van a „Tanügyi Újság” beszüntetéséről is. Magam hallottam az „Előre” egyik szerkesztőjétől, aki erősen bírálta a Marosvásárhelyen megjelenő „Művészet” c. folyóiratot: olyan rossz, hogy megért a felszámolásra.

Biztosat mindezekről a kérdésekről csak annyit tudok, amennyi az újságokban megjelent, ennek kapcsán a következő alkalommal jelenteni fogok. Nagykövetségünk részéről csak rendkívül óvatosan érdeklődünk az egyesítéssel kapcsolatos kérdésekről, hivatalos beszélgetéseinknél nem vetjük fel a kérdést, nekünk sem vetik fel a román elvtársak. Így igen kevés az a tájékoztatás, amely ezzel a fontos kérdéssel kapcsolatban rendelkezésemre áll. A magam részéről el tudnám fogadni az iskolák egyesítésére irányuló intézkedés helyességét, ha ez valóban az ezzel kapcsolatban idézett lenini felfogásnak megfelelőképpen valósulna meg, és nem sértené a nemzeti kisebbségeket, nem keltene közöttük nyugtalanságot, ami elsősorban az RNK számára lenne nem kívánatos ebben az időszakban. Félek azonban, hogy az akció kapcsán többször hangoztatott kisebbségi nyelvhasználat biztosításának ígérete sok helyen papíron marad, és egyoldalú intézkedésekkel durván sérteni fogják az itteni magyarság nemzeti jogait. Elovastam Leninnek azt a cikkét, amelyből Gheorghiu-Dej elvtárs idézte az egységes iskolákra vonatkozó kérdéseket, és amelynek alapján most ezt tízszer és százszor citálva hozzákezdtek az egyesítés gyakorlati megvalósításához. Lenin erről a kérdéstről 1911-ben ír, az akkori cári iskolapolitikai intézkedésekkel kapcsolatban Pétervárott. Valóban, szó szerint azt ír-

ja, amit itt az elvtársak idéznek, de van a cikkben egynéhány olyan mondat, amely-ről ezen akció kapcsán nem szabad megfeledkezni, s amit a lapok nem idéznek. Lenin a következőket írja: „...Lehetséges-e, kérdezik majd tőlünk, a 48.076 pétervári tanuló között biztosítani egy grúz gyermek érdekeit az egyenjogúság alapján? Mi erre azt válaszolhatjuk: külön grúz iskolát létesíteni Pétervárot a grúz nemzeti kultúra alapján lehetetlen ... de nem hangoztatunk káros nézeteket, és nem törekszünk semmi lehetetlenségre, ha azt követeljük, hogy a gyermeknek bocsássanak rendelkezésére ingyen állami helyiséget a grúz nyelv, a grúz történelem stb. tanulására, ha azt követeljük, hogy szerezzenek neki grúz könyveket a központi könyvtárából, az állam fedezze a grúz tanító javadalmazásával kapcsolatos költségek egy részét stb. Igazi demokráciában... a lakosság ezt okvetlen elérheti...” Ezt írja Lenin egy grúz gyermekkel kapcsolatban, itt pedig igen sok a „grúzsok” száma, s attól tartok, hogy ezt a fontos szempontot nem veszik figyelembe. Itt Bukarestben több helyütt azt hallani románok körében, hogy azért kell megszüntetni a magyar iskolákat, mert azokban nacionalista nevelés folyik, tehát: uszítják a román lakos-ságot a romániai magyarság ellen.

Emiatt nyugtalanít ennek a kérdésnek a felvetése, mert attól tartok, ha tényleg van komoly elszigetelési törekvés, olajjal akarják a tüzet oltani. Igen sok kárt okozott a zsidó kivándorlás széles körű engedélyezése, helytelen betiltása, aminek következtében sok ezer ember került ki állásából, adta el majdnem mindenét, és ma rendkívül súlyos viszonyok között tengődik. Tartok tőle, hogy az iskolakérdés felvetése nem egy fontos társadalmi kérdés megoldását hozza magával, hanem újabb nyugtalanságot fog kelteni.

Keleti Ferenc nagykövet

[TRADUCERE]

Ambasada Republicii Populare Ungare

București, 3 aprilie 1959

Subiect: Vizită la președintele Oficiului Cultelor

Dragă tovarășe Sik!

În urma hotărârii celei de-a doua conferințe naționale a Uniunii Asociațiilor Studenților din Republica Populară Română de unificare a școlilor românești și maghiare am obținut informații despre câteva probleme interne surprinzătoare și, având în vedere caracterul lor deosebit de confidențial, nu am vrut să le includ în raportul meu despre acest subiect.

Prin prezenta voi comunica ceea ce am auzit, menționând că nu am putut verifica veridicitatea știrilor. (Cred că nu mai este necesar să spun că aș dori ca cele ce urmează să nu fie adevărate.)

În jurul zilei de 10 martie, soția atașatului de presă, Kálmán Kádár, se afla la un spital din București. A făcut cunoștință cu Gizella Farkas, sora tovarășului János Fazekas. După spusele tovarășei Kádár, Gizella Farkas ar fi spus printre altele că: „Într-una din seri, fratele meu, János, a venit acasă foarte supărat. L-a luat în brațe pe fiul său mai mic, spunându-i: «Fiule, tu nu vei mai merge la școală maghiară»”. Când sora și soția tovarășului Fazekas l-au întrebat ce se întâmplase, acesta le-a povestit că tovarășul Gh. [Gheorghiu-] Dej a declarat în fața lui: în anul următor se

vor desființa toate școlile maghiare. Tovarășul Fazekas nu a fost de acord cu această hotărâre – spunea Gizella –, la care tovarășul Gh. Dej i-a răspuns: „Tu să taci din gură, nu te mai comporta ca un mare unгур, pentru că ai putea plăti. Fiul tău încă mai merge la o școală maghiară”. Tovarășul Fazekas a răspuns, după spusele sorei lui, că el nu poate fi intimidat și atâta timp cât în România vor exista școli maghiare, el își va trimite copiii acolo. Gizella Farkas a mai adăugat că sunt pregătiți și pentru cazul în care János Fazekas va fi hărțuit pentru această afirmație, tocmai ca și Petru Groza, care a fost cunoscut ca mare prieten al unгурimii. „Fratele meu niciodată nu-și va nega originea maghiară, precum Málnási, care și-a schimbat și numele pentru o funcție” – a spus Gizella Farkas.

Cu o altă ocazie, unul dintre profesorii spitalului i-a spus tovarășei Kádár: „Eu cred că noi doi ne vom certa în curând – mă refer la cele două țări –, din cauza desființării școlilor maghiare din România. Se dorește rezolvarea acestei probleme printr-o hotărâre, ca de altfel și desființarea practicilor particulare ale medicilor”.

Sándor Hajnal, atașat consular, a fost la Cluj în ultimele săptămâni pentru rezolvarea unei probleme de moștenire, cu însărcinare din partea Centrului. După părerea sa, atmosfera din oraș a fost foarte apăsătoare, oamenilor le este frică să vorbească liber, pentru că se tem de consecințe. În legătură cu unificarea universităților se tem că se va desființa integral învățământul în limba maghiară, gradual și școlile maghiare vor fi de asemenea închise. A auzit că se va desființa atât teatrul maghiar, cât și opera maghiară. Există zvonuri conform cărora la Cluj va exista un singur teatru și o singură operă, în care se vor juca atât piese românești, cât și maghiare. Toate aceste probleme produc tensiune în rândul multor sute de maghiari datorită insecurității existențiale, dincolo de aspectul legat de problema drepturilor etnice.

Institutul de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș a demis în ultimele zile, fără nici un fel de preliminarii, doi profesori, pe Ferenc Korda și pe dr. Lajos Szerényi, pentru că și-au exprimat temerile legate de folosirea limbii maghiare în urma unificării școlilor. Din cauze asemănătoare a fost muștrat și dr. Ernő Lőrincz, profesor universitar[1].

Conform spuselor unui tovarăș de la București, ședința profesorilor și studenților clujeni a fost dramatică. Ședința care a ținut mai multe zile, a fost prezidată de tovarășul Ceaușescu, membru al Biroului Politic, secretarul CC. Conform relatărilor, a întrerupt discursul profesorului universitar Edgár Balogh, l-a pus la punct folosind expresii înjositoare din scaunul prezidențial, de genul: „Dumneata doar te afli aici..., că nu cunoști nici întrebările de bază ale marxismului și educarea tinerilor noștri este lăsată pe seama unor astfel de oameni”. Conform unor declarații, și cuvintele scriitorului István Nagy și ale profesorului László Szabédi au provocat nenumărate asemenea întreruperi înjositoare. Într-una din pauze, László Szabédi, care în sens progresist este unul dintre personalitățile mari ale maghiarimii din România, stătea de vorbă cu mai mulți colegi de la Universitate pe coridor. Imediat după pauză, după continuarea ședinței, tovarășul Ceaușescu l-a chemat pe László Szabédi la masa prezidiului și l-a rugat să spună deschis despre ceea ce a vorbit cu colegii săi la capătul coridorului.

După câte am aflat, anunțurile legate de unificare au fost primite în general cu aplauze pentru că pur și simplu nu se putea face altceva. Nimeni nu poate risca să fie exclus din cadrul universității, să fie scos din post. Unificarea celor două universități va avea loc în toamnă, unii considerând că limba de predare va fi peste tot limba română și numai catedra de limbă și literatură maghiară va funcționa în limba maghiară.

După părerea unor tovarăși, chestiunea unificării vizează realizarea unor planuri pe termen lung. Se iau deja unele măsuri în ceea ce privește ziarele și revistele, respectiv redactarea acestora. Se prevede desființarea mai multor săptămânale de specialitate, a căror editare a fost aprobată pentru prima dată în 1949, au fost interzise în 1952, în 1955 fiind din nou aprobate, în 1956 s-au interzis din nou, pentru ca să fie din nou aprobate în 1957. Se presupune că există planuri pentru păstrarea unor periodice maghiare, ca de exemplu „Szakszervezeti Élet” [Viața Sindicală], „Ifjúmunkás” [Tânărul Muncitor], „Nők lapja” [Revista femeilor] etc. Acestea vor fi incluse în redacțiile periodicelor românești aferente, fiind supravegheate de redactori-șefi români. „Sportul popular” de aici, în limba maghiară, a fost interzis cu câteva săptămâni în urmă. S-a discutat și desființarea ziarului Ministerului Educației. Am auzit personal de la unul din redactorii ziarului „Előre” [Înainte], care critica puternic revista „Művészet” [Arta] editată la Târgu Mureș, că este atât de proastă încât merită să fie desființată.

Ceea ce știu sigur despre aceste probleme este doar cât am citit din ziare, în legătură cu acest lucru voi da mai multe informații în următorul raport. În numele Ambasadei noastre ne interesăm într-un mod foarte circumspect de problema unificării, în discuțiile oficiale nu punem problema, nici tovarășii români nu o discută cu noi. Din această cauză este minimală informația pe care o pot transmite în această problemă. Eu personal aș putea accepta corectitudinea demersurilor în vederea unificării instituțiilor de învățământ, dacă aceasta ar fi în conformitate cu doctrina leninistă și nu ar leza minoritatea națională, nu ar produce reacții în rândul acesteia, care nu este de dorit în primul rând pentru RPR în acest moment. Mă tem însă că promisiunea asigurării folosirii limbii maghiare va rămâne în multe locuri neaplicată și va leza drepturile minorității maghiare de aici prin hotărâri unilaterale. Am citit articolul lui Lenin din care tovarășul Gheorghiu-Dej a citat fragmente referitoare la școli unitare, citate care, repetate de zeci și sute de ori, servesc drept bază la înfăptuirea procesului de unificare. Lenin scrie despre această temă în 1911, despre acțiunile politicii școlare țariste din acea perioadă de la St. Petersburg. Într-adevăr, articolul conține cuvânt cu cuvânt ceea ce tovarășii de aici au citat, dar pe lângă aceasta există fraze în text pe care nu avem voie să le neglijăm, pentru că vizează acest proces, dar pe care periodicele nu le amintesc. Lenin scrie următoarele: „Este posibilă oare, ne vor întreba, asigurarea drepturilor unui copil georgian printre 48.076 elevi din St. Petersburg pe baza egalității în drepturi? Noi răspundem la această întrebare astfel: înființarea unor școli georgiene la St. Petersburg pe baza culturii naționale georgiene este imposibilă..., dar nu propagăm viziuni greșite și nu ne străduim să realizăm imposibilul dacă cerem ca să fie puse la dispoziția copiilor georgieni gratis spații ale statului pentru învățarea limbii, istoriei georgiene etc, dacă solicităm să li se procure cărți în georgiană de la bibliotecile centrale, plata profesorilor care se ocupă de asigurarea acestei culturi fiind parțial subvenționată de stat etc. Într-o democrație adevărată... aceste lucruri sunt realizabile”. Lenin scrie aceste idei legate de un copil georgian, iar aici numărul „georgienilor” este mult prea mare, ceea ce, mă tem, nu este luat în considerare. În multe locuri din București se pot auzi păreri ale unor români, care spun că școlile maghiare trebuie desființate, pentru că în cadrul lor are loc o educație naționalistă, deci: românii sunt ațâțați împotriva maghiarilor din România.

Din această cauză, mă neliniștește această problemă, pentru că mă tem că dacă într-adevăr există o ambiție de izolare așa de serioasă, ei doresc să stingă focul cu ulei. Permișiunea emigrării evreilor a cauzat suficiente pagube morale, apoi in-

terzicerea ei greșită, care a dus la demiterea mai multor mii de oameni care au fost nevoiți să vândă tot ce aveau și azi trăiesc în mizerie. Mi-e teamă că punerea problemei unificării școlilor nu va aduce nici o soluție în această chestiune socială, dimpotrivă, va produce din nou neliniște.

Ferenc Keleti, ambasador

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-16/b-szn-1945-68.II, f.521-524)

[1] Asupra Institutului de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș vezi volumul *A marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 50 éve* [50 de ani ai Institutului de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș], ed. László Diószegi și Zoltán Fejős, Budapest, A Magyarágkutató könyvtára XVIII, 1995.

73

PROCES-VERBAL

Încheiat în ședința de lucru a Comisiei de propuneri pentru unificarea celor două universități din Cluj, din ziua de 7 aprilie 1959

Ședința se deschide la ora 9. Au fost prezenți următorii tovarăși: Vaida Vasile, prim-secretar al Comitetului Regional PMR Cluj; Daicovicu Constantin, rectorul Univ. „Victor Babeș”; Takács Ludovic, rectorul Univ. „Bolyai”; Roșca Alexandru, [pro]rectorul Univ. „V. Babeș”[1]; Csendes Zoltán, prorector Univ. „Bolyai”[2]; Demeter Ioan, profesor Univ. „Bolyai”; Meleg Francisc, locțiitor secretar al Comitetului de Partid pe centrul universitar; Topan Vasile, secretar al Comitetului de Partid al Universităților „Babeș-Bolyai”; Dancsuly Andrei, șeful secției știință și cultură a Comitetului Regional de partid; Cheresteșiu Victor, profesor la Univ. „V. Babeș”; Petrovici Emil, profesor la Univ. „V. Babeș”[3]; Popovici Tiberiu, profesor la Univ. „V. Babeș”; Péterfi Ștefan, Univ. „Bolyai”; Marincaș Valeria, profesoară Univ. „V. Babeș”, Nagy Ludovic, conferențiar Univ. „Bolyai”.

Tov. Vaida Vasile deschide ședința arătând următoarele:

Noi am format, după cum știți, 4 colective însărcinate să pregătească documentația necesară în vederea propunerilor pentru unificarea celor două universități. A fost un colectiv care a studiat formele de activitate comună ce au existat până în prezent între cele două universități și facultățile în care există două limbi de predare; un colectiv a studiat paralelismul dintre cele două universități; un alt colectiv a întocmit un studiu cu privire la situația cadrelor didactice a celor două universități, iar ultimul colectiv întocmește situația clădirilor, spațiului și laboratoarelor celor două universități. Colectivele însărcinate cu întocmirea documentației și-au încheiat lucrările, iar tovarășii au întocmit o scurtă informare, care va fi prezentată de tov. Dancsuly.

După această informare va trebui să trecem la discutarea profilului noii universități și a principiilor care trebuie să stea la baza acestei universități; o universitate cu conținut marxist, care să pregătească cadre de un înalt nivel științific,

educate în spiritul internaționalismului proletar, al patriotismului socialist, în spiritul prieteniei și întăririi frăției dintre poporul român și minoritățile naționale. Dau cuvântul tovarășului Dancsuly, care va prezenta informarea.

Tov. Dancsuly Andrei prezintă informarea cu privire la documentațiile întocmite de cele 4 colective. Membrii comisiei sunt de acord în unanimitate cu informarea prezentată. Comisia stabilește să propună ca sediul central al universității să fie în str. Kogălniceanu nr. 1, iar denumirea ei să fie: Universitatea de stat din Cluj.

Tov. Vaida Vasile: Să trecem acum, să analizăm cum am vedea profilul viitoarei universități.

Tov. Daicoviciu Constantin: Eu văd viitoarea universitate în felul următor: o singură conducere, 6 facultăți cu decanate. Cred că va trebui să cerem să aibă universitatea 3 prorectori. La facultățile mari vor putea fi și 2 prodecani. Unul dintre prorectori trebuie să fie din științele naturale, ale naturii experimentale pozitive.

În cadrul facultăților vor fi secții pe specialități, nu secții pe limbi. În cadrul secțiilor pe specialități vor fi catedre unice, cu șefi de catedre și șefi adjuncți. Trebuie să căutăm ca colectivele de catedre să le facem în așa fel ca să nu fie prea mari și să nu facem colective care nu-și au rostul.

Acum se pune problema învățământului ca limbă. Fără îndoială, în principiu noi trebuie să adoptăm limba română în general ca limbă de predare în această universitate, cu următoarele modificări, excepții: sunt de părere ca toate limbile moderne să fie predate în limba respectivă, vreau să spun că este nevoie să facem paralel cursuri pentru limba germană, pentru limba română, sau pentru altele. O limbă modernă se învață mai bine atunci când profesorul îți vorbește în limba respectivă. În afară de aceasta, aș mai propune următorul principiu: cursurile de specialitate, de înaltă calificare, care privesc cercurile științifice, trebuie făcute în românește.

Să începem cu facultatea juridică. Nu găsesc că este în interesul tineretului nostru ca la facultatea juridică să se predea în limba maghiară. Aș propune ca toate materialele să fie predate în limba română. S-ar putea ca pentru terminologie să fie un curs de terminologie pentru acei tineri care vor funcționa în orașele sau ținuturile cu majoritatea populației maghiare, pentru ca aceștia să cunoască terminologia juridică în limba maghiară.

Să trecem la facultatea de chimie, fizică-matematică, la facultatea de științele naturale și facultatea de istorie și filosofie. Sunt de acord ca facultatea de filosofie să o facem așa încât să dăm cadre care să poată preda în învățământul mediu logică, pedagogia, psihologia, economia politică și marxismul. Revenind la juridice, pentru planificatori nu mai este nevoie de o secție separată în limba maghiară. Acei care vor deveni profesori, vor face aceasta în cadrul facultății de istorie și filosofie.

La filologie, aici este clar, nu vorbim de secțiile didactice, vorbesc de secțiile mari, sigur că va fi o secție de limbă și literatură română și o secție de limbă și literatură maghiară. Cine îmbină economia cu istoria, acela se va conforma propunerii planului respectiv. Pentru limbile moderne este în interesul oamenilor să se facă predarea în limba respectivă, germana în germană, franceza în franceză, rusa în rusă. Dacă un lector, care predă limba rusă și el știe ungereste, un cuvânt sau două îl poate explica în limba maghiară dacă crede de cuviință.

La istorie, în principiu, am propus ca cursurile de specialitate pentru studenții din anii 3, 4, 5 să se facă în românește, iar celelalte cursuri tot în românește în anul 1, 2 și 3, cu excepția unor cursuri generale pentru viitorii profesori secundari care trebuie să aibă posibilitatea de a cunoaște termenii tehnici și de a preda în un-

gurește. Adică să fie predate cursurile în românește, cu excepția câtorva cursuri, care să fie predate pentru tinerii maghiari în ungurește, ca să se obișnuiască cu terminologia și pentru ca să aibă posibilitatea de a preda în limba maghiară.

La celelalte trei facultăți după același principiu: cursuri de specialitate în românește, celelalte cursuri generale în românește, iarăși cu excepția unor cursuri generale în anul 1,2 și 3, unde se va preda de cadre didactice care cunosc limba maghiară pentru tinerii care vor deveni profesori de școli medii.

Se va putea răspunde că nu știu toți studenții românește. Este adevărat că unii studenți vin din școlile medii cu slabă pregătire în limba română. Aceasta cred că este de deficiența preocupării. În viitor credem că cei din școlile medii vor veni în școlile superioare așa de bine pregătiți ca să poată audia un curs în limba română. Fără discuție că în cursul primelor 6 luni sau timp de un an orice student, indiferent care este limba lui maternă, va reuși să-și însușească limba de predare generală, limba românească. Ținând cont de faptul că nu toți cunosc bine limba română, cred că la examenele de admitere poate să se folosească de limba maternă, ca să nu fie nici un decalaj între ei și tinerii cu limba maternă română. Și la examenele semestriale sau la sfârșit de an, în primul an, putem fără nici o grijă cu concesi să permitem ca ei să se poată folosi și de limba maghiară, dacă au încă greutate de a se exprima românește. Aceasta cred că va dispărea în anul 3 sau 4.

Și la pedagogie va trebui să fie și un curs în limba maghiară pentru terminologie, pentru profesorii care vor preda în școlile medii maghiare.

Aceasta este părerea mea pentru a schița profilul și felul de activitate a universității celei noi de stat din Cluj.

Tov. Takács Ludovic, rectorul Univ. „Bolyai”: Eu cred că tov. Daicoviciu pornește de la un punct de vedere care nu poate fi acceptat nici din punct de vedere politic, nici din punct de vedere al marxismului. Și nu se poate accepta nici din punctul de vedere de la care pornește dispoziția dată de conducerea partidului nostru în ceea ce privește unificarea celor două universități. În primul rând, tov. Daicoviciu trebuie să-și amintească atunci când tov. Gh. Gheorghiu-Dej a pus această problemă, că de repetate ori tov. Gh. Gheorghiu-Dej i-a adus aminte tov. Daicoviciu să nu se gândească că este vorba de a impune limba română, ci de a găsi o astfel de organizare care să înlesnească în mai mare măsură apropierea tineretului și înfrățirea între tinerii români și cei de alte naționalități. De aceea, nu limba este aceea care stă prima dată, care este în discuție, ci modalitatea de a împrieteni acești tineri. Școală unică, în care este posibilă rezolvarea în mai bune condiții a învățământului în limba maternă. Deci nu este vorba de a desființa învățământul în limba maternă, ci este vorba de a găsi o astfel de organizare ca tinerii români și maghiari să muncească împreună, să trăiască împreună și astfel cunoscându-se ei să se împrietenească. De aceea, pornind de la aceasta, eu socotesc că nici nu se poate pune problema așa cum tov. Daicoviciu a pus-o. Aici este vorba de unificarea celor două universități, care există. De aceea, nu se poate pune problema ca această universitate să fie cu limba de predare exclusiv română.

Eu cred că trebuie spus de la început că această universitate mare din Cluj are două limbi de predare: română și maghiară, și trebuie să ne gândim cum rezolvăm această problemă. Problema limbii române se pune într-adevăr și este nevoie ca minoritățile naționale să învețe și limba română.

Tov. Vaida Vasile: Tovarășe Takács, d-ta vorbești numai de universitatea cu două limbi ca problemă principală, iar când vorbești despre limba română o amintești printre celelalte, spunând că „și limba română”. Cred că ar fi mai bine să dis-

cutăm despre conținutul ce trebuie să-l aibă noua universitate. De asemenea, consider că nu este justă enervarea ce se observă la tov. Takács, deoarece ne-am adunat aici să dezbaterem problemele. Pot să existe păreri deosebite, dar trebuie discutate calm, cu pricepere, să găsim căile cele mai bune de rezolvare.

În ceea ce privește limba română, să ne fie clar că este limbă de stat și că ea trebuie învățată. Să nu vorbim mereu că „și limba română”. Am greșit că nu i-am dat importanța cuvenită și trebuie să recunoaștem această lipsă. Cum este posibil tovarășe Takács ca absolvenți ai școlilor medii să nu cunoască aproape deloc limba română.

Tov. Takács Ludovic: Dat fiind situația de la noi din țară, este nevoie de o limbă de stat, care este o limbă de comunicare între cetățeni. De aceea, un cetățean trebuie să cunoască limba română, pentru că numai așa se poate încadra în viața economică și politică a țării. Aceasta într-adevăr este o obligativitate, aceasta este foarte clar. Însă este și o altă problemă a învățământului în limba maternă. Problema învățământului în limba maternă – și tocmai de aceea este susținută de marxism-leninism, pentru că este modalitatea prin care oamenii își însușesc cunoștințele mai bine. Or, această lege a naturii nu poate fi desconsiderată nici în învățământul superior. Tocmai de aceea, conducerea partidului a organizat învățământul în limba maternă.

Înființarea Universității „Bolyai” nu a fost o greșeală că a fost în limba maternă, ci a fost o greșeală că a fost organizată separat. Noi nu putem admite nici un moment că regimul de democrație populară a organizat învățământul în limba maghiară numai până la universitate; aceasta nu a fost o greșeală că s-a organizat învățământul superior în limba maghiară, pentru că a fost o poruncă a marxism-leninismului, pentru că în acest fel tinerii care au învățat în limba maternă au putut să-și însușească cunoștințele mai temeinic, ca să pregătim cadre care cunosc bine tainele științei, să devină oameni pregătiți pentru aceste sarcini.

De aici, trebuie să pornim noi ca să aducem la aceeași platformă două cerințe: de a pregăti cadre de un înalt nivel științific și totodată în învățământ începând cu școlile primare, fiii minorităților naționale să învețe limba română, ca atunci când intră în producție să poată să corespundă oriunde în această țară. Deci, în organizarea acestei universități, de aici trebuie să pornim, și eu atunci nu văd altă posibilitate decât ca să fie secții. În primul rând, în organizarea universității sunt secții pe specialități, însă în afară de aceste secții de specialitate trebuie să fie secții pe limbi. Cred că în situația aceasta, când vin la universitate tineri maghiari, care cunosc foarte puțin limba română, trebuie să le dăm această înlesnire – să menținem aceste realizări mari ale regimului democratic – ca ei să poată să-și însușească știința în limba lor maternă. Eu sunt convins că dacă trăiesc împreună și învață împreună, ei în cursul acestor ani de studii vor învăța bine limba română. Folosind totodată limba lor maternă, își vor însuși cunoștințele mai bine.

În cadrul facultăților comune, catedrele rămân cu cursuri în două limbi: română și maghiară. Este adevărat că mai sunt excepții, de exemplu pentru profesorii care se pregătesc să devină profesori de limba română. Dacă sunt secții și în limba română și maghiară, studentul va reuși să-și însușească mai bine cunoștințele. Principalul este ca noi să nu căutăm să facem un pas înapoi, un pas care este în contradicție cu principiul marxist-leninist. Eu consider că dacă tinerețului nu va avea posibilitatea să învețe în limba maternă în învățământul superior, atunci vrând nevrând o să se ferească să vină la universitate. Noi avem foarte multe cazuri de tineri care se feresc să meargă la Politehnică, sau în alte institute, unde se predă numai în limba română. În școlile elementare și medii se predă

limba română foarte prost. Să facem ca în școlile primare, secundare, limba română să fie predată așa cum trebuie de către profesori bine pregătiți. De aceea, cred că această problemă se poate rezolva, fără să desființăm unele sectoare ale învățământului în limba maternă, pentru că nu acesta este scopul. Scopul nostru este ca în școlile noastre să pătrundă mai adânc internaționalismul proletar.

Dintr-o situație statistică din anul 1938 se poate vedea că atunci numărul tinerilor maghiari, care erau la universitate, reprezenta numai 1,5% din totalul studenților[4], iar astăzi reprezintă 4,5%. Aceasta ne arată că predându-se numai în limba română atunci, lor le era frică să se înscrie la universitate. Or, trebuie să recunoaștem că tocmai această posibilitate de a se învăța în limba maternă, astăzi, a făcut ca să crească așa de mult numărul studenților maghiari în comparație cu anul 1938.

Tov. Vaida Vasile: Trebuie să recunoaștem avantajele și drepturile create de către partidul nostru minorităților naționale. Faptul că în anul 1938 erau așa puțini studenți de naționalitate maghiară la universitatea din Cluj se datorează politicii de asupraire națională a regimului burghezo-moșieresc de atunci și nu pentru că s-a predat numai în limba română, așa cum spune tov. Takács. Comparația făcută de tov. Takács, că numărul studenților maghiari a fost mic în timpul regimului burghez numai pentru că se învăța în limba română și că astăzi este mai mare numai pentru că se învață în limba maghiară, înseamnă o jignire la adresa partidului și guvernului nostru, deoarece se neagă condițiile și drepturile create de regimul nostru atât poporului român, cât și minorităților naționale.

Tov. Takács Ludovic: Noi am avut o studentă care a spus că dacă nu ar fi putut învăța în limba maghiară ea nu ar fi putut ajunge la universitate.

Eu am făcut un sondaj la universitate, să vedem în ce măsură studenții cunosc astăzi limba română – pentru că noi nu facem plan de 10 ani, așa cum a spus tov. Daicoviciu – în anul 1, 2 și 3, unde se predă limba română, și am constatat lucrul următor că: mai mult de jumătate din studenții noștri de astăzi cunosc foarte slab limba română. Noi să vedem situația de astăzi, că copiii maghiari nu cunosc bine limba română, și în acest caz pentru ei a continua studiile în limba română ar fi o greutate foarte mare.

De aceea, sunt de părere că această universitate trebuie să funcționeze în două limbi. În primul rând prin faptul că suntem împreună se va ameliora și învățarea limbii române, aceasta va fi un ajutor pentru învățarea limbii române. În cadrul acestor forme de organizare vom găsi suficiente modalități ca unele discipline să fie predate numai în limba română, însă baza învățământului trebuie să fie în limba maghiară și aceasta este valabil și pentru învățământul juridic. Statisticile arată că la noi, la facultatea juridică de exemplu, în anul I sunt 12 studenți slab pregătiți în limba română și această situație este și la alte facultăți. Acești studenți și alți tineri care vor veni din învățământul mediu nu pot fi lipsiți de învățământul în limba maternă.

Însuși țelul pentru care partidul a pus la ordinea zilei această problemă a fost de a întări spiritul internaționalismului proletar; ca fiii minorităților naționale să învețe limba română, cred că putem ajunge și așa. Noi trebuie să stărpim din concepția tineretului spiritul șovin. Or, dacă noi le punem această sarcină (de a învăța în limba română), care este prea mare pentru ei, cred că nu vom ajunge la rezultate.

Tov. Daicoviciu Constantin: Noi am fost rugați să ne spunem părerea. Nu vreau să fac polemică, însă așa avea o întrebare: va fi o singură catedră, deci cum va fi atunci: catedră unică, iar cursurile în două limbi?

Țin să fac o precizare, că eu m-am referit la faptul că la școala primară ar fi putut să se învețe românește și nu la universitate. A doua precizare pentru colectivul nostru de aici. Eu vreau să precizez că eu nu am înțeles ca să fac o expunere documentată ca să argumentez pe linie marxist-leninistă părerile mele, dacă va fi nevoie o voi face cu argumente, acum însă nu am avut această intenție, fiindcă am răspuns numai invitației de a se da o părere.

O observație aș mai avea, anume că mi se pare că tov. Takács spunea că științele înalte nu se pot învăța decât în limba maternă, cu aceasta nu pot să fiu de acord. Mi se pare că dânsul nu vede nici acum că tineretul maghiar va ajunge vreodată la acea posibilitate încât să nu mai constituie limba o problemă de înțelegere. Mi se pare că este o neîncredere din partea dânsului, că tinerii maghiari vor ajunge să poată învăța la universitate în limba română.

Tov. Petrovici Emil, academician: Aș face o propunere în problema aceasta a limbii de predare. Înainte de a face propunerea, cred că ar fi nevoie să amintesc că de mult am simpatizat cultura aceasta națională în haină maghiară. Astfel, trebuie să țineți seama de acest lucru, când fac această propunere. În al doilea rând trebuie să vă spun că eu am făcut facultatea în românește, bulgărește și franțuzește. De aceea știu cum se învață facultatea și în alte limbi.

Propunerea mea este următoarea: întâi să ne gândim ce scopuri are învățământul universitar. Universitatea noastră are două scopuri: întâi să creeze oameni de știință și în al doilea rând de a crea viitorii profesori, și anume profesori universitari de un nivel mai înalt științific, precum și profesori de învățământ mediu.

În ceea ce privește învățământul științific la universitate, poate că are dreptate tov. Daicoviciu, că aici nu se pune problema învățământului în limba maternă. Când punem această problemă ne gândim la primul pas pe care îl face copilul în învățământ. Când am ajuns la nivelul științific mai înalt, atunci problema limbii se pune mai puțin. Să nu uităm că înainte învățământul superior se făcea într-o limbă străină, cum era în latinește. De aceea, prima sarcină a învățământului superior este să creeze oameni de știință și atunci nu se mai pune problema limbii. În ceea ce privește învățământul de la universitatea noastră, dacă ne gândim la nivelul științific, cred că nu poate să se pună problema; aceasta să se facă în limba românească, limba aceasta este limba oamenilor de știință din țara noastră. Astfel încât eu propun ca să nu existe decât o singură limbă de predare pentru acest nivel științific mai înalt. Și să nu aducem întotdeauna chestiunea aceea a limbii materne, care ne amintește de învățământul elementar.

Am spus că am făcut universitatea nu numai în românește, ci și bulgărește și franțuzește. Mulți au făcut universitatea în alte țări și acum mulți studiază în URSS, într-o limbă care le este destul de grea la început, au greutăți, dar pe urmă terminologia se învață, și învață la nivel științific. Din URSS se întorc mulți oameni care și-au făcut pregătirea în URSS. Noi observăm că ei nu prea cunosc terminologia noastră, dar foarte repede o învață și se adaptează. Nu am auzit că ei nu pot să predea de exemplu fizica sau chimia în învățământul mediu.

De aceea să trecem acum la a doua sarcină care o are universitatea, ca să pregătească și profesori pentru învățământul mediu. Natural, acei care vor preda în învățământul mediu românesc au terminologia cunoscută și pot să intre în învățământul mediu. Aici trebuie să fim atenți pentru viitorii profesori din școlile medii cu limba de predare maghiară. Pentru aceștia trebuie organizate cursuri de pedagogie și diferite specialități. Aceasta trebuie să se facă în așa fel încât oamenii să nu intre în învățământul mediu fără să nu cunoască. Aceasta se poate

face foarte ușor și nu trebuie organizat la fiecare catedră. Cred că studenții care nu posedă destul de bine limba română, repede se vor putea obișnui cu terminologia românească, să poată să-și dea examenele și în limba română, ca și în limba maghiară. Cred că profesorii la examene vor ține cont că nu se pot exprima chiar așa de bine.

În ceea ce privește problema, într-adevăr că poate să fie o nedumerire, dar nedumerirea provine din toate documentațiile care au fost până acum. Li se vor părea o atingere a prestigiului, a limbii lor. Eu cred că pot oamenii să fie lămurii să înțeleagă că la nivelul aceasta înalt și științific nu se mai pune problema de limbă maternă, mai cu seamă că ne gândim chiar la un fel de limbă științifică (esperanto), în care oamenii de știință cu toții să se înțeleagă. Nu știu dacă putem face comparație cu URSS, acolo este altceva. Problema națională nu se pune așa acut. PCUS și oamenii progresiști de acolo în cursul secolului al 19-lea au avut o astfel de acțiune în Uniunea Sovietică, încât la ei nu s-a pus niciodată așa de acut problema națională. Intellectualitatea rusă a fost întotdeauna atât de progresistă încât au văzut problema națională, încât nu stârnea neîncrederea celorlalte naționalități. Astfel, la ei este posibil ca nu numai în RSSF rusă, ci chiar și în celelalte republici naționale să nu se pună această problemă a predării în limba rusă. Cred că nu prea sunt facultăți în URSS unde să se predea de exemplu chimia în altă limbă decât în limba rusă. Eu cred că așa trebuie să vedem. Nu pentru anul acesta să ne organizăm, să nu facem greșeala din 1945, ci curajos să ne gândim ca în viitor să pregătim savanții fără să neglijăm însă învățământul în limba maternă din învățământul mediu și elementar.

Propunerea mea este deci ca tot învățământul acesta științific de la noi să se facă într-o singură limbă, nu în două, și aceasta nu se poate să fie decât limba română. Iar tot ceea ce privește problema pedagogică didactică în școlile medii, trebuie să introducem limba maghiară, însă nu la fiecare catedră.

Tov. Daicoviciu Constantin: Eu așa am văzut, ca pentru practica pedagogică unele cursuri generale să fie predate în limba maghiară.

Tov. Vaida Vasile: Sunt de acord cu tov. Petrovici, că pregătim studenți la un înalt nivel științific și să găsim toate căile fără să fie îngrădită participarea tuturor naționalităților conlocuitoare la acest învățământ superior, acesta trebuie să ne fie principiul care să ne călăuzească. Nu putem să fim de acord, așa cum a pus tov. Takács problemele. Nu limba este baza, ci baza este astăzi că s-au creat condiții egale pentru toți tinerii. Părerea mea este ca să ne apropiem de realitate, pentru că dacă punem de la început problema – așa cum a pus-o tov. Takács – ca în universitate să fie două limbi de predare, greșim.

Tov. Demeter János, profesor la Univ. „Bolyai”: Cred că trebuie să amintesc aici o recomandare a lui Lenin, care într-o discuție pe marginea problemei naționale recomandă ca minoritățile naționale să pună accentul întotdeauna pe lupta împotriva naționalismului, pe apropierea de societate și însușirea limbii majorității. Iar tovarășilor din populația care formează majoritatea le recomandă să pună accentul mai mult pe drepturile naționalităților. Dacă noi ne-am putea schimba cumva rolul ca să luptăm pentru o perfecționare a însușirii limbii române, iar tov. Daicoviciu ar putea să acorde o mai mare atenție celeilalte laturi a problemei, eu cred că ne-am putea foarte bine înțelege. Dacă Ministerul dă o sarcină să organizăm o facultate ca în viitor tinerii să nu aibă lipsuri și defecțiuni din cauza necunoașterii limbii române, atunci să existe dragoste și atenție, adică evitarea oricăror momente de neatenție, atunci cred că s-ar face cu mai multă însuflețire.

Problema organizării universității și a limbii de învățământ nu este numai o problemă de strict practicism, adică problema nu se poate reduce numai la o problemă de limbă propriu-zis, fiindcă este și o problemă politică și trebuie privită cu atenție. Noi deși suntem numai profesori universitari, noi să nu uităm niciodată că orice fapt al nostru, care merge înainte, are și repercursiuni asupra întregii populații, populația judecă faptele din acest punct de vedere. Tot Lenin spunea că „întărirea unității politice dintre toți cetățenii este mai bună dacă se apropie tovarășii dintr-o parte cu cei din cealaltă parte”.

Tov. Vaida: Eu cred că aici suntem activiști cu munci de răspundere și nu trebuie să existe nici o sensibilitate.

Tov. Demeter: Nu ne-am referit la noi, dar trebuie să pornim și din acest punct de vedere al nevoii următoare pentru populația minoritară: că limba română este limba principală de legătură dintre toți cetățenii. Minoritățile naționale au folosit numai dacă își însușesc complet această limbă și noi trebuie să asigurăm toate condițiile pentru aceasta.

Eu cred că această problemă nu este în contradicție cu voia și cu dreptul unui cetățean minoritar care dorește să-și însușească cultura și în limba lui maternă. Mai ales dacă nu ar fi existat o universitate, adică cultura socialistă nu și-ar fi atins aceste trepte de dezvoltare și în limba maghiară. Dat fiind că există cultura socialistă și în limba maghiară, noi ne-am referit și la întreaga populație atunci când se pune problema desființării acestei școli. Noi nu trebuie să pierdem din vedere că poporul maghiar este conștient că are o cultură socialistă în limba ei și că ține la această cultură și în limba ei. Și de aceea cred că desființarea ei ar avea repercursiuni nedorite, pentru că nu văd nici o contradicție între perfecționarea însușirii limbii române și însușirea materialelor în limba maghiară. După aceea, sigur că sunt și alte probleme de preocupare, care s-au mai spus aici, care cred că nu sunt probleme principale, dar trebuie să ne sesizăm și de acestea. De exemplu, am avea greutatea la școlarizare, dacă în universitate va fi numai limba română. Cred că și aceasta este o problemă, întrucât examenele de admitere se vor ține în limba română, ceea ce înseamnă că tinerii maghiari nu vor obține aceeași notă ca și tinerii, care cunosc bine limba română.

Trebuie asigurat pentru populația maghiară ca să aibă cadre de specialiști din rândurile ei. Să nu uităm că cadrele care au o specialitate sunt oameni de legătură dintre cultură și populație. De aceea, este neapărat nevoie ca populația să aibă cadre intelectuale, care să cunoască limba maghiară. De exemplu, copiii români de acum nu mai știu unguște și atunci, mai târziu, când devin profesori, necunoscând limba maghiară nu pot să transmită cultura și populației maghiare. De aceea spun că este necesar să fie cadre didactice din sânul populației maghiare, care să poată să țină această legătură. Eu văd o soluționare a problemei, dar să nu pierdem din vedere aspectul politic, să nu luăm baza numai limba.

Tov. Vaida: Eu sunt de acord că studenții trebuie să fie pregătiți din toate punctele de vedere pentru a fi de folos societății.

Tov. Csendes Zoltán, prorector la Univ. „Bolyai”: Eu cred că din problema care se discută, premisa fundamentală, care reiese, este că tinerii care învață la universitate trebuie să cunoască limba română, și aici trebuie spus că situația actuală este o rușine pentru toți aceia ce se fac răspunzători de această situație, și anume însușirea limbii române în școlile medii. Sunt cazuri când absolvenții dintr-o școală întregă nu cunosc limba română și nu o cunosc nici profesorii din acea școală. Dacă nu ar fi această situație, atunci soluționarea problemelor ce se discută

ar fi foarte simplă. De aceea, nu trebuie să uităm că această situație trebuie să fie schimbată cât mai repede. Eu cred că aceasta nu este o problemă de decenii, ci de maximum 4-5 ani. Astfel, dacă tinerii vor cunoaște bine limba română, ei nu se vor mai feri să intre în facultatea în care se predă în limba română.

Având în vedere aceste considerente, precum și situația actuală, adică pe de o parte considerentul că pe viitor nu se va mai pune problema neînțelegerii de către studenții din anul 1 și 2 a lecțiilor ținute în limba română, iar pe de altă parte situația că totuși în momentul de față există studenți care nu cunosc îndeajuns de bine limba română, cred că trebuie să mergem pe linia arătată de tov. Ceaușescu, care a spus să se țină prelegeri în limba maghiară pe măsura necesităților. De aceea, eu am următoarea părere în ceea ce privește secțiile: sunt cazuri unde menținerea unei secții în limba maghiară este necesară pe bază de considerent organizatoric, însă acolo unde nu este necesar, cred că nu este cazul să înființăm secții separate, pentru că aceste secții separate nu aduc nimic bun. S-au enumerat aici cursurile care trebuie să fie ținute în ambele limbi. Este just ca cele pedagogice să fie și în limba maghiară, pentru că acolo studentul învață cum să predea disciplina respectivă pentru elevii maghiari.

Pentru situația actuală cred că principiul enunțat de tov. Daicoviciu, ca disciplina de înaltă specialitate să fie ținută numai în limba română, nu cred că trebuie luat în mod rigid, iar acolo unde este necesar să fie ținut un curs de specialitate în limba maghiară să nu fie ținut. Cred că nu ați înțeles așa acest principiu? Acolo unde tov. înțeleg cursurile generale, de ce să se repete și în limba maghiară?

Deci, eu în concluzie cred că trebuie mers pe această linie: pe de o parte având în vedere că în viitor nu se vor mai pune asemenea probleme, deoarece studenții care merg la facultate vor cunoaște bine limba română, acest lucru fiind o necesitate vitală, iar pe de altă parte văzând situația actuală este necesar să asigurăm forme organizatorice simple și ieftine, pentru a se asigura o pregătire corespunzătoare, politică și profesională. Să nu mergem mecanic de a înființa secții cu predarea unor cursuri acolo unde nu este necesar. Eu cred că toată această acțiune pentru studenții noștri ridică probleme mult mai dificile decât pentru cadrele didactice. Noi am constatat acest lucru și cu pregătirea consfăturii, precum și în masa studenților. O mare parte a studenților se bucură de a învăța cât mai bine limba română.

În ceea ce privește perioada de trecere, eu cred că nu este o dificultate prea mare ca această comisie de specialiști să stabilească pe urmă concret unde și ce este necesar. Cred că necesitatea fundamentală este asigurarea unei pregătiri profesionale și politice cât mai bune, însă nu luată din punct de vedere mecanic, nu o pregătire profesională în limba maternă, ci în interesul țării noastre, deci în așa fel trebuie văzută această pregătire profesională, chiar dacă în perioada actuală ar produce anumite greutăți, prin ținerea majorității cursurilor în limba română. Pentru noi chestiunea fundamentală nu trebuie să fie numai acest considerent de a-și însuși mai bine, ci și scopul care se urmărește. Pentru că cineva chiar dacă își însușește bine materia, problema principală este de a o aplica și în viața practică, nu numai în școală.

Tov. Roșca Alexandru, prorector la Univ. „V. Babeș”: În legătură cu această structură se pare că așa se degajează problema, ca să nu avem secții. Pentru unele secții este clar: franceza, germana etc. Sunt 5 secții, care reprezintă aproape 20%, unde nici nu se pune problema. Pe de altă parte sunt câteva secții combinate cu limba maghiară, unde cursurile respective, ca literatura cu limba de predare română. Cam 40% am avea asupra cărora nu se pune problema de a avea discuții. Sunt restul secțiilor la fizică, matematică, chimie, de 60%, aici studenții pot însă

să și le însușească în cel mult un an. Pentru a avea și un vocabular și o terminologie în vederea transmiterii cunoștințelor la elevi în învățământul mediu, cât și pentru răspândirea științei și promovarea disciplinei respective, se poate pune problema de durată mai mică sau mai mare a unor cursuri, așa cum a spus tov. Daicovicu. La fiecare grup de discipline s-ar putea satisface și problema însușirii unui vocabular pentru scopurile ce le avem.

Într-adevăr, dacă secțiile ar rămâne aceleași și numai că ar fi într-o singură clădire, s-ar continua izolarea noastră. Cred că din punct de vedere pedagogic nu se poate spune că studenții nu ar putea învăța și într-o altă limbă.

Dancsuly Andrei, șeful Secției de Știință și Cultură a Comitetului Regional PMR: Fără îndoială că rezolvarea acestei probleme este o problemă complexă. Toți tovarășii care au vorbit au recunoscut necesitatea însușirii limbii române, însă nu s-a ajuns încă la o modalitate cum anume să fie însușită. Învățarea unei limbi cere un efort în plus, care trebuie făcut cândva. Acei care nu-l fac în școală, îl fac mai târziu în viață, însă cândva trebuie făcut. Și cred că calea cea mai justă pentru a însuși o limbă este predând și discutând.

Profesorii de limba română pregătiți la Universitatea „Bolyai”, care au venit la cursurile de perfecționare, au ridicat obiecția că nu au putut să predea marxismul în limba română și că au audiat în limba maghiară. Deci, predând și în limba maghiară pe secții, eu nu văd posibilitatea de însușire a limbii române și, dimpotrivă, prin aceasta creăm greutăți studenților.

Este știut că o mare parte a publicațiilor sunt în limba română și studenții, care nu cunosc limba română, nu pot să folosească bibliografia indicată. Sunt unii studenți care sunt nemulțumiți pentru acest fapt, și cred că ar rămâne nemulțumiți dacă nu li s-ar crea această posibilitate. Sunt foarte mulți studenți la IMF, la Politehnică la Timișoara, maghiari, care au trecut prin aceste greutăți și acum sunt foarte buni studenți.

Ședința se întrerupe și continuă după masă la orele 18.

Tov. Péterfi Ștefan, profesor la Univ. „Bolyai”: Am ascultat cele două păreri opuse care au fost prezentate, una cu secții pe limbi, și cealaltă, prezentată de tov. Daicovicu, ca să facem anumite cursuri de bază pentru tinerii care vor urma să predea în școlile medii maghiare, în vederea cunoașterii terminologiei.

Eu cred că dacă am face pe secții, română și maghiară, nu s-ar schimba decât firma, s-ar părea aceeași situație, numai că am fi sub acoperiș comun, însă esența nu ar fi schimbată. Eu cred că chiar am avea cazuri de fricțiuni, de a încuraja și mai mult elementele care sunt încă nelămurite în problema națională. Soluția cea mai justă pentru un an-doi cred că este cea dată de tov. Daicovicu, adică să se facă o singură organizație cu limba de predare română, în care să procedăm și la crearea unor cursuri în limba maghiară. Cred că în felul acesta am putea realiza ca într-un timp scurt – un an sau doi – studenții să fie stimulați să învețe și mai bine limba română. Așa că sunt de părere să fie o organizare unică, cu limba de predare unică, și în cadrul facultăților să se examineze de la caz la caz unde este nevoie să se creeze și anumite cursuri și în limba maghiară.

În ceea ce privește spațiul de lucru, cred că ar trebui să avem în vedere și aceasta. Știu că mai ales la chimisti, precum și la alte facultăți este nevoie de spațiu.

Tov. Nagy Ludovic, conferențiar la Univ. „Bolyai”: În învățământul superior avem două sarcini importante, sub aspectul minorității naționale maghiare, și anume: tre-

buie să-i pregătim bine din punct de vedere profesional pentru cariera ce și-au ales-o și trebuie să-i învățăm să cunoască la perfecție limba română. Necunoscând bine limba română, studentul nu poate să se integreze în opera de construire a socialismului. În același timp, trebuie să avem grijă să-i pregătim în spiritul internaționalismului proletar, în spiritul luptei împotriva naționalismului sovietic.

Când discutăm aici formele de organizare mai concretă a acestui învățământ superior trebuie să avem o deosebită grijă ca la pregătirea viitorilor profesori din învățământul mediu cu limba de predare maghiară să organizăm posibilitățile de a-și însuși disciplina de bază.

Deci și eu sunt de acord să fie organizat pe o singură secție, cu grija însă ca pe lângă cursurile de specialitate, care se țin în românește, să fie asigurată învățarea care este indispensabilă unui profesor de învățământ mediu în limba maternă, deoarece altfel nu se va putea descurca. La celelalte secții, care nu pregătesc cadre pentru învățământul mediu, trebuie să se vadă de la caz la caz, să nu se ia rigid. Sunt unii ani în care nu s-ar putea trece direct la predarea în limba română. Acolo să se treacă treptat. Este o mare răspundere a noastră că tineretul nu și-a însușit bine limba română în învățământul mediu. Eu sunt convins că aceasta se va ameliora, însă totuși realitatea este că nu se cunoaște încă în limba română la nivelul cerut și acolo trebuie să se facă această trecere treptată la predarea în limba română.

În ceea ce privește spațiul, cred că ținem seama de două criterii, și anume: să concentrăm cât mai bine facultățile într-una singură, iar în al doilea rând să nu facem cheltuieli inutile, însă acolo unde necesită să nu fim zgârciți.

Tov. Cheresteșiu Victor, profesor la Univ. „Babeș”: Și eu mă alătur în cele mai multe puncte de cele spuse de tov. Daicoviciu. Este just că trebuie să fie un rector, o administrație, 6 decanate.

Mă alătur propunerii tov. Daicoviciu și în privința limbii cursurilor. Eu aș merge mai departe. Sunt de acord că este necesar pentru bunul mers al învățământului mediu ca profesorii propuși pentru școlile maghiare să cunoască la perfecție limba maghiară, deci sunt pentru aceste cursuri și în limba maghiară. Sunt studenți în anul 3 sau 4 aproape de a-și termina facultatea. Ce impresie vor avea părinții acestora și studenții că cariera se frânge în două. De aceea, ei să aibă posibilitatea să termine. Noi când aducem un anumit program, avem în vedere ca să termine cei care au început cu programul vechi. De aceea, noi trebuie să avem o mare grijă în această privință.

Scopul este bine înțeles, acela ca toți tovarășii maghiari, pe lângă limba lor maternă să învețe și limba română cât se poate de corect. Eu am avut discuții și cu tovarășii români și maghiari și mă tem de o întărire a naționalismului prin aceste măsuri. De exemplu, am auzit șoptind tovarăși români la ședința cu tov. Ceaușescu, care ziceau că cred că se vor desființa multe și din școlile medii maghiare, poate o să creadă că acum a venit timpul să românizăm. Noi trebuie să avem grijă de aceasta. Noi să facem această unificare în așa fel ca să nu jignim sentimentele minorităților naționale, să nu creadă cineva că egalitatea în drepturi a minorităților naționale a fost știrbită, noi trebuie să ne gândim că aici sunt un milion și jumătate de maghiari, care au o cultură veche, care au avut în trecut o universitate. De aici rezultă că în acest caz nu se poate vorbi ca și cu alte minorități naționale. Noi să fim extrem de vigilenți împotriva manifestărilor naționaliste. Am auzit și această expresie, că acum de ce se mai vorbește unguerește?

Tov. Vaida Vasile: Eu aş vrea numai să dau un răspuns tovarăşilor care şi-au manifestat îngrijorarea în ceea ce priveşte găsirea formelor organizatorice cele mai bune. Aici se vor ridica o serie de probleme destul de mari. Părerile mele este că trebuie să avem o grijă foarte mare când va fi vorba de încadrarea şi organizarea corpului didactic. Acolo va trebui să avem oameni care din punct de vedere politic să fie capabili să vadă problemele, să se orienteze, să se ridice deasupra unor frecuşuri ce ar putea să existe; să avem astfel de cadre prin care să putem merge înainte, să avem o universitate puternică. La încadrare va trebui să avem o grijă deosebită faţă de compoziţia naţională a cadrelor didactice, care să fie corespunzătoare.

Trebuie să avem o grijă mare faţă de manifestările naţionaliste, în primul rând faţă de naţionalişti români. Trebuie să cerem atât din partea tovarăşilor români, cât şi a tovarăşilor maghiari, din partea membrilor de partid, a utemiştilor, ca ei să lămurească cu răbdare problemele, să nu răspundă cu aceeaşi monedă unor manifestări sau ieşiri naţionaliste, să răspundă cu multă răbdare acestor probleme, care sunt în interesul tuturor. Acolo unde nu va merge cu munca de lămurire, sigur că vom fi nevoiţi să luăm şi alte măsuri.

Discuţia pe care am avut-o aici este o discuţie internă. Aici nu se ia încă nici o hotărâre. Noi când vom face la Comitetul Central şi la guvern propunerile, să se vadă că am judecat foarte serios această problemă. Iar când vom avea discuţii concrete despre problemele organizatorice, acolo să fim foarte atenţi. De asemenea, la examenele de admitere va trebui să avem în vedere că unii tineri maghiari nu se vor exprima destul de bine româneşte. Când părinţii lor o să vadă că copiii lor au reuşit, vor vedea perspectiva copiilor lor, care au putut să intre într-o universitate unde, în afara de limba lor maternă, învaţă limba română. Noi să intervenim să prevenim greşelile din timp.

Se pare că părerile de principiu sunt cristalizate, suntem de acord cu toţii. Trebuie să fie clar pentru toţi că noi nu mergem la îngrădirea, ci la lărgirea drepturilor minorităţilor naţionale, ca să le creăm posibilităţi mai largi. Cel mai important lucru din cele discutate este să vedem cum vom face cu cursurile şi pe urmă este problema cu organizarea spaţiului.

În privinţa spaţiului, cred că trebuie să stăm de vorbă cu colectivele acelea formate şi ele să stea de vorbă cu tovarăşii de la toate facultăţile, ca să nu se facă nici o greşeală.

În ceea ce priveşte cu stabilirea cursurilor, eu aş propune să formăm un colectiv care să se ocupe de aceasta şi pe urmă să prezinte propuneri comisiei.

Comisia este de acord cu această propunere şi se alege un colectiv format din tovarăşii: Roşca Alexandru, Csendes Zoltán, Péterfi Ştefan, Dancsuly Andrei şi Marinceaş Valeria. Tovarăşii din acest colectiv vor sta de vorbă în primul rând cu ceilalţi tovarăşi din comisie, precum şi cu tovarăşii de specialitate – cu decanii, cu şefii de catedre –, dar să nu se discute de acum aceste probleme.

Tov. Vaida: În timp de 2-3 săptămâni noi trebuie să stabilim de ce avem nevoie şi ca să putem să trimitem cât mai repede propunerile noastre la Bucureşti. Noi am discutat şi cu tovarăşii de la CC. Trebuie să oprim concursul pentru ocuparea posturilor. Aşa că vă rugăm să faceţi acest lucru, ca să nu ne facem greutăţi.

Tov. Daicoviciu: Cred că ar trebui să se sesizeze la Bucureşti, că noi suntem în perioada de unificare şi să rugăm ca aici să nu se aplice ştergerea acestor posturi.

Comisia stabilește, de comun acord, ca vineri, 10 aprilie, la orele 17, comisia de unificare a celor două universități să se întâlnească într-o nouă ședință și colectivul format să prezinte propunerile respective.

Cu aceasta ședința a luat sfârșit.

Prim-secretar
Vasile Vaida

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 55/1959, f.29-47)

[1] Alexandru Roșca (1906-1996), absolvent al Facultății de litere și filozofie din Cluj, șeful catedrei de psihologie (1946-1976). Între 1965 și 1971 a fost și directorul Institutului de psihologie din București. Este autorul unei opere impresionante, motiv pentru care a fost ales membru corespondent al Academiei Române (1963), iar apoi titular (1991). Într-o caracterizare de partid, Al. Roșca este prezentat astfel: „Bun pedagog și cercetător activ, având un număr mare de lucrări științifice. Comunist din ilegalitate. Membru devotat și cinstit. Om de încredere” (cf. *Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 3, dos. 475/1948, f.40*).

[2] Zoltán Csendes (1924-1959), absolvent al Politehnicii din Timișoara și al Facultății de științe economice din Cluj, obținând titlul de doctor în 1948. Între 1948-1951 a fost profesor la catedra de statistică a Universității „Bolyai”, apoi este numit director al Institutului Central de Statistică din București. În 1954 revine la Cluj, unde va fi decan și prorector, iar în 1959 se va sinucide.

[3] Emil Petrovici (1899-1968), lingvist, cu studii universitare la Paris și doctoratul la Cluj (1930). Din 1926 este asistent pe lângă Muzeul Limbii Române din Cluj, iar din 1936 profesor la catedra de slavistică, până în 1956, după care se mută la București, ca șef al catedrei de limbi slave (1956-1958), fiind totodată și director al Institutului „Maxim Gorki”. Între 1945-1949 a fost rector al Universității din Cluj, fiind ales membru corespondent al Academiei Române (1945), apoi titular (1948). Într-o caracterizare de partid era prezentat astfel: „Bun pedagog, foarte valoros om de știință. Este un om integru și respectat ca atare. A fost totdeauna un antifascist deschis. În prezent e membru devotat în PMR. Singura scădere ar fi că este influențabil și prea încrezător în oameni neverificați” (cf. *Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 3, dos. 475/1948, f.40*).

[4] În conformitate cu *Anuarul* Universității din Cluj pe anul 1938/39, rezultă că studenții de etnie maghiară erau în proporție de 17,87%. Pentru structura etnică a acestui stabiliment în perioada interbelică și primii cinci ani ce au urmat războiului vezi lucrarea de doctorat susținută la Universitatea Central Europeană de Zoltán Pálfi, sub conducerea lui Victor Karady, *National Controversy in the Transylvanian Academy: The Cluj/Kolozsvár University, 1900-1950*, singura anchetă socio-istorică de o asemenea anvergură până acum.

74

NOTE

de la ședința Biroului Politic al CC al PMR din 20 aprilie 1959

Sunt prezenții tovarășii: Gh. Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Gheorghe Apostol, Emil Bodnăraș, Petre Borilă, Nicolae Ceaușescu, Alexandru Drăghici, Alexandru Moghioroș, Constantin Părvulescu, Dumitru Coliu, Leonte Răutu, Leontin Sălăjan și Ștefan Voitec.

Au fost invitați tovarășii: Fazekas János, Joja Atanase, Gheorghiu Vladimir[1], Vaida Vasile, prim-secretar al Comitetului Regional de Partid Cluj.

Tov. Al. Moghioroș: La Consiliul de Miniștri a fost o ședință și după ședința tov. Fazekas a ridicat câteva probleme; a arătat că nu este de acord cu propunerile fă-

cute, că nu sunt conform leninismului. Mai mult, tov. Fazekas a spus că dacă materialul va fi aprobat, va cere să fie eliberat din funcție. Eu am crezut că va ridica în ședință, aici, problema. Pe mine m-a frământat problema. Eu i-am spus că eu nu mă pricep la probleme de pedagogie. Ar fi bine să nu ne pripim, să nu greșim. Deci, tov. Fazekas să ne lămurească, să ne ajute să nu greșim.

Eu am așteptat să ridice problema, să explice Biroului Politic în ce constă greșeala. Eu cred că există două soluții: respectarea libertății drepturilor, să nu ducem politică de deznaționalizare. Noi n-am creat condiții să învețe limba română, am făcut concesiile elementelor naționaliste.

Tov. J. Fazekas: În ce privește pregătirea copiilor naționalităților conlocuitoare, însușirea limbii române s-a făcut insuficient. Vinovați suntem noi, că n-am pregătit profesori de limba română, mai ales la școlile normale. Era normal ca în decursul anilor să fie dată pregătire în limba română. Sunt convins că acum în RPR cunosc mai mulți unguri limba română decât înainte de eliberare, datorită dezvoltării din anii regimului democrat-popular. Limba română o învață nu amenințat fiind. Astăzi poate fi angajat oriunde. Părerea mea este că conținutul limbii române este altul decât înainte de eliberare, când avea scop românizarea forțată. Faptul că neîncrederea între naționalități dispare, este și numărul de căsătorii mari amestecate.

De ce am ridicat problema la tov. Moghioroș? Pentru că în material n-am văzut exprimat clar că partidul nostru asigură învățământul în limba maternă și dreptul de a învăța în limba română. Și în acest material a apărut regim diferențiat între Regiunea Autonomă Maghiară și alte regiuni ale țării. Când s-a creat Regiunea Autonomă Maghiară s-a spus că s-a făcut ghetou și ceilalți vor avea drepturi mai puține. Eu n-aș putea să explic de ce în Regiunea Autonomă Maghiară se dau alte privilegii.

În legătură cu împărțirea pe clase, unde jumătate se predă în limba română și jumătate în limba maghiară, nu sunt lămurit nici acum cu aceasta. Nicăieri nu este o asemenea situație. Ori este de la I la IV într-o limbă și de la a X-a toate în limba rusă sau de la I-VII în limba maternă și de la a VIII-a la a XI-a în limba rusă. În Gruzia există situație când există pentru populație mică abecedar propriu.

Am propus să scoatem limbile străine de la școlile minorităților naționale și să învețe numai limba română și limba maternă. Am propus ca începând din I până la XI să crească numărul de ore de limba română și literatură română, iar vocabularul de cuvinte pentru copil să-l stabilesc pe clase, să fie legat de necesitățile din viață.

Ceea ce vrem să facem este un lucru foarte mare. Măsura aceasta trebuie să întărească prietenia poporului român cu naționalitățile conlocuitoare. Există propunerea ca istoria și geografia să se învețe în limba română. Asemenea chestiuni s-au pus și în Austro-Ungaria și în regimul horthyst. De aceea eu cred să ne mai gândim. Geografia, istoria și constituția să le predăm în limba maternă; matematica, fizica, chimia să fie în limba română.

Tov. L. Răutu: De ce n-ai făcut unele observații ce le-ai avut până nu ai fost întrebat?

Tov. Al. Moghioroș: Eu am îndoială dacă procedăm bine.

Tov. Chivu Stoica: După câte îmi amintesc, tov. Fazekas a spus atunci în ședință la Consiliul de Miniștri că nu este bine ca în cl. a II-a să învețe limba română. Cu ce inimă o să învețe copilul istoria, geografia și constituția în limba română?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Problema este de a se pune și crea condiții să înveți în toată țara.

Tov. Chivu Stoica: Au fost foarte multe discuții între tov. Borilă și Fazekas.

Tov. P. Borilă: Tov. Fazekas a sărit la un moment dat și a spus că nu se poate da în limba română de la cl. I și de la a V-a. Noi ceream lămuriri tovarășului Joja și el se supăra. Aci era vorba de o comisie.

Tov. A. Moghioros: Eu am crezut că glumește când a spus că va cere eliberarea din muncă. Am crezut că vrea să ajute partidul. Acum m-am mirat de ce n-a ridicat problema.

Tov. P. Borilă: Dânsul s-a legat numai de problema ungarilor și nu și de a altor naționalități.

Tov. N. Ceaușescu: Tov. Fazekas a propus să nu facem o lege care să se asemene cu legile burghezo-moșierești. Care este deosebirea că se predă istoria sau chimia?

Tov. J. Fazekas: Să facem un lucru pe care să nu-l poată folosi elementele naționaliste la noi contra noastră.

Tov. C. Pârulescu: De ce confundă tov. Fazekas istoria ce o impunea Angelescu[2] cu istoria RPR? De ce face o paralelă între acest conținut diferit al istoriei? De ce deduce că ar urma desființarea școlii în limba maghiară?

Tov. J. Fazekas: Aci se propune ca copiii să învețe mai mult în limba română, dar eu am ridicat problema că nu este just să se învețe în două limbi deodată.

Tov. L. Răutu: La Consiliul de Miniștri, tov. Fazekas a fost foarte nervos și a pus o serie de întrebări, sub formă de polemică – foarte nervos. A ridicat și acolo că nu poate exista nici un învățământ unde să se poată învăța în două limbi. El spune acum că nu vede grija pentru învățământul în limba maternă. Materialul în esență este același ce s-a discutat la Consiliu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Rezultă că el este pentru introducerea limbii române, ca tinerii să o însușească bine. Problema se pune cum procedăm acum practic. Nu știu dacă Moghioros este mulțumit de răspunsul lui Fazekas, pentru că într-adevăr este de neînțeles. Dacă suntem de acord că trebuie să se învețe mai mult limba română, nu înseamnă că vrem să eliminăm limba maghiară. Vrem să creăm condiții să se poată bucura tinerii de drepturile consfințite în constituție. Cum crezi că trebuie să se procedeze ca să fie mai bine învățată limba română?

Tov. J. Fazekas: Am afirmat și susțin că este necesar de a îmbunătăți învățământul în limba română al copiilor. Astăzi foarte puțini din profesorii care predau limba română cunosc limba română cum trebuie. Nu copiii sunt de vină că nu se învață.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi asta dorim, să te satisfacem și pe tine să învețe toți copiii mai mult limba română. Noi nu vrem cu lozinci să interzicem folosirea limbii materne.

Mai există, desigur, rămășițe ale regimului și educației trecute. Deci, fiind această situație, tendințe naționaliste. Acolo sunt foarte mulți care sunt numiți să predea limba română și nu știu limba română. Dacă ne punem întrebarea: de ce stau ei acolo, de ce nu i-am azvârlit? Nu putem să nu luăm poziție față de tendințele naționaliste. Acum nu se pune problema de a grada drepturile, ci este de a se crea condiții să se poată bucura de toate drepturile din țară. Dacă am merge în întâmpinarea naționaliștilor, am putea să limităm la anumit teritoriu. Trebuie să procedăm atent. Acesta a fost tabloul care se propune, la care s-au făcut observații.

Dacă ai propuneri care să fie mai bune de cum s-a propus aci, ar fi foarte bine. Doar de asta ne-am strâns aici, ca să mergem pe linia apropierei dintre minorități și poporul român. Ar fi mai avantajată populația română dacă am limita fiecare naționalitate la teritoriul unde locuiește. Trebuie să învețe istoria, literatura, geografia țării în care trăiesc. A admite mai departe ce se face până acum, ar însemna să dăm câmp larg naționaliștilor.

Nu înțeleg de ce a manifestat Fazekas atâta nervozitate, doar problema este încă în faza discuțiilor. Noi o să avem discuții și în aplicare jos, dacă Fazekas, [László] Bányai au păreri diferite. Înseamnă că nu puțin a influențat naționalismul dacă trezare inima așa de ușor. Trebuie înțeles în ce constă esența în egalitatea în drepturi. Să procedăm în așa fel să ducă la apropiere și nu la îndepărtare. Să ne gândim. Dacă se consideră că nu trebuie să facem așa, hai să judecăm lucrurile și să vedem cum să procedăm să fie mai bine. A pune problema în felul acesta, cum ai pus tu, este straniu. La noi, la comuniști, nu se obișnuiește. Întâi, nu te-ai pus tu acolo, ci te-a pus partidul. Tu tratezi lucrurile cu totul diferit decât trebuie să le tratezi un comunist. Le tratezi ca un conducător unic. Se vede că au exercitat asupra ta o presiune foarte mare elementele naționaliste. Am citit unele scrisori în care spunea că este necesară unirea între români și unguri. Era vorba de a se uni pe baza principiilor naționaliste. Este foarte curios și straniu că ei găseau în rândurile noastre elemente și posibilitate de influență. Noi demascăm pe naționaliști, iar pe cei mai înfocați îi lovim. Eu văd în manifestarea lui Bányai presiunea naționaliștilor, la unii teama.

Afirmația lui Fazekas, că dacă se va adopta materialul va cere eliberarea, este un limbaj cu totul străin, un fel de a gândi cu totul străin. Poți să ai punct de vedere diferit în discuții, dar după ce se lămuresc lucrurile, nu se mai discută. Să-i lăsăm lui Fazekas în această privință privilegiul ar însemna că trebuie și altora să li se dea această posibilitate. Acesta este un lucru străin, ce merge la partide burgheze, dar nu merge la noi. Noi suntem într-un partid proletar. La Fazekas se vede că sunt rămășițe mic burgheze și influențe naționaliste, se pare, sub influența acelei comisii a naționalităților. El este de acord să se învețe limba română; problema este cum să se procedeze. Este clar că naționaliștii nu vor să se învețe limba. În toate problemele ei se leagă de problema de limbă.

Bundism este puțin spus ce am făcut noi. Noi n-am controlat ce s-a făcut în viață și s-au făcut școli paralele. Problema ce se ridică este când să înceapă și cum. Aci Fazekas are alt punct de vedere. Poate să nu aplicăm, dacă nu este cazul. Eu nu cred că majoritatea populației ar respinge limba română. Propun Biroului Politic să-l ajutăm pe Fazekas să se uite cu ochii comunismului, în clasici, și nu cu ochii învățătorului de ieri. Și eu pun mâna pe clasici și Moghioroș pune mâna.

Tov. Al. Moghioroș: După discuția noastră de la Consiliul de Miniștri am venit la tov. Gheorghiu-Dej, pentru că am crezut că dânsul o să vină la tov. Gheorghiu și să arate că la Consiliul de Miniștri se discută o serie de probleme și se pun nejust problemele. Eu am rămas surprins că tov. J. Fazekas nu a ridicat această chestiune. Când am discutat atunci, a spus că va cere să fie eliberat din funcție. Să ne explice tov. Fazekas de unde vine această părere a sa.

Eu cred că tov. Fazekas se erijează în apărător al minorității naționale în conducere. Cred că el n-a gândit când a spus acest lucru. Eu nu văd altă explicație. Dacă vezi că alți tovarăși au păreri greșite, trebuie să lupți să îndrepti lucrurile. Eu cred că este presiunea naționaliștilor asupra ta, care te-a adus într-o ieșire nervoasă. El n-a fost consultat în problema aceasta, ca unul care conduce comisia naționalităților. Eu socot că în discuția ce am avut-o aci noi nu ne abatem de la linia leninistă de rezolvare a problemei naționale. Eu cred că nicăieri nu este spus că interzicem să învețe în limba maternă, dar nici ceea ce au făcut elementele naționaliste în Vinga. Socot că limba română este frumoasă, că nu trebuie impusă cu sila. Eu nu pot explica altfel ieșirea tov. Fazekas decât prin presiunea elementelor naționaliste și că i-a intrat în cap că numai el apără linia justă în proble-

ma minorităților naționale. Trebuie să-l ajutăm pe tov. Fazekas. În legătură cu orele ar fi greu să spun o părere competentă, cum să fie dozate, nu mă pricep.

Tov. E. Bodnăraș: N-am înțeles un lucru. Noi am fost acolo un colectiv pentru o discuție pregătitoare, spre a pregăti materialul pentru Biroul Politic. Tov. Fazekas era foarte nervos. Noi am înregistrat obiecțiunile făcute. Aveam impresia că el era de părere ca limba română să se învețe din cl. a IV-a. Părerea aceasta nu justifică poziția ce a adoptat-o la tov. Moghioroș.

Am avut impresia că tov. Fazekas a fost de acord. El n-a socotit nimerit să-și formuleze rezervele în fața acestui colectiv și n-a mers la Secretariat, la primul secretar. De ce l-a ales pe tov. Moghioroș? Nu cumva cu gândul de a câștiga un aderent. Cred că el și-a dat seama de ce a afirmat. De atunci a avut timp să se gândască, să vină și să spună organizat ce i s-a întâmplat. Este straniu pentru mine; nu pot să pricep.

Tov. Pârvulescu: Eu am crezut că va arăta cu ce nu este de acord. El a argumentat că trebuie introdus din cl. I.

Tov. J. Fazekas: De la I-IV în limba maternă ca obiect de studiu limba română, iar de la a V-a în sus în limba română; să nu învețe în două limbi.

Tov. C. Pârvulescu: Din cele spuse de tov. Fazekas rezultă că nu este de acord cu limba română de la cl. I. Esențială este însă poziția tov. Fazekas față de această problemă. El a avut acele ieșiri în colectiv acolo și apoi față de tov. Moghioroș. Aci n-a găsit necesar să arate cu ce nu este de acord și ce propune. Acest fel de a pune problema este straniu.

Tov. L. Răutu: El spune că nu se vede exprimată în acest material grija partidului pentru învățământul în limba maternă.

Tov. C. Pârvulescu: El vine cu comparații care nu stau în picioare.

Tov. J. Fazekas: În legile amintite se spune că poate să fie patriot numai dacă învață anumite materii în limba română.

Tov. C. Pârvulescu: De ce faci o paralelă între aceste două lucruri. Ce are comun ceea ce discutăm noi aci cu legile amintite? Eu cred că mediul în care se învârtește tov. Fazekas, în legătură cu scriitori și cu diferiți intelectuali, l-a influențat.

Eu îmi aduc aminte în perioada evenimentelor din Ungaria. Se stăruia atunci să fie băgați în partid Balogh E., Takács, Iordachi. Te antrenezi foarte repede în anumite probleme. Cred că este la tine anumită influență naționalistă. N-ai drept să reprezinti populația maghiară, noi nu suntem un comitet reprezentativ. Ești încă sub influența elementelor naționaliste. De ce n-ai venit în fața Secretariatului să pui problema? Ce fel de poziție este asta? Eu cred că este o greșeală foarte gravă și are rădăcină și în relațiile cu tot felul de elemente, fără să aleagă. N-a venit documentat aici.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Se vede că era prea sigur de punctul său de vedere.

Tov. C. Pârvulescu: Nu ar trebui să se contrapună colectivului. Cred că trebuie condamnată această atitudine.

Tov. N. Ceaușescu: Eu cred că tov. Fazekas trebuie să gândească serios. Mi se pare că la tov. Fazekas sunt unele probleme neclare în problema națională. Dacă luăm numai o serie de probleme cu monumentele. La Oradea s-a pus problema la conferința regională să se tipărească materialele conferinței și în limba maghiară. S-a pus problema și la Arad să se tipărească în două limbi. Poate este necesar, dar este o problemă care trebuie să hotărască conducerea. Aci nu este problema din ce clasă să se pună problema. Este vorba de problema principială.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Toată lumea vede și este de acord că s-au făcut concesiile naționaliștilor și se pune problema să reparăm.

Tov. N. Ceaușescu: Aci s-a pornit de la necesitatea ca școlile să fie un mijloc de înfrățire, de unire a naționalităților. Ce ne propunem noi nu este altceva decât de a asigura dreptul de a învăța în limba maternă. Cred că tov. Fazekas nu este de acord însăși cu problema, dar nu vine cinstit să spună. La Cluj unii au înțeles problema limbii ca problemă fundamentală. Limba caracterizează cultura unui popor. Unii dintre ei au venit și au spus că n-au studiat suficient problema națională. Nici n-a venit să se consulte. Eu cred că în fond el n-a fost de acord cu principiile și a făcut o comparație cu vechile legi. Se poate să se găsească naționaliști care să spună că procedăm ca Angelescu.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Studiarea limbii române este prevăzută, deci nu introducem nimic nou. Dacă vrei să fii logic cu ce spuneai, trebuie să mergi până la capăt.

Tov. N. Ceaușescu: Să vedem cum privesc masele această problemă. Cei 8000 de studenți au spus că au greutate în învățarea limbii. Noi vrem să asigurăm participarea alături de poporul român la toate treburile țării.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Unul din studenți a propus să considere limba română ca a doua limbă maternă. Măcar la nivelul acestui student să ne ridicăm în Biroul Politic.

Tov. N. Ceaușescu: Tov. Fazekas trebuie să vadă problema în fond, nu la formulări. După cele discutate îmi pun problema dacă pentru învățatori este bine să fie școli numai în limba maternă. Cred că materialul trebuie să fie mai politic ca până acum.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În viitor trebuie să ne propunem să vedem de ce nu se învață.

Tov. N. Ceaușescu: S-a propus la un moment dat ca în fabrici să se facă cursuri și școli profesionale în limba maternă. Cred că este greșit că noi am lăsat problema națională asupra acestei comisii.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Problema trebuie s-o mai discutăm. Mâine la ședință să ne arătați ce se propune pentru a asigura efectivă învățare a limbii române, astfel ca atunci când tinerii se duc în fabrică să cunoască limba română bine. Aci nu este vorba de a ne tocmi, ci este vorba de a cunoaște limba română și să se creeze condiții materiale pentru aceasta. Să vă mai documentați. Să se continue discuția mâine de la ora 10. Tov. Fazekas să se mai gândească la aceste probleme și să ia o poziție mai justă. După ce Biroul Politic în linii mari se pronunță, să se organizeze dezbateri în cadru mai larg cu principalele naționalități, cu cadre din învățământ și să vedem ce probleme vor apare. Continui să am încredere că oamenii vor privi just problemele. Naționaliști se vor găsi desigur. Noi mâine să mai discutăm, să ne referim la problemele de fond.

21 aprilie 1959

Tov. V. Vaida: La noi în regiune s-a cerut să se organizeze școli unice. În școlile pedagogice în limba maghiară să se învețe mai mult limba română.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Fazekas a pus problema ca și când s-ar introduce ceva nou. Oare așa este?

Tov. I. Fazekas: Element nou ce se introduce este că în unele școli se vor preda unele obiecte în limba maternă și unele în limba română, deci unele discipline în întregime se predau în limba română.

Tov. Sălăjan: Când s-a discutat unificarea universității din Cluj, noi am fost de acord. Aș vrea să arăt câteva lucruri pe marginea celor dezbătute.

Este vorba de a asigura o mai bună pregătire a naționalităților în interesul lor și al statului. Este vorba de îndreptarea lucrurilor și este normal să aibă cunoștință

de limba română minoritățile naționale, în interesul clasei muncitoare, al poporului muncitor. Este o rezistență foarte serioasă în învățarea limbii române. Eu aș fi așteptat ca tov. Fazekas să vorbească ceva despre lipsurile comisiei naționalităților. Ea nu trebuie să fie un centru de revendicări. Tov. Fazekas spune că n-avem cadre pregătite, dar de ce nu le avem? Era bine să spună despre aceasta. Socot că ar fi fost pe deplin posibil să se învețe românește. Exemplul cu directorul Fabricii „Simó Géza”, care deși știe românește...

Era în 1945 o părere în Transilvania, să o dea la dracu, numai la România nu. Există în Ardeal la elemente naționaliste tendința de a împiedica să învețe limba română. Elementele naționaliste n-au renunțat la ideea revizionistă de a mișca populația de acolo. Sunt elemente care propagă ideea revizuirii granițelor, vor să păstreze o insulă izolată. Elementele dușmane vor să izoleze minoritățile naționale de poporul român.

Am simțit din câteva acțiuni că munca și activitatea Comisiei pentru problemele naționalităților este îndrumată tocmai pe dos, cel puțin așa am constatat pe teren. La Satu Mare s-a făcut casă-muzeu din casa unde a fost trădat Rákóczi. Primul secretar a arătat că a fost tov. Fazekas și a dat dispoziții să se facă casă-muzeu. Noi avem mai multe monumente în Ungaria decât în țara noastră. Am văzut un album acolo, dar la Baia Mare au murit ostași români. Eu cred că tov. Fazekas trebuie să ne spună cine îl influențează pe el, din ce parte bate vântul. Felul cum a pus aici problema tov. Fazekas, cred că în el există nemulțumire și față de unele măsuri luate până acum. Trebuie că în el se petrece ceva curios.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Doar nu este vorba să introducem ceva nou, ci doar să lărgim studiul limbii române. Poate ar fi bine să discutăm cum au mers lucrurile. Cum a fost posibil să se strecoare în manuale acțiuni și texte contrarevoluționare, să otrăvească tineretul cu otrava naționalismului, șovinismului.

Nu se poate spune că avem o linie greșită în problema națională. Parcă am face o abatere de la politica noastră în problema națională. Nu introducem acum ceva nou, ci doar lărgim lucrurile. De ce Comisia pentru problemele naționalităților nu s-a preocupat de problemele acestea, cum se introduc în viață hotărârile cu limba română? Noi nu ne referim la conținutul contrarevoluționar al textelor din manualele în limba maghiară. Nimeni nu sesizează, deși se tipărește de 3 ani. Dacă nu de revendicări se ocupă Comisia pentru naționalități și Direcția Generală din Ministerul Învățământului și Culturii, atunci de ce s-a ocupat?

Fazekas, ca membru de partid și secretar, trebuia să vadă cum se aplică politica partidului în asigurarea conținutului învățământului. În loc de aceasta, pune problema că se face ceva nou. Cred că nu putem discuta dacă este nevoie de limba română. Să discutăm aspectul acesta, să predăm limba română măcar la nivelul unei limbi străine. În loc de aceasta, el se ridică că acesta este un lucru nou. Foarte mulți au boicotat introducerea limbii române.

Se spune că nu avem învățători care să cunoască limba română. De ce n-avem? De ce îi ținem pe aceștia? De ce nu ne-am preocupat de această problemă? Ce a făcut Direcția de Propagandă și Cultură și Ministerul Învățământului și Culturii? Dacă vom învăța limba română numai așa cum s-au pus problemele în manualele acelea... Dacă au îndrăznit să tipărească manualele, vă închipuiți ce sunt în stare să facă. Dacă noi am apuca pe calea discuției așa cum s-a discutat ieri ar fi greșit. Noi trebuia să discutăm clar cum a fost posibil să se strecoare otrava naționalismului în manuale, în școli, de ce a fost sabotată introducerea limbii române?

Trebuie respinsă atitudinea tovarășului Fazekas. S-a mai și supărat că se calcă principiul leninist al rezolvării problemei naționale. Dar numărați câți deputați avem în toate organele de stat. Dar cine poate să ne spună că nu aplicăm politica leninistă? Aici nu este vorba de a lichida posibilitățile de limbă, dar este vorba de a asigura condiții pentru a se bucura de drepturi egale cu celelalte naționalități și poporul român. Noi nu putem admite poziția naționaliștilor. Eu nu pot admite că partea muncitoare a populației maghiare nu este de acord cu aceste idei. Dacă și ceea ce s-a predat până acum este mult, n-avem decât să micșorăm, dar noi nu trebuie să punem problema că introducem ceva nou. Nou este numai pentru naționaliști. N-au ce căuta la predarea limbii române cei care nu cunosc limba. Trebuie luate măsuri organizatorice practice pentru a avea certitudinea că se vor aplica măsurile.

Aseară am căutat să înțeleg de ce Fazekas spune că introducem ceva nou. Cu ce s-a ocupat Comisia aceasta? Cu restaurarea eroilor burgheziei din 1848, dar de asta s-a ocupat și burghezia. Dacă se stabilește lista problemelor de care s-a ocupat Comisia naționalităților, Direcția Generală din minister... Doar nu ei au sesizat lipsurile acestea care s-au arătat aici.

Ați văzut la noi milă față de naționaliștii români? Am fost uneori prea aspri. Aici trebuie să ne oprim și să discutăm. Jos trebuie să dezbaterem cum se manifestă naționalismul în școală, asta trebuie dezbătut, cu învățătorii și cu profesorii. Să nu dezbaterem acest fenomen, să nu apară că este ceva nou. Să-i întrebăm de ce n-au predat limba română atât cât era prevăzut în programa analitică. Ei au cunoscut că problema învățământului a fost lăsată pe seama lui Bányai cu Direcția lui și... Asta trebuie noi să dezbaterem jos. Noi să nu venim cu orele de limba română, ci să punem problema cu manualele, să întrebăm cum de nu au sesizat. Pe această problemă să batem și o să vedeți cum o să iasă naționaliștii. Conținutul manualelor este contrarevoluționar și ani de zile s-a predat după ele, dar nu a sesizat nimeni.

Vine aci Fazekas cu argumentele cu Apponyi[3], cu dr. Angelescu. Dar cum se poate să se vină cu asemenea argumente? Dar cine era atunci la putere și cine este astăzi? Noi facem educație populației maghiare în spiritul socialismului. Chiar și în probleme de cultură, ce crezi că le-ar strica dacă ar cunoaște limba română? Cea mai mare neghiobie ar fi să prezentăm lucrurile ca și cum ar fi ceva nou. Asta este nou în capul lui Fazekas. Eu spun că trebuie să introducem ce s-a hotărât. Dacă nu putem să vedem, să discutăm aici. Ce discutăm noi aici dacă istoria sau geografia s-o predăm în limba maghiară, dacă vreți, nu asta este esențial. Este posibil să se considere că nu trebuie predată limba română, dar atunci să se spună clar. Să o tratăm la nivelul unei limbi străine. Ar fi normal să se considere așa dacă ar fi în țară străină. Dar a cui este patria asta? Noi nu punem problemele ca Apponyi. De unde a putut să apară o asemenea acuzație? Eu cred că aceasta vine din mediul cu care te-ai înconjurat. Nu întâmplător nu l-am chemat să lucreze în această comisie. El nu era în stare și nici nu va fi în stare până nu scoate din el pe naționalistul.

Noi toți putem să greșim, dar luptăm. Fazekas trebuie să fie ajutat mai mult. Dar numai dacă și el vrea să fie ajutat. Eu pot să mă înțeleg foarte bine cu un intelectual. La Consiliu, Fazekas i-a reproșat tov. Borilă și i-a spus că tocmai dumneata pui așa problema. Dar noi nu suntem aci o reprezentanță de naționalități. Moghioroș și el este maghiar. El nici nu-și pune problema aceasta. În general, linia noastră consecventă este de combatere a șovinismului. Trebuie să lovim în elementele naționaliste române care sunt majoritare. Elementele naționaliste văd că noi avem

forță. Ce vrem noi în fond? Să creăm condiții ca prin școală să înfrățim minoritățile naționale, să se bucure de toate drepturile. Să lăsăm copiii să se împrietenească. Naționalismul îl introduc elementele mic burgheze și burgheze.

Consider că este greșit că punem problema în jos, că introducem ceva nou. Noi vom face adunări cu învățătorii, să-i luăm la întrebări, să-i facem să se apere: de ce n-au sesizat lipsurile? Cum se boicotează aplicarea hotărârilor cu limba română. Dacă un student a spus că adoptăm limba română ca a doua limbă maternă.

Tov. L. Sălăjan: Cred că ar trebui revăzută activitatea acestei Comisii a naționalităților și a Direcției din minister.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Fazekas a fost la Moghioroș, la Borilă și la Vințe[4].

Tov. L. Sălăjan: Cred că este greșit organizată această treabă. Socot că aceste comparații n-au nici un rost. Este dușmănos a ne compara. Atitudinea tov. Fazekas față de membrii Biroului Politic. În concluzie, sigur că trebuie cu toată atenția să aplicăm în practică. Câte ore să învețe, asta să se vadă.

Tov. C. Pârvulescu: Tov. Vințe m-a informat că zilele acestea Fazekas l-a chemat să-și spună părerea în legătură cu materialul. Vințe cunoaște că tov. Fazekas când merge la Cluj, strânge în jurul lui ziaristi, scriitori. La el, aici, la Comitetul Central, este un du-te-vino. Probabil că de aici vine influența negativă la tov. Fazekas.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Eu socot că problema ce s-a ridicat aici la Biroul Politic este de importanță principială. După cât am înțeles, problemele ridicate de Fazekas, de fapt a adus acuzații conducerii partidului și partidului, că noi ne abatem de la principiile marxist-leniniste în problema națională. După mine acesta este înțelesul problemelor ridicate de tov. Fazekas. Încercarea de a lega problemele noastre de politica regimului burghezo-moșieresc-horthyst. Din câte am înțeles, politica partidului nostru nu prea s-a prins la Fazekas. Eu socot că am avut o politică justă în problema națională. Partidul nostru a luat poziție hotărâtă în problema națională. Este altceva că au fost lipsuri, că noi am scăpat din mână problema predării și învățării limbii române de toți cetățenii, indiferent de naționalitate. Necunoscând limba, nu se poate folosi de bogățiile țării.

Cred că acest material ar trebui să prezinte o situație clară, să analizeze situația de astăzi, care sunt cauzele pentru care s-a mers până la ignorarea limbii române. Sunt naționaliști și nu analfabeți cei care au sabotat introducerea limbii române. Fazekas este pe poziție naționalistă. Și mie mi-a dat târcoale de multe ori. Tov. Fazekas era foarte supărat de ce nu s-a admis ca la Marea Adunare Națională să se creeze o comisie a naționalităților. Nu este vorba că întâmplător a căzut sub influența unuia sau altui naționalist. Dar chiar în educația sa.

Respingem cu hotărâre ideea că noi vrem să introducem ceva nou. Ce suntem noi aci, un colectiv adunat din reprezentanți? În gândirea dumată sunt foarte multe idei naționaliste. Tov. Fazekas să explice de ce pune problema să se predea chimia și fizica, și nu istoria, geografia. Dar cum poate să ne compare cu Angelescu și Apponyi. Cred că tov. Fazekas n-a aplicat în mod consecvent linia partidului și a făcut concesii naționaliștilor. De câte ori ai venit să spui că învățătorii nu știu limba română? De ce tov. Fazekas a căutat să-și facă aderenți? Mai ești tânăr tovarășe Fazekas și trebuie să mai tocești mult, să înveți. Tov. Fazekas nu vede lucrurile. Eu cred că el trebuie ajutat, dar ajutorul trebuie să fie și primit. El trebuie să-și precizeze aci poziția clar. Dacă vede el cum noi vrem să îndreptăm greșelile ce le face.

Mai sunt revizioniști destui care o să încerce să lovească. Cred că trebuie să ne concentrăm asupra lipsurilor. Câte ore să fie, asta să o spună specialiștii. Cu

asemenea mentalitate, tov. Fazekas nu va putea să se ocupe de această problemă. Și cu Direcția aceea generală să vedem. Nu sunt de acord cu poziția și felul cum a pus tov. Fazekas problema.

Tov. L. Răutu: Tov. Fazekas a spus că el nu vede în acest material grija partidului pentru învățământul în limba maternă. Mi se pare că aud aceleași vorbe care le-am auzit de la Balogh Edgár, Nagy István. Trebuie să ne facem autocritica că această situație gravă nu ne-a alarmat nici pe Fazekas, nici pe mine. Avem astăzi situație când tinerii merg la armată, dar nu cunosc limba română. Dar în manualele de limba maghiară sunt foarte multe probleme grave. Suntem răspunzători foarte serios pentru acestea.

M-am așteptat ca tov. Fazekas să spună o vorbă, că este și el de vină pentru că s-a întâmplat ceea ce s-a întâmplat. Tov. Fazekas a vorbit aci la fel ca și Takács. Dar există o tendință de cultivare a izolării naționale. Era vorba să apară un volum de studii a limbii materne, în care se trage semnalul apărării purității limbii maghiare. (Citește dintr-un text).

Iată, tovarăși, programul naționaliștilor. Noi avem foarte frumoase rezultate în educarea internaționalistă, dar sunt și greșeli. La IMF din Târgu Mureș nu se preda nici o lecție în limba română, nici cărți și nici manuale. Eu am spus tov. Fazekas în linii mari ce vrem noi să facem și el mi-a atras atenția să avem grijă ce o să spună naționaliștii. Dar ce, o să ne lăsăm șantajati de naționaliști?

Acum câțiva ani s-a înființat o Comisie a naționalităților. Această comisie, la un moment dat, a încetat să funcționeze și funcționează un aparat. Nici în comisie și nici în aparat n-a fost nici un român. Robotos mai este și azi în comisie. Aș vrea să știu dacă tov. Fazekas a citit cartea lui Bányai și a publicat-o, care pune problema ideii toleranței față de dușmani. După părerea mea, existența acestei comisii este inexplicabilă.

În ce privește tov. Fazekas, el este tânăr, are o serie de calități. Dar nu găsesc explicație față de această comportare a lui, nu găsesc calificative. De ce nu a luat cuvântul la problemele puse în discuție? Este atitudine nepartinică. Ce metodă este asta să discuți cu diferiți tovarăși în particular, cu ce scop? La noi s-au mai practicat asemenea metode. Se vede că tovarășului Fazekas îi lipsește educația partinică. De unde s-a pus problema aceasta cu demisia, a cui este această poziție? Aceste manifestări antipartinice trebuie foarte serios condamnate.

Tov. E. Bodnăraș: S-a făcut aici o apreciere profundă, poate să-l auzim pe tov. Fazekas.

Tov. Gh. Apostol: Cred că noi trebuie să-l ascultăm pe Fazekas aci mai târziu. Noi avem datoria să-l ajutăm, să vadă poziția pe care s-a așezat.

Tov. P. Borilă: Materialul prezentat are rolul de a introduce ceea ce a fost hotărât mai demult. Materialul trebuie îmbunătățit pe baza observațiilor. Materialul a fost prevăzut ca o chestiune tehnico-organizatorică în aplicarea hotărârii Comitetului Central cu învățământul, în părțile unde s-a greșit. Au fost consultați mulți oameni, care și-au spus părerea asupra materialului. Partidul nostru a avut o politică clară în problema națională. În aplicarea în practică au mai fost și greșeli, dar care nu merită să fie discutate.

Discuțiile noastre reflectă strădaniile de a întări educația internaționalistă a minorităților naționale. Noi vrem să desființăm granițele și unii pun problema de a se face despărțirea naționalităților. Cel care nu învață limba țării în care trăiește înseamnă că n-a înțeles necesitatea de a se apropia de poporul român și noi dacă susținem asemenea punct de vedere noi vom împinge la naționalism.

Partidul nostru a asigurat drepturi egale tuturor naționalităților. În partid, în organe de conducere în state, putem fi dați exemplu în această privință. Mulți socot că problema Ardealului nu este rezolvată.

Tov. Fazekas s-a exprimat și la Consiliul de Miniștri și ieri, aci, că nu l-am înțeles. Dar noi credem că l-am înțeles foarte bine. Noi am înțeles că a avut ieșiri naționaliste, că este pătruns puternic de influențe naționaliste. Aci s-a pus problema cum o să predăm lecții, în ce limbă, de unde luăm manuale. Cred să fie manuale românești, traduse în limba respectivă. Să nu fie traducerea manualelor ungurești, bulgărești, asta dă rezultate contrarii. De fapt, la Consiliul de Miniștri a fost un schimb de păreri. A dat aci exemplul cu URSS, dar acolo se vorbește limba rusă. La noi se ia și se interpretează problemele din URSS prost și nejust.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Naționaliștii știu să se folosească abil de drepturile date naționalităților.

Tov. P. Borilă: Eu cred că Comisia naționalităților și Direcția generală nu numai că nu a sesizat o serie de probleme, dar mi se pare că ei au acoperit o serie de abateri. Noi nu introducem nimic nou față de trecut. Limba română trebuie să fie obligatorie în țara românească. Cetățenii dacă nu cunosc limba cum trebuie îi împiedică să-și exercite drepturile; nu pot să iubească poporul pentru că nu-l cunosc, nu-i cunosc limba. Tov. Fazekas nu vede perspectiva noastră comunistă, în ce direcție mergem noi.

În octombrie 1956, în Ungaria, cei mai mari naționaliști s-au pus în fruntea contrarevoluției. Și acolo mai sunt încă comuniști care înțeleg sub diferite forme problema Ardealului. Lipsa de diferențiere a claselor. Naționalismul unui membru de partid este la fel cu cel al unui nemembru de partid. Noi lovim în naționaliștii români. Se pare ca unii din intelectualii cu care s-a discutat au înțeles mai ușor decât tov. Fazekas. El a fost influențat de elementele naționaliste. Metoda aceasta de a te duce la diverși tovarăși, a căuta să găsești aderenți. De ce ai cerut păreri? De ce combăteai materialul? Tov. Fazekas trebuie să se gândească foarte serios. Materialul în mare putem să-l aprobăm, dar trebuie îmbunătățit. Să analizăm dacă avem cadre pentru a asigura aplicarea lui în practică.

Tov. Chivu Stoica: Tov. Gheorghiu-Dej a subliniat just că noi trebuie să ne ocupăm de felul cum s-a aplicat până în prezent Hotărârea Comitetului Central. Materialul scrie clar, deși nu analizează că s-au creat greutăți. Eu cred că pe lângă felul cum a pus problema tov. Fazekas, el are o vină foarte mare pentru neaplicarea hotărârii Comitetului Central cu învățământul; el este și secretar al CC și conducător al Comisiei naționalităților. În loc să vină și să atragă atenția asupra faptului că nu se respectă hotărârea Comitetului Central cu învățământul, când am discutat la Consiliul de Miniștri a reproșat tovarășului Borilă poziția. A mers la tov. Moghioroș și a spus să fie eliberat din funcție. Tov. Fazekas propunea să se introducă învățământul în limba română din anul V, iar aci a spus altfel. Tendința lui de a amâna, de a schimba hotărâri cunoscute. S-a spus ca până la cl. a V-a să se învețe în limba maternă. Eu interpretez că a avut tendința de a amâna.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Trebuie gândit, clarificat ce a vrut el când a venit cu Apponyi, Angelescu; ce l-a neliniștit, ce i-a apărut nou, numărul orelor? Sau ce? Nu este vorba de a introduce limba, ci de procentaj. Să nu-i spunem aci probleme care nu le-a spus. Dacă Fazekas este de acord că trebuie să se învețe limba română, atunci ce vrea, unde nu este de acord?

Tov. Chivu Stoica: Tov. Fazekas a spus că nu vede grija față de învățământul în limba maternă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: El se pare că este de acord să se învețe limba română, dar a pus sub semnul întrebării justetea politicii noastre. A tras alarma asupra lichidării învățământului în limba maternă. Comparațiile arată și ce-l frământă, ce-l preocupă pe tov. Fazekas, adică ca nu cumva limba maternă să fie înlăturată.

El a încercat cu cuvinte răsunătoare să impresioneze Biroul Politic. El ar fi trebuit să explice Biroului Politic în funcția pe care a avut-o ce a făcut, a introdus măcar cca. 1/3 ce era în program, ca limba română să fie bine însușită de elevi. Aceasta ca să fim consecvenți, sau dacă nu, înseamnă că avem față dublă. În loc de aceasta, tu vii și încerci să ne pui problemă. Nici cel mai înfocat naționalist n-ar încerca să vină cu asemenea comparații. Să ne spună că ducem politica lui Apponyi. În fond, el este pentru ceea ce dorea Apponyi. Pe tine te preocupă nu învățatul bine al limbii române, ci te preocupă alte probleme. Dacă naționaliștii ar avea mai mari succese decât partidul nostru, atunci ar trebui să spunem că ne replem.

De fapt orele de limba română sunt o zecime din totalul orelor. Trebuie concret calculat la bani mărunți. Trebuie clarificate lucrurile aci în jurul acestei probleme. Să nu introducem probleme pe care nu le-a spus, pentru că nu putem să ne clarificăm ce vrem. Dar cum a pus el problema cu Apponyi și Angelescu și condițiile sunt altele decât înainte. De ce oare Comisia Naționalităților n-a sesizat că în manuale s-au strecurat materiale cu conținut contrarevoluționar, de ce nu s-a introdus hotărârea?

Tov. A. Drăghici: Sunt de acord că materialul trebuie să fie un material de analiză și să fie criticați toți factorii vinovați. Cu propunerile făcute aci, sunt de acord.

Mi s-a părut foarte stranie poziția tov. Fazekas. El a ridicat problema acuzând parcă Comitetul Central că se încearcă a lichida învățământul în limba maternă. Pe de o parte, spune că este de acord cu necesitatea de a se învăța limba română, iar, pe de altă parte, pune problema ce o să zică naționaliștii, a venit cu Apponyi, dr. Angelescu. Se vede că această problemă a fost studiată, că a făcut comparație între politica națională a partidului nostru și între celelalte regimuri la care s-a referit. Faptul că se îndoiește de politica partidului, cercurile din Ungaria sunt foarte interesate în menținerea izolării în Ardeal. Faptul că un secretar al Comitetului Central vede așa de îngust problema înseamnă că vede îngust problemele și este sub influența elementelor naționaliste. Deși încearcă să se erijeze în marxist, el judecă problema de pe pozițiile naționaliștilor.

Tov. Fazekas este lipsit de experiență. După mine, astfel de lucruri trebuie combătute și lichidate. Între noi nu trebuie să existe asemenea elemente care sunt aproape de elementele naționaliste. Metodele sale sunt străine partidului. Propun să extirpăm aceste metode.

Tov. Șt. Voitec: Referirea la politica lui Apponyi este nelalocul ei. Dacă ne comparăm cu ei este nemaipomenit. Consider că materialul restructurat [este] în legătură cu demascarea concretă a celor care au împiedicat învățarea limbii române. Trebuie să înțeleagă că limba este comună patriei noastre. Dacă statistica este reală, atunci nu este o explicație de ce au 8 elevi într-o clasă.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi putem să ne mândrim cu felul cum s-a aplicat politica națională. Noi discutăm aci procente. Punem semne de întrebare politicii naționale a partidului nostru.

Tov. Șt. Voitec: Consider că au fost prost organizate școlile pedagogice pentru minoritățile naționale, deoarece nu se crează cadre corespunzătoare. Tov. Fazekas trebuie să analizeze poziția lui și să ne-o spună și nouă.

Tov. G. Apostol: În materialul prezentat nu se arată rezultatele pozitive, dar se arată o serie de lipsuri și greșeli în aplicarea hotărârii cu învățământul. După câte

am înțeles, acest material a fost văzut de tov. Fazekas înainte de a se discuta la Consiliul de Miniștri și a avut posibilitatea de a se documenta cum stăm în această problemă. La Secretariat s-a discutat despre Bányai, Direcția aceea din minister. Tov. Fazekas știa acest lucru. Nu s-a gândit că această direcție s-a urcat deasupra ministerului, a guvernului și a partidului. Ei acolo s-au străduit să aplice în practică politica naționaliștilor. Comisia naționalităților a fost creată cu scopul de a ajuta Comitetul Central și a-l informa din timp despre cum se aplică măsurile stabilite de partid. Oare nu ei sprijineau tezele naționaliștilor?

Se știe ce situație am avut în 1956 în timpul contrarevoluției din Ungaria. Este inexplicabilă poziția tov. Fazekas dacă avem în vedere că Direcția aceasta din Ministerul Învățământului și Culturii nu a luat nici un fel de măsuri. Se vede că Comisia naționalităților a fost influențată de direcția din minister și invers. Fazekas este tânăr, dar Bányai a găsit – se vede – la el teren favorabil, pentru a dezvolta sentimente naționaliste. Naționalismul este cea mai otrăvită buruiană. Naționaliștii sunt dispuși să deruteze anumite elemente cinstite.

Tov. Fazekas a avut ieșiri naționaliste. El a spus că întâi el este secu și apoi comunist. Poziția lui la Consiliul de Miniștri este clară, el nu este de acord cu fondul problemei ce o discutăm noi. El vrea să batem în retragere chiar față de hotărârea luată în 1956. Ceaușescu spunea bine aci că școala este mijlocul de a uni minoritățile naționale. Noi ne străduim să dăm asemenea educație tineretului. Dar dacă programul prevăzut nu poate fi aplicat, [asta] deoarece n-avem cadre. Tov. Fazekas spune că n-avem cadre, dar ce a făcut el în această problemă? El nu și-a pus această problemă. N-a luptat pentru aplicarea în practică nici măcar a ceea ce s-a hotărât încă cu ani în urmă. Tov. Fazekas consideră că conducerea partidului deviază de la politica leninistă. El a înțeles că se intenționează lichidarea învățământului în limba maternă. Fazekas stă pe o poziție naționalistă, contrară liniei partidului.

De ce după ședința de la Consiliul de Miniștri s-a dus la tov. Moghioroș, apoi la tov. Vințe și de ce nu a venit la Secretariat, la primul secretar? Aci se vede că după ce el a început să cânte în cor cu naționaliștii și să părăsească poziția partinică, el vrea să rămână cu steagul fals al politicii naționaliste. Vroia să se erijeze în adevăratul apărător al elementelor naționaliste maghiare. Cred că tov. Fazekas trebuie foarte serios să judece asupra cauzelor pentru care s-a situat pe asemenea poziție. Să arate Biroului Politic cum vede el acum problema. Cred că tov. Gheorghiu are dreptate că la introducerea acestor măsuri trebuie să demascăm poziția naționaliștilor. Dacă nu vom lua poziție fermă și nu vom demasca naționalismul, o să dăm apă la moara dușmanului.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: (Citește o corespondență interceptată a unor naționaliști maghiari). 7315 ore în limba maghiară și 1220 în limba română.

Tov. V. Vaida: Cred că propunerile ce se fac sunt foarte bune. Desigur că naționaliștii urlă și noi am greșit față de ei când am făcut concesii naționaliștilor. În 1957 s-a constatat că avem un surplus de cadre didactice în limba maghiară. Problema a fost cunoscută, Bányai a intervenit și noi am făcut concesii. Ministerul Agriculturii și Silviculturii a desființat secția maghiară a Institutului Agronomic din Cluj și apoi s-a revenit asupra acestui lucru. Noi am încurajat pe naționaliști în felul acesta. Unii dintre tovarășii noștri se erijează în reprezentanți ai naționalităților în partid. Noi am avut situații asemănătoare cu poziția tovarășului Fazekas și la Cluj. S-a mai arătat problema aceasta cu limba maternă. Au ajuns să pună probleme de ce copiii români nu învață limba maghiară.

Tov. Fazekas este vinovat. Noi am spus părerea cu Bányai, că nu este pentru minister, că el avea legături strânse cu elemente naționaliste. Tov. Fazekas n-a fost suficient de pregătit și a putut fi influențat. Bányai este un naționalist și un fracționist în partidul nostru. Acesta a căzut în picioare totdeauna. El își face auto-critica, a spus că n-a citit manualele. Elementele naționaliste regretă că Bányai nu a studiat și nu și-a organizat așa munca.

Nu pot fi de acord cu poziția tov. Fazekas care vorbește de pe poziția elementelor naționaliste. O vină avem și noi că nu ne-am ocupat de controlul cum se aplică hotărârea cu învățământul. Credem că prin aceste măsuri cu școala unică vom putea rezolva problemele. Acolo unde avem școli unice treburile merg foarte bine, nu mai avem probleme. Mă miră că tov. Fazekas nu vede toate aceste probleme.

Tov. Gheorghiu Vladimir: Eu experiență în problema națională nu am, dar în această ședință am avut de învățat. Politica partidului nostru în problema națională este clară. Se pune un accent mare pe introducerea limbii române în școli. Nu întâmplător elementele naționaliste caută să țină în mână școala, pentru a putea contracara măsurile noastre. Necunoașterea limbii duce la izolare. Mie îmi pare rău că un Fazekas a venit să ridice această problemă. Condamn poziția tov. Fazekas.

Tov. J. Fazekas: Consider că ședința Biroului Politic care a dezbătut problema învățământului în limba minorităților naționale și îndeosebi măsurile propuse pentru îmbunătățire și criticile foarte serioase ce le-am primit în această ședință, m-au pus foarte serios pe gânduri – cum trebuie să procedez – și să privesc politica partidului nostru în toate domeniile și în domeniul politicii naționale a partidului nostru.

Pentru mine, ședința aceasta constituie o școală a felului cum trebuie să pun problema în mod proletar, în legătură cu politica partidului nostru. Am intrat la 17 ani în UTC și în partid. Consider că tot ce am bun în mine datorez partidului, educația și atenția tovarășească cu care s-au ocupat de mine tovarășii. De când am intrat în partid și de când am început să studiez învățătura leninistă în problema națională, s-a produs la mine o claritate în problema politicii partidului în problema națională. Am fost un propagandist ferm al politicii partidului nostru în problema națională și am luptat hotărât, cu toate jignirile și amenințările elementelor naționaliste. Am arătat aceste amenințări tovarășului Moghioroș încă în 1946.

Unii tovarăși au arătat aici că sunt naționalist. Eu în problemele fundamentale ale politicii partidului consider că am avut o poziție fermă și hotărâtă. Imediat după 23 august, când naționalismul era foarte puternic și între intelectuali, și în rândul micii burghezii, micii meseriași, care chiar în 1946 când a fost Congresul UPM, la care eu am fost trimis... Elementele naționaliste au încercat să transforme adunarea noastră.

Tov. Moghioroș cunoaște poziția mea fermă în problema Transilvaniei. Și în perioada Tratatului de la Paris am mers și am luat cuvântul și am arătat justetea unirii Ardealului cu România. Nu am căzut în acea perioadă sub influența elementelor naționaliste. Am subliniat că a fost o nedreptate istorică că Ardealul nu era la România. PCR asigură drepturi egale. Poziția mea în această problemă nu este și nu va fi schimbată. Am respins oricând asemenea probleme. Populația maghiară din România niciodată n-a avut atâtea posibilități de dezvoltare ca în regimul democrat-popular. Am demascat totdeauna și politica reacționară a Austro-Ungariei și a regimului burghezo-moșieresc. În problemele culturii am avut cu tov. Răutu discuții cu scriitorii, artiștii. Poziția mea a fost că cultura minorităților naționale face parte integrantă din cultura RPR.

Aceasta a fost poziția mea. Am combătut faptul că unii spuneau că Universitatea „Bolyai” este conducătorul științific al populației maghiare. Am respins ideea că Clujul este centru cultural, economic, politic al populației maghiare. Tov. Răutu știe că în 1956 am spus în fața studenților că în problema universității partidul a creat-o pentru fiii oamenilor muncii maghiari. În momentul când se va transforma în focar al naționalismului, eu voi propune să se desființeze. Au fost perioade când am discutat și am fost convins că nu este bună această izolare. Eu susțin această măsură și o să particip la aplicarea în practică. Eu am studiat și ce spune Lenin și ce spune Stalin în problema națională. După unificarea de la Cluj au fost unii care au fost nemulțumiți și eu am luat poziție. (Citează pe Mocsári Lajos[5], care a luptat contra legii lui Apponyi). Dacă acest Mocsári, ca burghez democrat, a avut această părere, eu ca comunist nu pot să fiu de altă părere, decât ceea ce a hotărât conducerea partidului.

În ce privește poziția mea de la Consiliul de Miniștri ea a fost urâtă, nepermisă pentru un membru de partid tânăr, cu care tovarăși cu experiență de partid... N-am dreptul să am asemenea poziție, pentru că energia cheltuită cu mine nu s-a făcut ca să fiu obraznic, să nu respect pe acei tovarăși care nu puțin nervi au cheltuit ca eu să devin membru de partid. Mi-e rușine și n-o să se mai întâmple asemenea lucru. De asemenea, poziția ce am avut-o cu tov. Moghioroș nu este o poziție partinică și ieșirea mea era parcă eram un liberal. Este o poziție anarhică, mic burgheză, care n-are nimic cu spiritul de partid. Singurul lucru care mă preocupă este ca țara noastră, Republica, să se întărească. Pentru asta am luptat și o să lupt. Nu era permis ca față de materialul prezentat, care era cu caracter de organizare pentru însușirea limbii române, să deduc de aci că se schimbă politica partidului nostru în problema națională. Chiar dacă nu scria în material, eu trebuia să văd că egalitatea în drepturi rămâne politica partidului în continuare.

În legătură cu școlile minorităților am studiat experiența URSS. Probabil pentru că n-am găsit în URSS forma aceasta de jumătate în limba română și jumătate în limba maternă am tras concluzia că nu se respectă dreptul la limba maternă. Sigur că condițiile sunt deosebite față de URSS.

Un lucru care m-a preocupat: să stabilim ca de la anul cutare la anul cutare să învețe în limba maternă, iar după aceea să trecem numai la învățământul în limba română. Am făcut obiecții în 1956 și am spus că în cl. I nu se poate învăța două abecedare. M-au criticat de ce nu m-am preocupat să se învețe mai bine limba română. În 1956 am arătat să lăsăm limbile străine, să învețe bine limba maternă și limba rusă, iar orele pentru limbi străine să le afectăm limbii române.

Am fost anul acesta la două conferințe raionale și m-am dat pe mine exemplu că cunosc bine limba română. Am combătut faptul că elemente naționaliste chiar dacă cunosc limba română o predau prost. Chiar și pentru vârstnici am putea face cercuri de studiere a limbii române în fabrici, pentru ca tineretul să se poată învăța mai bine. Părerea mea în ce privește limba română, n-am nici o rezervă și nici n-am avut. Propun ca nu obiecte întregi să fie învățate în limba română, ci să mărim numărul orelor de limba română pentru a da în vocabular lucrurile necesare. Cred că și în această problemă am exagerat, învățând diferite obiecte o să poată să-și lărgească mai bine cunoștințele de bază în limba română. Este o problemă grea și trebuie cu multă atenție tratată. Hotărârea ce se va lua va fi a organului de partid. Ceea ce mă preocupă așa ca și pe ceilalți, este ca orice măsură luăm să ajute la cimentarea frăției dintre poporul român și minoritățile naționale.

Nu privesc îngust nici perspectiva. Nu sunt de acord nici cu felul naționalist cum pun problema Transilvaniei unii tovarăși din Ungaria. Când am citit articolul

lui Münnich m-am indignat și am sunat pe tov. Moghioroș și Răutu și le-am spus că mi-e rușine când văd poziția tovarășilor de acolo. Poziția mea este poziția partidului nostru și o să lupt pentru ea. Pe bună dreptate au criticat tovarășii că am ridicat problema cu Aponyi și Angelescu. Eu n-am confundat politica partidului nostru cu politica lor. Dar cu tezele lor privind patriotismul n-am fost de acord. Este patriot cel care iubește puterea muncitoresc-țărănească. Se vede că m-am încurcat aici. N-am pus problema că chiar dacă se introduc câteva obiecte de limba română nu știrbește principiile partidului. Am pus lucrurile nejudicat, negândit. Sunt pentru ca copiii să învețe istoria patriei.

Are dreptate tov. Moghioroș, depinde cine predă și cum predă, dacă este cu poziția noastră sau contra noastră. Sunt convins că dacă în practică o să vedem că este nevoie să se explice istoria, constituția, geografia – să nu învețe așa cum am învățat eu în școala primară. Consider că dacă vom simți necesitatea să se învețe și în limba maternă pentru a o înțelege mai bine, nu văd contradicție cu linia principială a partidului.

Am fost criticat de ce n-am observat acest lucru, că mare parte a profesorilor nu sunt pregătiți să predea limba română. După ce a fost creată Comisia pentru problemele naționalităților, aproape doi ani m-am ocupat de problemele economice ale populației germane și sârbe. Am fost trimis să văd la fața locului. Aci am și eu o contribuție efectivă. Desigur, pentru naționaliștii germani aceasta a fost o lovitură. Tot cu populația germană am lucrat pentru îmbunătățirea activității în rândul populației germane. A fost și o hotărâre a Biroului Politic. O perioadă de timp n-am cunoscut toată organizarea fasciștilor. M-am ocupat de această treabă, am studiat problema, s-a făcut materialul, a fost trimis la conducerea partidului. După aceea m-am ocupat de populația sârbească.

M-am ocupat insuficient și foarte slab de problema învățământului minorităților naționale. Abia după ce am studiat legile cu învățământul. S-a prelucrat problema cu tov. Răutu în ce privește moștenirea literară din trecut.

Tov. Coliu a arătat că nu m-am ocupat de elementele comune ce ne leagă, nu sunt de acord cu aceasta. De aceea am propus aniversarea de la Bobâlna, de aceea am propus aniversarea lui Ady. Am propus să aniversăm luptele țăranilor din Valea Ghimeșului. Este adevărat că am propus și restaurări de monumente, îndeosebi restaurarea celor 13 generali de la Arad. Am considerat că este just să fie acest monument restaurat, deoarece chiar partidul a folosit acest monument în Banat. În problema monumentelor, în primul rând să punem pe cele ale comuniștilor care și-au jertfit viața.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În nici un caz să nu ne exaltăm în fața eroilor burgheziei, a sentimentelor naționale.

Tov. I. Fazekas: Tov. Gheorghiu ne-a criticat și la urmă s-a stabilit că acolo să fie ridicat monumentul soldaților români.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Important este să se știe cine este inițiatorul, să vedem ale cui interese le slujește.

Tov. I. Fazekas: În ce privește manualele nu m-am ocupat de ele, abia în ultimul timp, când s-a găsit culegerea de texte și manualul de gramatică în limba maghiară am început și eu să citesc câteva manuale. Și aici trebuie să existe câteva teze principale – cum trebuie să arate un manual de limbă maghiară; să avem grijă cine redactează aceste manuale. Este clar că dacă vom da elementelor naționaliste o să iasă prost. Dacă o să dăm unor comuniști să redacteze o să se găsească exemple de frăție.

Consider că ședința pentru mine va însemna un îndreptar. N-am fost șovinist și naționalist și nici nu o să fiu și o să aplic ferm hotărârile Biroului Politic în problema organizării învățământului, forma de organizare internaționalistă, care va pune amprenta asupra întregii activități educative. Această formă de organizare va fi o școală a întovăririi frățești între copiii și cadrele de diferite naționalități.

Toate ieșirile mele nepermise au fost din dorința de a adopta asemenea măsuri care să ducă la întărirea prieteniei. Mă angajez să lupt ferm pentru aplicarea în practică a hotărârilor ce se vor lua.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: În ce privește concluziile, probabil că unii tovarăși vor dori să ia cuvânt mai cu seamă după cuvântul tov. Fazekas și cum trebuie orientat materialul. Propun ca în concluzie tovarășii să se refere la poziția tov. Fazekas și apoi la materialul care trebuie definitivat. Socot deosebit de instructivă ședința. Să se continue mâine la ora 9.

23 aprilie 1959 (Prezenți toți tovarășii în afară de tov. Vaida Vasile).

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ați ascultat cuvântul lui Fazekas. Dacă aveți ceva de spus în legătură cu cele spuse de el.

Tov. L. Sălăjan: Tovarășul nu a vorbit despre cauzele lipsurilor. A dat un exemplu cu Mocsári, să ne lămurească mai mult asupra cauzelor lipsurilor și cum înțelege modul, cum a studiat pe clasici.

Tov. A Drăghici: În ce măsură a fost influențat de toți aceștia care umblau în jurul lui. Dacă au fost influențe naționaliste. Dacă nu s-a întâmplat acest lucru la tovarășul.

Tov. D. Coliu: Tov. Fazekas a spus că la el au fost unii care au făcut presiuni. Cine sunt aceștia și cu ce probleme au venit? Tov. Fazekas n-a vorbit despre problema principală pusă în discuție: cauzele influențelor. N-a vorbit cum a muncit cu Comisia naționalităților, ce influențe negative a avut.

Tov. A. Moghioroș: Confirm poziția justă a lui tov. Fazekas când a fost la Târgu Mureș și la Odorhei la Congresul UPM. Totuși, dacă atunci a avut poziție justă, asta nu exclude posibilitatea de a cădea sub influența naționaliștilor. Aci s-a spus că a căzut sub influența lor. Tov. Fazekas când justifică că nu putea avea poziție naționalistă pentru că și Mocsári Lajos a avut poziție progresistă, dar în același timp a pus problema în Biroul Politic să ne ferim să nu greșim ca Angelescu și Apponyi. Ne citează pe Mocsári. Nu înțeleg raționamentul. Să ne explice de ce s-a încurcat, să ne lămurească. La Consiliu, când a făcut afirmațiile cunoscute, eu n-am luat atitudine imediat. Eu am fost convins că după discuția de la Consiliu va veni la partid să spună. Deci, el ridică problema că este ceva grav, dar nu vine la partid să spună. Ce l-a determinat să ajungă la concluzia că dacă se aprobă acest material cere eliberarea sa și care este punctul lui de vedere și cum califică poziția sa?

Tov. Chivu Stoica: Tovarășul a spus că asta este ceva nou ce se introduce, ceva extraordinar. El a văzut așa problema; cum înțelege asta? Că doar este o hotărâre din 1956 a Comitetului Central?! El era responsabilul Comisiei naționalităților. Cum s-a ocupat de această problemă? Felul cum s-a rezolvat problema învățământului corespundea învățării leniniste, felul cum se învăța limba română?

Tov. L. Răutu: Tov. Fazekas a primit un material, l-a văzut, la Consiliul de Miniștri n-a fost de acord. De ce nu s-a dus la tov. Gheorghiu să ridice această chestiune. Nici în fața Biroului Politic nu și-a exprimat părerea. Metoda de a merge de la unul la altul.

Tov. A. Moghioroș: Când l-am întrebat de ce se enervează, el a spus că are mare încredere în tov. Gheorghiu că va da o rezolvare bună acestei situații. De ce totuși nu a venit la Secretariat?

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Putem avea păreri diferite, dar este una dacă este o discuție organizată. Metoda aceasta este foarte interesantă, s-a dus la Vințe, la Voitec, la Moghioroș. De ce?

Tov. St. Voitec: Tovarășul s-a ocupat de problema națională, de ce n-a sesizat că problema învățării limbii române merge prost, se boicotează?

Tov. N. Ceaușescu: El cunoștea că s-au dat indicații să se pregătească acest material, dar nu el a ridicat întrebarea.

Tov. (?): De câteva ori a spus că i-a fost rușine că a fost ungar, că el ca ungar l-a durut. Dacă nu are influente naționaliste? După aceea vine și se compară cu Mocsári și ne dă citat din Mocsári și nu din Lenin.

Tov. L. Răutu: A spus că el va participa activ la aplicarea măsurilor cu universitatea. De unde este această poziție, acest limbaj străin?

Tov. C. Părvulescu: El a spus că a avut o atitudine obraznică față de tovarășii de la Consiliu. De ce n-a avut atitudine cuviincioasă ?

Tov. G. Apostol: A reieșit activitatea Direcției Generale din Ministerul Învățământului și Culturii. Care este părerea tov. Fazekas despre activitatea acestei direcții? Cum contribuiau aceste manuale la apropierea între tinerii români și de alte naționalități? Dacă relațiile dintre el și direcție, dintre direcție și aparatul Comisiei n-au influențat asupra tovarășului Fazekas?

Tov. I. Fazekas: După ședința de la Consiliu, concluzia tovarășului Chivu a fost ca tov. Leonte Răutu, Joja și Fazekas să vadă dacă vor fi divergențe, să fie menționate acestea. Eu am așteptat să fiu chemat și n-am fost chemat. Nici eu nu m-am dus. Am avut de gând să merg la tov. Gheorghiu-Dej, dar m-am gândit să elaborăm întâi materialul pentru Biroul Politic și după aceea să merg la tov. Gheorghiu. Eu n-am ocolit pe tov. Gheorghiu niciodată, pentru că oricând m-a primit când am cerut. N-am avut în mine și nici nu o să am repulsie.

Este just că eu trebuia să observ aceste lucruri. Este adevărat că am primit sarcina de a conduce această Comisie, dar de când mă ocup de Direcția Economică am dat mai mare atenție acesteia. Nu mi-a fost ușor. În primul rând am căutat să-mi însușesc modul de organizare a economiei, am căutat să particip la conducerea economiei. În anul 1958 m-am ocupat mai mult de aceste probleme. De exemplu, în problema construcțiilor; după aceea am lucrat la materialul cu construcții. Luni de zile ne-am ocupat de pregătirea planului pe 1959, să descoperim rezervele în economie. Studiul care s-a făcut cu producția de piele. Eu sunt convins că dacă afectam mai mult timp Comisiei observăm mai din timp problemele. Când am observat, am pus problema în fața activului de partid. Am pus sarcină Comisiei să studieze în primul semestru cum se învață limba română. Anul trecut m-am ocupat de Congresul femeilor, de Congresul Cooperăției. Este justificat să fiu întrebat de cauze, dacă nu cumva am alunecat pe panta naționalismului.

Eu cred că în legătură cu aceste lipsuri grave ce au fost în activitatea școlilor în învățământul naționalităților locuitoare mă simt și eu vinovat. În 1956, când am făcut propunerea, trebuia să merg mai departe, să susțin că nu este just să se reducă numărul orelor de limba română.

Tov. Ceaușescu mă întreabă cum se explică că n-am observat. Eu cred că va trebui să învăț mult mai bine marxism-leninismul, să nu fie nici o fisură să treacă în mine anumită influență străină de partid. Datorită faptului că o perioadă când am

avut o situație mai grea cu intelectualii maghiari am căutat să lămuresc politica partidului nostru în problema națională. Probabil că nu numai eu am reușit să influențez în sens pozitiv pe unii, dar se vede că și pe mine m-au influențat negativ din cauză că am exagerat particularitățile naționale ale învățământului și a rolului învățământului. Probabil că nu ajunge ca numai în adunări, ședințe, să ai poziție justă, ci în toate problemele. De ce m-am consultat cu unii, cu alții? Problema națională este foarte complicată. Nu o dată m-am consultat cu Vințe, cu Ardeleanu, Goldberger[6] și cred că nu am greșit. Depinde de pe ce poziții te consulți. Dacă aceasta este de pe poziția partidului sau o poziție străină partidului.

Este clar că influența micii burghezii și naționalistă a putut pătrunde în mine pentru că a fost teren favorabil și de aici trag concluzii pentru activitatea mea de viitor, de a însuși marxism-leninismul și să lupt contra șovinismului. Am spus că greșit am procedat când am ridicat aici problema cu Aponyi și Angelescu. Politica partidului nostru nu are nimic comun cu aceasta. Eu am demascat tot timpul politica șovină a guvernelor burghezo-moșierești. N-avea nici un rost să aduc eu aceste argumente la Biroul Politic. Eu m-am gândit ca conținutul materialului nostru să nu fie răstălmăcit de naționaliști și am căutat să argumentez. Este clar că elementele dușmănoase naționaliste oricând vor încerca să răstălmăcească măsurile noastre. N-am înțeles că ceea ce am propus eu să crească din an în an, orele de limba română, se urmărește și prin acest material, n-am analizat scopul și n-am înțeles că scopul este același, de a asigura ca copiii să învețe mai bine limba română.

Am fost întrebat de ce m-am încurcat? Dracu știe. Originea încurcături este că nu am adâncit suficient politica națională a partidului nostru, marxism-leninismul. De ce am spus că am să cer eliberarea din funcție? Nu văd nici o cauză, decât ieșirea anarhică, mic burgheză. În momentul acela am uitat că sunt membru al Partidului Comunist, că sunt anumite norme, că sunt supărat sau nu, că sunt de acord sau nu, trebuie să respect hotărârea. Trebuie să-mi mai întăresc educația partinică și cred că am să fiu ajutat, dacă se va vedea că merit acest lucru. Tov. Ceaușescu a întrebat ce expresii sunt cu rușinea, că sunt ungar. Așa am spus; nu știu dacă este o greșală. Sigur că în primul rând sunt comunist, dar m-a durut acest lucru ce am citit că ei nu contribuie la întărirea relațiilor noastre și nu fac altceva decât fac curte naționalismului din țara noastră. Dușmanul principal al elementelor naționaliste sunt partidele comuniste.

Tov. Apostol a ridicat problema că am spus că sunt în primul rând secuii și apoi comunist. Dacă așa m-am exprimat am greșit, este un limbaj străin nouă. Mi-am dat seama atunci că am avut o comportare greșită și a doua zi am fost la tov. Gheorghiu-Dej și am cerut iertare. Tov. Voitec a întrebat dacă am observat boicotarea limbii române. După ce am observat, am pus problema direct că elementele naționaliste caută să împiedice învățarea limbii române. Eu n-am venit la Secretariat cu un material scris, să propun măsuri. Am ridicat problema și am combătut aceste manifestări. Eu nu m-am considerat niciodată ca reprezentant al minorității naționale în partid. Nu mi-am atribuit mie nici o realizare a partidului nostru în problema națională și în nici o altă problemă. Chiar în 1956, la Târgu Mureș, tov. Gheorghiu-Dej a dat indicație să se îmbunătățească sistematizarea pieței. Tov. Gheorghiu a dat sarcină să mă ocup de introducerea apei potabile la Gheorgheni. Nu îmi atribui niciodată realizările partidului. Oricând am transmis salutările Comitetului Central oamenilor; în 1956 când eram în Regiunea Autonomă Maghiară.

Nu mă simt ca reprezentant al unei naționalități. Elementul hotărâtor nu este naționalitatea, ci este dacă sunt comunist. Datorită faptului că sunt secuii, viața

acestei populații a fost în înapoiere și am vorbit și cu tov. Gheorghiu-Dej și Chivu Stoica și alți tovarăși să ajutăm la ridicarea acestei populații. Am considerat că acest lucru este firesc și dacă am greșit rog să fiu corectat.

Părerea mea asupra Direcției Naționalităților de la minister. Eu sunt de acord că controlul asupra acestei direcții a fost slab. Această comisie a fost creată mai devreme decât comisia de partid, dar apoi am considerat că nu este bine să se bată cap în cap și Secția Școli și Comisia și noi cu Comisia ne-am concentrat asupra controlului jos. Că în această direcție s-a desfășurat o activitate necorespunzătoare, că a reușit să acționeze dușmanul în manuale, dovedește că nici cadrele, nici controlul la această direcție nu este suficient. Eu n-am fost niciodată la această direcție, n-am analizat niciodată activitatea acestei comisii. Tov. Bányai venea la mine și dădea indicații asupra cadrelor care le avem, asupra necesității de a face educație tineretului. Consider că această direcție n-a influențat asupra mea, dar eu nu m-am ocupat să influențez pozitiv.

Pe Bányai îl cunosc de după eliberare și a avut poziție mai bună în UPM decât alții; el lua poziție în toate problemele în legătură cu problema națională. La istorie el studia legăturile dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Eu am citit cartea lui și în care sunt câteva articole în care sunt puse problemele fundamentale greșite, greșeli ideologice foarte grave pe care va fi necesar să le corecteze și să-și facă autocritică, pentru că el are autoritate în rândul intelectualilor. După ce a fost ședința cu manualul, eu l-am chemat și l-am criticat foarte serios, i-am spus să reflecteze asupra celor scrise de el în cartea sa și să-și facă autocritică.

Tov. Răutu are dreptate când mă întreabă de ce îmi iau angajament. Eu am datorie să aplic ferm politica partidului. Este o datorie statutară. Eu consider că această ședință va însemna pentru mine o mare școală de partid; a întărit în mine educația partinică, felul cum trebuie să abordez orice problemă de partid și de stat și consider că am forțe suficiente pentru a înlătura tot ce este negativ în activitatea mea și să merg hotărât pe linia partidului, dându-mi contribuția la construirea socialismului, la adâncirea relațiilor frățești între poporul român și naționalitățile conlocuitoare.

Tov. E. Bodnăraș: Aș vrea să mă rezum la ceea ce este esențial în ce a spus tov. Fazekas. Cred că n-a desprins esențialul din întrebările care i s-au pus și n-a răspuns la aceasta. Eu n-am avut impresia că el nu este un om bine educat. Amintesc comportarea lui de la Consiliu. El a dovedit că știe să aprecieze anumite situații în ce privește poziții antipartinice. Dacă dezacordul din Consiliul de Miniștri se referea numai la problema metodei, atitudinea lui din Consiliu nu a fost cu nimic justificată. El a venit acolo înfuriat și nici nu s-a străduit să analizeze problema. Ceea ce a ieșit mai grav, a mers la tov. Moghioroș și a pus problema plecării din funcție dacă Biroul Politic o să adopte materialul. Noi am mai avut diferențe de păreri, dar nu țin minte să fi fost o asemenea situație când să spună că pleacă din colectiv.

În cazul de față, plecarea ta putea să te justifice numai în fața naționaliștilor și nu se poate spune că nu are pregătire. Materialul nu l-ai primit în Consiliu, aveai o părere formată dinainte. N-ai participat la elaborarea materialului, dar asta nu poate justifica poziția ta. Eu cred că justificarea trebuie să o căutăm în fondul problemei. Noi am fost în RP Ungară și ne-am mirat ce repede s-a pus în mișcare naționalismul în legătură cu această aniversare. Nu este întâmplător ce se petrece acolo. Eu mi-am pus întrebarea după ce atunci i-am scos din rahat cu tot lagărul, ei n-au învățat nimic. Acum constatăm că sunt diferite manifestări.

Dezbaterile la care noi participăm de 3 zile au scos în evidență atâtea lipsuri în organizarea și orientarea învățământului. Eu cred că nu putea să le scape celor de la Budapesta și noi suntem descoperiți în această problemă. Au pus această problemă foarte frământați: ce se întâmplă în universitate. Între oamenii simpli nu este problemă. Aceasta este întreținută de intelectualitatea putredă. Dacă te-ar fi văzut cum fierbeai în Consiliu, ei te-ar fi felicitat. Eu n-am reușit să mă lămuresc de ce adică Fazekas a avut această poziție. Nici el n-a reușit să ne lămurească. Ai căzut foarte serios sub influența elementelor naționaliste. Era normal să mergi la tov. Gheorghiu-Dej înainte de a veni în Consiliul de Miniștri. Nu întâmplător ai venit cu Aponyi și Angelescu și eu m-am întrebat de ce ai venit cu citatul lui Mocsári.

Putem lua act de declarațiile lui, dar explicația de fond nu ne-o poate da și trebuie să ne-o dea. În așa problemă este simplu ca un secretar de partid să spună: dacă se hotărăște așa eu plec. Acolo doar nu era vorba de o problemă simplă. Ai calități și capacitate de a discerne lucrurile, dar noi trebuie să te ajutăm pentru că tu ești secretar al Comitetului Central. Cum de ți s-a putut întâmpla un asemenea dezacord. Dacă azi nu putem lămuri, să lăsăm să se gândească și să ne dea explicații.

Tov. C. Pârvulescu: Mie îmi face impresia că tov. Fazekas n-a înțeles politica națională a partidului nostru. El a văzut numai dreptul naționalităților, dar nu a văzut și obligația acestora. El a fost foarte scrupulos în a cere dreptul minorității, dar a uitat de obligația minorității naționale de a respecta cu sfințenie să învețe limba națională. Aci văd eu cauza poziției lui. A fost foarte scrupulos de a nu se duce la lichidarea limbii materne. Este nevoie să învețe în limba națională, dar să învețe și limba română. Trebuie să înceapă cu aceasta, adică să învețe politica partidului în problema națională.

Tov. P. Borilă: Noi am avut o mare răbdare de a discuta și a lămuri problemele bine. Mai ales că un secretar a avut altă părere decât colectivul nostru. Poziția luată este departe de a coresponde necesităților; în esență n-a atacat fondul problemelor. El singur a vorbit de activitatea lui pozitivă. Cred că este bine să se mai gândească mult. Și la Consiliu și aici el a sărit și n-a fost calm.

Vreau să spun câteva lucruri. Eu ca secui, eu ca ungar – sunt momente; poziția lui față de materialul prezentat, comparația cu Aponyi, Angelescu, Mocsári, cu faptul că regimul austriac a asuprit, dar era austro-ungar și i-a asuprit pe secui, de la acestea până la discuții în afară cu tov. Moghioroș, Vințe, ocolirea tovarășului Gheorghiu-Dej, la tăcerea în ședința Biroului Politic și cererea de demisie. Să se gândească dacă nu a fost influențat de anumite elemente naționaliste. Ce înseamnă această demisie? De fapt a fost o poziție antipartinică. Din influența diferiților naționaliști, putea fi un drapel al naționaliștilor, care s-ar fi opus colectivului de conducere. De ce anumite elemente naționaliste l-au privit ca reprezentant? În el, în cazul de față, a învins naționalismul.

Îl socot un tovarăș cinstit și devotat, este frământat, dar cred că n-a înțeles încă cum să analizeze aceste lipsuri, să-l ajutăm să judece mai atent problemele. Tot în numele marxism-leninismului ne-au venit propuneri naționaliste din diferite locuri.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cred că discuția ce a avut loc este instructivă pentru noi toți, prin aceea că nimeni nu este ferit de influențe și mai ales în probleme atât de complicate. Noi ne-am dat seama în ce măsură elemente naționaliste reușesc să influențeze activitatea noastră, au introdus otrava naționalistă în manuale. Eu sunt de acord cu aprecierea făcută la adresa tovarășului Fazekas. Noi l-am considerat un tovarăș tânăr, bun, l-am supra-apreciat se vede treaba și n-am fost destul de exigenți în ce privește munca sa. Este și o lipsă a mea. N-am controlat să văd din cine se com-

pune, că de fapt Comisia a devenit aparat condus de Fazekas; până la urmă a rămas aparatul să lucreze singur, deși este destul de complicată problema națională.

Dacă s-ar așeza să analizeze la rece și constructiv, așa cum el face în multe cazuri, el ar găsi cauzele, folosind și discuția ce a avut loc aci, discuție care a fost foarte instructivă, că aci s-a pus și problema de metodă. Dacă va adânci, va vedea că este și aceasta o influență a lui I. Chișinevschi și chiar dacă nu, nici noi nu suntem atât de închiși să nu putem fi influențați. Când se dezbate o asemenea problemă și când încă lucrurile nu sunt definitiv tratate, să cauți să te lămurești și să nu vii la organul din care faci parte. Dacă va căuta serios va găsi și explicație de ce a cerut eliberarea și va găsi de unde este această atitudine. Apoi de ce nu ia cuvântul nici în Biroul Politic unde se discută problema. Sigur că este o foarte serioasă încurcătură, dar sunt convins că el va găsi explicațiile. După câte constat, Biroul Politic nu este de acord cu poziția lui, nu este satisfăcut. Să vii să compari pe Apponyi, Angelescu cu politica noastră.

Nu este suficient să ții discursuri, dar trebuie să ai o poziție profund simțită. În această problemă, Lenin și Stalin au atras atenția în mod deosebit să fim prudenți, dar intransigenți. Nagy István spunea că cu cât stai mai departe, atracția este mai puternică. A susține acest punct de vedere este greșit. Se vede că noi am scăpat din mână problema. Au avut Universitate separată, cămin, cantină și mențineau izolarea națională și mereu se aprindea focul naționalismului, că problema națională nu este încă rezolvată și am început să căutăm eroii de la 1848 și monumente.

Dar noi nu lăsăm moștenirea culturală a trecutului, o luăm în mod creator. Noi nu publicăm toate lucrările lui Bălcescu[7]. Nici pe Eminescu noi nu-l interpretăm și nu-l criticăm suficient. Noi luăm moștenirea trecutului, dar nu putem să ne declarăm mulțumiți. Dar în problema aceasta foarte complicată... Noi cu toții suntem supuși unor mari presiuni și mai avem greutatea cu prietenii, și ne fac greutate. Sigur că te indignează felul cum a scris Münnich, dar eu m-aș fi indignat ca comunist și nu ca ungar sau secu. Este neplăcut să fii criticat, dar până la urmă te ajută. Să închidem discuția. Să-i lăsăm timp să reflecteze asupra celor spuse aici. El nu este în stare să facă acest lucru acum. Nimeni dintre noi nu vrea să nege partea pozitivă a activității sale. Este un om care are părerea sa, caută să-și însușească hotărârile, să le aplice. Se vede că nu este destul de călit, n-a învățat suficient.

Direcția aceea a reușit să ascundă lucrurile în fața noastră. Dacă la Fazekas pot să răbufnească manifestări naționaliste, care este rezultatul și a culturii și a educației trecutului. Dacă va judeca bine, va vedea că are legături și în trecut. Să judece, să reflecteze mai profund. Eu sunt convins că cu ajutorul tuturor celorlalți tovarăși va găsi și principalele cauze.

Să închidem discuția și să vedem cum o să-și desfășoare activitatea.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos.15/1959, f.133-169)

[1] Vladimir Gheorghiu fusese prim-secretar al Comitetului Regional de Partid din Craiova, era membru al CC al PCR (1955-1960), iar din 1958 devenise secretar al CC.

[2] Constantin Angelescu (1869-1948), medic, profesor universitar și membru de onoare al Academiei Române din 1934. În perioada interbelică a fost în mai multe rânduri ministru la diverse departamente, activitatea ce-a mai rodnică desfășurând-o la Ministerul Instrucțiunii și Cultelor, legiferând – printre altele – învățământul particular, confesional și minoritar (1925).

[3] Albert Apponyi (1846-1933), ministru al Cultelor și Instrucțiunii Publice în Ungaria, promotor al legilor școlare din 1907, prin care se impunea – printre altele – tuturor naționalităților învățământul în limba maghiară. La finele primului război mondial, Apponyi a fost conducătorul

delegației ungare la Conferința de pace de la Paris (1919-1920). Pentru reacțiile generate de politica școlară la acea dată vezi Stelian Mândruț, *Legile lui Apponyi și activitatea parlamentară a deputaților români (1907)*, în „Anuarul Institutului de istorie și arheologie Cluj”, XXI, 1978, p.441-457; idem, *Mișcarea națională și activitatea parlamentară a deputaților Partidului Național Român din Transilvania între anii 1905-1910*, Oradea, Fundația Culturală „Cele trei Crișuri”, 1995, p.101-108.

[4] Ioan Vințe [Vincze] (n. 1910), acuzator public pe lângă Tribunalul Poporului (în 1945), numit apoi ministru plenipotențiar în Ungaria (1947). Ulterior devine membru al CC al PCR (1948-1960), ministru al Silviculturii (1948) și al Industriei Alimentare (1949-1950), adjunct al ministrului Afacerilor Interne și comandant al trupelor de Securitate, cu gradul de general maior (1952), vicepreședinte al Colegiului Central de partid (1960-1969).

[5] Lajos Mocsári (1826-1916) era deputat în Parlamentul de la Budapesta. Asupra lui vezi István Csucsuj, *Mocsári Lajos ajánlásai* [Sugestiile lui Lajos Mocsári], în vol. *Emlékkönyv Imreh István nyolcvanadik születésnapjára* [Omagiul lui István Imreh la 80 de ani de la naștere], ed. András Kiss, Gyöngy Kovács Kiss, Ferenc Pozsony, Kolozsvár, Az Erdélyi Múzeum-Egyesület kiadása, 1999, p.134-148.

[6] Nicolae [Miklós] Goldberger (1904-1970), membru de partid din ilegalitate, după 1944 deține funcții importante: responsabil al Comisiei de Propagandă din Direcția de Propagandă și Agitație a CC al PCR, rector al Institutului de Științe Sociale de pe lângă CC al PCR (1956), director adjunct al Institutului de istorie a PCR etc, iar pentru scurtă vreme director la întreprinderea „Herbák” din Cluj. În anii ‘50, soția sa, Fanny, a fost șefa Cancelariei CC al PCR.

[7] Asupra posterității lui N. Bălcescu în epocă, vezi Adrian Drăgușanu, *Nicolae Bălcescu în propaganda comunistă (1948-1989)*, în vol. *Miturile comunismului românesc*, ed. Lucian Boia, București, Edit. Universității București, 1995, p.131-165 (republicat într-un volum cu același titlu și editor la Edit. Nemira, 1998, p.98-132).

75

PROTOCOL No. 8 al ședinței Biroului Politic al CC al PMR din 20-21-23 aprilie 1959

Participă la ședință tovarășii: Gh. Gheorghiu-Dej, Chivu Stoica, Gh. Apostol, E. Bodnăraș, P. Borilă, N. Ceaușescu, Al. Drăghici, Al. Moghioroș, C. Pârvulescu, D. Coliu, L. Răutu, L. Sălăjan, Șt. Voitec.

Au fost invitați tovarășii: I. Fazekas, V. Gheorghiu, Joja Atanase și Vaida Vasile. Prezidează tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

Ordinea de zi:

I. Referat cu privire la unificarea Universităților „V. Babeș” și „I. Bolyai” din Cluj.

II. Referat cu privire la unele măsuri de îmbunătățire a învățământului de cultură generală pentru minoritățile naționale din RPR.

III. Unele măsuri pentru întărirea conducerii Ministerului Învățământului și Culturii.

În urma discuțiilor, Biroul Politic al CC al PMR a hotărât următoarele:

I. Cu privire la unificarea Universităților „V. Babeș” și „I. Bolyai” din Cluj.

1. Se aprobă propunerile privind unificarea Universităților „V. Babeș” și „I. Bolyai” din Cluj într-o singură instituție de învățământ, cu denumirea „Universitatea de stat Babeș-Bolyai” Cluj. (Se anexează).

2. Se aprobă propunerile Comitetului Regional de Partid Cluj privind unificarea celor două facultăți cu limba de predare română și cu limba de predare maghiară de la Institutul Agronomic „Dr. Petru Groza” din Cluj într-o singură facultate cu limba de predare română.

3. Se aprobă construirea unei case de cultură a studenților în orașul Cluj.
4. Consiliul de Miniștri va lua măsurile necesare pentru aplicarea în practică a măsurilor prevăzute la pct. 1, 2 și 3.

II. Cu privire la unele măsuri de îmbunătățire a învățământului de cultură generală pentru minoritățile naționale din RPR.

1. Biroul Politic al CC al PMR aprobă în principiu propunerile cuprinse în referatul cu privire la unele măsuri de îmbunătățire a învățământului de cultură generală pentru minoritățile naționale, urmând ca materialul să fie îmbunătățit pe baza observațiilor făcute în ședință.

2. Să se întocmească un plan detaliat pentru aplicarea în practică a măsurilor aprobate. Acest plan să fie văzut de Biroul Politic al CC al PMR

3. Să se organizeze ședințe cu membrii corpului didactic de diferite naționalități, unde să se dezbată foarte serios problema conținutului dușmănos, contrarevoluționar, al unor manuale școlare, cauzele pentru care nimeni dintre profesorii și învățătorii care au predat lecții pe baza acestor manuale nu au sesizat conținutul dușmănos al acestora. În aceste dezbateri să se dea o foarte mare amploare și importanță conținutului manualelor școlare, demascând încercările elementelor dușmănoase naționaliste de a introduce în manuale concepții străine.

Să se analizeze și să fie aspru criticate acțiunile unor elemente naționaliste de a împiedica, prin diferite metode, învățarea limbii române în școlile minorităților naționale.

Tovarășii care vor conduce aceste dezbateri să fie temeinic instruiți și bine documentați asupra situației de fapt din regiunile respective.

4. Măsurile stabilite în legătură cu problemele ridicate de tov. János Fazekas sunt în anexă.

III. Cu privire la unele măsuri pentru întărirea conducerii Ministerului Învățământului și Culturii.

1. Se aprobă eliberarea tov. Prisnea Constantin din funcția de adjunct al ministrului Afacerilor Externe și numirea lui în funcția de adjunct al ministrului Învățământului și Culturii[1].

2. În vederea întăririi conducerii Ministerului Învățământului și Culturii, Direcția de Propagandă și Cultură, împreună cu ministrul, să întocmească o listă de tovarăși cu pregătire profesională și situație politică corespunzătoare, care ar putea fi luați în considerație pentru diferite funcții de răspundere din minister. Aceștia să fie apoi temeinic verificați pe linie de partid și pe linie de stat și după aceea să fie supuși spre aprobare conducerii de partid.

3. În ce privește conducerile diferitelor departamente din cadrul Ministerului Învățământului și Culturii, pentru a asigura o rezolvare mai competentă a problemelor, să se organizeze colegii pe lângă fiecare departament, care să ajute efectiv pe șeful departamentului în a găsi soluțiile cele mai bune în rezolvarea sarcinilor ce revin fiecărui departament.

4. Pentru a ajuta conducerea ministerului în rezolvarea problemelor privind învățământul minorităților naționale, să se înființeze funcția de consilier ministerial la Ministerul Învățământului și Culturii.

[ANEXA 1]

REFERAT

privind unificarea Universităților „V. Babeș” și „I. Bolyai” din Cluj

În urma discuțiilor care s-au dus în cadrul comisiei însărcinată cu studierea și elaborarea măsurilor de unificare a celor două universități din Cluj și pe baza indicațiilor conducerii partidului, se propun următoarele:

I. Universitatea din Cluj să aibă următoarea structură:

1. Facultatea de istorie-filozofie cu secțiile:

- a.** Secția de istoria României;
- b.** Secția de istorie universală;
- c.** Secția de filozofie-pedagogie – secundar istorie

La secția de istoria României toate cursurile se vor predă în limba română.

La secția de istorie universală cursurile se vor predă în limba română, iar disciplina „istoria universală” se va predă și în limba maghiară.

La secția de filozofie-pedagogie – secundar istorie – cursurile se vor predă în limba română și în limba maghiară.

2. Facultatea de matematică-fizică cu secțiile:

- a.** Secția de matematică
- b.** Secția de fizică
- c.** Secția de matematică – secundar fizică
- d.** Secția de fizică – secundar chimie

În secțiile de matematică și de fizică cursurile se vor predă în limba română.

La secțiile de matematică-fizică și fizică-chimie, care pregătesc profesori pentru învățământul de cultură generală, unele discipline de bază (algebra, geometria, fizica generală, chimia) și metodică predării lor se vor predă și în limba maghiară. (La secția matematică-fizică 9 din 30, iar la secția fizică-chimie 9 din 26).

3. Facultatea de chimie

La această facultate unele discipline de bază (chimie organică, chimie anorganică) și metodică predării lor se vor predă și în limba maghiară (6 discipline din 20).

4. Facultatea de științe naturale-geografie cu secțiile:

- a.** Secția de biologie – secundar geografie
- b.** Secția de geografie – secundar biologie
- c.** Secția de geografie fizică
- d.** Secția de geologie

La secțiile biologie-geografie și geografie-biologie, care pregătesc cadre didactice pentru învățământul de cultură generală, unele discipline de bază (zoologie, botanică, geografie, fiziologie vegetală și animală) și metodică predării lor se vor predă și în limba maghiară. (La secția biologie-geografie 9 cursuri din 28, iar la secția geografie-biologie 10 cursuri din 33).

La secția de geografie fizică și secția de geologie cursurile se vor predă în limba română.

5. *Facultatea de filologie cu secțiile:*

a. Secția de limba și literatura română

b. Secția de limba și literatura maghiară

c. Secția de limbi străine (limba franceză, engleză, germană și rusă) – secundar limba română sau limba maghiară.

La secția de limba și literatura română toate cursurile se vor predă în limba română.

La secția de limba și literatura maghiară cursurile se vor predă în limba maghiară.

La secția de limbi străine se vor pregăti și cadre didactice pentru predarea limbilor străine în învățământul de cultură generală.

6. *Facultatea de științe juridice.*

Toate cursurile se vor predă în limba română.

II. Disciplinele de științe sociale (socialismul științific, economia politică, materialismul dialectic și istoric) vor fi predate la toate facultățile și secțiile și în limba maghiară.

La toate secțiile cu limba de predare maghiară se vor studia limba română și noțiuni de literatură română.

Cadrele didactice de înaltă calificare științifică care nu cunosc bine limba română vor putea ține în limba maghiară și unele cursuri speciale care nu fac parte din disciplinele prevăzute a fi predate în această limbă.

Deoarece la facultățile de științele naturii (secțiile care pregătesc cercetători științifici) și la facultatea de științe juridice disciplinele de specialitate se vor predă în limba română, se propune organizarea pe facultăți a unor lectorate care să predea terminologia de specialitate în limba maghiară, pentru a veni în ajutorul studenților de naționalitate maghiară.

Cursurile în limba română și cele în limba maghiară vor putea fi frecventate de studenții de orice naționalitate.

III. Având în vedere faptul că în momentul de față mai sunt încă studenți la Univ. „I. Bolyai” care nu cunosc în suficientă măsură limba română, pentru a nu crea dificultăți prea mari în asimilarea cunoștințelor, se propune ca studenții care vor fi în anul școlar 1959-1960 în anii IV și V să-și termine studiile în limba maghiară, iar pentru cei din anii II și III să se aprobe în mod tranzitoriu predarea în limba maghiară a unui număr sporit de discipline (pe baza unui program ce va fi aprobat de Ministerul Învățământului și Culturii cu avizul Direcției de Propagandă și Cultură a CC al PMR). Studenții maghiari din anii în curs care nu cunosc limba română vor putea susține examenele de an, colocviile și examenul de stat în limba maghiară.

IV. Universitatea unificată din Cluj va purta denumirea „Universitatea Babeș-Bolyai” Cluj

V. Conducerea „Universității Babeș-Bolyai” din Cluj va fi alcătuită din: un rector ajutat de trei prorectori.

În funcția de rector al Universității propunem să fie numit acad. Daicoviciu Constantin, iar ca prorectori tovarășii: prof. Demeter János, prof. Roșca Alex. și prof. Péterffy Ștefan.

VI. În ce privește Institutul Agronomic „Dr. P. Groza” din Cluj, supunem spre aprobare propunerea Comitetului Regional de partid Cluj de unificare a celor două facultăți, cu limba de predare română și limba de predare maghiară, într-o singură facultate cu limba de predare română.

Pentru studenții de naționalitate maghiară se va organiza un lectorat care va preda terminologia de specialitate în limba maghiară.

[ANEXA 2]

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj

Propuneri privind unificarea Universităților „Victor Babeș” și „Bolyai” din Cluj

Comisia însărcinată cu studierea și elaborarea modalității de unificare a celor două universități din Cluj face următoarele propuneri privind structura și profilul universității unice:

1. Noua Universitate, ca rezultat al unificării celor două universități existente, să poarte denumirea: „Universitatea de Stat Cluj”. Această Universitate să funcționeze cu facultăți și catedre unice cu limba de predare română.

2. La acele facultăți care pregătesc cadre didactice pentru învățământul de 7 ani și mediu, studenții care vor deveni profesori la școlile cu limba de predare maghiară să se țină câteva cursuri de bază și în limba maghiară. Aceasta în vederea asigurării însușirii corecte a limbajului științific necesar, atât pentru buna desfășurare a procesului instructiv-educativ din școlile respective, cât și pentru elaborarea materialelor didactice (programe, manuale, îndrumătoare etc) necesare procesului de învățământ din aceste școli.

3. Având în vedere că în momentul de față un număr apreciabil de studenți de la Universitatea „Bolyai” nu cunosc încă în suficientă măsură limba română, pentru a nu crea dificultăți prea mari în asimilarea cunoștințelor în limba română, se propune ca în anul școlar 1959/60, ca tranziție, să se mai țină unele cursuri și în limba maghiară. În stabilirea acestor cursuri, ne-am orientat după necesitățile concrete ale fiecărei secții.

Din aceleași motive propunem ca examenele de admitere și concursurile de bursă – în mod tranzitoriu – să se poată da și în limba maghiară. De asemenea – tot în mod tranzitoriu –, la colocviile, examenele de an și examenele de stat, acei studenți, care întâmpină greutăți în expunerea cunoștințelor lor în limba română, să se poată exprima și în limba maghiară.

A) Cu privire la conducerea și profilul Universității, facem următoarele propuneri:

1. Conducerea Universității să fie alcătuită din: 1 rector și 3 prorectori

2. În locul celor 5 facultăți existente la cele două universități, propunem 6 facultăți, adică înființarea încă a unei facultăți prin scindarea facultății de filologie-istorie-filosofie în două facultăți: facultatea de filologie și facultatea de istorie-filosofie. Aceasta pentru motivul că facultatea amintită este foarte mare, cuprinzând aproape jumătate din numărul total al studenților, ceea ce produce serioase dificultăți în munca de conducere și control.

Viitoarea Universitate va avea următoarele facultăți: 1. Matematică-fizică; 2. Chimie; 3. Științe naturale-geografie; 4. Științe juridice și economice; 5. Filologie și 6. Istorie-filosofie. Aceste facultăți vor cuprinde următoarele secții și catedre:

I. Facultatea de matematică – fizică:

Conducerea: 1 decan; 1 prodecan

- a. Secția de matematică
- b. Secția de fizică
- c. Secția de matematică – secundar fizică
- d. Secția de fizică – secundar chimie

Catedrele:

- 1. Catedra de algebră
- 2. Catedra de analiză
- 3. Catedra de ecuații diferențiale
- 4. Catedra de teoria funcțiilor
- 5. Catedra de geometrie
- 6. Catedra de mecanică-căldură
- 7. Catedra de electricitate-optică
- 8. Catedra de fizică teoretică și structura materiei

II. Facultatea de Chimie:

Conducerea: 1 decan; 1 prodecan

- a. Secția de chimie.

Catedrele:

- 1. Catedra de chimie anorganică
- 2. Catedra de chimie analitică
- 3. Catedra de chimie organică și tehnologică
- 4. Catedra de chimie-fizică
- 5. Catedra de chimie generală

III. Facultatea de științe naturale – geografie:

Conducerea: 1 decan; 1 prodecan

- a. Secția de biologie – secundar geografie
- b. Secția de geografie – secundar biologie
- c. Secția de geografie fizică
- d. Secția de geologie

Catedrele:

- 1. Catedra de botanică și biologie
- 2. Catedra de fiziologia plantelor
- 3. Catedra de zoologie
- 4. Catedra de fiziologia animală
- 5. Catedra de geografie fizică
- 6. Catedra de geografie economică
- 7. Catedra de geologie și paleontologie
- 8. Catedra de mineralogie și petrografie

IV. Facultatea de științe juridice și economice:

Conducerea: 1 decan; 1 prodecan

- a. Secția de științe juridice

b. Secția de științe economice și planificare

Catedrele:

1. Catedra de teoria statului și dreptului
2. Catedra de drept de stat
3. Catedra de drept civil
4. Catedra de drept penal
5. Catedra de planificare și evidență

V. Facultatea de filologie:

Conducerea: 1 decan; 1 prodecan

- a. Secția de limba și literatura română
- b. Secția de limba și literatura maghiară
- c. Secția de limba și literatura rusă – sec. I. română
- d. Secția de limba și lit. rusă – sec. limba maghiară
- e. Secția de limba și lit. engleză – sec. limba română
- f. Secția de limba și lit. franceză – sec. limba română
- g. Secția de limba și lit. germană – sec. limba română

Catedrele:

1. Catedra de limba română
2. Catedra de literatură română
3. Catedra de limba maghiară
4. Catedra de literatură maghiară
5. Catedra de limba rusă (cu lectoratul)
6. Catedra de literatură rusă
7. Catedra de slavistică
8. Catedra de filologie germanică
9. Catedra de filologie romanică
10. Catedra de literatură universală

VI. Facultatea de istorie-filosofie:

Conducerea: 1 decan; 1 prodecan

- a. Secția de istoria României
- b. Secția de istorie universală
- c. Secția de istorie – sec. I. română
- d. Secția de istorie – sec. I. maghiară
- e. Secția de pedagogie – sec. I. română
- f. Secția de pedagogie – sec. I. maghiară
- g. Secția de filosofie

Catedrele:

1. Catedra de istoria României
2. Catedra de istoria universală
3. Catedra de istoria URSS și a țărilor de democrație populară
4. Catedra de pedagogie
5. Catedra de psihologie
6. Catedra de socialism științific
7. Catedra de economie politică
8. Catedra de materialism dialectic și istoric
9. Catedra de istoria filosofiei și logică

În ceea ce privește profilul propus menționăm că s-a păstrat profilul de perspectivă a Universităților „Victor Babeș” și „Bolyai”, cu excepția secțiilor de limba și literatură engleză – secundar limba maghiară, și limba și literatura germană – secundar limba maghiară de la Universitatea „Bolyai”, secții care urmează să fie desființate, iar studenții de la aceste secții (anul II și III) să fie trecuți pe baza unui plan de tranziție la secțiile de limba și literatură engleză – secundar limba română, respectiv limba și literatura germană – secundar limba română.

B) Având în vedere cele arătate la punctul 2 de la pagina 1 propunem predarea și în limba maghiară a următoarelor cursuri:

I. Facultatea de matematică-fizică:

La secția de matematică – secundar fizică:

1. Geometrie sintetică sem. I-II.
2. Algebră sem. I-IV.
3. Fizică generală sem. III-VII.
4. Metodica predării matematicii sem. VII.
5. Metodica predării fizicii sem. VII.

Din totalul de 30 cursuri, 16% se vor predă și în limba maghiară.

La secția de fizică – secundar chimie:

1. Mecanică fizică și acustică sem. II.
2. Electricitate sem. III-IV.
3. Chimie anorganică sem. VII-VIII.
4. Chimie organică sem. VIII-IX.
5. Metodica predării fizicii sem. VII.
6. Metodica predării chimiei sem. VII.

Din totalul de 26 cursuri, 21% se vor predă în limba maghiară. La secția de matematică și la secția de fizică toate cursurile se vor predă numai în limba română.

II. Facultatea de chimie

1. Chimie anorganică sem. I-IV.
2. Metodica predării chimiei sem. IX.

Din totalul de 20 cursuri, 10% se vor predă și în l. maghiară.

III. Facultatea de științe naturale-geografie:

La secția de biologie – secundar geografie:

1. Zoologia nonvertebratelor sem. I-II.
2. Paleontologie și stratigrafie sem. V-VI.
3. Fiziologia plantelor sem. V-VI.
4. Fiziologia animalelor și a omului sem. VII-VIII.
5. Geografia continentelor sem. VII-VIII.
6. Metodica predării șt. naturale sem. V-VI.

Din totalul de 28 cursuri, 21% se vor predă și în l. maghiară.

La secția de geografie – sec. biologie:

1. Botanica și fiziologia plantelor sem. I-II.
2. Zoologia sem. I-II.
3. Geologia RPR sem. V-VI.

4. Geografia econ. și politică a lumii sem. V-VII.

5. Anatomia și fiziologia omului sem. VIII-IX.

6. Metodica predării geografiei sem. VII.

7. Metodica predării biologiei sem. IX.

Din totalul de 33 cursuri, 21% se vor predă și în l. maghiară. La secția de geografie-fizică și la secția de geologie, toate cursurile se vor predă în limba română.

IV. Facultatea de științe juridice și economice:

Toate cursurile se vor predă în limba română.

V. Facultatea de filologie:

a. Secția de limba și literatură română: Toate cursurile se vor predă în limba română.

Cursul de metodica predării limbi și literaturii române se va predă (în limba română) separat pentru studenții care vor predă în școli medii maghiare, pentru a se putea folosi metoda comparativă cu limba maghiară.

b. Secția de limba și literatura maghiară: Cursurile se vor predă în limba maghiară în afară de următoarele, care se vor ține în limba română:

1. Socialism științific sem. I-II.

2. Economia politică sem. III-IV.

3. Mat. dialectic și istoric sem. VII-VIII.

4. Istoria artelor sem. IV-VI.

5. Istoria literaturii române sem. IV-VII.

6. Psihologie pedagogică sem. III.

7. Pedagogia sem. V-VI.

Din totalul de 20 cursuri, 65% se vor predă în l. maghiară.

c. Secția de limba și literatura rusă – sec. maghiară:

Pentru disciplinele de limba și literatura rusă cursurile se vor ține în limba română (respectiv limba rusă), iar pentru specialitatea maghiară cursurile generale se vor predă în limba maghiară cu următoarele excepții:

1. Socialism științific sem. I-II.

2. Economie politică sem. III-IV.

3. Materialismul dialectic și istoric sem. VII-VIII.

4. Istoria URSS sem. III-IV.

5. Psihologie pedagogică sem. III.

6. Pedagogia sem. V-VI.

La secția de limba și literatura engleză – sec. limba română, secția de limba și literatura germană – sec. limba română și la secția de limba și literatura franceză – sec. limba română, toate cursurile se vor predă în limba română.

VI. Facultatea de istorie-filosofie:

a. Secția istoria României: Următoarele cursuri se vor predă și în limba maghiară:

1. Din istoria României, epoca modernă și contemporană sem. V-VII.

2. Din istoria universală, epoca modernă și contemporană sem. V-VII.

3. Metodica predării istoriei sem. VIII.

Din totalul de 28 cursuri, cca. 10% se vor predă și în limba maghiară.

b. Secția de istorie universală: Se vor predă aceleași cursuri și în limba maghiară, ca și la secția de istoria României.

c. Secția de istorie – sec. limba română:

1. Metodica predării istoriei sem. VII.

d. Secția de istorie – sec. limba maghiară: La disciplinele de istorie se vor predă și în limba maghiară cursurile indicate la secția de istoria României, iar la disciplinele de limba maghiară cursurile indicate la secția de limba și literatura maghiară.

e. Secția de pedagogie – sec. limba română: Toate cursurile se vor predă numai în limba română.

f. Secția de pedagogie – sec. limba maghiară: În limba română se predau următoarele cursuri:

1. Socialism științific sem. I-II:

2. Economie politică sem. III-IV.

3. Materialismul dialectic și istoric sem. VII-VIII.

4. Istoria artelor sem. IV-V.

5. Istoria filozofiei sem. III-IV.

6. Anatomia și fiziologia omului sem. I-II.

7. Psihologie pedagogică sem. VI.

8. Istoria pedagogiei românești sem. IX:

9. Igiena școlară sem. IV.

10. Curs de pedagogie (curs special) sem. IX.

Din totalul de 24 cursuri, 58% se vor predă în limba maghiară.

g. Secția de filosofie: Toate cursurile se vor predă numai în limba română.

Notă: Cursurile facultative la secția de limba și literatura maghiară se vor putea ține în ambele limbi.

Pentru anul școlar 1959/1960 din motivele arătate la pct. 3 de la pagina 1 propunem, ca o măsură tranzitorie, predarea și în limba maghiară a următoarelor cursuri pe lângă cele enumerate mai sus:

I. Facultatea de matematică-fizică:

Secția de matematică – secundar fizică:

1. Teoria funcțiilor sem. VII-VIII.

2. Fizică teoretică sem. VII-VIII.

II. Facultatea de chimie:

1. Bazele teoretice ale chimiei organice sem. VIII-IX.

2. Metodica predării chimiei sem. VII.

III. Facultatea de științe naturale-geografie:

Secția de biologie – sec. geografie:

1. Fiziologia animală și a omului sem. VII-VIII.

2. Geografia economică a RPR sem. VII-VIII.

3. Zoologia vertebratelor sem. III-IV.

4. Anatomia comparată și a omului sem. V-VI.

5. Metodica predării șt. naturii sem. VII-VIII.

Secția de geografie – sec. biologie:

1. Geografia fizică a continentelor sem. IV-VI.

Secția de geologie

1. Geologie istorică sem. V-VI.

IV. Facultatea de științe juridice-economice:

Secția de științe juridice:

1. Drept de stat sem. III-IV.
2. Istoria gândirii economice sem. IV.
3. Drept internațional public sem. V-VI.

Toate cursurile menționate mai sus (propușe a fi predate în limba maghiară) vor putea fi audiate de către studenți la alegere, fie în limba română, fie în limba maghiară.

Propunerile de mai sus sunt valabile și pentru învățământul fără frecvență.

Având în vedere că lucrările de încadrare a personalului didactic și administrativ, precum și plasarea cadrelor care vor rămâne disponibile nu pot fi începute decât după definitivarea profilului și a planurilor de învățământ ale viitoarei universități, vă rugăm să aprobați cât mai urgent propunerile de mai sus.

Totodată, vă informăm că în prezent se studiază problema restructurării spațiului, a bazei materiale și a laboratoarelor, urmând ca această lucrare să o înaintăm până la sfârșitul lunii curente. Aceste lucrări vor necesita o serie de transformări, modificări de instalații etc, pentru care va fi necesară și aprobarea unor fonduri suplimentare. Pentru a putea începe noul an școlar în condiții normale și în termen, toate aceste lucrări trebuie începute cât mai curând.

V. Vaida

Cluj, la 11 aprilie 1959

[ANEXA 3]

Partidul Muncitoresc Român
Comitetul Regional Cluj

PROPUNERI

Cu privire la reorganizarea Institutului Agronomic „Dr. Petru Groza” din Cluj

În momentul de față la Institutul Agronomic din Cluj funcționează două facultăți cu același profil, una cu limba de predare română, iar alta cu limba de predare maghiară. Aceste două facultăți cuprind 16 catedre, din care 9 aparțin facultății române, 5 facultății cu limba de predare maghiară, iar 2 catedre sunt comune.

Această separare a cadrelor didactice și studenților pe facultăți și pe catedre paralele a adus prejudicii atât muncii didactico-științifice, cât și muncii de educație comunistă în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar al studenților.

Pentru remedierea acestei situații se propun următoarele:

1. Unificarea celor două facultăți existente într-o singură facultate, cu catedre unice cu limba de predare română, începând cu anul școlar 1959/1960.

2. Să se înființeze în cadrul Institutului Agronomic o secție de zootehnie. Aceasta se va putea face întrucât în cadrul institutului există baza materială necesară (ferma didactică și altele). Deci institutul va avea o singură facultate cu două secții: secția de agricultură și secția de zootehnie. Înmatricularea studenților la una din cele două secții se va putea face pe bază de opțiune sau prin transfer de la alte institute agronomice din țară. În acest sens, vor trebui să fie regrupate și catedrele care vor fi unice și în număr corespunzător necesităților.

3. Propunerile de mai sus vor fi puse în aplicare începând cu anul școlar 1959/60.

4. Pentru anul universitar în curs cursurile se vor continua tot paralel cu limbile română și maghiară, pentru a nu conturba procesul de învățământ. Examenele vor fi susținute de către studenți în sesiunile de vară și toamnă în limba în care au audiat cursurile.

5. Începând cu anul școlar 1959/1960 secția de agricultură va funcționa cu toți cei 5 ani de studii, iar secția de zootehnie cu anii I, II și III.

Prim-secretar
V. Vaida

Cluj, la 11 aprilie 1959

[ANEXA 4]

REFERAT

cu privire la învățământul în limbile naționalităților conlocuitoare

În timpul regimului burghezo-moșieresc, existau în țara noastră școli în limbile a 11 naționalități conlocuitoare: maghiară, germană, sârbo-croată, bulgară, turcă, armeană, greacă, cehă, slovacă și polonă. De asemenea funcționau și școli în limba idiș. Aproape jumătate din școlile maghiare și marea majoritate a celor germane erau școli profesionale. Școlile bulgare, grecești, cehe, slovace și polone aparțineau și erau controlate de ambasadele statelor respective, iar școlile în limba idiș aparțineau comunităților evreiești.

După eliberare, în Statutul Naționalităților (februarie 1945)[2], cât și în Constituțiile din 1948 și 1956 a fost înscris dreptul naționalităților conlocuitoare de a învăța în limba maternă. Prin legea pentru reforma învățământului din august 1948 toate școlile au fost preluate de către stat[3].

Rețeaua de școli în limbile naționalităților a luat o largă dezvoltare. În prezent, în țara noastră funcționează peste 2000 școli în limbile a 15 minorități naționale (anexa nr. 1 și nr. 2).

În ce privește învățământul superior, în anul 1945 a fost înființată la Cluj Universitatea în limba maghiară „Bolyai” cu 5 facultăți[4], în marea lor majoritate analoage cu facultățile și secțiile Universității „Babeș” (Statutul Naționalităților prevedea numai înființarea după necesități a unor catedre cu limba de predare maghiară și germană). În anul 1948 a fost înființată o facultate în limba maghiară la Institutul Agronomic din Cluj. În anul 1949 s-a înființat IMF la Tg. Mureș[5]. De asemenea, s-a creat un Institut de teatru în limba maghiară (1948), care în prezent funcționează la Tg. Mureș.

În organizarea și orientarea învățământului în limbile minorităților naționale s-au comis o serie de greșeli serioase, care dăunează educației patriotice și internaționaliste a tineretului studios și crează tinerilor aparținând naționalităților conlocuitoare dificultăți în activitatea lor viitoare, în diferite sectoare ale construirii socialismului.

1. Nu s-a asigurat cunoașterea temeinică a limbii române de către elevii și studenții școlilor și institutelor în limbile naționalităților conlocuitoare.

În planul de învățământ pentru școlile cu limba de predare maghiară numărul de ore destinat predării limbii române este de 1225, în timp ce în școlile românești predarea limbii române se face cu 2450 ore. Limba maternă în școala maghiară se predă în 2135 ore.

Numărul de ore afectat predării limbii române este mic, iar volumul de cunoștințe de gramatică și literatură este mult inferior celui predat în școlile cu limba română. Astfel, manualul de clasa a V-a pentru școlile românești cuprinde 165 pagini de texte literare și 225 pagini de gramatică, în timp ce manualul pentru școlile minorităților naționale nu are decât 56 pagini de texte literare și 69 pagini de gramatică. La clasele VI și VII se studiază de 4, respectiv 7 ori mai puține pagini de texte literare decât în școlile cu limba de predare română. Pe lângă aceasta, conținutul textelor este extrem de redus, simplist, multe din texte fiind la nivelul celor din manualul de citire pentru clasa I și a II-a de la școlile cu limba de predare română.

Din această cauză, majoritatea elevilor aparținând minorităților naționale întâmpină serioase dificultăți în relațiile de muncă și de viață cu oamenii muncii români, cât și la continuarea studiilor în școli cu limba de predare română. Din sondajul făcut de o brigadă a CC al PMR în satele Regiunii Autonome Maghiare a reieșit că o bună parte a copiilor și tinerilor nu pot întreține o conversație uzuală în limba română. O parte însemnată a tinerilor din RAM încorporați în 1958 nu știu românește.

Ministerul Învățământului și Culturii n-a acordat atenția cuvenită încadrării catedrelor de limba română de la școlile cu limba de predare a minorităților naționale cu cadre calificate. Din cei 177 de profesori care predau limba română la clasele V-VII ale școlilor cu limba de predare maghiară din Regiunea Autonomă Maghiară, numai 6 au studiile și pregătirea necesară și numai alți 16 urmează cursurile fără frecvență pentru a se califica. Cei mai mulți dintre aceștia nu stăpânesc bine limba română.

În instituțiile de învățământ superior de limba maghiară, în special la Universitatea „Bolyai”, nu s-a practicat ținerea de lecții în limba română, s-au utilizat în foarte slabă măsură cursurile universitare în limba română.

Pentru a ilustra dificultățile pe care această situație le crează atât tinerilor, cât și statului, menționăm că dintre absolvenții IMF – Tg. Mureș din anul 1958 numai 42 au fost repartizați în Regiunea Aut. Maghiară, 47 în alte regiuni din Ardeal, iar 40 în regiuni ca: Suceava, Hunedoara, Craiova, Ploiești. Aceeași situație o au absolvenții Institutului Agronomic Cluj, secția maghiară, absolvenții diferitelor facultăți ale Universității „Bolyai”.

2. În dezvoltarea rețelei de școli în limbile naționalităților conlocuitoare nu s-a ținut seama de necesitățile reale, de posibilitățile de asigurare a acestor școli cu cadre didactice și manuale, iar adeseori nu s-au luat în considerație nici dorințele oamenilor muncii aparținând minorităților respective. S-a creat un număr mare de școli în limbile minorităților puțin numeroase, cu predarea tuturor obiectelor în aceste limbi (de pildă 50 școli tătarești, 35 școli slovace, 8 școli poloneze, 24 școli turcești ș.a.). În anii 1946-1948 s-au înființat școli în limba tătară, deși dialectul în care vorbesc tătarii din RPR nu este studiat, diferind mult de cel vorbit în RS Tătară, și nu avea nici alfabet propriu. S-au creat școli în limba maghiară în sate ceangăești, deși limba uzuală a populației este română; s-au creat școli separate pentru copii evrei, cu limba de predare idiș. În multe localități, populația de altă naționalitate a cerut să-și înscrie copiii în școli cu limba de predare română (turci, tătari, bulgari, ucraineni, ceangăi etc).

Față de această tendință, Ministerul Învățământului și Culturii a dat indicații să fie „lămurii” părinții ca să-și mențină copiii în școlile cu limba de predare maternă. Această indicație a fost interpretată pe teren ca obligatorie, interzicându-se școlilor cu limba de predare română să primească elevi aparținând minorităților naționale. De abia în 1956 Ministerul Învățământului și Culturii, printr-un ordin

scris, a anulat recomandările anterioare, precizând că oamenii muncii pot alege liber școala în care să învețe copiii lor.

Există mari greutateți în asigurarea școlilor cu cadre calificate și cu manuale școlare, ceea ce a avut ca efect un nivel necorespunzător al învățământului. Numărul cadrelor necalificate care predau în școlile cu limba de predare ucraineană la clasele I-IV este de 38%, iar la clasele V-VII se ridică la 96%; chiar și la școlile cu limba de predare maghiară și germană, 73% din profesorii care predau la clasele V-VII nu au calificarea cerută de lege. Pentru a asigura acestor școli manuale școlare s-au făcut eforturi susținute, editându-se 421 titluri (într-un tiraj anual de peste 1.000.000 exemplare). Totuși nu s-a acoperit decât 35% din necesar, iar la minoritățile puțin numeroase sub 20%. Calitatea acestor manuale lasă mult de dorit, neexistând cadre de specialiști pentru elaborarea și controlul textelor în limbile a 15 minorități.

3. Actuala organizare a învățământului duce la izolarea copiilor aparținând naționalităților conlocuitoare de copiii români, alimentează separatismul național și dăunează educației internaționaliste a tineretului. Activitatea obștească și cultural-educativă în școli se duce separat, pe naționalități. Un exemplu cras îl reprezentau cele două universități din Cluj cu organizații de partid și UTM separate, cu cămine și cantine separate, pe naționalități.

La Cluj și în alte localități au fost înființate până și școli profesionale și tehnice separate cu limba de predare maghiară. Pentru a remedia într-o anumită măsură această situație s-au creat pe baza hotărârii CC al PMR și a Consiliului de Miniștri al RPR, cu privire la îmbunătățirea învățământului de cultură generală din 1956, o serie de școli unice cu secții în limba română și în limbile minorităților naționale. Numărul total al acestor școli este în prezent de 534 (300 de 4 ani, 204 de 7 ani și 30 de 11 ani).

4. Rezolvarea de către Ministerul Învățământului și Culturii a problemelor învățământului în limbile minorităților naționale (dezvoltarea rețelei, programe analitice, manuale, cadre didactice) se face în mod defectuos. La aceasta a contribuit într-o însemnată măsură crearea în anul 1956 a unei Direcții Generale a Învățământului și Culturii Naționalităților Conlocuitoare, care s-a substituit Departamentului Școlilor în rezolvarea problemelor menționate mai sus. În activitatea acestei direcții s-au manifestat puternice tendințe de izolare națională și influențe naționaliste. Direcția poartă răspunderea nemijlocită pentru apariția unor manuale cu lipsuri grave și chiar ieșiri dușmănoase (Culegere de texte ale literaturii maghiare, gramatica maghiară pentru clasa a VI-a ș.a.).

În vederea îmbunătățirii învățământului în limbile naționalităților conlocuitoare facem următoarele propuneri:

A) Școlile cu limba de predare a minorităților naționale să fie reorganizate după cum urmează:

– Pentru minoritățile naționale puțin numeroase (tătari, slovaci, turci, bulgari, armeni, polonezi, greci și cehi), începând cu anul școlar 1959/1960 învățământul să se desfășoare în limba română, iar limba maternă să fie păstrată ca obiect de studiu (anexa nr. 3).

– În clasa I obiectele de învățământ vor fi predate în limba maternă, introducându-se ore de conversație în limba română, care vor fi folosite și pentru fixarea noțiunilor de aritmetică, de gramatică, de compunere însușite în cadrul limbii materne.

– În clasele II-VII învățământul se va desfășura în limba română, iar limba maternă va fi păstrată ca obiect de studiu.

– La clasele VIII-XI toate disciplinele vor fi predate în limba română.
– În aceste clase nu se va preda literatura maternă. Manuale pentru acest obiect nu există, iar numărul de elevi la clasele VIII-XI este foarte puțin numeros: 25-30 elevi.

– În prezent funcționează numai o școală de 11 ani în limba tătară, minoritate națională care nu are literatură în limba proprie, o școală de 11 ani în limba slovacă și o școală de 11 ani în limba greacă. La aceste din urmă două școli predarea limbii materne se va menține și în clasele VIII-XI.

– În aceste școli vor fi primiți și vor învăța împreună (cu excepția clasei I) elevi români și elevi aparținând minorităților naționale, urmând ca aceștia din urmă să studieze și limba maternă.

Școlile cu limba de predare idiș se transformă în școli cu limba de predare română. Există și o propunere ca limba idiș să fie menținută în câteva școli (2-3) ca obiect de studiu facultativ, dacă există un număr suficient de elevi care doresc acest lucru.

B) Pentru minoritățile maghiară, germană, sârbo-croată, rusă și ucraineană (cu excepția școlilor cu limba de predare maghiară din Regiunea Autonomă Maghiară), învățământul se va organiza după cum urmează:

– La clasele I-VII învățământul se va desfășura în limba maternă; pentru limba română se vor prevedea la clasa I ore de conversație, iar la clasele II-VII un număr aproximativ egal de ore cu cel afectat limbii materne.

– La clasele VIII-XI, pentru a da posibilitate elevilor ca la absolvirea acestui ciclu de învățământ să cunoască în limba română termenii tehnico-științifici de care vor avea nevoie în producție, predarea disciplinelor matematică, fizică, chimie, cunoștințele despre producția agricolă și industrială se vor preda în limba română, iar celelalte discipline în limba maternă. Pentru studiul limbii române se va afecta un număr de ore aproximativ egal cu cel rezervat pentru limba maternă.

Trecerea treptată la predarea disciplinelor arătate mai sus în limba română se va face în decurs de 2-3 ani.

Pentru satisfacerea unor nevoi de cadre ale minorităților naționale mai numeroase, în special în domeniul învățământului și culturii, să se mențină un număr de școli de 11 ani cu limba de predare maternă la toate obiectele: școlile medii din Regiunea Autonomă Maghiară, 18-20 școli cu limba de predare maghiară din alte regiuni, 7-8 școli germane, 2-3 școli ucrainene, 2 școli ruse și 1 școală sârbă.

În localitățile cu populație amestecată română și maghiară sau română și germană se va extinde numărul școlilor unice cu secții cu limba de predare română și secții cu limba de predare a minorităților respective, conform cu prevederile hotărârii Comitetului Central al Partidului Muncitoresc Român și a Consiliului de Miniștri din anul 1956 cu privire la îmbunătățirea învățământului de cultură generală.

C) Elevii școlilor cu limba de predare a minorităților naționale să primească aceleași cunoștințe de gramatică și literatură română ca și elevii școlilor române. În acest scop se va trece treptat la folosirea programelor și manualelor editate pentru școlile cu limba de predare română, cu anumite reduceri minime stabilite de Ministerul Învățământului și Culturii.

Pentru predarea limbii române în școlile cu limba de predare a minorităților naționale la clasele V-XI vor fi selecționați profesori de limba și literatura română, cu nivel ridicat de pregătire profesională. Comitetele executive ale sfaturilor populare regionale vor prezenta până la 1 mai a.c. propuneri arătând necesarul de cadre didactice pentru asigurarea catedrelor de limba și literatura română. Ministerul

Învățământului și Culturii va deplasa spre regiunile deficitare profesori de limbă și literatura română, care să cunoască pe cât posibil și limba minorităților naționale respective.

D) Ținând seama de faptul că în școlile minorităților naționale se studiază două limbi de bază, se vor scoate din programul lor limba occidentală, limba latină și se vor contopi obiectele psihologie și logică.

E) Pentru a da posibilitatea însușirii mai temeinice a cunoștințelor de istoria și geografia patriei, pentru a asigura o mai strânsă legătură între cunoștințele de literatură și cele de istorie și geografie și pentru a ușura însușirea numelor și nomenclaturii geografice în vederea întăririi educației patriotice, istoria și geografia patriei în clasele IV, VII, XI se vor studia în toate școlile în limba română.

F) Școlile și secțiile școlilor profesionale cu limba de predare a minorităților naționale să se transforme în școli cu limba de predare română, cu excepția școlilor profesionale, agricole și de meserii din Regiunea Autonomă Maghiară, unde se va spori însă numărul orelor de studiere a limbii române. Trecerea la predarea în limba română să fie făcută treptat (în 2-3 ani).

G) Pentru cadrele didactice aparținând minorităților naționale, care nu cunosc în suficientă măsură limba română, Ministerul Învățământului și Culturii să organizeze cursuri de perfecționare cu etapă de studiu individual în timpul anului și o etapă cu frecvență de 30 de zile în timpul verii. Primul curs va fi organizat în vara acestui an, în care scop secțiile de învățământ și cultură vor prezenta până la 1 iunie a.c. tabloul nominal al cadrelor didactice care urmează să frecventeze cursul.

Se va spori numărul de ore și se va îmbunătăți predarea limbii și literaturii române în școlile pedagogice în care se pregătesc învățători pentru școlile cu limbile minorităților naționale. De asemenea, unele discipline prevăzute în planul de învățământ (istoria și geografia patriei, pedagogia și istoria pedagogiei) vor fi predate în limba română.

Institutul pedagogic de învățători din Odorhei va fi mutat în orașul Tg. Mureș.

H) Începând cu anul școlar 1959/60, în orașul Cluj va funcționa o universitate unică prin contopirea celor două universități existente. Facultatea de agronomie cu limba de predare maghiară din Institutul Agronomic „Dr. P. Groza” din Cluj va fi trecută în lichidare.

I) La IMF-Tg. Mureș se va introduce predarea unor lecții în limba română, folosirea de materiale românești, trimiterea sistematică la practică a studenților în regiuni cu populație românească.

J) Direcția Generală a Învățământului și Culturii Naționalităților Conlocuitoare din Ministerul Învățământului și Culturii va fi desființată. Cadrele care funcționează în această direcție generală vor fi trecute în direcțiile de specialitate din Ministerul Învățământului și Culturii. La Ministerul Învățământului și Culturii va funcționa un colegiu pentru problemele învățământului în limbile minorităților naționale.

K) În vederea precizării tuturor problemelor administrativ-organizatorice legate de reorganizarea școlilor și definitivării planurilor de învățământ pentru perioada de tranziție, Ministerul va convoca o ședință lărgită a Consiliului Superior al Școlilor cu participarea unui mare număr de cadre didactice experimentate, după care va elabora instrucțiuni amănunțite până la data de 1 iunie.

L) Măsurile propuse vor trebui dezbătute, sub controlul organelor locale de partid, cu toate cadrele didactice, în primul rând cu cele din regiunile în care trăiesc naționalități conlocuitoare alături de populație română. De asemenea, va trebui or-

ganizată o largă acțiune de lămurire în rândul elevilor și părinților. Direcția de Propagandă și Cultură împreună cu Direcția Organizatorică vor supune aprobării Secretariatului un plan de acțiune până la data 15 mai.

M) Consiliul Central al Sindicatelor, Uniunea Tineretului Muncitor, Ministerul Învățământului și Culturii vor spori numărul taberelor de vară pentru pionieri și școlari în care vor fi primiți atât elevi români, cât și aparținând minorităților naționale. În taberele organizate pe teritoriul Regiunii Autonome Maghiare vor fi trimiși și elevi din celelalte regiuni ale țării. Până la data de 15 mai, Consiliul Central al Sindicatelor, CC al UTM și Ministerul Învățământului și Culturii vor prezenta planul de organizare a acestor tabere.

N) Uniunea Tineretului Muncitor și Ministerul Învățământului și Culturii să ia măsuri ca în cadrul manifestărilor cultural-artistice ale pionierilor și elevilor aparținând minorităților naționale, la cercurile literare ale acestora, la casele de pionieri, tematica, programele, repertoriul să cuprindă în măsură cât mai mare lucrări în limba română alături de cele în limba maternă.

20.IV.1959

*

ANEXĂ

Situația învățământului minorităților naționale din RPR după limba de predare, în anul școlar 1958/1959

Nr. crt.	Naționalitatea	Școli de 4 ani			Școli de 7 ani			Școli de 11 ani		
		Nr. de școli și secții	Nr. de clase I-IV	Nr. elevi	Nr. de școli (secții)	Nr. de clase V-VII	Nr. elevi	Nr. de școli (secții)	Nr. de clase VIII-XI	Nr. elevi
1	Maghiari	1039	7024	112.495	546	2029	51.641	61	357	2921
2	Germani	248	1520	17.918	119	317	6314	22	94	3268
3	Ucrainieni	88	552	7567	37	90	2120	4	15	333
4	Sârbi	30	186	2036	18	40	775	1	4	139
5	Ruși	10	129	2952	13	33	635	2	5	159
6	Tătari	44	197	1480	5	15	253	1	3	97
7	Slovaci	31	142	1253	3	9	206	1	4	70
8	Croați	7	36	512	1	3	71	-	-	-
9	Turci	19	91	964	5	9	141	-	-	-
10	Bulgari	2	24	552	3	49	249	-	-	-
11	Armeni	1	8	76	1	3	44	-	-	-
12	Evrei (idiși)	-	12	199	3	9	166	-	-	-
13	Greci	2	10	167	-	3	63	1	4	120
14	Cehi	6	27	265	2	2	26	-	-	-
15	Polonezi	8	32	188	-	-	-	-	-	-
Total		1535	9990	148.524	756	2511	62.704	93	486	7107

*

Tabel

privind numărul de obiecte și ore pe clase pentru școala de cultură generală de 11 ani cu limba de predare maghiară

Clasa	Numărul obiectelor				Numărul de ore			
	Existente		Propuse		Existente		Propuse	
	maghiară română	maghiară română	maghiară română	maghiară română	maghiară română	maghiară română	maghiară română	maghiară română
I.	7	-	7	1	840	-	735	105
II.	7	1	7	1	805	105	665	210
III.	9	1	9	1	770	140	700	210
IV.	10	1	8	3	840	175	630	350
Total I-IV:	33	3	31	6	3255	420	2730	875
V.	12	1	11	2	1155	140	805	245
VI.	13	1	12	2	1155	140	875	245
VII.	15	1	12	4	1155	140	840	350
Total. V-VII:	40	3	35	8	3465	420	2520	840
VIII.	15	1	12	4	1120	105	770	490
IX.	15	1	12	4	1120	105	770	490
X.	15	1	12	4	1120	105	735	525
XI.	16	1	10	7	1155	70	595	665
Total VIII-XI:	61	4	46	19	4515	385	2870	2170
Total I-XI:	134	10	112	33	11.235	1225	8120	3885

Observație: tabelul de față prezintă situația definitivă, după perioada de tranziție.

22.IV.1959

[ANEXA 5]

Din partea tovarășului Răutu, cu indicația de a se păstra la dvs. Au fost aduse unele completări.

Plan de măsuri

pentru aplicarea sarcinilor ce decurg din Hotărârile Biroului Politic al CC al PMR privind școlile cu limba de predare a minorităților naționale

I. 1. Până la 25 mai a.c., Ministerul Învățământului și Culturii va ține o adunare cu lucrătorii din Departamentul Școlilor și din Direcția Generală a Învățământului și Culturii naționalităților conlocuitoare, cercetătorii Institutului de Științe Pedagogice și lucrătorii Editurii de Stat Didactice și Pedagogice.

În această adunare se vor dezbate sarcinile întăririi muncii educative a elevilor, punându-se în centrul discuției rolul pe care trebuie să-l aibă școala și manualele școlare în educarea elevilor în spiritul patriotismului socialist și a frăției între oamenii muncii de toate naționalitățile, demascându-se cu tărie încercările elementelor dușmănoase de a strecura în unele manuale spirit naționalist-șovin și provocări contrarevoluționare.

2. Până la 30 mai a.c., poziția membrilor de partid care au avut responsabilități în elaborarea manualului de gramatică clasa a VI-a pentru școlile maghiare va fi pusă în discuția organizațiilor de partid din care fac parte. (Pentru cei care nu sunt membri de partid s-au luat măsuri disciplinare pe linie administrativă).

3. Până la 30 mai a.c., Comitetele Regionale de Partid RAM, Cluj, Oradea, Baia Mare, Timișoara și Stalin vor ține adunări de activ la care vor lua parte membrii Comitetului Regional de Partid, primii secretari și secretarii care se ocupă de propagandă ai Comitetelor raionale și orașenești de partid, activiștii de partid care lucrează în domeniul învățământului, membrii birourilor regionale UTM, primii secretari și secretarii Comitetelor raionale și orașenești UTM și un număr de cadre didactice, directorii școlilor cu limba de predare maghiară, precum și toți profesorii și învățătorii care predau limba și literatura maghiară și limba și literatura română din aceste școli.

În aceste adunări:

a) vor fi supuse unei analize temeinice manifestările naționalist-șovine din unele manuale, arătându-se cazurile concrete când elementele dușmănoase au reușit să strecoare în manuale provocări contrarevoluționare; se vor arăta daunele pe care manifestările de naționalism le aduc oamenilor muncii, tineretului studios, culturii socialiste;

b) va fi supusă unei analize critice activitatea Direcției Generale a Naționalităților din Ministerul Învățământului și Culturii; în scopul de a ridica vigilența cadrelor didactice se va atrage atenția asupra răspunderii ce o poartă profesorii care au mânuit aceste manuale, dar nu s-au sesizat asupra conținutului lor dușmănos și n-au înștiințat organele superioare;

c) se vor scoate în evidență rezultatele pozitive obținute de școlile unice înființate prin hotărârea partidului și guvernului din 1956, cu referire la indicațiile lui Lenin cu privire la școală; în legătură cu aceasta se vor dezbate măsurile de dezvoltare a rețelei de școli unice și de îmbunătățire a studiului limbii române;

d) se vor discuta sarcinile organelor de partid și UTM și a cadrelor didactice în educarea patriotică și internaționalistă a elevilor.

Dezbaterile vor trebui să aibă caracterul unei largi consultări a participanților la consfătuire, făcându-se apel la contribuția lor activă în vederea stabilirii măsurilor concrete de îmbunătățire a procesului instructiv-educativ și a organizării rețelei școlare. Acolo unde nu va fi posibil să se cuprindă într-o singură adunare toate cadrele didactice arătate mai sus, la adunarea activului va participa o parte a acestor cadre avându-se grijă să fie reprezentate toate raioanele regiunii. Celelalte cadre didactice vor fi convocate la o a doua adunare, care va fi condusă de un grup de tovarăși desemnați de Biroul Regional în frunte cu un secretar al Comitetului Regional.

Secția Școli a CC al PMR împreună cu Ministerul Învățământului și Culturii va elabora un material care să servească de bază pentru expuneri ce se vor face la adunările de activ, de către primul secretar sau secretarul cu propagandă al Comitetului Regional PMR. Pentru a ajuta la pregătirea și desfășurarea acestor adunări se vor trimite în toate regiunile activiști de răspundere ai Direcției de Propagandă și Cultură a CC al PMR, lucrători ai Ministerului Învățământului și Culturii, activiști ai CC al UTM. În decursul adunărilor, activiștii trimiși să ajute comitetelor regionale vor informa telefonic asupra modului în care se desfășoară, pentru a putea primi indicațiuni în vederea justei orientări a dezbaterilor.

4. Ministerul Învățământului și Culturii, cu sprijinul organelor locale de partid și de stat, va lua măsuri ca la consfătuirile raionale ale cadrelor didactice, care se

țin de regulă la sfârșitul de an școlar (28-30 iunie), să se dezbată problemele muncii instructiv-educative în școală pe baza unor teze ce vor fi elaborate cu sprijinul Direcției de Propagandă și Cultură a CC al PMR. În cadrul acestor discuții se va da atenție întăririi combativității și vigilenței cadrelor didactice față de dușmanii socialismului și regimului de democrație populară, aducându-li-se la cunoștință cazurile de manifestări dușmănoase descoperite de organele de stat în unele școli. În raioanele cu populație aparținând minorităților naționale, în centrul discuțiilor se vor afla problemele arătate la punctul 3.

5. La începutul anului școlar 1959-60, CC al UTM va organiza dezbaterile problemelor menționate mai sus în adunările deschise de UTM din școlile de cultură generală și profesionale.

II. Controlul manualelor de limbă și literatură maghiară pentru toate clasele se va încheia până la data de 20 mai. Controlul manualelor pentru școlile române și germane se va încheia la data de 20 iunie.

III. Până la 1 iulie a.c., Ministerul Învățământului și Culturii va elabora îmbunătățirile în programele de învățământ, astfel ca aplicarea măsurilor stabilite de Biroul Politic să se efectueze pentru școlile cu limba de predare maghiară în decursul a 2 ani de învățământ (1959-60-61), cu eventualitatea definitivării unor măsuri în cursul anului 1961-62; pentru cele de limba germană în decursul a unui an de învățământ (1959-60); pentru celelalte școli începând cu noul an școlar 1959-60.

IV. Până la data de 15 iulie a.c., Ministerul Învățământului și Culturii, cu sprijinul Comitetelor Regionale de Partid și al Sfatului Populare Regional, va face propuneri concrete privind îmbunătățirile în organizarea rețelei școlare, conform cu hotărârile Biroului Politic al CC al PMR

În regiunile în care există școli ale minorităților naționale, șeful Secției de învățământ a Sfatului Popular Regional cu ajutorul unor delegații ai Ministerului Învățământului și Culturii și ai Comitetelor Regionale de partid vor analiza situația fiecărei unități școlare în parte și vor întocmi un program pe etape de aplicare a măsurilor organizatorice. Aceste propuneri vor fi discutate și îmbunătățite de Birourile Comitetelor Regionale de partid și aprobate de Ministerul Învățământului și Culturii cu aprobarea Direcției de Propagandă și Cultură a CC al PMR.

V. Având în vedere lipsurile mari în ce privește asigurarea cu cadre corespunzătoare pentru predarea limbii române în școlile cu limba de predare a minorităților naționale, se vor lua următoarele măsuri:

1. Ministerul Învățământului și Culturii, până la data de 1 iulie a.c., va stabili pe regiuni necesarul de cadre didactice pentru predarea limbii și literaturii române în școlile cu limba de predare a naționalităților conlocuitoare.

2. Comitetele executive ale Sfatului Populare Regional Cluj, RAM, Stalin, Oradea, Baia Mare și Timișoara vor organiza pentru cadrele didactice de la școlile cu limba de predare maghiară cursuri raionale, pentru desăvârșirea cunoștințelor de limba română, cu două etape: etapa fără frecvență în timpul anului școlar și etapa cu frecvență în perioada vacanței de vară. Lista profesorilor care vor conduce cursurile de la raioane va fi aprobată de Secția de învățământ a Sfatului Popular Regional cu avizul Secției de propagandă și agitație a Comitetului Regional PMR.

3. Ministerul Învățământului și Culturii va asigura completarea tuturor catedrelor de limbă și literatură română cu cadre calificate până cel mai târziu începutul anului școlar 1961-62 astfel:

a) absolvenții facultăților de filologie, filozofie (pedagogice) din promoțiile 1959 și 1960 și absolvenții institutelor și școlilor pedagogice, care vor fi trimiși cu prioritate în aceste școli;

b) cadre didactice de la școlile cu limba de predare română ce se vor elibera ca urmare a reducerii planului de învățământ la clasele I-VII, începând cu anul 1959-60;

c) în școlile unice, cadrele didactice de la secțiile de limba română, specialiști în limba și literatura română, vor fi folosiți și în secțiile de limba maghiară.

4. În localitățile cu populație maghiară în care funcționează școli elementare clasele I-IV cu 1-2 posturi de învățători, în cazul când aceștia nu cunosc limba română se va crea un post special de învățător care se va ocupa cu predarea limbii române în toate clasele, cu excepția acelor școli unde există învățători cu cunoștințe temeinice verificate în ambele limbi. În aceste cazuri se va admite ca acești învățători să aibă o normă didactică redusă.

1 iunie 1959

(*Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 15/1959, f.1-3, 12-34, 45-49*)

[1] Constantin Prisnea (1914-1968), fost adjunct la Ministerul Industriei (1948) și al Silviculturii (1949), ministru al Industriei Lemnului, Hârtiei și Celulozei (1951-1952) și al Agriculturii (1952-1953), prim-adjunct al ministrului Culturii din 1954, iar de la data menționată în document devine adjunct al ministrului Învățământului și al Culturii. Ulterior va fi vicepreședinte al Comitetului pentru Radiodifuziune și Televiziune.

[2] Decretul-Lege nr. 309 (Legea nr. 86) pentru Statutul Naționalităților Minoritare a fost publicat în „Monitorul Oficial”, nr. 30 din 7 februarie 1945. Vezi și *Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie*, dos. 342/1945, dos. 343/1945 și dos. 344/1945. Printre altele, prin această lege se prevedea că limba oficială era româna; acolo unde la ultimul recensământ 30% din locuitori vorbeau o altă limbă decât cea oficială, atunci se poate utiliza limba maternă la tribunale, judecătorii, autorități locale etc, fără a se pretinde o traducere în română.

[3] Prin Decretul nr. 175/1948, privitor la reforma învățământului, publicat în „Monitorul Oficial”, nr. 177 din 3 august 1948, toate școlile confesionale au fost transformate în școli de stat, iar unele au fost desființate. Totodată, Decretul nr. 176 (din aceeași zi) prevedea trecerea în proprietatea statului a bunurilor bisericilor și congregațiilor.

[4] Universitatea maghiară „Bolyai” a fost creată în baza hotărârii Consiliului de Miniștri nr. 817/1945, publicată în „Monitorul Oficial”, nr. 119 din 29 mai 1945, p.4423-4424. Problema universității maghiare – reînființată în 1940 – s-a pus încă din ianuarie 1945, când prefectul de Cluj, Vasile Pogăceanu, printr-o ordonanță, permitea înființarea în acest oraș a două universități (română și maghiară). În legătură cu această decizie, senatul universității românești de la Sibiu a publicat o Moțiune, prin care se cerea ca universitatea maghiară să funcționeze într-o altă localitate, unde populația de această etnie este compactă. Pentru ordonanța lui Pogăceanu, vezi „Tribuna Ardealului”, VI, 1945, nr. 1214 (23 ian.), p.3, iar o versiune maghiară din „Világosság” în vol. *A Kolozsvári Magyar Egyetem 1945-ben* [Universitatea Maghiară din Cluj în 1945], ed. Béla Barabás și Rudolf Joó, Budapest, Magyarságkutató Intézet, 1990, p.47-49, și *Erdély Magyar Egyeteme, 1944-1949* [Universitatea Maghiară ardeleană], vol. I, ed. János Lázok și Gábor Vincze, Marosvásárhely, Custos Kiadó, 1995, p.142-145. Asupra acestei instituții vezi și Árpád Antal, *Dokumentumok a Bolyai Tudományegyetem első éveiből* [Documente din primii ani ai Universității „Bolyai”], în „Korunk”, VIII, 1997, nr. 4, p.127-133; *Erdély Magyar Egyeteme, 1944-1949*, vol. II, ed. János Lázok și Gábor Vincze, Marosvásárhely, Edit. Mentor, 1998; Gábor Vincze, *Illúziók és csalódások. Fejezetek a romániai magyarság második világháború utáni történetéből* [Iluzii și decepții. Capitole din istoria de după război a maghiarimii din România], Csíkszereda, Státus Könyvkiadó, 1999, p.225-262; *Minorități etnoculturale. Mărturii Documentare. Maghiarii din România (1945-1955)*, ed. A. Andreescu, L. Nastasă, A. Varga, Cluj, Edit. CRDE, 2002; Lucian Nastasă, *Intelctualii și promovarea socială (Pentru o morfologie a câmpului universitar)*, Cluj, Edit. Nereamia Napocae, 2003, p.243-312.

[5] Prin Decretul nr. 175/1948, privitor la reforma învățământului („Monitorul Oficial”, nr. 177 din 3 august 1948), și Legea învățământului superior din 26 octombrie 1948, s-au modificat

structurale universităților, facultățile de medicină devenind Institute de Medicină și Farmacie. Motivat de supra-aglomerarea Clujului, IMF-ul cu predare în limba maghiară a fost transferat la Târgu Mureș. Asupra acestei instituții vezi *A marosvásárhelyi magyar nyelvű orvos- és gyógyszerészképzés 50 éve* [50 de ani ai Institutului de Medicină și Farmacie din Târgu Mureș], ed. László Diószegi și Zoltán Fejős, Budapest, A Magyarországtudás könyvtára XVIII, 1995.

A Magyar Népköztársaság Nagykövetsége
Ambassade de la République Populaire Hongroise
Szám: 130/1/1959.sz.t.

Bukarest, 1959. április 28.
Szigorúan titkos!

Tárgy: A magyar iskolák egyesítésének kérdéséhez.

A romániai magyar és általában a nemzetiségi iskolák egyesítésének a kérdéséhez néhány észrevételt kívánok fűzni. Bár az RNK Diákegyesületei Szövetségének ez év február végén megtartott II. országos konferenciáján igen fontos bejelentések hangzottak el, ezek részletes ismertetését elhagyom, mert Vájó Péter, az MNK Diákszervezetei Bizottsága Központi Tanácsának titkára jelen volt a konferencián, és nyilván részletes jelentést tett tapasztalatairól, a „Cikkek a nemzetközi sajtóból” c. MTI-kiadvány április 2-i számában 15 oldalon foglalkozik ezzel a kérdéssel, ezenkívül az elmúlt hónapban levélben Sík elvtársat is tájékoztattam a történekről.

Ez alkalommal le kívánom szögezni, hogy a konferenciának különösen két okból volt rendkívül nagy jelentősége:

1. A konferencia határozatilag kimondta, hogy a felsőfokú oktatás felé a gyárban, az üzemben, a bányában, az állami gazdaságban és a kollektív gazdaságban végzett munkán keresztül vezet a legbiztosabb út.

2. A konferencia állást foglalt a nacionalizmus, a sovinizmus és a nemzeti elszigeteltség ellen, a különböző nemzetiségi iskolák egyesítése mellett.

A konferencián felszólalók főként ezzel a két kérdéssel foglalkoztak. A konferencia munkájának ilyen irányú fővonalát maga Gh. Gheorghiu-Dej elvtárs szabta meg, aki a PB-tagokkal együtt megjelent a konferencián, és azon nagy beszédet mondott. Jelen esetben a második kérdéssel kívánok elsősorban foglalkozni.

A nemzetiségi iskolák egyesítésének kérdése már korábbi gondos előkészítés alapján vetődött fel a konferencián. Erre mutat Takács Lajosnak, a kolozsvári „Bolyai” egyetem rektorának és néhány magyar főiskolásnak a felszólalása ebben a kérdésben. Mint ismeretes, az egységes iskolák megteremtésének a gondolata és az azóta ilyen irányban tett konkrét intézkedés alapját a konferencián és azóta széles körben is ismertetett Lenin-idézet képezi. Bizonyos mértékig vitatható, hogy az ebben a kérdésben idézett lenini megállapítások bírnak-e olyan érvénynyel, hogy azokat szinte örök érvényűnek tekintve konkrétan alkalmazni lehet napjainkban a romániai nemzeti kisebbséggel kapcsolatban. Leninnek mindenben igaz megállapításai ugyanis 1913-ban, tehát több mint 40 évvel ezelőtt íródtak, egy konkrét esetből kifolyólag, amikor arról volt szó, hogy a cári Oroszország körülményei között az akkori Szentpétervárott, ahol 48.000 különböző nemzetiségű diákot számoltak össze, milyen iskolatípusokat hozzanak létre. Figyelemmel arra, hogy Romániában a szocializmus építése folyik, a nemzetiségi kérdés megoldásának és ezzel kapcsolatban az iskolapolitikának bizonyos, történelmi előzményekkel rendelkező sajátos vonásai vannak, ezért elgondolkoztató, hogy

helyes-e sematikus alkalmazni egy jó 40 évvel ezelőtti, más körülmények között keletkezett megállapítást.

Az e téren már foganatosított és tervbe vett intézkedések indoklása: az Erdélyben fellépett szeparatista törekvések ellensúlyozását és felszámolását szolgálják. Nem tudom felmérni ezeknek a szeparatista törekvéseknek a nagyságát és erejét a magyarok vidékeken. Egyesek szerint ennek konkrét megnyilvánulása abban mutatkozik meg, hogy a magyar diákok nem szívesen tanulják az iskolában a román nyelvet. Állítólag az elszigetelődés ismérvei egyéb területeken is megmutatkoznak. Ha itt egy ilyen irányban erősödő tendenciáról van szó, akkor felmerül a kérdés, hogy mi okozza ezt. A romániai magyarság sovinizta, szeparatista törekvéseit ma Magyarország felől akár legálisan, akár illegálisan, úgy gondolom, kisebb mértékben táplálhatják, mint 1956 előtt. Nem akarom ezzel azt mondani, hogy ez teljesen megszűnt volna, mert bizonyos körökben a komoly sikereket elért magyarországi életszínvonal is felkelt ilyen érzelmeket. Meg kell azonban állapítani, hogy a sovinizta és szeparatista törekvések ellensúlyozására 1956 óta a román kormány részéről számos pozitív intézkedés történt. Ezek között első helyre kell tenni az életszínvonal itteni emelésére tett intézkedéseket, amelyek egy és másban figyelemre méltóak, továbbá különböző magyar nyelvű kulturális intézmények létesítése, ezek gyakran bőkezű állami támogatása, új magyar nyelvű folyóiratok, heti- és napisajtó kiadása.

Az élet természetesen rendkívül bonyolult, és az elmúlt esztendőben nemcsak pozitív intézkedések hatottak a romániai magyarság életének alakulására, hanem negatívak is. Ha belső és nyugati reakciós sovinizta bujtogatás következtében valóban beállott egy rosszabbodás a román nép és az itt élő magyarság között, és erősödő módon jelentkezett szeparatizmus, akkor kérdéses, hogy az iskolák egyesítése ezek megoldásának módszere alkalmas-e a szeparatív törekvések felszámolására.

Mint tudjuk, az iskolák egyesítése gyakorlatilag már kezdetét is vette. Nyomban az országos konferencia befejezése után a PB egy tagja és Joja miniszterelnök-helyettes Kolozsvárra, egy másik PB-tag és egy PB-póttag (Mogyorós és Rautu et-ak) Marosvásárhelyre utaztak. Egyesített gyűléseket tartottak Kolozsvárott az egyetemi tanárokkal és főiskolai hallgatókkal. A sajtó szerint egyhangúlag helyeselték a „Babeş” és a „Bolyai” egyetem egyesítését. Igen kínos epizódként hatott azonban ezeken a gyűléseken, hogy három közismerten kiváló magyar kommunista egyetemi tanár, illetve író kénytelen volt kétszer is felszólalni, másodszer azért, hogy előbbi felszólalásának bizonyos részét megtagadja. Enyhén szólva furcsán hat, hogy Balogh Edgárnak felsőbb kioktatásra ki kellett jelentenie, hogy nincs magyar vagy román kultúra, hanem csak szocialista vagy burzsoá kultúra van. Ez ellentmond Lenin nemzeti kultúrák fejlődéséről szóló tanításának. Balogh Edgárról meg kell jegyeznem, hogy egyik élharcosa azon lenini elvek hirdetésének, mely szerint eljön az az idő, amikor a népek egyesülni fognak. 1957 decemberében, az újból kiadásra engedélyezett „Korunk” 1. számának bevezető cikkében többek között ezt írja: „... büszkén mondhatjuk, hogy nálunk a nemzeti kérdés megoldása túljutott a polgári demokratikus forradalom követelésein, és ma a közös szocialista honalapítás szakaszában már egy megvalósuló nemzetköziség tökéletesítésének napi feladatait állítja eléink. Kolozsvárról, ahol jelenleg magyar és román tudományegyetem, állami román és magyar színház, állami magyar és román opera, kétnyelvű könyvkiadás s az állampolgárok ügyeit anyanyelvükön intéző közigazgatás hirdeti az együtt élő népek egymásra találását, valóban már nem is csak a testvériesülés akkordja, hanem ... a népek egyesülésének szimfóniája szólhat a világnak ...” S ha a fenti, véleményem-

nyem szerint túl korán elhangzott gyönyörű szavak ellenére Balogh Edgárnak most súlyos önkritikát kellett gyakorolnia, és azt hallani magáról ezer ember füle hallatára, hogy a marxizmus elemi kérdéseivel sincs tisztában ... ilyen emberekre van bízva a magyar fiatalság nevelése, akkor ez azt jelenti, hogy az iskolák egyesítésének kérdése s annak megoldási módja Balogh elvtársra is meglepetéssel hatott. Az akkor megtartott gyűléseknek azonban tragikus személyi következményei is vannak. Szabédi László egyetemi tanár, esztétikus, irodalomtörténész, aki egyesek szerint az itt élő magyarság egyik legkiválóbb marxista vezető személyisége volt, a napokban véget vetett életének. Neki is önkritikát kellett gyakorolnia Nagy Istvánnal együtt a tanárok és diákok említett gyűlésén.

A két kolozsvári egyetem összevonása hírek szerint az ősszel fog megtörténni, „Universitatea Babeş-Bolyai” név alatt. Az új egyetem szervezeti felépítésén már dolgoznak. Ez ideig megszüntették a román és magyar diákok különálló internátusait és éttermeit, összeköltöztették a diákokat, és együtt étkeznek. A két egyetemen lévő diáktanácsokat összevonták, hasonlóan egy új pártbizottságot hoztak létre az eddigi kettő helyett.

Ami a magyar nyelvű oktatás kérdését illeti, ezzel kapcsolatban felső helyről több megnyugtató kijelentés hangzott el. A Joja miniszterelnök-helyettes mondta többek között a konferencián történt felszólalásában, hogy „Az RMP és a népi demokratikus állam gondot fordít arra, hogy az együtt lakó nemzetiségek ifjainak oktatását fejlessze és biztosítsa, hogy anyanyelvükön tanulhassanak...” A gyakorlatban azonban ez még problematikus. A dolog megoldása nyilván nem megy a magyar oktatás jogának bizonyos csorbítása nélkül. Ha egyesítik a két egyetemet, nyilván elképzelhetetlen, hogy az egymás mellett élő román és magyar diákok számára akár egy időben, akár egymás után román és magyar nyelven is előadjanak. Először is minden magyar tanártól megkívánják, hogy román nyelven is beszéljen, a magyar diákoktól hasonlóképpen, fordítva azonban egyik esetben sem. Ebből következik, hogy a különböző tantárgyakat román nyelven fogják előadni, esetleg a magyar irodalom tanszéken folynak majd az előadások magyar nyelven, külön a magyar anyanyelvű hallgatók számára. Ebből következik, hogy a nemzetiségi jogok felett való aggodalmaskodáson túl, főként Kolozsvárott, idegesség tapasztalható egzisztenciális szempontból is, mert az egyetemek egyesítése jelentős alkalmazotti-létszám-megtakarítással jár, elbocsátásra elsősorban a magyar nyelvű tanárok és más alkalmazottak számítanak, akiknek elhelyezkedése nem könnyű.

Érdekes ezzel kapcsolatban Joja elvtárs véleményét megismernünk, aki az egyik barátunk előtt többek között a következőket jelentette ki: senkinek sincs szándékában Romániában a magyarokat valamifajta gettóba zárni. Művelődési lehetőségük is megmarad a továbbiakban, és semmiféle numerus clausust nem kívánnak felállítani. A két kolozsvári egyetemet össze fogják vonni, amely ezután nem lesz sem román, sem magyar, hanem szocialista egyetem. Ezt úgy látják, az érdekeltet helyeslik, mindössze néhány régi magyar egyetemi tanárnál tapasztaltak burzsoá nacionalista megnyilvánulásokat. Az eddigi iskolapolitikájuk a nemzetiségielkekkel kapcsolatban hibás volt. Nem is tudja, hogy követhettek el ilyen hibákat. Tévedés volt eddig a külön magyar anyanyelvű iskolák megengedése. Az egyetemek egyesítésén túl most gondolkodnak a középiskolai kérdések megoldásáról is. Vannak olyan elgondolások, hogy a magyar nyelvű középiskolákban egyes tantárgyakat román nyelven adjanak elő. Ez egy átmeneti megoldás lenne az első évekre, hogy a román nyelvet teljesen elsajátítsák a magyar fiatalok, később pedig teljesen román nyelven taníthassanak. Ami a Magyar Autonóm Tartományon kívül lévő magyar is-

kolák kérdését illeti, itt magyar-román vegyes iskolák szervezésére is gondolnak. Az iskola kérdésével párhuzamosan felmerül más kulturális intézmények jövőbeni helyzete is. Sokan felvetik, minek Kolozsvárott egy külön román és egy külön magyar opera. Megvizsgálják, hogyan lehetne e kettőt egyesíteni. A fentiekből a legérdekesebb megállapítás, hogy a magyar nyelvű iskolák engedélyezése a múltban téves volt. Ebből következik, hogy a nemzetiségekkel való bánásmód kérdésében most valóban egy egészen új politikai elgondolás megvalósítása veszi kezdetét. Remélnünk kell, hogy az intézkedések a marxizmus-leninizmus szellemének megfelelően helyes irányt vesznek, megerősítik az itt élő nemzetiségek erkölcsi-politikai egységét a román néppel, s hozzájárulnak Magyarországnak és az RNK testvéri kapcsolatainak további erősítéséhez.

Keleti Ferenc nagykövet

Sík Endre külügyminiszter elvtársnak, Budapest.

[TRADUCERE]

Ambasada Republicii Populare Ungare

București, 28 aprilie 1959

Ambassade de la République Populaire Hongroise

Strict secret!

Număr: 130/1/1959.str.secr.

Subiect: Comentarii despre unirea școlilor maghiare

Doresc să fac câteva remarcii pe marginea problemei unirii școlilor maghiare din România și în general a școlilor naționalităților. Deși la a II-a Conferință Națională a Uniunea Asociațiilor Studentești din RPR din februarie a.c. s-au rostit anunțuri foarte importante, voi renunța la raportul referitor la acestea, deoarece Peter Vajó, secretarul Comitetului Central al Consiliului Organizațiilor Studentești din RPU a fost prezent și probabil a înaintat un raport detaliat despre cele văzute, publicația MTI „Articole din presa internațională” din 2 aprilie se preocupă de această problemă într-un articol de 15 pagini, în plus în scrisoarea din luna trecută l-am informat și pe tovarășul Sík despre cele întâmplate.

Aș dori să clarific aici că importanța majoră a conferinței rezidă în două aspecte:

1. Hotărârea conferinței afirmă că drumul cel mai sigur care conduce la învătământul superior trece prin munca din fabrici, uzine, mine, economia de stat și cea colectivă.

2. La conferință s-a adoptat o poziție hotărâtă împotriva naționalismului, șovinismului și izolării naționale, în favoarea unirii școlilor diferitelor naționalități.

Cei care au luat cuvântul la conferință s-au concentrat pe aceste două chestiuni. Linia directivă în acest sens a lucrărilor conferinței a fost tratată de însuși tovarășul Gh. Gheorghiu-Dej, care a apărut la conferință împreună cu membrii BP și a rostit o cuvântare. În cazul de față, aș dori să mă ocup în principal cu cel de-al doilea aspect.

Chestiunea unirii școlilor naționalităților s-a pus în discuție la conferință, după o pregătire prealabilă atentă. Acest lucru este indicat de luările de poziție ale lui Lajos Takács, rectorul Universității „Bolyai” de la Cluj și ale unor studenți maghiari în ceea ce privește acest aspect. După cum se cunoaște, baza ideii înființării șco-

lilor unitare și a măsurilor concrete luate în această direcție este reprezentată de un citat din Lenin, menționat la conferință și de atunci vehiculat larg. Într-o anumită măsură este discutabil dacă afirmațiile lui Lenin au putere de argument în această privință, adică dacă ele pot fi considerate valabile și aplicabile în cazul concret al minorităților din România. Asta deoarece afirmațiile lui Lenin cu valabilitate nelimitată au fost scrise în 1913, deci cu peste 40 de ani în urmă și se refereau la un caz concret, atunci când în condițiile Rusiei țariste, la Sankt Petersburg, unde s-au numărat 48.000 de studenți de diferite naționalități, se gândeau ce fel de școală să înființeze. Luând în considerare faptul că în România se construiește socialismul, soluționarea chestiunii naționalităților și – legat de aceasta – politica școlară comportă anumite particularități determinate de condiții istorice, motiv pentru care ne întrebăm dacă este corect să se pună în aplicare un model, născut în alte împrejurări istorice, cu 40 de ani în urmă.

Motivarea măsurilor decise și planificate în acest domeniu: sunt menite a contracara și eradica tendințele separatiste care au apărut în Transilvania. Nu pot aprecia anvergura și puterea acestor tendințe separatiste în regiunile locuite de maghiari. După unii, manifestarea concretă a acestora se reflectă în faptul că la școală elevii maghiari nu învață limba română cu plăcere. Se spune că semnele izolării se arată și în alte domenii. Dacă într-adevăr este vorba de o astfel de tendință accentuată, atunci se pune întrebarea: ce anume conduce la aceasta? Tendințele șovine, separatiste ale maghiarilor din Transilvania pot fi alimentate dinspre Ungaria, fie legal, fie ilegal, în măsură mult mai redusă decât înainte de 1956. Nu vreau să spun prin asta că acestui lucru i s-ar fi pus punct, deoarece în anumite cercuri și succesele serioase pe care le-a înregistrat Ungaria trezesc astfel de sentimente. Dar trebuie să constat că pentru contracararea și eradicarea tendințelor șovine și separatiste, din 1956 încoace, guvernul român a luat numeroase măsuri pozitive. Printre acestea, pe primul loc aș menționa măsurile menite să ridice nivelul de trai de aici, care în parte sunt demne de atenție, apoi înființarea diferitelor instituții culturale în limba maghiară, deseori sprijinite generos de guvern, noi reviste în limba maghiară, presă săptămânală și cotidiană în limba maghiară.

Viața este, bineînțeles, foarte complicată și în ultimii ani asupra evoluției vieții maghiarilor din România au avut un impact și măsurile negative, nu doar cele pozitive. Dacă – urmare a forțelor instigatoare interne și occidentale reacționare șovine – într-adevăr s-a resimțit o înrăutățire între poporul român și maghiarii care trăiesc aici și dacă separatismul se impune din ce în ce mai accentuat, atunci întrebarea e dacă unificarea școlilor și rezolvarea acestora sunt adecvate pentru a eradica tendințele separatiste.

După cum se știe, unificarea școlilor practic a început deja. Imediat după încheierea celei de-a doua conferințe naționale, un membru al BP și viceprim-ministrul Joja s-au deplasat la Cluj, iar un alt membru al BP și un membru supleant al BP (tovarășii Mogyorós și Răutu) la Târgu Mureș. La Cluj s-au organizat ședințe comune cu profesorii și studenții. Conform presei, au aprobat în unanimitate unificarea universităților „Babeș” și „Bolyai”. La aceste ședințe, a fost un episod destul de penibil când trei profesori universitari, respectiv scriitorii comuniști maghiari eminenți au fost nevoiți să ia cuvântul de două ori, a doua oară pentru a nega anumite părți din prima intervenție. Este cel puțin ciudat că în urma unor instrucțiuni primite de sus, Edgár Balogh trebuie să afirme că nu există cultură maghiară sau română, doar cultură socialistă sau burgheză. Acest lucru contravine celor spuse de Lenin, învățăturii sale despre dezvoltarea cul-

turilor naționale. Despre Edgár Balogh trebuie să menționez că este unul din adepții de frunte ai teoriei leniniste conform căreia va veni vremea când toate popoarele se vor uni. În decembrie 1957, în articolul introductiv al numărului 1 al reînființatei reviste „Korunk”, printre altele a scris: „putem afirma cu mândrie că la noi rezolvarea problemei naționale a trecut de cerințele revoluțiilor burgheze democratice și azi, în etapa de construire a patriei socialiste comune, ne pune în față sarcina perfecționării unui internaționalism emergent. La Cluj, unde actualmente universitățile română și maghiară, teatrul de stat român și maghiar, opera de stat română și maghiară, editarea de cărți bilingve și administrația publică, unde cetățenii pot să își rezolve problemele utilizând limba maternă, anunță prietenia dintre națiile conlocuitoare, se adresează de fapt lumii nu doar prin acordurile frăției, ci prin simfonia unirii popoarelor”. Și dacă în ciuda cuvintelor minunate, rostite, după părerea mea prea timpuriu, Edgár Balogh trebuie să își facă autocritica și să suporte în fața a 1000 de oameni afirmația că nu înțelege nici cele mai elementare probleme ale marxismului..., educația tineretului maghiar e încredințată unor astfel de oameni, atunci asta înseamnă că problema unificării școlilor și modalitatea de rezolvare a acesteia l-a surprins și pe tovarășul Balogh. Însă ședințele ținute atunci au însă și consecințe personale tragice. Profesorul universitar, esteticianul, istoricul literar László Szabédi, care după părerea unora a fost unul dintre cei mai de seamă conducători marxiști ai maghiarilor care trăiesc aici, s-a sinucis zilele acestea. Împreună cu István Nagy, și el a trebuit să își facă autocritica la ședința mai sus menționată a profesorilor și studenților.

Conform zvonurilor, unificarea celor două universități clujene va avea loc în toamnă, sub numele de Universitatea „Babeș-Bolyai”. Deja se lucrează la structura organizațională a noii universități. Până în prezent, au fost desființate internatele și cantinele separate ale studenților români și maghiari, studenții locuind și hrănindu-se acum împreună. Comitetele studențești de la cele două universități au fost unificate, în mod asemănător s-a înființat un comitet de partid nou, în loc de cele două existente până acum.

În ceea ce privește învățământul în limba maghiară, din partea oficialităților s-au auzit mai multe afirmații liniștitoare. Viceprim-ministrul A. Joja a afirmat, printre altele, la cuvântarea sa de la conferință, că „PMR și statul popular democratic acordă atenție dezvoltării învățământului tinerilor aparținând naționalităților conlocuitoare și le asigură posibilitatea de a învăța în limba maternă”. În practică, însă, acest lucru este încă problematic. Soluția problemei probabil că va presupune o anumită știrbire a drepturilor învățământului maghiar. Dacă cele două universitățile se unesc, este de neimaginat ca predarea să se întâmple în același timp, sau consecutiv, și în limba română, și în limba maghiară, pentru studenții români și maghiari. În primul rând, fiecare profesor maghiar va trebui să vorbească și românește, același lucru fiind valabil și în cazul studenților maghiari, în schimb reciproca nu va fi adevărată în nici un caz. De aici rezultă că diferitele materii de studiu vor fi predate în limba română, eventual la catedra de literatură maghiară se va preda în limba maghiară, separat pentru studenții de limba maghiară. De aici rezultă că dincolo de preocupările față de drepturile naționalităților, mai ales la Cluj, se resimte o anumită neliniște existențială, deoarece unificarea universităților va conduce și la o economie de personal, va fi cazul de concedieri, în primul rând mai ales în rândul profesorilor și personalului de limba maghiară, cărora apoi nu le va fi ușor să își găsească un loc de muncă.

Este interesant să cunoaștem părerea tovarășului Joja în legătură cu acest aspect, care în fața unui prieten de-al nostru a afirmat următoarele: nimeni nu are de gând în România să închidă maghiarii într-un fel de ghetto. Pe mai departe, vor avea la dispoziție mijloace de cultură și nu se dorește instituirea nici unei *numerus clausus*. Cele două universități vor fi unificate, iar universitatea care va rezulta nu va fi nici română, nici maghiară, ci socialistă. Acest lucru, se pare, este agreat de părțile implicate, doar câțiva profesori au demonstrat manifestări burghezo-naționaliste. Politica educațională în domeniul naționalităților până acum a fost greșită. Nici nu își dă seama cum s-a putut comite o astfel de greșală. A fost o greșală să se aprobe funcționarea până acum a unor școli separate în limba maghiară. Pe lângă unificarea universităților, acum se gândesc și la rezolvarea problemei liceelor. Există planuri ca la liceele maghiare unele materii de studiu să se predea în limba română. Aceasta ar fi o măsură temporară, pentru primii ani, pentru ca tinerii maghiari să învețe românește, iar mai târziu predarea să se facă total în română. În ceea ce privește problema școlilor maghiare din afara Regiunii Autonome Maghiare Mureș, aici se gândesc și la organizarea unor școli mixte româno-maghiare. În paralel cu problema școlilor, pe viitor se pune problema și a altor instituții de cultură. Mai mulți discută despre faptul că la Cluj există o operă română și una maghiară. Se va analiza cum s-ar putea uni cele două. Din cele de mai sus, cea mai interesantă constatare este faptul că aprobarea funcționării școlilor maghiare în trecut a fost o greșală. De aici rezultă că în chestiunea modului de tratare a naționalităților de aici se va iniția o abordare politică cu totul nouă. Să sperăm că măsurile vor fi într-o direcție corectă, în conformitate cu spiritul marxist-leninist, că ele vor întări unitatea moral-politică dintre naționalitățile conlocuitoare și poporul român și vor contribui la întărirea relațiilor de prietenie dintre Ungaria și RPR.

Ferenc Keleti, ambasador

Tovarășului ministru de Externe, Endre Sik. Budapesta.

(Magyar Országos Levéltár, KÜM [Arh.St.Budapesta, Ministerul de Externe], XIX-J-1-j-Rom-16/b-003394-1959, f.526-531)

REFERAT

asupra lucrărilor pregătitoare privind unificarea Universităților „Babeș” și „Bolyai” din Cluj

Îndeplinind Hotărârea Biroului Politic al CC al PMR din ședința de la 23 aprilie 1959 și a Consiliului de Miniștri nr. 199/c. Inv. din 8 mai a.c., colectivul de lucru prezintă în cele ce urmează rezultatul lucrărilor de unificare a celor două universități clujene în o singură universitate cu numele „Universitatea Babeș-Bolyai” Cluj.

I. Organizarea didactico-științifică

Universitatea „Babeș-Bolyai” va cuprinde 6 facultăți, cu una mai mult decât cele existente până acum, rezultată din scinderea Facultății de filologie-istorie-filosofie în două: Facultatea de filologie și Facultatea de istorie-filosofie.

Facultățile noii universități sunt următoarele (vezi Tabloul de funcțiuni și personal al fiecărei facultăți, întocmit pe catedre, cu specificarea posturilor și a cadrelor didactice, în anexa nr. 1)

1. Facultatea de matematică-fizică, având 4 secții: matematică – secundar fizică; fizică – secundar chimie; secția de matematică și secția de fizică.

2. Facultatea de chimie cu 1 singură secție.

3. Facultatea de științe naturale-geografie cu 4 secții: secția de biologie – secundar geografie; secția de geografie – secundar biologie; secția de geografie și secția de geologie.

4. Facultatea de istorie-filosofie cu 3 secții: secția de istoria României; secția de istorie universală; secția filosofie-pedagogie – secundar istorie.

Secțiile de pedagogie – secundar limba română și pedagogie – secundar limba maghiară trec în lichidare. Secția de filosofie-pedagogie – secundar istorie va avea un nou plan de învățământ, care va permite absolvenților să predea științele filosofice și pedagogia în școlile medii și pedagogice, iar cei care doresc se vor putea pregăti, pe baza unor discipline la alegere, și pentru școlile speciale de defecții.

Pe baza noului plan de învățământ vor studia și studenții actualului an I filosofie, urmând să dea examenele de diferență necesare. Studenții anului II filosofie în număr de 10, vor fi transferați la București sau vor trece, pe bază de examen de diferență, la alte secții.

5. Facultatea de filologie va avea 10 secții: secția de limbă și literatură română, secția de limbă și literatură maghiară și secțiile de limbi străine – secundar limba română sau limba maghiară.

6. Facultatea de științe juridice va avea o singură secție. La catedra de drept civil propunem să se introducă în planul de învățământ disciplina Contabilitate cu 2 ore curs și 1 oră seminar timp de un an (două semestre), ținând seamă de absoluta necesitate ca tinerii juriști să-și însușească noțiunile fundamentale de contabilitate.

La această facultate nu mai apare secția de economie politică, existentă până în acest an la Univ. „Bolyai”. Studenții, în număr de 20, din cei doi ani, care au funcționat până acum, vor trece fie la ISEP București, fie la secția juridică, trecând unele examene de diferență.

La aceste facultăți se adaugă:

a) Catedra de educație fizică – cu 2 posturi de predare și 10 asistenți (total 12 posturi).

b) Catedra ALA cu 5 posturi de predare.

În ce privește numărul posturilor didactice, precizăm că față de totalul de 782 de posturi didactice existente acum la cele 2 universități (459 la „Babeș” și 323 la „Bolyai”) în noua universitate vor exista 702 posturi, deci cu 80 de posturi mai puține decât suma posturilor didactice de la cele 2 universități. (Vezi tabloul comparativ al posturilor în Anexa nr. 2). Atât numărul catedrelor, cât și acela al posturilor didactice pot suferi modificări cu timpul. Situația înfățișată acum în Anexa nr. 2 reprezintă necesitatea actuală.

Șefii de catedră (cu adjuncții la catedrele mai mari) au fost propuși dintre cele mai bune cadre didactice ale celor 2 universități. Din Anexa nr. 3 se poate vedea că din cei 39 de șefi de catedră și adjuncți ce vor funcționa la noua universitate, 25 sunt de la „Babeș”, iar 13 și 1 adjunct vin de la Universitatea „Bolyai” (un post de șef de catedră este vacant).

Pentru conducerea facultăților (decani și prodecani), au fost propuse persoane bine alese din sânul cadrelor didactice de la cele 2 universități: 4 decani de la „Babeș” și 2 decani de la „Bolyai”; 2 prodecani de la „Babeș” și 4 prodecani de la „Bolyai” (vezi tabelul din Anexa nr. 4).

Cu acest prilej, colectivul de lucru, din motive de ordin științific și educativ, socotesc necesar să solicite Ministerului Învățământului și Culturii să aprobe ca la Facultățile de chimie și de istorie-filosofie să se aprobe în mod excepțional și câte 1 post de prodecan, prin derogare de la prevederile nomenclatorului.

II. Situația cadrelor

Prin organizarea didactico-științifică înfățișată în tabelele de funcțiuni și personal, au putut fi încadrate 629 de cadre didactice din totalul de 705 ce există în momentul de față la cele 2 universități, și anume: din 409 cadre didactice de la Universitatea „Babeș” – 383; din 296 cadre didactice de la Universitatea „Bolyai” – 268; adică un total de 651. Din acestea, 636 de persoane sunt încadrate cu normă didactică, iar 15 persoane cu norme științifice, 8 de la Univ. „Babeș” și 7 de la Univ. „Bolyai” (vezi tabelul din Anexa nr. 5). Neîncadrate au rămas, urmând să fie pensionate (12) sau plasate în alte funcții (42), 54 de persoane și anume: 26 de la Univ. „Babeș” și 28 de la Univ. „Bolyai” (vezi Anexa nr. 6 și 7).

Observăm că verificându-se din nou, cu această ocazie situația celor propuși pentru concurs sau eliberare prin procesul verbal din toamna 1958, colectivul de lucru a socotit de cuviință să propună menținerea în funcție a unora din cadrele cuprinse în acel proces-verbal (ca suplinitori) din motivele arătate în dreptul fiecăruia în tabelul din Anexa nr. 8.

Menționăm de asemenea că un număr de 57 de posturi au rămas vacante negăsindu-se deocamdată personal potrivit pentru a fi ocupate. Vezi posturile vacante în Anexa nr. 1.

În ce privește compoziția socială și politică a corpului didactic de la Univ. cea nouă, precizăm că prin promovarea și plasarea în alte funcții a unui număr de 20 persoane, care au fost cuprinse în procesul verbal din toamna 1958, ca și prin eliberarea și a altor elemente necorespunzătoare din punct de vedere politic, această compoziție s-a îmbunătățit într-o oarecare măsură. Unele cadre ce figurau în procesul verbal au fost reținute la catedre numai cu titlul suplinitor până la găsirea unor cadre corespunzătoare.

Menționăm că din cele 651 de persoane încadrate la noua universitate, 231 sunt membri de partid și 94 UTM-iști (deci aproape 50% PMR și UTM).

III. Situația limbii de predare

Colectivul de lucru s-a conformat și în ce privește limba de predare dispozițiilor și indicațiilor din documente. Tabloul alăturat (Anexa nr. 9) ilustrează numeric și concret disciplinele ce se predau și în limba maghiară, fie cu caracter de durată (perspectivă), fie cu caracter tranzitoriu în fiecare secție și facultate.

A fost asigurat studiul limbii române și al noțiunilor de literatură română la toate secțiile cu limba de predare maghiară. De asemenea, s-a asigurat învățământul terminologiei maghiare la acele facultăți, respectiv secții, unde disciplinele se predau numai în limba română. Învățământul terminologiei a fost asigurat prin crearea de „Lecturate de terminologie în limba maghiară”, la care au fost repartizați lectori speciali sau cadre didactice, care pe lângă alte cursuri ce predau la facultate, vor avea, ca o completare de normă și lectoratul terminologiei maghiare a

specialității lor. Acest învățământ poate fi predat și de cadrele cu normă științifică de la catdera respectivă.

IV. Problema localurilor

Un colectiv special s-a ocupat cu problema clădirilor și a instalării diferitelor facultăți și servicii. Acest colectiv a discutat această problemă cu decanii și unele cadre fruntașe ale catedrelor, documentându-se și la fața locului.

Criteriile ce au stat la baza soluționării acestei probleme au fost: principiul concentrării pe cât posibil a diferitelor facultăți și catedre la locul comun de muncă, pentru asigurarea desfășurării în condiții optime a muncii științifice și didactice, precum și evitarea unor dislocări prea costisitoare și nu neapărat necesare. Se poate spune că această problemă a fost rezolvată în mod satisfăcător, urmând ca ea să fie desăvârșită până în cele mai mici detalii de conducerea universității în colaborare cu decanatele și șefii de catedră.

De felul cum au fost repartizate localurile se va înainta la timpul potrivit un raport amănunțit. Ținem de pe acum să ridicăm 2 probleme în legătură cu problema plasării diferitelor facultăți și servicii. O problemă este aceea a finanțării cheltuielilor pe care le implică mutarea și instalarea catedrelor, laboratoarelor, serviciilor etc. După calcule aproximative aceste cheltuieli se ridică la cca. 2.250.000 lei. A doua problemă pe care o relevăm de pe acum este urgența începerii lucrărilor de mutare și instalare.

Încheind acest referat, colectivul de lucru își exprimă convingerea că în felul în care au fost prezentate propunerile de organizare a noii universități, ele corespund directivelor și hotărârilor partidului și guvernului.

Colectivul de lucru insistă în mod special asupra nevoii unei cât mai rapide hotărâri atât în ce privește încadrarea personalului didactic și administrativ încă în cursul lunii iunie, cât și în privința executării lucrărilor de mutare și instalare ce urmează să aibă loc în cursul lunilor de vară.

Colectivul de lucru este convins că prin traducerea în viață a propunerilor prezentate și aprobate de forurile superioare, se vor crea toate condițiile corespunzătoare pentru deschiderea la timp a anului universitar și pentru desfășurarea rodnică a activității didactico-științifice din noua universitate, instituție menită să devină un puternic centru de știință și cultură socialistă în această parte a Republicii noastre.

Cluj, la 16 iunie 1959

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 53/1959, f.1-6)

Documentar privind problema națională în RPR

I. Conform recensământului din anul 1956, populația RPR este de 17.489.450, din care: români 14.996.114 (85,7%) și minorități naționale 2.493.336 (14,3%). Structura populației pe naționalități este următoarea: maghiari 1.587.675, adică 9,1%, germani 384.708, adică 2,2%; în afară de acestea, în țara noastră există încă un număr de

naționalități, din care mai numeroase sunt sârbo-croați (46.000); ruși și ucrainieni (38.000 și 60.000); celelalte, fiind extrem de puțin numeroase (câte 15.000-20.000 locuitori), nu au o pondere importantă față de totalul populației țării (turci, tătari, sloveni, bulgari etc). Acestea însumează abia 3% din totalul populației țării.

Cea mai mare parte a regiunilor țării este omogenă din punct de vedere național. În Transilvania, alături de români există o populație minoritară mai numeroasă. Din totalul de 6.232.312 locuitori sunt: români – 4.051.603; maghiari – 1.558.631; germani – 368.255; alte naționalități – 253.823

Cu excepția Regiunii Autonome Maghiare, în celelalte regiuni din Transilvania populația maghiară și germană este amestecată cu cea românească. Astfel, în regiunea Baia Mare procentul populației românești este de 65,9% față de totalul populației regiunii; în regiunea Cluj de 76,5%; în regiunea Oradea de 68,1%, în regiunea Stalin de 68,3%, iar în regiunea Timișoara de 87,7%. Faptul că populația naționalităților conlocuitoare nu formează masive compacte, ci e amestecată cu populația românească, se vede și mai pregnant dacă se analizează compoziția populației din mediul rural al acestor regiuni.

În Regiunea Autonomă Maghiară din cele 10 raioane în 8 majoritatea populației o formează maghiarii, iar în două raioane (Toplița și Reghin) majoritatea populației este românească.

În toate celelalte raioane din Transilvania, cu excepția raioanelor Săcueni și Carei, majoritatea covârșitoare a populației este românească (Anexa nr. 1). De menționat că toate statisticile existente arată că populația românească a format totdeauna majoritatea în Transilvania (Anexa nr. 1A).

– Recent, savantul polonez Stanslaw Schwann a descoperit o lucrare inedită a lui Marx cu privire la Revoluția din 1848 din Transilvania[1], în care spune că Transilvania este a celor peste 2/3 de iobagi români care locuiesc și nu a grofilor maghiari. Analizând situația statelor Balcanice din preajma primului război mondial, V.I. Lenin spune printre altele că „un număr imens (față de numărul total al reprezentanților națiunii respective) de români și de sârbi locuiesc în afara granițelor statului lor”, că în general „construcția de stat în direcția burghezo-națională nu s-a terminat în Balcani, nici chiar prin războaiele, s-ar putea spune, «de ieri», din 1911-1912”. (*Opere*, vol. 23, pag. 275).

– În 1940, în urma Dictatului de la Viena, Transilvania a fost scindată. În Transilvania de Sud, din totalul populației de 3.321.921, numai 360.140, adică 10,8% erau maghiari, iar în Transilvania de Nord populația maghiară nu forma decât 37,1% (969.176) din totalul de 2.612.102 locuitori, în timp ce românii formau 50,3%, adică 1.314.654 locuitori.

II. De la înființarea sa, partidul nostru a luptat cu consecvență pentru egalitatea în drepturi a tuturor naționalităților, împotriva asupririi naționale, împotriva naționalismului și șovinismului de orice fel. Poziția partidului nostru în problema națională a fost exprimată înainte de eliberare într-o serie de documente, îndeosebi în *Rezoluția Congresului al V-lea, privind problema națională din România și sarcinile PCR*[2], iar după eliberare în următoarele documente mai importante:

– Expunerea tov. Gh. Gheorghiu-Dej la ședința lărgită a CC al PCR (1946) despre *Poziția PCR față de curentele șovine și revizioniste*[3];

– Rezoluția Biroului Politic al CC al PMR (1948) în chestiunea națională[4];

– Raportul de activitate al CC al PMR prezentat de tov. Gh. Gheorghiu-Dej la Congresul al II-lea al partidului (decembrie 1955);

– Cuvântarea tov. Gh. Gheorghiu-Dej la Conferința de partid a Regiunii Autonome Maghiare (decembrie 1956).

În primele zile după eliberarea patriei noastre de sub jugul fascist, partidul a avut o atitudine fermă față de naționaliștii de toate soiurile, a îndreptat focul împotriva celor mai înrâiți naționaliști români – legionarii (vezi cuvântarea tov. Gh. Gheorghiu-Dej: „Lupta Partidului Comunist este lupta întregului popor”, din 30 august 1944), a combătut uneltirile naționalist-șovine ale maniștilor, a demascat poziția șovină a lui L. Pătrășcanu[5]. Totodată partidul a combătut cu hotărâre curentele revizioniste și manifestările șovine din rândurile minorităților naționale. De la început, partidul nostru a pus problema egalității în drepturi a tuturor naționalităților conlocuitoare cu poporul român și a aplicat în practică politica leninistă în problema națională.

III. Latura constituțional-juridică a problemei naționale este expusă astfel în actele fundamentale ale statului nostru democrat-popular:

A. Constituția RPR

„Minoritățile naționale din Republica Populară Română se bucură de deplină egalitate în drepturi cu poporul român. În Republica Populară Română se asigură autonomie administrativ-teritorială populației maghiare din raioanele secuiești, unde ea formează o masă compactă” (capitol introductiv).

Articolul 19: „Regiunea Autonomă Maghiară a Republicii Populare Române este formată din teritoriul locuit de populația compactă maghiară secuiască și are conducerea administrativă autonomă, aleasă de populația Regiunii autonome. Regiunea Autonomă Maghiară cuprinde raioanele: Ciuc, Gheorgheni, Odorhei, Reghin, Sângeorgiu de Pădure, Sf. Gheorghe, Târgu Mureș, Târgu Secuiesc, Toplița. Centrul administrativ al Regiunii Autonome Maghiare este orașul Târgu Mureș”.

Articolul 20: „Legile Republicii Populare Române, hotărârile și dispozițiile organelor centrale ale statului sunt obligatorii pe teritoriul Regiunii Autonome Maghiare”.

Articolul 68: „În Republica Populară Română, procedura judiciară se face în limba română, asigurându-se în regiunile și raioanele locuite de populație de altă naționalitate decât cea română folosirea limbii materne a acelei populații. Părților, care nu vorbesc limba în care se face procedura judiciară, li se asigură posibilitatea de a lua cunoștință, prin traducător, de piesele dosarului, precum și dreptul de a vorbi în instanță și a pune concluzii în limba maternă”.

Articolul 81: „Oamenilor muncii, cetățeni ai Republicii Populare Române, fără deosebire de naționalitate sau rasă, le este asigurată deplina egalitate în drepturi în toate domeniile vieții economice, politice și culturale. Orice fel de îngrădire directă sau indirectă a drepturilor oamenilor muncii, cetățeni ai Republicii Populare Române, stabilirea de privilegii directe sau indirecte pe temeiul rasei sau al naționalității cărora le aparțin cetățenii, orice manifestare de șovinism, ură de rasă, ură națională sau propagandă naționalistă șovină este pedepsită de lege”.

Articolul 82: „În Republica Populară Română se asigură minorităților naționale folosirea liberă a limbii materne, învățământul de toate gradele în limba maternă, cărți, ziare și teatre în limba maternă. În raioanele locuite și de populație de altă naționalitate decât cea română, toate organele și instituțiile vor folosi oral și scris și limba naționalităților respective și vor face numiri de funcționari din rândul naționalității respective sau al altor localnici, care cunosc limba și felul de trai al populației locale”.

B. Codul Penal

– **Articolul 327 bis.:** „Acela care prin viu grai, prin scris sau prin alte mijloace de manifestare, atinge în orice mod, pe motiv de rasă, limbă, cult sau religie, onoarea sau prestigiul unei naționalități conlocuitoare sau unei persoane, comite delictul de înjurie rasială și se pedepsește cu închisoare corecțională de la 6 luni la 2 ani. La fel se pedepsește și acela care aplică sau contribuie la aplicarea unor tratamente diferențiale pe temeiul de rasă, limbă, religie sau naționalitate, cu ocazia angajării în funcții publice sau particulare sau în exercitarea unor asemenea funcții, precum și în orice alte împrejurări”.

IV. Politica națională marxist-leninistă a partidului nostru este aplicată cu consecvență în practică. Regimul democrat-popular a creat condițiile necesare tuturor minorităților naționale de a se bucura de deplină egalitate în drepturi, în toate domeniile vieții economice, politice și culturale.

a) Minoritățile naționale folosesc limba maternă în toate relațiile lor cu instituțiile oficiale. În regiunile și raioanele cu populație mixtă, procedura juridică se face în limba maternă a populației respective. Deciziile și hotărârile organelor locale de stat se publică în două limbi. Limba maternă este folosită de asemenea în toate organizațiile obștești. În aceste regiuni și raioane organele locale fac numiri de funcționari din rândul naționalității respective și al altora, care cunosc limba și felul de trai al populației locale. Astfel, în regiunile Baia Mare, Cluj, Oradea, Stalin, Timișoara și Autonomă Maghiară, 29,6% din lucrătorii Sfatului Popular de toate gradele, 25,6% din lucrătorii organelor procuraturii și 21,8% din lucrătorii organelor de justiție aparțin naționalităților conlocuitoare (Anexa nr. 2).

b) Naționalitățile conlocuitoare iau parte activă la viața politică și obștească. Din efectivul total al partidului, 15,6% aparține naționalităților conlocuitoare, din care 10,84% sunt unguri (în timp ce procentul de unguri față de totalul populației este de 9,1%). Din totalul cadrelor din organele de conducere și aparatul PMR pe țară (fără membrii CC, Comisiei Controlului de Partid și Comisiei de Revizie), 19% aparțin minorităților naționale, iar în cele 6 regiuni situația se prezintă astfel:

Regiunea	%
Autonomă Maghiară	86,7% (79,9%)
Baia Mare	43,8% (34,1%)
Cluj	35,2% (23,3%)
Timișoara	35,2% (35,7%)
Oradea	41,5% (31,9%)
Stalin	24,1% (31,6%)

În paranteză este dat procentul populației aparținând minorităților naționale ([vezi] Anexa nr. 3).

În Marea Adunare Națională, 15,5% din deputați aparțin minorităților naționale (Anexa nr. 4). Procentul de deputați în Sfatul Popular de toate gradele (regionale, orașenești, raionale și comunale), aparținând minorităților naționale în cele 6 regiuni este de: 80% în Regiunea Autonomă Maghiară; 30% în Regiunea Baia Mare; 18% în Regiunea Cluj; 33% în Regiunea Timișoara; 26% în Regiunea Oradea; 27% în Regiunea Stalin. Media deputaților minorităților naționale pe aceste regiuni este de 35% (Anexele 5 și 6).

c) Minorităților naționale li s-au asigurat școli de toate gradele cu limba de predare maternă. În învățământul preșcolar funcționează 1142 grădinițe, ceea ce reprezintă 17,1% din totalul grădinițelor din țară.

Pentru învățământul de cultură generală, profesional, tehnic și pedagogic există 2047 școli, ceea ce reprezintă 12,1% din totalul școlilor de acest fel din țară. Pentru elevii aparținând minorităților naționale în cursul anului 1958 au fost tipărite 262 titluri de manuale într-un tiraj de aproximativ 1.600.000 exemplare.

În învățământul de cultură generală există un număr de 534 școli unice în cadrul cărora funcționează secții, unde predarea obiectelor de studiu se face în limba română și secții în care predarea se face în limba maghiară, germană sau a altor naționalități. Rețeaua acestor școli unice va fi dezvoltată an de an.

O lipsă serioasă a învățământului de cultură generală a constat în aceea că în școlile cu limba de predare a naționalităților conlocuitoare, limba română se studia foarte prost. De exemplu: în școlile cu limba de predare maghiară, limba română se studia în 1225 de ore, în timp ce în școlile românești pentru studiul limbii române erau alocate 2450 ore. Limba maternă în școlile maghiare se studia în 2135 ore. Nivelul de cunoștințe al cadrelor didactice din școlile minorităților naționale, care predau limba română, era foarte slab. Din această cauză majoritatea elevilor aparținând minorităților naționale întâmpină serioase dificultăți în relațiile de muncă și de viață, cât și la continuarea studiilor în școli cu limba de predare română. Pentru anul următor, sunt în curs de pregătire măsuri în vederea înlăturării acestor deficiențe.

În ceea ce privește învățământul superior, în orașul Tg. Mureș funcționează 2 institute de învățământ superior în care predarea se face în limba maghiară (Institutul Medico-Farmaceutic și Institutul de Artă Teatrală „Szentgyörgyi István”). În cadrul Institutului de Arte Plastice „Ion Andreescu”, a Conservatorului „Gh. Dima” și a Institutului Agronomic (toate din Cluj), funcționează secții cu limba de predare maghiară. Cele două universități din Cluj au fost unificate având titlul „Universitatea Babeș-Bolyai”. În cadrul acestei universități va funcționa o secție de limbă și literatură maghiară cu predarea integral în limba maghiară. La celelalte facultăți obiectele de bază se vor preda în paralel în limbile române și maghiară. De exemplu: la Facultatea de Matematică-Fizică aproximativ 16% din cursuri se vor preda și în limba maghiară, iar la Facultatea de Științe Naturale-Geografie, 21% din cursuri. În toate facultățile, științele sociale (socialism științific, economie politică, filosofie) se vor preda atât în limba română cât și în limba maghiară. Metodica predării obiectelor la facultățile care pregătesc cadre didactice pentru învățământul mediu se va preda atât în limba română, cât și în limba maghiară. La obiectele care se predau numai în limba română se vor putea ține de către cadre didactice cu o înaltă calificare, care nu cunosc limba română, unele cursuri în mod special în limba maghiară. De asemenea, tot pentru obiectele care se predau numai în limba română, se vor înființa lectorate facultative pentru terminologia de specialitate în limba maghiară.

d) În RPR apar 55 publicații (ziare, reviste), în limbile minorităților naționale, cu un tiraj de 608.050 exemplare având următoarele periodicitate:

Publicații	Tiraj	Exemplare
Cotidiene	8	287.500
Bisăptămânale	2	3000
De 3 ori pe săptămână	3	14.500
Săptămânale	9	110.700
Bilunare	3	11.500
Lunare	24	173.350
Trimestriale	3	3500
Semestriale	2	3500
Anuale	1	1000

Din acestea, 41 apar în limba maghiară, 7 în limba germană, 3 în limba sârbă și 4 în limbile: greacă, armeană, ucraineană, idiș. Aceste publicații apar la București, Tg. Mureș, Cluj, Timișoara, Baia Mare, Oradea, Stalin și în alte numeroase orașe reședință de raion.

Posturile noastre de radio transmit în afară de emisiunile pentru străinătate, pentru interior emisiuni în limbile maghiară, germană și sârbă. La Cluj, Tg. Mureș și Timișoara există studiouri regionale de radio care transmit de asemenea programe în limbile maghiară, germană și sârbă. În total, zilnic se transmit 3 ore în limba maghiară, 1/2 oră în limba germană și 1/2 oră în limba sârbă. Anual se transmit în total 2112 ore program în limbile naționalităților conlocuitoare din care 767 ore sunt transmise de posturile centrale și 1345 de studiourile regionale.

În 1958, pentru minoritățile naționale editurile noastre au tipărit 656 titluri în 2.648.000 exemplare, din care în limba maghiară 350 titluri în 2.144.000 exemplare. În decurs de 5 ani (1954-1958) s-au tipărit pentru minoritățile naționale 3785 titluri în 16.320.000 exemplare, din care în limba maghiară 2145 titluri în 13.500.000 exemplare. În afară de aceasta, anual se aduc în țară pe bază de schimb un număr însemnat de cărți, în special din RPU și RDG.

Toate materialele de partid mai importante (hotărâri și rezoluții ale CC al PMR, broșuri, manuale pentru învățământul de partid, carnete ale agitatorului) apar și în limbile minorităților naționale. În anul 1958 s-au tipărit pentru minoritățile naționale 83 titluri de materiale de partid într-un tiraj de 551.229 exemplare, din care 52 titluri în 477.703 exemplare în limba maghiară.

e) Activitatea cultural-artistică a naționalităților conlocuitoare.

În țara noastră există un număr însemnat de instituții de artă a căror activitate se desfășoară în limbile naționalităților conlocuitoare: Opera de Stat Maghiară – Cluj; Teatrul Maghiar de Stat – Cluj; Teatrul Secuiesc de Stat – Tg. Mureș; Teatrul Maghiar de Stat – Sf. Gheorghe; Teatrul Maghiar de Stat – Satu Mare; Teatrul Maghiar de Stat – Timișoara; Teatrul de Stat Oradea – secția maghiară; Teatrul German de Stat – Timișoara; Teatrul de Stat Sibiu – secția germană; Teatrul Evreiesc – București; Teatrul Evreiesc – Iași; Teatrul de Păpuși Maghiar – Tg. Mureș; Teatrul de Păpuși Oradea – secția maghiară; Teatrul de Păpuși Cluj – secția maghiară; Ansamblul Secuiesc de Stat – Tg. Mureș; Ansamblul Sârb – Timișoara; Ansamblul German de Amatori – Stalin

În afară de acestea, în toate localitățile cu populație mixtă, programele culturale și artistice la cluburi, cămine culturale, colțuri roșii, case raionale de cultură, se desfășoară atât în limba română cât și în limbile minorităților naționale. Astfel de programe au loc în 55 case raionale de cultură, în 1644 cămine culturale, în 432 colțuri roșii.

În bibliotecile de deservire culturală a populației există un număr de aproximativ 550.000 volume în limbile naționalităților conlocuitoare (Anexa nr. 7).

V. Statul nostru democrat-popular acordă o permanentă atenție dezvoltării economiei tuturor regiunilor țării, inclusiv regiunilor cu populație aparținând minorităților naționale.

În anii 1951-1959 totalul investițiilor capitale în regiunile Baia Mare, Cluj, Oradea, Stalin, Timișoara, Autonomă Maghiară, se ridică la 28.539 milioane lei, adică 24,6% din totalul investițiilor capitale în RPR.

În anii regimului democrat-popular în aceste regiuni au fost construite numeroase fabrici și uzine de interes republican și sute de întreprinderi de interes local. Astfel, în Regiunea Autonomă Maghiară, care înainte de 23 august 1944 era total lipsită de industrie, astăzi există 15 mari uzine și fabrici de interes republican și aproape 50 întreprinderi de interes local. Dintre marile întreprinderi industriale menționăm următoarele: Termocentrala „Steaua Roșie” – Sângeorgiu de Pădure; Întreprinderea Minieră Harghita; Întreprinderea Minieră I.M. Bălan; Fabrica de piese de schimb „Encel Mauriciu” – Tg. Mureș; Uzinele textile „Gh. Doja” – Sf. Gheorghe; Fabrica de lapte praf – Remetea; Fabrica de mobilă „Simó Géza”; Fabrica de amidon „Sânsimion”; Topitoria de în Ghindari; Topitoria de în Joseni; Fabrica de cărămidă și țiglă Mureșeni; Complexul pentru industrializarea lemnului Gălațuși.

Producția globală a industriei socialiste în regiunile Baia Mare, Cluj, Oradea, Stalin, Timișoara și Autonomă Maghiară în anul 1958 a fost cu 19,8% mai mare decât în 1950. Numărul muncitorilor cuprinși în industria socialistă din aceste regiuni a crescut comparativ cu anul 1950 cu 38,5%.

19 iunie 1959

*

Anexa 1 **Transilvania. Populația pe naționalități. Mediul rural** **La recensământul din 1956**

Regiunea Baia Mare

	Total	Români	În %	Maghiari	În %	Germani	în %	Alții și	În %
	populație							nedecl.	
Total	512.141	363.917	71,1	114.439	22,3	3510	0,7	30.275	5,9
Raioane									
Carei	45.708	16.594	36,3	28.167	61,6	402	0,9	545	1,2
Cehul Silvaniei	48.947	37.473	76,6	10.382	21,2	455	0,9	637	1,3
Lăpuș	44.995	42.222	93,8	2311	5,1	7	*)	455	1,0
Oaș	62.508	47.431	75,9	13.916	22,3	50	*)	1111	1,8
Satu Mare	83.872	45.857	54,7	35.000	41,7	1861	2,2	1154	1,4
Sighet	53.870	41.311	76,7	4280	7,9	4	*)	8275	15,4
Șomcuta Mare	72.539	66.034	91,0	5118	7,1	290	0,4	1097	1,5
Tășnad	39.769	23.703	59,6	15.028	37,8	406	1,0	632	1,6
Vișeu	59.933	43.292	72,2	237	0,4	35	*)	16.369	27,3

*) Sub 0,1%

Regiunea Cluj

	Total	Români	În %	Maghiari	În %	Germani	în %	Alții și	În %
	populație							nedecl.	
Total	935.341	773.061	82,6	139.977	15,0	4160	0,4	18.188	1,9
Raioane									
Aiud	41.685	32.837	78,8	7794	18,7	19	*)	1035	2,5
Beclean	58.414	46.581	79,7	9830	16,8	741	1,3	1262	2,2
Bistrița	59.990	50.651	84,4	3052	5,1	3024	5,0	3263	5,4
Câmpeni	54.631	54.253	99,3	76	0,1	12	*)	290	0,5
Cluj	99.190	71.338	71,9	25.774	26,0	33	*)	2045	2,1
Dej	81.092	71.625	88,3	8312	10,3	20	*)	1135	1,4
Gherla	60.670	47.624	78,5	11.752	19,4	5	*)	1289	2,1
Huedin	62.942	52.530	83,5	9489	15,1	7	*)	916	1,5
Jibou	65.313	61.861	94,7	2922	4,5	3	*)	527	0,8
Luduș	70.966	53.498	75,4	15.670	22,1	24	*)	1774	2,5
Năsăud	64.420	62.296	96,7	1508	2,3	227	0,4	389	0,6
Sărmaș	75.856	63.100	83,2	10.378	13,7	23	*)	2355	3,1
Turda	78.615	62.252	79,2	15.105	19,2	16	*)	1242	1,6
Zalău	61.557	42.570	69,2	18.315	29,8	6	*)	666	1,1

*) Sub 0,1%

Regiunea Autonomă Maghiară

	Total	Români	În %	Maghiari	În %	Germani	în %	Alții și	În %
	populație							nedecl.	
Total	522.595	105.607	20,2	404.499	77,4	1897	0,4	10.592	2,0
Raioane									
Ciuc	71.918	2386	3,3	69.044	96,0	49	*)	439	0,6
Cristuru Secuiesc	20.919	91	0,4	20.509	98,0	6	*)	313	1,5
Gheorgheni	42.363	3912	9,2	37.813	89,3	20	*)	618	1,5
Odorhei	61.159	550	0,9	60.427	98,8	18	*)	164	0,3
Reghin	77.166	52.091	67,5	21.731	28,2	1361	1,8	1983	2,6
Sângiorgiu de Pădure	42.169	1474	3,5	39.942	94,7	248	0,6	505	1,2
Sfântu Gheorghe	51.218	5037	9,8	44.294	86,5	96	0,2	1791	3,5
Târgu Mureș	75.854	14.220	18,7	58.748	77,4	34	*)	2852	3,8
Târgu Secuiesc	51.721	2827	5,5	47.486	91,8	43	*)	1365	2,6
Toplița	28.108	23.019	81,9	4505	16,0	22	*)	562	2,0

*) Sub 0,1%

Regiunea Hunedoara

	Total populație	Români	În % Maghiari	În % Germani	în %	Alții și nedecl.	În %		
Total	299.817	280.252	93,5	5535	1,8	7111	2,4	6919	2,3
Raioane									
Alba	61.075	57.926	94,8	1332	2,2	787	1,3	1030	1,7
Brad	23.001	22.926	99,7	16	*)	2	*)	57	0,2
Hațeg	45.313	43.587	96,2	482	1,1	68	0,2	1176	2,6
Hunedoara	20.950	18.330	87,5	2356	11,2	54	0,3	210	1,0
Ilia	44.375	43.270	97,5	580	1,3	81	0,2	444	1,0
Orăștie	40.005	37.637	94,1	584	1,5	359	0,9	1425	3,6
Petroșani	832	711	85,5	94	11,3	6	0,7	21	2,5
Sebeș	64.266	55.865	86,9	91	0,1	5754	9,0	2556	4,0

*) Sub 0,1%

Regiunea Oradea

	Total populație	Români	În % Maghiari	În % Germani	în %	Alții și nedecl.	În %		
Total	621.806	466.072	75,0	141.001	22,7	2324	0,4	12.409	2,0
Raioane									
Aleșd	41.951	32.490	77,4	5183	12,4	33	*)	4245	10,1
Beiuș	71.709	64.643	90,1	6776	9,4	4	*)	286	0,4
Criș	59.990	41.128	68,6	16.567	27,6	1471	2,5	824	1,4
Gurahonț	54.125	52.812	97,6	924	1,7	149	0,3	240	0,4
Ineu	61.829	58.736	95,0	2275	3,7	443	0,7	375	0,6
Lunca Vașcăului	34.239	34.055	99,5	93	0,3	17	*)	74	0,2
Marghita	53.197	34.761	65,3	16.087	30,2	64	0,1	2285	4,3
Oradea	75.854	47.512	62,6	27.232	35,9	86	0,1	1024	1,3
Salonta	50.296	44.428	88,3	5728	11,4	8	*)	132	0,3
Săcueni	52.789	13.400	25,4	39.043	74,0	46	*)	300	0,6
Șimleu	65.827	42.107	64,0	21.093	32,0	3	*)	2624	4,0

*) Sub 0,1%

Regiunea Stalin

	Total populație	Români	În % Maghiari	În % Germani	în %	Alții și nedecl.	În %		
Total	465.344	320.293	68,8	50.532	10,9	75.068	16,1	19.451	4,2
Raioane									
Agnita	37.853	23.615	62,4	640	1,7	12.120	32,0	1478	3,9
Codlea	76.522	56.223	73,5	12.970	16,9	6240	8,2	1089	1,4
Făgăraș	57.924	52.338	90,4	1228	2,1	2592	4,5	1766	3,0
Mediaș	68.418	45.044	65,8	2832	4,1	18.292	26,7	2250	3,3
Rupea	34.687	16.099	46,4	8783	25,3	6207	17,9	3598	10,4
Sibiu	81.147	65.563	80,8	551	0,7	10.933	13,5	4100	5,1
Sighișoara	42.156	20.967	49,7	4856	11,5	13.212	31,3	3121	7,4
Târnăveni	66.637	40.444	60,7	18.672	28,0	5472	8,2	2049	3,1

Regiunea Timișoara

	Total populație	Români	În %	Maghiari	În %	Germani	în %	Alții și nedecl.	În %
Total	710.215	480.255	67,6	63.500	8,9	92.680	13,0	73.780	10,4
Raioane									
Arad	66.878	38.183	57,1	12.920	19,3	13.511	20,2	2264	3,4
Bozovici	24.471	23.236	95,0	55	0,2	68	0,3	1112	4,5
Caransebeș	58.761	53.493	91,0	304	0,5	1391	2,4	3573	6,1
Ciacova	55.958	31.463	56,2	7021	12,5	10.906	19,5	6568	11,7
Făget	36.019	32.231	89,5	2810	7,8	566	1,6	412	1,1
Gătaia	39.767	23.835	59,9	6277	15,8	6926	17,4	2729	6,9
Jimbolia	40.906	18.595	45,5	4768	11,7	13.301	32,5	4242	10,4
Lipova	55.357	47.178	85,2	2122	3,8	5593	10,1	464	0,8
Lugoj	60.253	45.244	75,1	3922	6,5	7297	12,1	3790	6,3
Moldova Nouă	20.001	9306	46,5	48	0,2	38	0,2	10.609	53,0
Oravița	35.005	33.646	96,1	104	0,3	409	1,2	846	2,4
Orșova	31.172	28.600	91,7	55	0,2	127	0,4	2390	7,7
Pecica	45.980	20.627	44,9	12.106	26,3	3949	8,6	9298	20,2
Reșița	27.731	20.686	74,6	68	0,2	211	0,8	6766	24,4
Sănnicolau Mare	51.906	20.473	39,4	4252	8,2	14.419	27,8	12.762	24,6
Timișoara	60.050	33.459	55,7	6668	11,1	13.968	23,3	5955	9,9

*

Anexa 1A

Statistică referitoare la populația Transilvaniei în perioada 1784-1940

1. Recensământul general din 1784-1787 (sub Iosif al II-lea) arată că populația românească forma 57% din totalul populației Transilvaniei[6].

2. În statistica Ardealului întocmită de Lenk, în anul 1839, se arată că din totalul de 2.000.000 locuitori, 1.169.000 (58,5%) erau români, 517.000 (25,9%) maghiari și 314.000 (15,6%) alte naționalități[7].

3. În statistica germană alcătuită de Söllner în anul 1844, populația Transilvaniei este de 1.917.000 locuitori din care: 1.127.000 (58,4%) români, 544.000 (28,3%) maghiari și 246.000 (13,3%) alte naționalități[8].

4. Recensământul autorităților austriace din 1850 arată că din 2.062.000 totalul populației Transilvaniei, 1.227.200 (59,6%) erau români, 536.000 (21,1%) maghiari și 271.500 (13,1%) alte naționalități[9].

5. Potrivit statisticii ungare din 1910, populația Transilvaniei totaliza 5.257.467 locuitori din care (după criteriul limbii materne) 2.829.454 (53,8%) români și 1.661.805 (31,6%) maghiari[10].

6. Recensământul efectuat în România în anul 1930 arată că Transilvania avea 5.548.363 locuitori, din care 3.207.880 (57,8%) români și 1.353.276 (24,4%) maghiari[11].

7. După datele Institutului Central de Statistică din București publicate în anul 1940 (înaintea Dictatului de la Viena) populația Transilvaniei era de 5.915.514 locuitori din care 3.449.541 (58,3%) români și 1.430.868 (24,2%) maghiari[12].

19.06.1959

*

Anexa 2

Situația lucrătorilor Sfaturilor Populare de toate gradele din unele regiuni cu minorități naționale mai numeroase

Nr. crt.	Regiunea	Total	Români		Minorități naționale	
			Absolut	%	Absolut	%
1	Baia Mare	3310	2334	70,5	976	29,5
2	Cluj	5191	4384	84,4	807	15,6
3	Oradea	4200	3228	76,8	972	23,2
4	Stalin	4026	3375	83,8	651	16,2
5	Timișoara	5563	4543	81,6	1020	18,4
6	Aut. Maghiară	4475	988	22,1	3487	77,9
		26.765	18.852	70,4	7913	29,6

În aceste 6 regiuni, din totalul de 587 lucrători ai organelor procuraturii, 74,4% (437) sunt de naționalitate română, iar 25,6% (150) aparțin minorităților naționale. La fel, din totalul de 1285 lucrători ai organelor de justiție 21,8% aparțin minorităților naționale, iar 78,2% (1006) sunt români.

19.VI.1959

*

Anexa 3

vezi pagina 523

*

Anexa 4

Situația statistică a deputaților din Marea Adunare Națională

– Deputați români – 365 = 84,5%
 – Deputați ai naționalităților conlocuitoare. Total 67 deputați ai naționalităților conlocuitoare, adică 15,5%: maghiari – 40; germani – 9; evrei – 10; ruși – 3; sârbi – 3; slovaci – 1; ucrainieni – 1. Total = 432

19 iunie 1959

Anexa 3

Date statistice în legătură cu cadrele din organele de conducere și aparatul PMR din unele regiuni cu minorități naționale compacte (15.X.1958)

Regiunea	Numărul total al aparat. și cadrelor din org. de cond.	Români	Maghiară	Germani	Evrei	Sârbi	Ruși și ucrainieni	Alte naționale lități	Total na- ționalități								
		Cifra	%	Cifra	%	Cifra	%	Cifra	%								
Pe țară *)	8681	7031	81	1109	12,7	39	0,4	245	2,8	41	0,5	145	1,6	71	0,8	1650	19
Reg. Aut. Maghiară	386	51	13,3	326	84,45	-	-	8	2,07	-	-	1	0,27	-	-	335	86,7
Băia Mare	356	200	56,2	120	33,70	-	-	18	5,05	-	-	18	5,05	-	-	156	43,8
Cluj	613	398	64,8	193	31,49	1	0,16	19	3,09	-	-	-	-	2	0,33	215	35,2
Timișoara	656	425	64,8	139	21,20	13	2	11	1,68	35	5,34	30	4,58	3	0,42	231	35,2
Oradea	414	242	58,5	147	35,50	-	-	18	4,35	-	-	5	1,45	1	0,25	172	41,5
Sta lin.	460	349	75,9	86	18,70	17	3,70	6	1,30	-	-	1	0,21	1	0,21	111	24,1

*) În aceste cifre nu sunt cuprinși membrii CC al PMR, Comisia Controlului de Partid și Comisia de Revizie. Sunt incluși numai activiștii cu rîncă politică.

19 iunie 1959

*

Anexa 5

Situația statistică a deputaților în Sfaturile Populare (de toate gradele) la 15 decembrie 1958

Naționalitatea	Deputați în sfaturi pop. Reg.	Dep. în sfaturi pop. orașe de subord. reg.	Deputați în sfaturi pop. raionale	Dep. în sfaturi pop. orașe de subord. raională	Dep. în sfaturi pop. comunale	Total	%
Români	1869	3587	10.553	4504	99.285	119.798	87%
Maghiari	180	775	1020	835	9123	11.933	13%
Germani	41	211	223	154	1827	2456	(adică
Evrei	53	184	204	106	109	656	17.623
Ruși	4	8	16	28	94	150	deput.
Ucrainieni	8	10	75	18	738	849	din
Sârbi	5	14	36	7	340	402	totalul de
Alte naționalități	21	45	85	85	941	1177	137.421).
Total	2181	4834	12.212	5737	112.457	137.421	

19.VI.1959

*

Anexa 6

Situația statistică a deputaților în Sfaturile Populare (de toate gradele) din regiunile cu naționalități conlocuitoare compacte, la 15.XII.1958

Nr. crt.	Regiunea	Totalul deputaților în sfaturile pop. reg., orașenești, raionale și comunale	Români		Naț. conlocuitoare	
			Total	%	Total	%
1	Autonomă Maghiară	6283	1306	20	4977	80
2	Baia Mare	5864	4113	70	1751	30
3	Cluj	10.465	8589	82	1876	18
4	Timișoara	9045	6070	67	2975	33
5	Oradea	7479	5548	74	1931	26
6	Stalin	6592	4822	73	1770	27
	Total	45.728	30.448	66%	15.280	34%

16.VI.1959

*

Anexa nr. 7

Date privind activitatea culturală în limbile minorităților naționale în anul 1958

Case raionale de cultură – total, din care:	153
Numărul unităților care dau manifestări în limbile minorităților naționale	
– total, din care în limbile:	55 *)
– maghiară	45
– germană	16
– rusă și ucrainiană	2
– sârbă	3
– alte limbi	4
<hr/>	
Cămine culturale și case de citit – total, din care	12.024
Numărul unităților care dau manifestări în limbile minorităților naționale	
– total, din care în limbile:	1644 *)
– maghiară	1162
– germană	318
– rusă și ucrainiană	98
– sârbă	36
– alte limbi	65
<hr/>	
Colțuri roșii din GAC – total, din care	2031
Numărul unităților care dau manifestări în limbile minorităților naționale	
– total, din care în limbile:	432 *)
– maghiară	291
– germană	131
– rusă și ucrainiană	6
– sârbă	10
– alte limbi	3

*) Conform metodologiei în vigoare, în cazul când în aceeași unitate pot avea loc manifestări culturale în mai multe limbi, unitatea se înregistrează la fiecare limbă în parte, deși pe total unități a fost trecută o singură unitate. Din această cauză numărul unităților însumate (pe limbi ale minorităților naționale) nu corespunde cu totalul.

– Numărul volumelor existente în bibliotecile căminelor culturale și caselor de citit – total 8.347.433, din care în limbile minorităților naționale 486.512.

– Numărul volumelor existente în bibliotecile colțurilor roșii din GAC – total 586.365, din care în limbile minorităților naționale 55.688.

– Producția editorială (cărți și broșuri editate de editurile de stat)

Numărul titlurilor – total 2544, din care în limbile minorităților naționale 656.

Numărul colilor de editură – total 34.700, din care în limbile minorităților naționale 6830.

Tiraj (mii exemplare) – total 29.910, din care în limbile minorităților naționale 2648.

– Presa

Ziare. Titluri – total 100, din care pentru minoritățile naționale 20.

Cotidiene – total = 32, din care pentru minoritățile naționale 8.

Tirajul total anual al ziarelor (mii exemplare) 779.984, pentru minoritățile naționale 89.881, cotidiene 696.423, din care pentru minoritățile naționale 82.027.

Reviste. Titluri – total 234, din care pentru minoritățile naționale 22.

Tiraj total al revistelor (mii exemplare) 69.730, din care pentru minoritățile naționale 3632.

– Programe radiofonice – total ore program 20.808, din care emisiuni interne 13.274. Din totalul emisiunilor interne, emisiunile pentru minoritățile naționale – total 2112, din care în limba maghiară 1544, în limba germană 412, în limba sârbă 156.

19.VI.1959

(*Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 77/1959, f.1-25*)

[1] Stanislaw Schwann era profesor la Universitatea din Szczecin și descoperise la Institutul Internațional de Istorie Socială din Amsterdam câteva manuscrise (de fapt însemnări de lectură comentate) ale lui Karl Marx asupra istoriei românilor, pe care autoritățile române le vor edita ulterior în volumul K. Marx, *Însemnări despre români*. Manuscrise inedite publicate de A. Oțetea și S. Schwann, București, Edit. Academiei, 1964, 186 p. (reeditată în 1995 de C. Hușanu, Iași, Edit. Moldova). Asupra acestui aspect vezi: P. Niculescu-Mizil, *O istorie trăită*, București, Edit. Enciclopedică, 1997, p.251-293; Pavel Țugui, *Istoria și limba română în vremea lui Gheorghiu-Dej. Memoriile unui fost șef de secție a CC al PMR*, București, Edit. Ion Cristoiu, 1999, p.177-187.

[2] Este vorba de Rezoluția adoptată la Congresul al V-lea PCR, ce a avut loc la Moscova, între 3-24 decembrie 1931, și care menționa – printre altele – faptul că România era un stat imperialist, care îngloba mai multe națiuni în urma anexării de teritorii „străine” etc, teză susținută îndeosebi de Nicolae Goldberger.

[3] Vezi și vol. *Minorități etnoculturale. Mărturii documentare. Maghiarii din România (1945-1955)*, coord. Lucian Nastasă, Cluj, CRDE, 2002, p.369-404.

[4] *Vezi Rezoluția Biroului Politic al CC al PMR în chestiunea națională*, publicată în patru limbi (română, maghiară, rusă și sârbă), la Editura PMR, București, 1949, 32 p. Asupra acestei rezoluții vezi și *Lupta împotriva naționalismului, condiție a consolidării și dezvoltării democrației populare*, în „Scânteia”, XVIII, 1949, nr. 1301 (14 decembrie), p.1.

[5] Lucrețiu Pătrășcanu (1900-1954), membru fondator al PCR, reprezentant al acestuia în Comintern. A participat la răsturnarea regimului Ion Antonescu, fiind imediat numit secretar de stat și ministru fără portofoliu. A participat la semnarea armistițiului cu URSS (12 septembrie 1944). Încă din timpul guvernului C. Sănătescu este numit ministru al Justiției, post pe care îl va păstra până la demiterea sa, în martie 1948. Motivele înlăturării lui Lucrețiu Pătrășcanu au fost complexe, până în 1968 nevorbindu-se mai nimic asupra cazului său, ceea ce a generat o mitologie demnă de cercetat. Nici ancheta ordonată de N. Ceaușescu și reabilitarea lui Pătrășcanu nu au adus prea multe lămuriri, însă lucrările și documentele publicate în ultimul deceniu oferă tot mai multe elemente explicative ale scoaterii lui din viața politică și suprimarea fizică. În esență, Pătrășcanu a reușit să intre în conflict cu cele două grupări ale conducerii PCR (Gh. Gheorghiu-Dej pe de o parte, Ana Pauker și Vasile Luca pe de alta), manifestându-se ca orgolios și sfidător, încercând chiar să preia funcția de prim-ministru, apropiat de cercurile intelectuale de stânga, cu discursuri naționaliste rostite în numele guvernului etc. De aceea, Pătrășcanu a fost urmărit de Serviciile Secrete de Informații încă din 1946, pentru ca la 28 aprilie 1948 să fie arestat, supus unor aspre și îndelungate interogatorii, iar finalmente, în 1954, să fie executat la ordinul propriilor tovarăși de idealuri. Asupra cazului Pătrășcanu, vezi: *Principiul Bumerangului. Documente ale procesului Lucrețiu Pătrășcanu*, coord. Mihai

Giugariu, București, Edit. Vreamea, 1996; Anton Rațiu, *Cumplita odisee a grupului Lucrețiu Pătrășcanu. Adevăruri durezoase*, 2 vol., București, Edit. Gestiunea, 1996; Herbert (Belu) Zilber, *Actor în procesul Pătrășcanu* (Prima versiune a memoriilor lui Belu Zilber), ed. G. Brătescu, București, Edit. Humanitas, 1997; Gh. Onișoru, *Reflecții pe marginea cazului Pătrășcanu*, în „Xenopoliana”, VII, 1999, nr. 1-2, p.92-103; Anton Golopenția, *Ultima carte*, ed. Sanda Golopenția, București, Edit. Enciclopedică, 2001 (textul integral al declarațiilor date de A. Golopenția, arestat pentru a depune mărturie în ancheta Pătrășcanu); Lavinia Beta, *Lucrețiu Pătrășcanu. Moartea unui lider comunist*, București, Edit. Humanitas, 2001.

[6] Pentru sursele statistice referitoare la spațiul intracarpatic, până la revoluția din 1848, vezi: Aurel Răduțiu și Ladislau Gyémánt, *Repertoriul izvoarelor statistice privind Transilvania, 1690-1847*, București, Edit. Univers Enciclopedic, 1995; Ioan Bolovan, *Repertoriul izvoarelor statistice privind Transilvania, 1690-1847*, în „Transylvania Review”, Cluj, V, 1996, nr. 2, p.182-186.

[7] Informații cuprinse în lucrarea lui Ignaz Lenk von Treuenfeld, *Siebenbürgens geographisch-topographisch-statistisch-hydrographisch und orographisches Lexikon*, vol. I, III-IV, Viena, 1939. În vol. I aflăm populația Transilvaniei (a Marelui Principat), pe sexe și jurisdicții, dar și numărul total de familii (p.138). În vol III este înregistrată populația Marelui Principat pe naționalități (p.171-172). Lucrarea lui Lenk mai cuprinde și multe alte informații, precum numărul localităților și prediilor din jurisdicțiile Marelui Principat, populația contribuabilă și nobilii, parohiile, mănăstirile, numărul călugărilor și al preoților etc.

[8] Este vorba de lucrarea lui J. Söllner, *Statistik des Grossfürstenthums Siebenbürgen*, Sibiu, 1856.

[9] Statistica din 1850 a fost reeditată sub titlul *Recensământul din 1850. Transilvania*, ed. Traian Rotariu (coord.), Maria Semeniuc și Elemér Mezei, Cluj, Edit. Staff, 1996. Vezi și studiul lui Ioan Bolovan, *Evoluția demografică a Transilvaniei în primele două decenii după revoluția pașoptistă*, în „Anuarul Institutului de Istorie Cluj”, XXXIV, 1995, p.197-215.

[10] Statistica din 1910 a fost reeditată sub titlul *Recensământul din 1910. Transilvania*, ed. Traian Rotariu (coord.), Maria Semeniuc și Mezei Elemér, Cluj, Edit. Staff/Universitatea „Babeș-Bolyai”, 1999. Pentru evoluția demografică până la această dată vezi Ákos Egyed, *Népeség és népesedés Erdélyben a XIX. század második felében és a XX. század elején* [Populația Transilvaniei în a doua jumătate a sec. XIX și începutul sec. XX], în „Korunk”, VI, 1995, nr. 4, p.51-56.

[11] Pentru această statistica vezi *Recensământul general al populației României din 29 decembrie 1930*, vol. II, publicat de dr. Sabin Manuilă, București, Imprimeria Națională, 1938 (reeditat cu o prefață de Al. Radocea, București, Comisia Națională pentru Statistică, 1994).

[12] Rezultatele recensământului din 1940 nu au mai fost prelucrate în totalitate, fiind publicată doar o broșură: *Bréviaire statistique de la Roumanie. 1940*, București, Institutul Central de Statistică, [1941].

79

Stenograma luată la adunarea cadrelor didactice din ziua de 26 iunie 1959, de unificare a Universităților „Babeș” și „Bolyai” din Cluj

Tov. Daicoviciu Constantin, rectorul Universității „V. Babeș”, deschizând ședința, spune următoarele: Tovarăși și tovarășe! Ne-am întrunit în această sală a Casei Universitare pentru a vă aduce la cunoștință lucrările și hotărârile guvernului în legătură cu unificarea celor două universități din Cluj, Univ. „V. Babeș” și Univ. „Bolyai”. Despre aceste lucrări și despre rezultatele și perspectiva frumoasă a acestei unificări ne va vorbi tov. profesor Takács Ludovic de la Univ. „Bolyai”.

Tov. Takács Ludovic prezintă raportul comisiei de unificare a celor două universități clujene.

După prezentarea raportului urmează la cuvânt **tov. prof. Cazacu**[1], directorul Universităților din Ministerul Învățământului și Culturii, care spune următoarele:

Tovarăși! Unificarea universităților „V. Babeș” și „Bolyai” în urma unei hotărâri recente de partid și de stat constituie un eveniment cultural de seamă în viața țării

noastre. Noua Universitate „Babeş-Bolyai” este menită să contribuie la dezvoltarea învățământului nostru superior, să creeze posibilități mai largi pentru desfășurarea activității didactice și științifice, să întărească educația comunistă a tineretului studentesc a celor două naționalități înfrățite în lupta pentru construcția socialismului. Act firesc care contopește cele două universități de învățământ, unirea este expresia politicii consecvent științifice marxist-leniniste a partidului și guvernului nostru, politică de înfrățire a oamenilor muncii indiferent de naționalitate. Politica marxist-leninistă a partidului nostru în problema națională, prin care a fost asigurată egalitatea deplină în drepturi a naționalităților conlocuitoare cu poporul român, este cunoscută și prețuită de întregul popor muncitor. Frăția celor ce muncesc din țara noastră se reflectă și între relațiile dintre studenți și cadrele didactice din învățământul superior. În condițiile democrat populare – a arătat tov. Gh. Gheorghiu-Dej la a doua conferință pe țară a UASR-ului –, școala reprezintă un mijloc puternic de apropiere între tinerii de toate naționalitățile, de înlăturare a tendințelor de izolare națională și a rămășițelor învrăjbirii naționale, pe care a cultivat-o clasele exploatoare, de educare a tineretului în spiritul patriotismului și al internaționalismului socialist, în spiritul luptei unite, umăr la umăr pentru scopul comun – construirea socialismului. Pregătirea și educarea studenților români și maghiari în institutele de învățământ deosebite cu limbi de predare deosebite nu au putut contribui din plin la apropierea și înfrățirea lor. De asemenea, predarea cursurilor pentru studenții maghiari numai în limba maghiară a creat și crează greutăți la încadrarea lor în producție, limitând posibilitățile numai la regiunile care vorbesc limba maghiară. Unificarea celor două universități din Cluj într-o singură universitate cu numele „Babeş-Bolyai”, având ca limbă de predare limba română și în care pentru studenții maghiari se vor preda unele cursuri în limba maghiară exprimă tot mai marele principiu al frăției oamenilor muncii pe baza internaționalismului socialist.

Atmosfera de entuziasm și avânt tineresc, de încredere și de frăție în care s-au desfășurat lucrările de unificare privind studenții a fost dovadă a justeții acestei măsuri. Contribuția cadrelor didactice la aceste lucrări a fost efectivă și prețioasă. În cadrul universității unite ele vor avea prilejul să participe activ la îndeplinirea sarcinilor instructive și educative puse de partidul și guvernul nostru. Foarte puține cadre didactice vor fi trecute în alte sectoare de muncă, acestea vor avea asigurat salariul funcției din învățământ până la data transferului. Concentrarea forțelor celor două universități în una singură trebuie să ducă la îmbunătățirea întregii activități, la transformarea noii universități într-o puternică cetate a științei și a culturii înaintate, a luptei pentru promovarea și victoria noului, la formarea unei tinere intelectualități, care să-și afirme pe deplin talentul și energia în munca și lupta pentru victoria socialismului.

Unirea eforturilor studenților și ale cadrelor didactice din univ. „Babeş-Bolyai” pentru deschiderea în cele mai bune condiții a noului an școlar, trebuie să demonstreze că sunt pătrunși de profunda semnificație a unificării și să păsească cu încredere la realizarea sarcinilor ce le stau în față. Tovarăși, înainte de a da citire ordinelor de numire a conducerii noii Universități „Babeş-Bolyai” și a Institutului Agronomic „Dr. Petru Groza”, îngăduiți-mi să vă urăm mult succes și spor la muncă.

Tov. Cazacu dă citire ordinului Ministerului Învățământului și Culturii nr. 180 și nr. 181.

Discuții

Tov. prof. Pora[2]: Dacă privim de pe pozițiile câștigului de astăzi a unificării celor două universități, în trecut ne dăm seama cât rău a fost în acest oraș și în această provincie în urma existenței aceluși spirit naționalist-șovin, care a înrăutățit relațiile dintre oameni, care a oprit lupta comună și a ungarilor și a românilor pentru construcția socialismului. Dar dacă privim înainte, ni se deschid perspective extraordinare de frumoase. Tovarăși, toți dorim un singur lucru – construcția unei vieți mai bune, toți dorim să participăm activ la această construcție. De aici înainte nu va mai exista între noi spirit șovin. Trebuie să-l desființăm, trebuie să luptăm activ contra oricărei rămășițe care a mai existat în inima noastră de această influență. Prin unificarea la care am asistat astăzi am văzut că se crează nu numai o universitate puternică, nu numai colective foarte bogate, nu numai mijloace de lucru extraordinare de mari, dar se crează un salt calitativ în dezvoltarea culturii socialiste în țara noastră și în special din regiunea noastră, un salt calitativ care ne permite ca alături de români și maghiari să luptăm uniți cu forțe unite, cu capacitățile noastre, cu ajutorul tineretului, pentru ca să desăvârșim această operă grandioasă.

Tovarăși, unificarea celor două universități este – cum spuneam și la început – urmarea firească a năzuințelor progresiste care au existat dintotdeauna în Ardeal. Acestea au fost destul de firave uneori și au fost înăbușite de manifestațiile naționaliste și șovine, dar ele au existat întotdeauna între poporul român și poporul maghiar. Istoria ne arată acest lucru, iar cei care am trăit aici am știut dintotdeauna că există o prietenie între poporul român și poporul maghiar. Aceasta s-a desăvârșit astăzi. Tovarăși, îmi exprim din nou marea satisfacție pentru realizarea acestui act just, necesar, unic, care schimbă relațiile între cele două națiuni din Ardeal. Noi vom lupta cu toții, și eu personal îmi iau angajamentul să lupt pentru a elimina orice resturi ale trecutului care au învrăjbit cele două popoare și cu forțe unite să desăvârșim această operă pe care partidul și guvernul au înfăptuit-o pe data de 25 iunie 1959.

Tov. prof. Biró Ludovic de la Facultatea de Științe Juridice[3]: Tovarăși, cu patru luni în urmă, în cursul zilei de 26 februarie, a avut loc în această sală o adunare solemnă la care membrii corpului didactic de la instituțiile de învățământ superior din Cluj au dezbătut cu mare însuflețire documentele celei de a doua Conferințe pe țară a Uniunii Asociațiilor Studențești[4]. Trăsătura caracteristică a acestei adunări a fost unanimitatea cu care participanții și-au manifestat atașamentul față de politica marxist-leninistă consecventă a partidului nostru și entuziasmul cu care au fost primite măsurile luate în vederea întăririi colaborării frățești între studenții români, maghiari și de alte naționalități. Astăzi ne găsim din nou într-o adunare solemnă, în care salutăm cu deosebit entuziasm și bucurie hotărârea Consiliului de Miniștri, prin care se consacră definitiv unificarea celor două universități surori din Cluj și înființarea noii universități „Babeș-Bolyai” din Cluj. Această adunare solemnă constituie un nou prilej pentru membrii corpului didactic să manifeste atașamentul față de partid și să demonstreze că sunt conștienți de răspunderea pe care o poartă față de partidul și patria noastră. Adunarea noastră de astăzi ne dă un nou prilej pentru a exprima atașamentul nostru ferm față de politica consecvent internaționalistă a partidului nostru, politică care se reflectă elocvent și în actul de constituire a noii universități și care are drept scop cimentarea frăției dintre poporul român și minoritățile naționale în folosul scumpei noastre patrii Republica Populară Română.

Cadrele didactice juridice s-au convins deja în anul școlar 51-52 și 52-53, când au avut fericita ocazie să colaboreze în cadrul Institutului de Științe Juridice, că educarea studenților în spiritul internaționalismului proletar și al prieteniei frățești dintre studenții români, maghiari și alte naționalități nu se poate realiza decât în cadrul unei astfel de instituții de învățământ superior, în care studenții, fără deosebire de naționalitate, învață în comun. Totodată ne-am convins că desfășurarea unei activități rodnice, didactice și științifice nu este posibilă decât în cadrul unor colective de catedre unice, întărite. În fața învățământului juridic superior stau sarcini mărețe în perioada actuală a construcției socialismului din țara noastră. Menirea învățământului juridic superior este să ridice nivelul ideologic și politic și cunoștințele de specialitate ale lucrătorilor, cărora le revine sarcina de a apăra și întări legalitatea populară. Cadrele didactice ale facultăților juridice au datoria sfântă să dea patriei noastre astfel de judecători, procurori, arbitri, juriști consulți și avocați, care posedă nu numai cunoștințe juridice temeinice, dar care totodată sunt înarmați cu concepția științifică marxist-leninistă despre lume și societate, și care astfel pot aplica cu fermitate politica partidului nostru în înfăptuirea justiției populare. Realizarea acestor sarcini mărețe necesită și o rodnică activitate științifică a cadrelor didactice din învățământul superior juridic, aceasta constituind o cheazășie a înaltului nivel al prelegerilor. Noua universitate înființată prin actul guvernamental citit azi în fața noastră constituie o nouă dovadă elocventă a politicii marxist-leniniste, consecvent internaționalistă a partidului nostru. Acest nou bastion al învățământului nostru superior profund democratic va crea condiții optime pentru realizarea sarcinilor importante care stau în fața noastră în opera de construire a socialismului. Cadrele didactice de la facultatea de științe juridice, catedra de drept penal a noii universități, sunt ferm hotărâte să fie apărători dârji ai acestui bastion față de orice uneltiri ale dușmanului de clasă, care ar încerca să submineze cuceririle revoluționare ale regimului nostru democrat popular.

Membrii corpului didactic de la catedra de drept penal vor pași cu hotărâre pe drumul strălucit trasat de partidul nostru și vor lupta cu fermitate pentru realizarea sarcinilor mărețe, trasate de partidul nostru în opera de creștere a unor juriști de tip nou, devotați clasei muncitoare și luptei pentru construirea socialismului în patria noastră RPR.

Tov. lector Nagy Zoltán[5]: Tovarăși! Am ascultat cu mare atenție referatul prezentat în fața noastră privind hotărârea Consiliului de Miniștri de unificare a Universității „Babeș-Bolyai” și organizarea Institutului Agronomic „Dr. Petru Groza”, referat care curpinde o serie de măsuri pentru îmbunătățirea învățământului superior în Centrul Universitar Cluj. Putem constata că aplicând hotărârile Comitetului Central al PMR și ale Consiliului de Miniștri se îmbunătățește zi de zi situația în învățământul superior, se crează condiții din ce în ce mai bune fiilor de oameni ai muncii români și ai naționalităților conlocuitoare pentru a urma institutele de învățământ superior. Rezultatele obținute în învățământ în anii regimului de democrație populară sunt bine cunoscute. Majoritatea studenților noștri astăzi stau cazați în condiții bune în diferite cămine, iau masa la cantină, au laboratoare bine înzestrate, săli și biblioteci corespunzătoare pentru a putea învăța. Introducerea burselor acordate de Sfaturile Populare și întreprinderi pentru cei mai buni studenți, fii ai oamenilor muncii, pentru cei mai buni și talentați tineri din producție care urmează diferite institute de învățământ superior, a contribuit și contribuie în bună măsură la îmbunătățirea compoziției sociale a studenților. Se

poate aprecia o îmbunătățire radicală în ultimul timp, după aplicarea în viață a măsurilor izvorâte din documentele celei de a doua Conferințe pe țară a Uniunii Asociațiilor Studenților, a cuvântării tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

În Institutul Agronomic „Dr. Petru Groza” s-au luat măsuri care au dus la îmbunătățirea muncii profesionale, educativ culturale, printre acestea amintesc următoarele: unificarea organizațiilor UTM și a Asociațiilor studenților a constituit o înviorare evidentă a activității profesionale și politice în rândurile studenților. S-au unificat cercurile științifice studențești, astfel că în aceeași problemă conlucrează studenții de naționalitate română și maghiară. În cămine locuiesc de mai mult timp studenții celor două naționalități. Iar după lucrările celei de a doua Conferințe, conviețuirea studenților s-a cimentat și mai mult. Activitatea practică a studenților este de asemenea comună și constituie un factor în plus în cimentarea acestei prietenii frățești. Munca obștească la care studenții noștri au răspuns cu mult entuziasm, de asemenea s-au organizat în brigăzi comune din studenți români și maghiari, dând rezultate frumoase, care contribuie la educarea studenților în spiritul dragostei față de muncă, față de patria noastră Republica Populară Română.

Catedrele și-au orientat activitatea mai mult în direcția muncii comune a cadrelor didactice de la disciplinele paralele. La catedra de fitotehnie și la celelalte catedre ședințele colectivelor de catedre sunt comune, unde se dicută problemele privind procesul de învățământ și activitatea de cercetare științifică, stabilindu-se o linie unică în această direcție. Cadrele didactice din institutul nostru au pus un accent deosebit pentru educarea tineretului în spiritul internaționalist, în spiritul frăției de nezdruccinat dintre poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Au dus o muncă consecventă împotriva oricărei forme de manifestare a naționalismului burghez. Pregătirea ideologică, politică a studenților se reflectă nu numai în învățatură și în activitatea lor obștească, ci și prin noile calități morale care caracterizează majoritatea studențimii noastre. Prin atitudinea lor față de muncă și față de lupta oamenilor muncii pentru construirea socialismului în patria noastră. Se poate aprecia că studenții au devenit mai combativi și luptă cu mai multă fermitate împotriva manifestărilor ideologiei reacționare, împotriva atitudinii străine de concepția noastră comunistă. O contribuție importantă la educarea studenților au adus informările politice, ciclurile de conferințe și alte forme inițiate de organizația UTM și asociația studenților, care din luna februarie au fost ținute în comun cu studenții de la ambele facultăți. În cadrul asociațiilor studenților s-a acordat o atenție sporită muncii cultural-artistice și sportive. S-a îmbunătățit repertoriul formațiilor, iar deplasările pe teren s-au organizat în așa fel ca ele să contribuie la strângerea relațiilor prietenești între studenți, să contribuie la educarea studenților în spiritul internaționalismului proletar.

Tovarăși, pe lângă aceste mari realizări obținute sub conducerea înțeleaptă și fermă a Partidului Muncitoresc Român, mai avem greutatea împotriva căroră va trebui să luptăm cu hotărâre. Cu toate că s-au creat posibilități largi de însușirea cunoștințelor profesionale, există încă greutatea în ceea ce privește însușirea limbii române. S-a observat acest lucru la absolvenții facultății cu limba de predare maghiară, unde o parte din studenți, care neposedând în mod temeinic limba română și mai ales termenii de specialitate, au manifestat neîncredere în forțele lor. Au fost purtate unele discuții în sensul exigenței mai mari sau mai mici la unii sau alții dintre profesorii celor două facultăți. Considerăm că măsura introducerii învățământului unic va curma toate lipsurile și va contribui la formarea de buni

specialiști-ingineri agronomi, care vor putea face față în orice moment, în orice colț al patriei noastre.

Sunt convins că în institutele unice, tinerii de toate naționalitățile vor găsi un mijloc puternic de apropiere a lor, vor înlătura tendințele de izolare națională și ale învrăjbirii naționale, pe care au cultivat-o clasele exploatoare. Aici tinerii noștri vor primi o educație în spiritul internaționalismului socialist, în spiritul patriotismului, în spiritul luptei unite umăr la umăr pentru scopul comun – construirea socialismului. Ne bucură faptul că în centrul nostru universitar se va construi palatul culturii, sala sportivă, lărgirea bibliotecii centrale și altele, care vor face ca orașul nostru să devină un și mai puternic centru cultural, unde studenții vor avea posibilitatea de a desfășura în bune condiții activitatea cultural-sportivă.

Ne angajăm să sprijinim cu toții hotărârea Consiliului de Miniștri prin munca noastră voluntară, prin mobilizarea studenților la munca patriotică, pentru ca construcțiile să se termine în cel mai scurt timp și să reducem cheltuielile de investiții.

Trăiască Partidul Muncitoresc Român, în frunte cu tov. Gh. Gheorghiu-Dej, conducătorul încercat al poporului nostru.

Tov. conferențiar Iosif Pervain de la Facultatea de Filologie[6]: Tovarăși, înainte cu câteva luni s-a discutat tot aici, în această sală, problema unificării universităților „Babeș” și „Bolyai”. Cu acest prilej s-a subliniat între altele că unificarea celor două așezăminte de învățământ superior face parte integrantă din politica leninistă a partidului nostru în domeniul școlii și că ea reprezintă un mare pas înainte în procesul de instruire și de educare în spiritul internaționalismului socialist a studenților, deci a viitoarelor generații de constructori ai socialismului. Că într-adevăr așa este, lucrul acesta ni-l atestă, și ni-l atestă în mod grăitor, nu numai măsurile luate până acum în vederea unificării, dar și rezultatele obținute în semestrul al II-lea din anul școlar 1958-1959 în activitatea comună de partid, de UTM, sindicală și de asociație a cadrelor didactice și a studenților. Oricine a urmărit această activitate cu interesul ce i se cuvenea și-a putut da seama cu ușurință că drumul nou pe care am apucat deschide largi perspective muncii noastre de dascăli, muncii noastre de slujitori devotați ai regimului democrat.

Suntem convinși cu toții că din toamnă cuprinși în aceleași colective de lucru spornic, cadre didactice și studenți vom afla în universitatea unificată un climat din cele mai prielnice pentru îndeplinirea importantelor sarcini pe care ni le-au încredințat, prin Ministerul Învățământului și Culturii, partidul și guvernul.

Fie-mi îngăduit înainte de a termina să adaug, la această convingere obștească și nestrămutată, mărturisirea că membrii catedrei de literatură română de la fosta universitate „V. Babeș”, în numele cărora am luat cuvântul, au nutrit și nutresc față de tovarășii lor maghiari sentimente de neprețuită colegialitate. Aceste sentimente împreună cu alte imbolduri ne vor ajuta să muncim cu puteri înfrățite și să ne simțim mereu părtași atât în lupta de creștere a tineretului, cât și în lupta de făurire a unei științe și a unei culturi noi, știință și cultură în care noi vedem un rod al dragostei ce ne leagă strâns de Partidul Muncitoresc Român și de Comitetul său Central în frunte cu tov. Gh. Gheorghiu-Dej.

Tov. profesor Iuliu Csehi: Dragi tovarăși și tovarășe! Permiteți-mi ca în acest moment, în care organizarea vieții noastre universitare deschide în fața noastră a tuturor perspective noi și cu toții ne pregătim să traducem în viață sarcinile mari de cinste trasate de PMR și de guvernul patriei noastre, înainte de a spune câteva cuvinte în calitatea mea de membru al corpului didactic, să încep cu evocarea unui trecut îndepărtat, de care ne despart decenii în timp și o întregă treaptă a

dezvoltării sociale. Aș dori, nu de dragul amintirilor, ci tocmai pentru a pune în relief sarcinile și responsabilitățile noastre în momentul de față și în viitor, să vorbesc în calitate de fost student minoritar al fostei Universități „Regele Ferdinand”. Noi cu toții renegăm cu hotărâre tradițiile negative ale trecutului, atât exclusivismul național al fostei Universități „Francisc Iosif I”[7], cât și al fostei Universității „Regele Ferdinand I”. În același timp ne sunt dragi tradițiile cercetărilor adevărului despre natură, despre societate, rezultatelor frumoase, uneori mărețe, rezultate simbolizate cu o nouă strălucire de numele înfrățit al celor doi corifei ai științei din țara noastră, „Victor Babeș” și „Bolyai János”. Avem însă și tradiții mai recente, a căror flacără este bine să o întreținem vie și în condițiile de astăzi, deoarece pot să ne lumineze calea. Mă refer la pătrunderea în incinta vechii universități burgheze a ideilor revoluționare marxiste, care în ciuda educației naționaliste și șovine, în ciuda opreliștelor și a teroarei au fecundat conștiința unor cadre tinere de atunci ale vechii universități și a multor studenți de atunci. Astfel, universitatea veche a crescut, desigur împotriva voinței oficialității, oameni conștienți de rostul adevărat al intelectualului, dintre care unii au și devenit comuniști, alții încadrându-se în lupta antifascistă, democratică și de apărare a intereselor profesionale studentești. Infecția fascistă, huliganismul gardist și nyilașist, diversiunea naționalistă de toate culorile au fost înfruntate și combătute. Desigur, ar fi multe de spus despre toate acestea, aș putea să amintesc atitudinea unor profesori, care prin tratamentul lor uman, democratic, ne-au consolat pentru ieșirile și scrierile șovine ale altora. Aș putea să evoc numele studenților comuniști, dintre care mulți au înfruntat schingiuirile, unii chiar cu eroism gloanțele plutonului de execuție. Dar vreau să amintesc tovarăși un singur aspect al acestui trecut plin de învățăminte, solidaritatea și unitatea perfectă, frăția adevărată devenită ceva de sine înțeles între studenții majoritari și minoritari, români, maghiari și alte naționalități, în cadrul mișcării universitare comuniste și antifasciste. Unitatea care în condiții așa de vitrege a devenit un mijloc de energie și înălțare. Unitate care i-a încadrat pe acești studenți într-un front atotcuprinzător, Frontul mondial al luptei proletare și al ideologiei marxiste. Unitate care oarecum a prefigurat patriotismul nostru socialist de astăzi, patrie visată numai atunci. Astăzi, cu toții, fără deosebire de naționalitate, suntem fiii acestei patrii devenită dintr-un vis frumos, pentru care proletariatul din țara noastră a adus atâtea jertfe, o realitate care ne cere tuturor prin glasul partidului nostru un singur fel de jertfă, muncă fără preget pentru înflorirea științei înaintate și fertile, pentru apărarea purității ideologiei marxiste, pentru educarea în primul rând prin exemplul nostru a noilor generații de cărturari din rândul poporului român și al naționalităților conlocuitoare. Atât despre trecut, ați văzut că noua structură a universității noastre, catedrele de limbă și literatură română și maghiară, prin specificul obiectului lor de cercetare, rămân catedre independente și paralele.

În calitate de membru al catedrei de istoria literaturii maghiare, care după cum ați auzit am primit această însărcinare grea și de cinste de a conduce această catedră, ca profesor însărcinat cu predarea disciplinei teoria literaturii, aș dori să-mi exprim dorința și hotărârea, cred împărtășită de toți colegii de specialitate, ca acest paralelism să nu se supună legii postulatului euclidian, de a nu se întâlni nicăieri, ci în spiritul internaționalismului proletar să ducă la contact permanent pe baza afirmării de clasă, care în cazul nostru înseamnă unitatea ideologică și metodologică, aplicarea neabătută și consecventă la nivel științific înalt a metodologiei marxiste în cercetarea, interpretarea și valorificarea fenomenului literar. Această

metodologie și această atitudine, care implică partenitatea și activitatea ne va ajuta să punem în evidență cu și mai multă consecvență, cu și mai puternică forță de convingere ceea ce ne unește în luptă comună multiseculară, prin prezentul cu toate sarcinile mari constructive de transformare a lumii materiale și a mentalității oamenilor și prin perspectiva luminoasă a societății comuniste ale căror zori a și început să lucească atât de aproape de noi, la granițele răsăritene ale patriei.

Astfel vom putea să facem ca problemele specificului național, just interpretate în lumina ideilor marxist-leniniste, să nu dea în nici un caz prilej de confuzii, de diversiune naționalistă, de închistare în găoacea națională, astfel vom putea să dăm și noi prin cercetarea limbii, a moștenirii literare, a literaturii noi care se dezvoltă cu vigoare, prin afirmarea și dezvoltarea teoriei realismului socialist, care nu poate fi apărută decât în luptă, contribuția noastră prin noi realizări științifice, prin ridicarea muncii noastre educative la nivelul dorit și necesar, la înflorirea culturii noi calitativ deosebită de cea veche, care însă să înglobeze toate valorile vechi fără să dea posibilitate de a introduce prin contrabandă sau chiar din inadvertență nimic din tarele trecutului. Cultura socialistă este așa cum ne arată exemplul culturii sovietice, puternică și fecundă prin acea unitate în diversitate, în care diversitatea formelor este pusă în slujba afirmării unității esențiale a conținutului socialist.

În încheiere aș dori să mai arăt că în noua structură a muncii noastre universitare vom avea prilej de a păși și mai ferm la realizarea unei sarcini despre care am discutat foarte des și până acum cu colegii noștri români. Sarcina de a valorifica, în domeniul cercetării limbii și literaturii, mai bogat și mai perfect decât până în prezent, tradițiile luptei comune, ale influențelor reciproce, ale tendințelor comune și paralele, pentru ca să putem combate și cu mai multă tărie tradițiile negative, prejudecățile, diversiunile, reacțiunea care în trecut s-a îmbrăcat foarte adesea în haina unor așa-numite teorii științifice. Aici avem de a face cu un teren care într-adevăr nu permite nici un paralelism și dimpotrivă cere contopirea eforturilor, colaborare strânsă a căror rezultate sunt menite să dea efecte fericite în educarea nu numai a studenților noștri, ci a întregului popor, în spiritul patriotismului socialist și al internaționalismului proletar.

Sunt convins că odată aceste sarcini cunoscute, recunoscute și primite de noi cu convingere internă, vom păși cu hotărâre la realizarea lor prin muncă și activitate de zi de zi. În măsura modestelor mele posibilități, însă nu modestie în ce privește efortul, împreună cu colectivul catedrei de literatură maghiară, în strânsă frățescă colaborare cu colegii noștri de specialitate români, sunt sigur că vom da în măsura forțelor noastre o contribuție la îndeplinirea acestei sarcini și a tuturor sarcinilor pe care ni le încredințează încrederea partidului și a guvernului patriei noastre.

Tovarășa prof. Margareta Deheleanu: (a vorbit în limba maghiară).

Tov. prof. Atanase Bulencea de la Institutul Agronomic: Tovarăși! Dezbaterele ce au avut loc aici în luna februarie au scos în evidență existența unei situații anacronice în organizarea și funcționarea celor două universități, „Babeș” și „Bolyai”, și la Institutul Agronomic „Dr. Petru Groza”, situație care genera izolarea națională, potrivnică ideii de unitate frățescă, internaționalistă a studenților și cadrelor didactice. Deși s-au manifestat tendințe și inițiative de apropiere între cadrele didactice, mai ales prin organizarea de sesiuni științifice comune, elaborarea unor lucrări științifice în comun, schimburi de experiență sau consiliul științific unic, și grupe mixte de studenți în practică la Institut. Agronomic, separatismul rămânea în picioare, iar elementele șovine urmăreau scindarea mai adâncă decât aceea care exista formal. Pornind de la constatarea acestei situații atât

de neprielnice pentru dezvoltarea tinerelor generații de studenți români și maghiari, ca și din alte naționalități conlocuitoare, menite să devină toți factori activi în viața noastră social-economică, culturală și politică, fără deosebire de naționalitate, de loc sau în ierarhia sarcinilor așa cum rezultă din expunerea privitoare la hotărârea Consiliului de Miniștri, partidul a rezolvat această problemă în unificarea universităților „Babeș-Bolyai” și prin reorganizarea Institutului Agronomic. Odată cu aceasta, cunoscându-se nevoile stringente în promovarea în condiții cât mai eficiente a noii situații, s-au luat măsuri ca învățământul nostru superior din Cluj să fie dotat cu instituții de educație corespunzătoare timpului și necesității de formare a noii intelectualități din țara noastră. Noua organizare constituie încă o verigă importantă a politicii PMR în rezolvarea problemei naționale și ea își va da roadele fără întârziere, răsfrângându-se binefăcător asupra studenților, cadrelor didactice, asupra muncii lor și asupra întregii noastre vieți de aici. Ea denotă grija deosebită pentru educarea tineretului nostru, în spiritul unității frățești internaționaliste și o clară viziune în alegerea soluției care vor duce la dezvoltarea armonioasă a tuturor fiilor poporului muncitor, precum și la posibilitatea afirmării integrale a capacității lor de muncă și de creație, așa cum până acum nu s-a putut face. Măsurile luate descătușează forțe noi spre un nou avânt în construcția noastră socialistă.

În ceea ce privește Institutul Agronomic, absolvenții maghiari vor putea valorifica mai deplin cunoștințele lor în opera de transformare socialistă a agriculturii, pe întinsul câmpiilor și dealurilor noastre, înfrățiți în muncă cu absolvenții români și din alte naționalități. Fără rezervele pe care le impunea necunoașterea limbii române sau munca la studii desfășurată în izolare, când însăși viața de pretutindeni este pătrunsă de unire în mod atât de firesc. Rezolvarea problemei în aceste momente, când pe arena internațională se duce lupta războiului rece și a ațâțării la dezbinare în sânul sistemului socialist, mondial socialist, reprezintă o afirmare a coeziunii strânse a poporului nostru, a legăturii indisolubile între partid și popor, și o lovitură dată dușmanilor din afară și diversioniștilor dinăuntru țării.

Tovarăși, apreciind măsurile CC al PMR și ale guvernului, care au dat atât de mare prețuire acestui aspect al problemei naționale, soluționându-l atât de just, ținând seama și de faptul că momentul acesta să fie trecut fără zguduiri în ceea ce privește interesele personale ale unora sau altora dintre cadrele didactice, este de datoria noastră să ne pătrundem de semnificația adâncă a acestui eveniment istoric din viața institutelor noastre și să privim într-un tip nou sarcinile instructiv-educative în procesul de învățământ în noul an școlar și chiar de pe acum. Fiecare dintre noi, la locul său de muncă, trebuie să ne mobilizăm în slujba realizării practice a hotărârilor luate, manifestând o grijă deosebită față de studenții care se vor uni în sălile de curs, laboratoare și pe teren, pentru ca însușirea materiilor de studii și educații să se poată desfășura în cele mai bune condiții. În posturile pe care le deținem în învățământ, mai mult ca oricând trebuie să ne considerăm azi militanți hotărâți în promovarea pe toate căile a politicii partidului până la demascarea elementelor învrăjbitoare, dușmănoase, pentru făurirea unității tineretului nostru scump, în spiritul frăției, internaționalismului proletar, a patriotismului și umanismului socialist, însușiri care constituie tăria ordânirii noastre democrat populare de stat. A fi militant activ în această privință înseamnă ca noi înșine să fim exemple vii în atitudine, relații și muncă, traducând în fapte concepția și hotărârile luate de partid și guvern.

Tov. profesor Felszeghi Edmund: Dragi tovarăși! În ceasul istoric al înființării Universității unite „Babeș-Bolyai”, pusă pe temelii atât de nezdruccinate, cum este

patriotismul, internaționalismul socialist, înfrățirea naționalităților conlocuitoare, concepția materialist-dialectică despre lume și societate, știința închinată fericirii patriei și omenirii întregi, îmi ridic glasul spre a saluta cu tot entuziasmul noua noastră universitate și spre a face promisiunea pentru a munci din toate puterile pentru propășirea ei, pentru împlinirea înaltei misiuni ce-i revine în făurirea unei vieți noi, fericite pe pământul trecut prin atâtea încercări al patriei noastre dragi.

Universitatea „Babeș-Bolyai” își deschide cu aceeași dragoste de *alma mater* porțile în fața fiilor de naționalitate română și maghiară sau și de altă limbă maternă a țării noastre. Ea trebuie să fie, și va fi pe drept cuvânt socotită una dintre instituțiile culturale de cel mai înalt grad al tuturor cetățenilor din toate ungherele țării, care vor vedea într-însa simbolul și mijlocul de realizare al unuia dintre stâlpii cei mai puternici pe care se reazămă dictatura proletariatului în răsturnarea orânduirii capitaliste și în construirea socialismului, internaționalismul socialist și înfrățirea dintre naționalitățile conlocuitoare. Repet cu toată tăria convingerea mea mărturisită la dezbaterile pregătitoare ale acestui însemnat eveniment că educarea în instituții școlare comune constituie mijlocul cel mai eficace pentru creșterea în dragoste frățescă a fiilor de diferite limbi materne din țară, făurind din frăția naționalităților conlocuitoare acel zid de nezdruncinat, care să spulbere orice încercare de infiltrare a ideologiei burgheze, ca: otrava șovinismului, naționalismului sau a izolării naționale în rândurile tineretului universitar. Sunt convins că noua formă de organizare elaborată în baza realităților concrete, ținând cont de învățăturile și îndrumările pline de înțelepciune ale PMR și încadrate în jertfe materiale atât de însemnate din partea țării cum am auzit va asigura învățământul în cele mai bune condiții a tineretului universitar român și maghiar, dându-le posibilitatea ca deodată cu însușirea celei mai înaintate culturi și științe legate indisolubil de practică, să se cunoască reciproc, să se îndrăgească, să înlăture zidurile despărțitoare artificiale pe care le reprezenta viețuirea și instrucția lor izolată și să plece uniți prin solidaritatea internațională a clasei proletare în viață, la îndeplinirea măreței sarcini de construire a socialismului în patria noastră comună.

În lunga mea experiență de dascăl am văzut numeroase exemple ale efectelor dezastruoase ivite în urma creșterii în spirit retrograd, misticism pe de o parte și naționalist, rasist șovin pe de altă parte a tineretului, deci simt o sinceră și adevărată bucurie că cel puțin în ultima etapă a activității mele școlare mi se va da prilejul și mi se va cere chiar în mod categoric să muncesc din răspuțeri pentru combaterea naționalismului, șovinismului și a izolării naționale, pentru înfrățirea tineretului universitar studios, pe care suntem datori să-l îndrumăm pe calea luminată de învățătura PMR, singura cale dădătoare de libertate, viață îmbelșugată eliberată de exploatare și viitor fericit la adăpost de ororile războiului imperialist criminal. Experiența câștigată în timpul relativ scurt de câteva luni de zile în căminele comune ale studenților noștri, frumoasele realizări pe care le-au avut în activitatea științifică, culturală și în muncile de folos obștesc, vin să întărească și să sublinieze convingerea mea că am pășit pe singura cale complet eficace și la adăpost de rătăcirii în vederea înlăturării definitive a otrăvii naționalismului din inimile tinerilor fii ai muncitorilor, țăranilor muncitori și ai intelectualilor atașați poporului din care se recrutează studențimea universităților noastre. Putem să mărturisim cu oarecare satisfacție că din punctul de vedere al seriozității, maturității politice și practicii înfrățirii naționalităților conlocuitoare, studențimea celor două facultăți de chimie, care s-au unificat astăzi, au dat dovadă și până în prezent de un nivel destul de ridicat, neînregistrându-se de mai mulți ani încoace

manifestări apreciable ale naționalismului și șovinismului. Această constatare o fac nu pentru autoliniștire, ci pentru a lua în mod solemn angajamentul că în viitor, încadrat în corpul didactic al instituției noastre, îmi voi da toată silința de a ridica la cel mai înalt grad sentimentul patriotic al studenților noștri, constituind un zid de oțel în jurul partidului, combătând cu cea mai mare vigilență orice încercare venită din oricare parte pentru a reînvia șovinismul, naționalismul sau izolarea națională în rândurile studenților.

Dacă azi trebuie să ne mulțumim cu un bilanț negativ al greșelilor și cu un număr încă mic de realizări pozitive pe tărâmul conviețuirii frățești a fiilor noștri, pentru viitor promitem să deschidem o pagină nouă în istoria învățământului superior din orașul nostru și din patria noastră, plină de fapte pozitive, palpitate, izvorâte din cel mai înalt și înțelept sentiment, de patriotismul proletar.

Înarmați cu acest patriotism și sentimentul înfrățirii naționalităților conlocuitoare îi vom trimite în activitatea lor profesională în uzine, șantiere și școli, înzestrându-i totodată cu cel mai valoros bagaj de cunoștințe de specialitate. Am toată încrederea că și sub raportul instrucției, specialității și al activității de cercetare științifică vom profita în urma unificării, făcându-se posibilă înjgheburile unor catedre puternice, care prin ajutor reciproc vor contribui la perfecționarea noastră profesională. Personal mă bucur mult că voi avea prilejul să lucrez la aceeași facultate cu foștii mei profesori la care am învățat specialitate, cu foștii mei colegi din studențime, cu care pe vremuri ne întâlneam zi de zi. Cu acești tovarăși am avut o oarecare colaborare și până acum, de aici înainte aceste colaborări se vor transforma într-o conviețuire, din care sper că vom profita cu toții. Vom lucra împreună în laboratoarele noastre comune, întărite și ele prin unificarea zestrelor lor și prin fundațiile de care am auzit, ne vom ocupa cu grijă comună de educarea studenților, pe care îi vom însoți nu numai în sălile de cursuri și laboratoare, ci în toate manifestările vieții studențești, la activitatea culturală, la munci obștești, depunând tot efortul de a crește cadre vrednice de frumosul nume al constructorilor socialismului.

Îmi iau angajamentul de a-mi da contribuția la realizarea frumoasei sarcini pe care Partidul Muncitoresc Român și guvernul țării ne-o trasează prin această nouă organizare, singura justă și asigurătoare de rezultat a universității noastre, anume a face ca tineretul universitar de naționalitate maghiară în timpul studențimii deodată cu cunoștințele de specialitate să-și însușească la perfecție limba română, limba de comunicare și mijloc de cimentare în internaționalismul socialist și în înfrățirea naționalităților conlocuitoare a oamenilor muncii, care se străduiesc să zidească în această patrie comună cu un ceas mai devreme socialismul, pentru a deschide calea spre culmile luminoase ale construirii comunismului. Doresc ca prin conviețuirea comună și studenții de naționalitate română să-și cunoască mai bine colegii maghiari, convingându-se că uniți vor contribui în modul cel mai eficient la propășirea patriei noastre dragi comune.

Specialitatea noastră, chimia, a contribuit prin rezultatele ei în mare măsură la făurirea concepției științifice despre materie și lume, dându-și în măsură largă obolul la combaterea concepțiilor idealiste, obscurantiste, misticiste, unul din dulăii de bază ai ideologiei burgheze, dușmani ai progresului. Prin munca mea voi căuta ca alături de cultivarea acestei specialități să combat și cealaltă armă a ideologiei burgheze, naționalismul, muncind din răspuțeri pentru a crește tineretul nostru în spiritul internaționalismului socialist, al înfrățirii naționalităților conlocuitoare și a patriotismului celui mai înalt.

Tov. conferențiar Hanga Vladimir de la Facultatea de Științe Juridice[8]:
Tovarăși și tovarășe! Evenimentul la care cu toții luăm astăzi parte are o deosebită importanță politică și istorică, căci o nouă etapă începe în viața universitară a Clujului. Cele două universități clujene, care aveau aceeași structură și urmăreau același scop se contopesc astăzi asemenea a două râuri, își strâng apele laolaltă într-o unică și singură universitate menită să contribuie cu forțe mai mari și întărire la formarea intelectualității noi, care alături de poporul muncitor va desăvârși construirea socialismului în patria noastră.

Construirea socialismului ridică însă în domeniul învățământului, ca și în alte domenii de altfel, noi și complexe probleme de a căror justă și promptă rezolvare depind roadele pe care vrem să le culegem. Dar făurirea socialismului nu se îndeplinește lin și fără greutate, ci dimpotrivă, cere eforturi, abnegație și vigilență din partea aceluia ce-l construiesc. Printre armele pe care dușmanul de clasă le folosește pentru a dezbină pe oamenii muncii și pentru a întârzia construirea societății fără de clase este naționalismul. Tov. Gh. Gheorghiu-Dej a atras atenția la Conferința pe țară a Uniunii Asociațiilor Studenților din RPR că un accent deosebit trebuie să se pună pe problema educației internaționaliste a tineretului nostru, combătându-se cu tărie și convingere demagogia naționalistă, oricare i-ar fi sorgintea sau forma pe care ar îmbrăca-o. Unificarea celor două universități desăvârșește toate premisele materiale și morale care vor îngădui sudarea până la identitate a profesorilor și studenților români și maghiari în jurul idealurilor clasei noastre muncitoare. În aceleași săli de cursuri, în fața acelorași profesori, în aceleași laboratoare, în aceleași cămine, în aceleași biblioteci și în aceleași locuri de odihnă și recreație, tineretul de pe aceste meleaguri ale patriei noastre va învăța să se cunoască mai bine, să se ajute mai cu spor, să se ajute mai sincer și să se încreadă cu dragoste în profesorii lor. Unificarea celor două universități corespunde unei nevoi atât de simțite de studenți și profesori, corespunde unei necesități vitale ce s-a impus cu tăria principiilor marxismului atotbiruitor. Unificarea nu este altceva decât forma corespunzătoare conținutului nou, pe care aceasta o reclamă imperios. Studențimea clujeană, atașată poporului muncitor de la care își trage obârșia și tăria însuflețită de aceleași idealuri și luptând pentru o cauză comună, putea fi oare despărțită în două printr-o artificială linie de demarcație, devenită demult anacronică și împovărătoare mersului înainte? Evident că nu.

Realitățile sociale se impun fără drept de împotrivire și determină schimbările corespunzătoare. Identitatea sentimentelor și năzuințelor ce animau deopotrivă pe dascălii și învățăceii din Cluj cereau o nouă formă de canalizare a lor. Această nouă formă al *alma mater* comună va da posibilitatea ca tot ce este nou și puternic să se dezvolte și tot ce este perimat și anacronic să dispară pentru totdeauna. Lucrătorii din noua universitate înfrățită în munca care o vor duce cot la cot în fiecare zi și legat în lupta comună, vor putea înainta cu pas egal și hotărât pe drumul glorios al socialismului și înlătura orice încercare potrivnică, de oriunde ar veni, care ar tinde să îngreuneze această înaintare victorioasă și în acest timp noi toți simțind aceeași dragoste față de patria noastră comună, față de poporul nostru și față de partidul nostru, vom putea să îndeplinim mai repede și mai deplin ceea ce clasa muncitoare ne cere. La începutul acestei etape, ca la orice început, este cazul să ne întrebăm de sarcinile pe care le avem și de modul în care le vom îndeplini. Profesorul de astăzi nu poate și nici nu trebuie să fie numai un cercetător, maestru sau un mare erudit, ci înainte de toate se cuvine să fie un convins educator al tineretului. Studentul este aluatul din care vom plămădi intelectualul de mâine,

intelectualul societății comuniste. El nu poate fi privit ca un element impersonal, asemenea unei forme gramaticale, a unor formule algebrice sau a unei eprubete de laborator, ci ca un om în devenire, pe care îl avem așa cum îl educăm și pe care trebuie să-l facem mai bun și mai priceput decât noi, căci în aceasta, în această treptată superioritate a unei generații asupra alteia rezidă progres. Trebuie să insuflăm studenților idealurile umanismului socialist, a celui mai înalt și mai pur umanism, umanismul maselor muncitoare, care făuresc istoria creând bunurile materiale și cultura spirituală. Profesorul apoi trebuie să învețe tânăra generație să unească în toate preocupările ei teoria cu practica, numai așa tineretul nostru va învăța să dea teorii cu conținuturi fără de care aceasta este incapabilă să dezvolte și să progreseze, numai astfel studențimea noastră va fi la înălțimea grijilor părintești, pe care i-o acordă continuu partidul și guvernul. În fine, profesorul trebuie să vegheze ca studenții să dobândească conștiință politică și profesională, care să le îngăduie oricând să înlăture în spirit critic orice încercare ce ar urmări să-i abată de la drumul trasat de progresul social și să evite să se lase cuprinși de momeala autoliniștirii. Este neîndoios că aceste sarcini vor fi realizate și este neîndoios că universitatea noastră va aduce o nouă și prețioasă contribuție în educația internaționalistă a tineretului nostru, împotriva naționalismului, împotriva șovinismului și a izolării naționale de oriunde ar veni ele și în orice formă, oricât de voalate s-ar înfățișa acestea. Partidul nostru este cu noi și ne călăuzește în mod sigur pașii pe această cale nouă, însoțită, iar bucuria, încrederea și optimismul, care se observă din belșug pe fețele dvs., este semnul neîndoios al biruinței la care noi cu toții năzuim din toată inima.

Tov. Kalik Carol: Tovarășii! Cu multă satisfacție am ascultat hotărârea guvernului nostru, prin care se înființează Universitatea „Babeș-Bolyai” la noi în Cluj. În timpul care a trecut de la prima noastră ședință ținută în legătură cu unificarea celor două universități clujene, am discutat foarte mult și în amănunte atât la ședințe, cât și în convorbiri particulare despre toate aspectele muncii noastre de la ambele facultăți de matematică și fizică. În aceste discuții s-a întărit și s-a cimentat mai bine frăția între cadrele didactice români și maghiari, frăția între studenții facultăților noastre. De asemenea, a reieșit clar că inițiativa partidului nostru, relativ la unificarea celor două universități, este cât se poate de justă și aplicarea ei în viață va îmbunătăți în mod radical munca noastră în aproape toate aspectele ei. Antevorbitorii mei au subliniat deosebită importanța a unificării în ceea ce privește educarea tineretului în spiritul internaționalist, în spiritul dragostei față de patria noastră, în lichidarea rămășițelor naționaliste, care mai dăinuie în conștiința multor studenți și, să adăugăm imediat, în conștiința câtorva cadre didactice. Eu aș dori să subliniez pe scurt o altă consecință deosebit de importantă a unificării celor două universități, și anume: [din] această unificare va rezulta o creștere calitativă și cantitativă indiscutabilă a muncii științifice de la universitate. În zilele noastre, progresul științei în general și în mod deosebit al științelor fizico-matematice este o problemă de stat primordială, fapt care a fost subliniat de tov. Gh. Gheorghiu-Dej. În asemenea condiții, nu este indiferent ce rezultate obținem aici la Cluj, noi care lucrăm în diferitele domenii ale științei. Rezolvarea problemelor majore din branșa noastră impune necesitatea muncii planificate și coordonate a unor colective mari de cercetători, fapt care se poate observa permanent în practica zilelor noastre. Randamentul nostru, a acelor care lucrăm separați în cadrul universității „Babeș”, respectiv „Bolyai”, după părerea mea, era sub măsura posibilităților. Acest lucru se datora în primul rând scindării noastre în niște colective mici, compuse în majori-

tatea cazurilor din două-trei persoane. Aceste colective, chiar din cauza numărului mic de colaboratori, des nu puteau urmări nici literatura de specialitate, care din zi în zi devine tot mai vastă. În așa fel, munca noastră științifică era periclitată de a rămâne în urmă de la problemele actuale, ba chiar de a rezolva uneori probleme deja cunoscute. Ca rezultat al unificării și această situație se va schimba. Colectivele de cercetători se vor mări și se vor întări, iar munca noastră se va ridica la nivelul dorit. Iată deci tovarăși încă un motiv important pentru care noi salutăm cu însuflețire unificarea universităților din Cluj.

În sfârșit, eu sunt convins că vorbesc în asentimentul colegilor mei când promit partidului nostru, conducerii de stat, și de asemenea dvs., care sunteți prezenți în această sală, că nu ne vom precupeți puterile noastre în muncă și vom înlătura hotărât din calea noastră orice greutate, fiindcă suntem ferm convinși de importanța multilaterală a activității în cadrul universității „Babeș-Bolyai”.

Tov. lector Turcu Aurel[9]: Tovarăși! La cea de-a doua conferință, studenții patriei noastre s-au angajat solemn în fața CC al PMR și guvernului să depună toate eforturile, întregul entuziasm care caracterizează, pentru a traduce în viață îndrumările prețioase ale partidului, pentru o legătură mai strânsă a învățaturii și activității științifice cu viața, producția, cerințele agriculturii și industriei socialiste în plină dezvoltare, pentru a-și însuși temeinic cunoștințe de specialitate, pentru a deveni ingineri metalurgiști, chimiști și energeticieni pricepuți în marile uzine și combinate ale socialismului, constructori harnici pe ogoarele înfrățite de pe întinsul patriei, educatori talentați ai viitoarelor generații. Ca o consecință a acestei hotărâri, astăzi am asistat cu toții la expunerea hotărârii guvernului și partidului pentru crearea Universității „Babeș-Bolyai”.

Tovarăși, având în vedere avântul impetuos luat de economia noastră, crearea și dezvoltarea unor noi ramuri socialiste, perspectivele de dezvoltare, automatizare și mecanizare a industriei noastre, statul și partidul nostru au dat o atenție deosebită și dezvoltării învățământului matematic și fizic din universitatea noastră. Pentru a înțelege mai bine acest lucru, voi da următorul exemplu concludent: dacă în 1935 numărul studenților la facultatea de științe, care cuprindea pe atunci secția de științe naturale, matematică, fizică și chimie, atingea doar 400 de studenți, astăzi numai la facultatea de matematică și fizică învață 670 de studenți, adică mai mult de o dată și jumătate decât la cele 3 secții ale facultății din 1935. Dacă în 1938 la secția de matematică și fizică întâlneai doar 8-10 studenți într-un an, și aceia proveniți din fiii burgheziei, astăzi la facultatea noastră numai anul I numără peste 250 de studenți, din care 100 bursieri ai Sfatului Popular, majoritatea fiind fii de muncitori și țărani muncitori. La facultatea noastră s-au creat astăzi condiții de studii și de trai cum n-au existat niciodată în trecut. Pentru a ilustra mai clar acest fapt important, permiteți-mi să vă citesc doar câteva fraze din raportul directorului seminarului de matematici din Cluj, Dumitru Pompeiu[10], din 1935. „Începem acest raport – spunea D. Pompeiu – sub semnul adâncii amărăciuni ce ne cauzează vitregia cu care sunt tratate de autorități toate sforțările noastre pentru știință. De ani de zile ni s-au suprimat din buget două catedre fundamentale, între care aceea de calcul diferențial și integral, precum și două conferințe”. Iar într-un alt raport al lui Emil Racoviță[11] se spunea: „Cauza acestei stagnări – este vorba de stagnarea institutului de speologie – e cunoscută tuturor acelor care sunt în curent cu starea păcătoasă a universităților noastre, stare datorată insuficienței fondurilor de înzestrare și întreținere. Toate rezervele institutelor noastre sunt acum mistuite, nu se mai pot cumpăra cărți și reviste, ceea ce

nu ne permite să ne ținem în curent cu progresele științei și să facem în Cluj bibliografia indispensabilă oricăror cercetări”.

Tovarăși! Situația de azi nu suportă nici o comparație cu acea lamentabilă tragedie universitară din 1935. Astăzi, sub regimul nostru democrat popular, numai la secțiile de fizică s-au înființat pe lângă laboratoarele de fizică generală încă 5 laboratoare noi, acelea de electronică și electrotehnică, de structura materiei, de izotopi, de magnetism și de spectroscopie, multe din ele sunt înzestrate cu aparate moderne, cu stabilizatoare de tensiune, redresoare de curent, generatori de semnale, motoare electrice, tuburi și voltmetre electronice, numărătoare de particule, contoare Gaiden Müller și un spectrograd pentru vizibil cu generator de scânteie, care costă singur peste 80 de mii lei. Nemaivorbind de ultima înzestrare care s-a făcut universității noastre, în special facultății de matematică și fizică, înzestrarea cu microscopul electronic, în afară de acestea multe din aparatele de măsură au fost construite de asistenții și profesorii catedrelor noastre. Numai pentru anul universitar în curs, din cele 250 de mii de ruble prevăzute în bugetul universității noastre, majoritatea din aceste fonduri revin pentru înzestrarea și înființarea de noi laboratoare de fizică, cum ar fi de exemplu laboratorul de izotopi. Peste 500 de mii lei sunt destinați în acest an pentru amenajarea, înzestrarea și utilizarea laboratoarelor cu aparate și materiale de producție indigenă, în ceea ce privește condițiile de trai ale studenților facultăților noastre, aproape 400 de studenți primesc burse și locuiesc în căminele nou construite. În afară de acestea, așa cum s-a arătat și în raport, Centrul Universitar Cluj va fi înzestrat cu o nouă casă de cultură, unde se va desfășura activitatea întregii studențime amatoare în formațiile artistice ale acestei case.

Tovarăși! De asemenea, toate hotărârile guvernului și partidului arată astăzi o dată pentru totdeauna marea grijă pentru omul, pentru intelectualul de tip nou, pentru omul de știință. Fiind repartizările făcute, s-a văzut că fiecare om este încadrat în locul de muncă corespunzător, acolo unde a dat cele mai bune rezultate. Tovarăși, termin această spunând: Trăiască Universitatea „Babeș-Bolyai”.

Tov. prof. Laszany Andrei: Tovarăși și tovarășe! Hotărârea despre care am luat cunoștință cu ocazia acestei ședințe reprezintă un pas foarte important în politica națională justă a PMR pentru rezolvarea leninistă a problemei naționale în RPR. Această hotărâre va avea influență binefăcătoare în problema națională în mijlocul cadrelor didactice și al tineretului, care studiază pe băncile institutelor superioare de învățământ din Cluj. PMR totdeauna a luptat pentru egalitatea în drepturi și frăția naționalităților conlocuitoare cu națiunea română. În această luptă, după ieșirea din ilegalitate, PMR în decursul celor 15 ani de la eliberare a luat o serie de măsuri de stat în vederea rezolvării problemei amintite. Ca urmare a acestor măsuri, situația minorității maghiare s-a schimbat radical față de trecut. S-au creat sute și mii de cadre tinere cu pregătire universitară, respectiv cu pregătire la diferite institute de învățământ superior din țară, s-au trimis pentru specializare științifică în Uniunea Sovietică și în alte țări de democrație populară, din rândul tuturor naționalităților conlocuitoare din RPR. Am văzut în anii trecuți cum a crescut numărul noii intelectualități socialiste, luând parte la aceasta cu drepturi egale și tineretul de limba maternă maghiară, ca rezultat al politicii juste a partidului în această privință. Trebuie să accentuăm că hotărârea recentă era necesară în faza actuală a dezvoltării construirii socialismului. Suntem convinși că măsurile luate vor servi interesele construirii socialismului la noi, vor servi la participarea largă a tineretului nostru la o viață mai activă de stat. Institutul Agronomic „Dr. Petru Groza” din Cluj crește cadre de ingineri agronomi, care după terminarea studiilor

ies în rândul țărănimii muncitoare de la sate. Imediat după înființarea facultății cu limba de predare maghiară din acest institut, s-a simțit nevoia însușirii cât mai temeinice a limbii române, limba statului nostru și limba mării majorității a populației satelor noastre. Însă cu măsurile luate până acum, această necesitate nu a fost rezolvată în mod satisfăcător. Tineretul cu limba maternă maghiară, ieșind pe teren ca tineri ingineri agronomi, au întâmpinat o serie de greutăți în exercitarea funcției în activitatea sa obștească și profesională la îndrumarea muncilor agricole, la viața de toate zilele a unui inginer agronom.

Măsurile luate azi vor rezolva aceste dificultăți și viitorii ingineri agronomi de limba maternă maghiară vor cunoaște bine limba satului, lărgindu-se prin aceasta foarte mult posibilitățile lor de a munci mai fructuos la convingerea țărănimii din toate colțurile țării despre avantajele uriașe ale agriculturii socialiste față de agricultura învechită individuală. Dorința partidului ca noua intelectualitate, între care și inginerii agronomi, atunci când pleacă în producție să poată ocupa indiferent de limba maternă orice post din aparatul de stat, până la funcțiile cele mai superioare, va fi ajutat și asigurat de măsurile luate în hotărârea prezentă. Aceste măsuri, după cum fiecare dintre noi a văzut și după cum vom vedea în viitor, au dat o lovitură nimicitoare naționalismului, care a încercat să defăimeze politica PMR în politica națională. Însuflețiți de justetea politicii partidului, de manifestările grijii față de cadrele didactice din învățământul superior și tineretul studios, să lucrăm mai departe pentru noi succese în transformarea socialistă a agriculturii din patria noastră RPR.

Tov. Daicoviciu Constantin: Tovarăși! Mai sunt înscriși la cuvânt vreo câțiva tovarăși buni și vrednici. Ținând seama față de timp, care este înaintat, eu aș propune ca să rugăm pe tovarăși să renunțe la cuvânt oricât de interesant, de frumos ar vorbi. Ei nu ar putea decât să completeze aceleași impresii, convingeri pe care le-am văzut manifestându-se în discursurile și cuvântările de până acum. În schimb, am vrea tocmai de aceea să ascultăm în liniște și atenți cuvântul tovarășului Vasile Vaida, primul secretar al Comitetului Regional de partid și membru supleant al CC al PMR și cel pe care îl știți ce parte are în această acțiune pe care o sărbătorim astăzi. (Aplauze puternice, asistența scandează îndelung PMR și numele tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej).

Tov. Vaida Vasile: Tovarăși! Consfătuirea ce a avut loc în luna februarie cu participarea tuturor cadrelor didactice și a studenților din Cluj a constituit ca și însuflețita adunare de azi o puternică manifestare de dragoste și încredere față de politica partidului nostru, în toate domeniile de activitate, față de condițiile bune de viață și studiu ce au fost create și care vor fi îmbunătățite neîncetat în instituțiile noastre de învățământ superior. Comisia constituită pentru a face propuneri privind unificarea celor două universități într-o universitate mare și puternică, Universitatea „Babeș-Bolyai”, îndrumată de conducerea partidului și guvernului, și-a desfășurat activitatea cu cea mai mare grijă și atenție, urmărind îmbunătățirea continuă a procesului de educație și învățământ. Am lucrat cu toții cu dragoste în această comisie, știind că ceea ce vom propune va contribui din plin la ridicarea pe trepte noi superioare a învățământului și culturii noastre socialiste. (Aplauze).

Am dori să asigurăm cele mai bune condiții de educație și instruire în Universitatea „Babeș-Bolyai”. Rezultatele de până acum obținute prin traducerea perseverentă în viață a hotărârilor luate confirmă pe deplin justetea măsurilor întreprinse încă înainte de unificare. Prin unificarea organizațiilor de partid, de UTM și a asociațiilor studentești de la cele două universități, prin organizarea în

comun a activității obștești și culturale, sportive, prin contopirea căminelor și cantinelor noi am pregătit unificarea și putem spune că am reușit. (Aplauze).

Am asistat cu toții la zilele sărbătorești ale unificării cantinelor și căminelor, am văzut cum tinerii noștri români, maghiari și de alte naționalități, pășind în noile cămine și cantine se felicitau reciproc, se angajau împreună să depună tot sufletul și puterea de muncă spre a deveni luptători luminați și neînfricați pentru construirea socialismului. Actul unificării ne bucură deosebit de mult pe toți. Trebuie să spunem însă că în perioada premergătoare unificării, alături de masa covârșitoare a cadrelor didactice, a studenților și a oamenilor muncii care au sprijinit cu entuziasm această acțiune, au fost și unele elemente naționaliste și șovine care s-au grăbit să lanseze zvonuri dușmănoase, să creeze diversiuni. Astfel, naționaliștii români spuneau „ne vor ocupa locul și ne vor conduce cadrele didactice maghiare”, alții chiar precizau „corpul didactic va fi redus cu 40%”, naționaliștii maghiari spuneau că „tinerii de naționalitate maghiară își vor uita limba”. Răspunsul la aceste zvonuri calomnioase îl constituie însuși măsurile luate, pe care le-ați auzit în această adunare. (Aplauze).

Iată, numai 48 de cadre didactice nu au fost încadrate în noua universitate din cele peste 700 câte existau înainte. 11 din ele vor primi pensii personale, iar ceilalți, după cum ați văzut, sunt repartizați în posturi corespunzătoare pregătirii lor. Partidul nostru, care este călăuzit de grija față de om, va da și în viitor toată atenția și tot sprijinul cadrelor didactice, apreciind cum se cuvine munca lor rodnică. (Aplauze. Asistența scandează PMR). Numai un naționalist înrăit poate pune la îndoială deplina justețe a măsurilor luate. Dușmanul de clasă va mai căuta să răstălmăcească în diferite chipuri acest eveniment al unificării. Dar așa cum avem grijă deosebită față de cadrele noastre didactice, care luptă conștient pentru ridicarea la un nivel tot mai înalt a culturii noastre socialiste, va trebui să demascăm fără cruțare orice încercare de manifestare dușmănoasă, din partea oricărui ar fi ea. Trebuie să luptăm pentru a asigura studenților noștri de la Univ. „Babeș-Bolyai”, de la Institutul Agronomic „Dr. Petru Groza” și de la celelalte institute de învățământ superior din Cluj un mediu prielnic unei educații sănătoase, patriotice, internaționaliste. Să dăm ajutor cuvenit fiecărui tânăr, să-i învățăm pe toți să se ajute reciproc. Să le arătăm marile perspective ce li se deschid pe calea luminoasă arătată de partidul nostru. Să facem din această universitate o puternică cetate a științei și culturii socialiste, să dăm patriei cadre cu o pregătire superioară, care să facă cinste dascălilor lor în orice parte a țării vor fi trimiși. Universitatea să devină un bastion al frăției, al unității, al patriotismului internaționalist socialist. (Aplauze puternice, asistența scandează numele tov. Gheorghiu-Dej și PMR).

Partidul și guvernul nostru ne-au aprobat tot ce am cerut până acum, printre care: construirea casei de cultură a studenților și a unei mari săli de sporturi. (Aplauze, se scandează din nou PMR și numele tov. Gheorghiu-Dej de către cei prezenți). Aceste construcții și altele vor trebui să fie date cât mai curând în folosință. Pentru construirea lor, guvernul a alocat importanta sumă de 12 milioane lei, 3 milioane 8 sute de mii au fost date pentru pregătirea bibliotecii universitare și cu această ocazie biblioteca va trece sub conducerea Universității „Babeș-Bolyai”.

Comitetul Regional de Partid își exprimă convingerea că în cinstea zilei de 1 mai 1960 va fi inaugurată Casa de Cultură a studenților și baza sportivă. Această convingere a noastră se bazează pe faptul că studenții din Cluj au adus și până în prezent în brigăzile de muncă patriotică o importantă contribuție la realizarea cât mai grabnică a construcțiilor de locuințe. Suntem siguri că atât studenții, cât și cadrele didactice vor participa activ la ridicarea noilor construcții de mare însemnătate pentru orașul

nostru. Casa de Cultură a studenților va fi o clădire impunătoare, care va contribui efectiv la înfrumusețarea Clujului. Sala sporturilor cu o capacitate de 3000 de locuri și piscină va constitui o bază puternică pentru îmbunătățirea continuă a activității de cultură fizică și sport a tineretului universitar, a tineretului din întreg orașul. (Aplauze). În viitor, în fața cadrelor didactice și a studenților Universității „Babeș-Bolyai” stau sarcini deosebit de importante. Va trebui îmbunătățit permanent procesul instructiv-educativ, va trebui întărită continuu unitatea frățească a studenților români, maghiari și de alte naționalități. Prin eforturi comune noi vom putea în viitor să raportăm partidului și guvernului că Univ. „Babeș-Bolyai” își îndeplinește cu cinste menirea de a da patriei un tineret valoros bine pregătit din punct de vedere științific, cu o înaltă educație marxist-leninistă. (Aplauze, asistața scandează PMR).

În închidere aș dori să menționez faptul că în curând veți pleca în vacanță, după care va începe noul an universitar. Am ținut să vă aducem la cunoștință toate măsurile luate de partid și guvern pentru unificarea universității clujene și a facultăților de la Institutul Agronomic, pentru că puteți pleca în vacanță cu o perspectivă clară și sigură. Pe deplin conștienți de sarcinile ce vă stau în față, acum putem spune că totul este limpede, cunoașteți bine ce trebuie făcut în viitor. (Aplauze).

În numele Comitetului Regional de Partid, vă urez tuturor odihnă plăcută în vacanță, vă doresc spor la muncă și succes cât mai mare în noul an universitar. (Aplauze prelugite, participanții scandează PMR și Gheorghiu-Dej).

Tov. Daicoviciu Constantin: Tovarăși! Am ajuns la sfârșitul ședinței adunării noastre. Greu cred că pot să găsesc cuvinte de încheiere la o adunare și o ședință atât de rodnică, atât de surprinzător de îmbucurătoare și atât de mult promițătoare. După cuvintele tov. Vaida, după toate ce ați auzit – decrete, hotărâri, referate – ați rămas cu impresia că nu încheiem acum, că acum începem. O nouă forță s-a născut în acest Cluj prin grija și solicitudinea partidului. Suntem convinși că această forță culturală și științifică va fi vrednică de grija părintească pe care o arată față de ea partidul și guvernul.

Tovarăși, se cuvine ca în numele acestei noi instituții, noi, care însă este veche, a Universității „Babeș-Bolyai”, să aducem din tot sufletul mulțumirile noastre recunoscătoare pentru cinstea și onoarea și pentru sarcina care a așezat-o pe umerii noștri. În numele colectivului de conducere trebuie însă să declar că suntem perfect conștienți și de marea încredere și de marea cinste ca și de enorma sarcină care apasă asupra noastră în această calitate.

Și, tovarăși, vă declar foarte sincer: ne-am îndoi că putem duce la bun sfârșit misiunea aceasta, ne-am îndoi dacă n-am ști că această misiune ne-a dat-o PMR și că această încredere și această misiune noi n-o putem refuza. Ne-am îndoi că o putem duce la bun sfârșit, dacă n-am fi convinși că la spatele nostru stă cu sfaturi, cu sprijinul și cu exemplul său partidul poporului muncitor, PMR. Ne-am îndoi poate din pricina vârstei și a preocupărilor multiple, că sub povara sarcinilor nu putem duce până la capăt tot ce ni se cere. Dacă n-am fi iarăși perfect convinși că tot ceea ce facem, toate ostenele pe care le depunem, toate grijile și frământările sunt în fond pentru patrie, pentru țara noastră, pentru poporul nostru. Și această convingere, această conștiință ne întărește și ne oțelește. De aceea tovarăși, ne legăm conștienți de toate, care ne stau în față, ne legăm aici, ca împreună cu dvs., noi conducerea, împreună cu întreg colectivul de cei aproape de 700 profesori și corp didactic să îndeplinim cu cinste, cu seriozitate, cu dragoste, cu râvnă sarcina care ni s-a dat. Vom veghea ca această instituție să meargă pe cărările luminate de teoria și concepția marxist-leninistă. Vom veghea și vom îngriji ca această linie a partidului, a clasei

noastre muncitoare să nu fie atacată nici dintr-o parte, nici din alta de învățători străine și false. Vom păstra sus, energic, ferm, steagul pur al marxism-leninismului.

Conducerea, colectivul de conducere își va da toată străduința ca să ușureze, să creeze toate condițiile necesare pentru ca colectivul mare al corpului didactic să-și poată îndeplini ușor, cu cinste, frumos și entuziasm datoria.

Ne vom da toată osteneala ca să organizăm cât mai bine procesul de muncă în interesul învățământului și al educației. Dar nu ne scapă un adevăr, că nici prin precepte prea multe, nici prin ordine prea dese, ci doar prin exemplul propriu putem să contribuim și la antrenarea altora. Noi suntem hotărâți ca între dvs., dascăli și oameni de știință, tineri sau mai în vârstă, să fim cei mai tineri, cei mai activi și ca dascăli, și ca educatori, și ca oameni de știință. Prin exemplul nostru, al conducerii universității și al facultăților, vrem ca împreună să facem din această Universitate „Babeș-Bolyai” una din cele mai frumoase realizări științifice și culturale din țara noastră în RPR. (Aplauze).

Tovarăși, se spunea în trecut, că „noblece oblige”, pe noi nu ne obligă nici un fel de nobilitate, nu ne obligă nici un fel de stemă sau armură, pe noi ne obligă încrederea partidului și nețărnuita dragoste pe care o purtăm față de poporul nostru muncitor. Apelez la toți tovarășii ca, prinzând puteri în această măreață adunare, prinzând puteri noi în crearea acestei noi universități, a noastră comună, a tuturor, să ne adâncim în conștiința noastră toată datoria, toate sentimentele de obligație față de poporul nostru, față de partidul nostru. Să devenim cei mai buni dascăli și cei mai măreți oameni de știință din acest centru al Ardealului, din Clujul nostru milenar. (Aplauze). Eu cred tovarășii că vom putea să satisfacem și vom putea să împlinim acele cerințe și acele nădejdi pe care cu atâta grijă, cu atâta dragoste și le-a pus partidul în noi.

Trăiască și înflorească „Alma mater”, Universitatea „Babeș-Bolyai”. Trăiască universitatea noastră, rod al solitudinii partidului, universitate în slujba poporului muncitor. Dar simțim că această adunare și ședință a noastră n-ar fi desăvârșită dacă nu am da manifestare și gândului permanent pe care l-am avut pentru partidul nostru și pentru guvernul nostru și în forma unei telegrame prin care să tălmăcim noi toți cei de față, hotărâți la munca mare de mâine, să tălmăcim sentimentele noastre de gratitudine, de recunoștință și să ne arătăm legământul pe care îl facem în semn de pricepere, înțelegere și ascultare a acestei misiuni, a acestor ordine și sarcini, pe care le-am primit.

Tov. profesor coleg Balogh Edgár este rugat să dea citire unui proiect de telegramă adresată tovarășului Gh. Gheorghiu-Dej și tovarășului Chivu Stoica.

Tov. Balogh Edgár: (Dă citire telegramei adresate CC al PMR și Consiliului de Miniștri.)

Tov. Daicoviciu: Consider aplauzele dvs. ca o aprobare a textului telegramei, ce va fi expediată după cum ați văzut tovarășului Gheorghiu-Dej și Chivu Stoica.

Și acum tovarășii, închizând, vă mulțumim pentru participare și vă îndemnăm cu cuvintele pe care le-a rostit tov. Vaida, spor la muncă cu încredere în viitorul poporului nostru.

(Aplauze prelungite)

Copiat după bandă de magnetofon.

H.V., 2 ex.

(Arh.St.Cluj, Comitetul Regional PCR Cluj, fond 13, dos. 55/1959, f.1-28)

[1] Virgil Cazacu (n. 1927) fusese prim-secretar al Comitetului Raional Stalin-București (1956) și va deveni din 25 iunie 1960 membru al CC al PCR (până în 1989), încredințându-i-se totodată funcții importante, precum: prim-secretar al Comitetului Regional Iași (1962), președinte al Comitetului de Stat de Radiodifuziune și Televiziune (1966-1968), ministru al Educației și Învățământului (1971-1974), ambasador în Iugoslavia (1974-1978), viceprim-ministru al guvernului (1978-1979), prim-secretar al Comitetului PCR Prahova (1982-1987) ș.a.

[2] Eugen Pora (1909-1981), absolvent al Facultății de științe din Cluj în 1932, cu o specializare la Sorbona și un doctorat în științe naturale în 1938. Până în 1945 a fost cadru didactic la Universitatea din Iași, apoi se mută la Cluj, la Facultatea de biologie-geografie-geologie (catedra de fiziologia animalelor). În 1948 devine membru corespondent al Academiei Române, iar activ din 1963. În 1962 a participat la expediția vasului sovietic „Viteză” în Oceanul Indian, ulterior publicând un volum pe această temă (în 1964).

[3] Ludovic Biró era șeful catedrei de drept penal.

[4] Este vorba de adunarea activului de partid, UTM și UASR din institutele de învățământ superior din Cluj, a cadrelor didactice – membri și candidați de partid –, pentru a se prelucra concluziile celei de-a II-a Conferințe a UASR din 20-24 februarie 1959. Această ședință a avut loc la Casa Universitarilor, fiind de față N. Ceaușescu, Athanasie Joja, Pavel Țugui și Ion Iliescu, acesta din urmă fiind președinte al Consiliului UASR.

[5] Zoltán Nagy (n.1927), absolvent al Institutului Agronomic din Cluj și al celui din Harkov (Ucraina), la acesta din urmă susținându-și doctoratul în 1955. Profesor la Institutul de Agronomie, unde a fost prorector între 1976-1984.

[6] Iosif Pervain (1915-1982), absolvent al Universității din Cluj în 1938, iar din același an cadru didactic la Facultatea de litere și filozofie. Între 1955-1958 a fost decan, apoi șef de secție la Institutul de lingvistică și istorie literară, rector al Institutului Pedagogic din Oradea. Autor sau editor al unor valoroase lucrări de critică și istorie literară, precum: *Studii de literatură română* (1971), *Corespondența lui Al. Papiu-Iliarian* (1972), *Secvențe preromantice* (2000) ș.a., colaborator la *Atlasul lingvistic român, Istoria literaturii române* (vol. I) și *Istoria României*, traducător din limba maghiară (András Sütő și István Nagy).

[7] Este vorba de Universitatea maghiară „Ferenc József” din Cluj, fondată în 1872. La sfârșitul primului război mondial, ce a adus României, în plan statal, realizarea dezideratului de unitate națională, Universitatea a devenit românească, moștenind de la vechea instituție aproape totul: sediul central, clădirile diverselor facultăți și clinici excelent dotate pentru vremea aceea, o impresionantă bibliotecă, cămine și cantine studentești etc, mai puțin profesorii, cea mai mare parte a lor mutându-se la recent înființata Universitate din Szeged, iar cei care au rămas la Cluj treptat vor părăsi instituția prin scoatere la pensie sau vor ocupa mereu poziții secundare în ierarhia universitară. Evenimentele de la începutul celui de-al doilea război mondial, sancționate prin Dictatul de la Viena din 30 august 1940, au făcut ca pentru o vreme de patru ani Universitatea din Cluj să devină din nou maghiară, în vreme ce instituția românească își va continua activitatea în principal la Sibiu, iar secțiile tehnice la Timișoara. Asupra Universității maghiare vezi: Sándor Márki, *A M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem története 1872-1922*, Szeged, 1922; *Erdély Magyar Egyetemei. Az Erdély Egyetemi Gondolat és a M. Kir. Ferenc József Tudományegyetem története*, Kolozsvár, 1941; György Gaal, *Egyetem a Farkas utcában. A kolozsvári Ferenc József Tudományegyetem előzményei, korszakai és vonzatai*, Kolozsvár, Erdélyi Magyar Műszaki Tudományos Társaság, 2001; Victor Karady, Lucian Nastasă, *The Medicine Faculty of the University of Kolozsvár/Cluj (1872-1918). A Historical and Prosopographic Study*, Budapeșt-Cluj, CEU/CRDE, 2003; Lucian Nastasă, *Intelectualii și promovarea socială (Pentru o morfologie a câmpului universitar românesc)*, Cluj, Edit. Nereamia Napocae, 2003 (cap. „Geneza a două Universități în Clujul multicultural”).

[8] Vladimír Hanga (n. 1920), fost asistent la Facultatea de drept din București, transferat apoi – din 1949 – la cea din Cluj. A fost decan al facultății, iar între 1973-1976 prorector. Între 1977-1984 a fost expert ONU pentru drepturile civile și politice, ulterior devenind membru al Curții Permanente de Arbitraj de la Haga (1984-1989). Autor al unor volume precum: *Crestomație pentru istoria statului și dreptului românesc* (3 vol., 1955-1962), *Istoria dreptului românesc* (1957), *Istoria generală a statului și dreptului* (1958), *Les institutions du droit coutumier roumain* (1988), dar și al unor monografii despre Iulius Cesar (1967) și Alexandru cel Mare (1974).

[9] Aurel Turcu (n. 1928), matematician, absolvent al Universității „Maxim Gorki” din Ural (1954), după care imediat devine cadru didactic la Facultatea de matematică și informatică din Cluj.

[10] Dumitru Pompeiu (1873-1954), profesor la Universitatea din Iași (1905-1914) și București (1914-1940). El a organizat Seminarul de matematici din Cluj, în cadrul căruia a ținut și prelegeri, fiind totodată – împreună cu Gh. Țițeica – codirector al revistei „Mathematica” de aici. În 1916 a fost ales membru corespondent al Academiei Române, iar din 1934 devine titular (a păstrat această calitate și după reorganizarea Academiei din 1948).

[11] Emil Racoviță (1868-1947), profesor la Universitatea din Cluj începând cu 1919, unde a creat Institutul de Speologie. În 1905 devine membru corespondent al Academiei, iar în 1920 titular.

Stenograma ședinței care a avut loc în ziua de 15 iulie 1959 cu ambasadorii RPR din străinătate

Tov. Pogăceanu[1]: În luna martie, când am sosit la post, în Ungaria se făceau pregătiri pentru cea de-a 40 aniversare a Republicii Sovietice Socialiste Ungare din 1919. La această aniversare au participat delegații din toate țările prietene și în primul rând din acelea care au avut contact cu evenimentele, printre care a fost și o delegație a noastră condusă de tov. Emil Bodnăraș. Din delegație au făcut parte tovarășul Vaida de la Cluj și tovarășul Walter Roman; din oficiu am participat și eu.

În acțiunea de pregătire a acestei aniversări a ieșit în evidență o atitudine rezervată în ceea ce privește analizarea contribuției clasei muncitoare a țărilor vecine și au scos în evidență mai mult acțiunea Antantei, care a contribuit la lichidarea Republicii Socialiste Ungare. Astfel, în conferința care a făcut analiza politică (teoretică) a evenimentelor, conferință ținută de un membru supleant al Biroului Politic al Partidului Muncitoresc Socialist Ungar, tovarășul Nemes Dezső, poporul nostru a fost pomenit de 20 de ori, de 16 ori în sens negativ și de 4 ori în sens pozitiv.

În campania de pregătire a aniversării, atât în presa de provincie, cât și în cea centrală, s-au prezentat evenimentele, în special din partea ambelor comitete, care vorbeau despre aportul armatei române în general, fără a o diferenția, că era o armată burgheză, care era însăși poporului român dușmană, și aceste concluzii au dus la a se crea o atmosferă de nemulțumire față de țara noastră. Nu au fost scoase în evidență acele părți pozitive care duc la crearea relațiilor bune.

În general, atitudine rezervată a fost și față de tovarășii cehoslovaci, însă nu a scos în așa măsură în evidență contribuția negativă.

Atunci când am discutat ocazional despre aceste probleme cu Nemes Dezső, el a pus problema că Partidul Muncitoresc Socialist Ungar consideră că analiza contribuției active a clasei muncitoare a țărilor din jurul Ungariei este important să o facă partidele comuniste din fiecare țară aparte și că aici ei nu au avut în vedere acest scop. Această informare a scos în evidență felul cum a fost organizată și linia politică după care s-au orientat la organizarea acestei aniversări, s-a remarcat un aspect oarecum nou după evenimentele contrarevoluționare din 1956.

Republica Populară Ungară a înregistrat o serie de succese în 1958, și datorită acestor succese a trecut la grăbirea ritmului de colectivizare a agriculturii. În primele două luni ale anului 1959 au organizat peste 1400 de cooperative agricole de producție, le spun așa cu explicația ca să nu sperie țăranii de colective. Aceste succese s-au înregistrat ca urmare a unor măsuri luate pentru lămurirea în sens grăbit a satului și asta au făcut-o prin colective trimise la sate cu lozinca să nu se întoarcă până când satul nu se organizează, și oamenii stând acolo au

muncit pentru lămurirea întregului sat. Din 1400 cooperative, 400 au condiții de amânare până la strângerea recoltei anului 1959, pe cale individuală. În aceste cooperative, după câteva luni, reacțiunea s-a folosit de situația creată în mod grăbit și din 1400 de cooperative agricole, 400 au pus problema ieșirii din cooperative sub diferite pretexte.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să subliniezi aspectele care interesează și cu care au să se întâlnească tovarășii în anumite ocazii. Ai vorbit despre aspectele care au fost prezente acolo, asta interesează. Ai atras atenția că nu se referă a cui armată era, nu face diferență, pune într-o oală poporul cu armata, nu spune dacă au fost acțiuni de solidaritate în România ale clasei muncitoare împotriva acțiunii Antantei. Dacă manifestări de asemenea natură ai avut prilejul să le cunoști. Asta caută să arăți.

Tov. Pogăceanu: Problema pe care o tratează, fără a lua atitudine de a o analiza practic, just, este problema naționalismului, și în problema naționalismului problema atitudinii față de tratatul de pace de la Trianon și Paris. În diferite publicații, ca și în adunări și manifestații ale diferitelor organizații culturale de jos, problema se ridică sub fel și fel de aspecte, problema se pune acum în legătură cu hotarele, dacă sunt just determinate sau nu. Ea este luată și reluată de organizațiile de tineret, de sindicate, de diferite organizații de partid, fără a avea sprijinul Comitetului Central al partidului, care să vină să ia o poziție clară în ceea ce privește tratatul de pace și politica pe care o duce Partidul Muncitoresc Socialist Ungar.

În presa de provincie apar articole prin care aceste probleme se ridică în mod individual de un anumit profesor, de un intelectual, de un mic meseriaș, față de asemenea atitudini și de asemenea situație nimeni nu ia atitudine. În revista partidului de politică internă au apărut anul trecut două articole referitoare la tratatul de pace de la Trianon și de la Paris. În toate aceste articole problema este prezentată cu un sens revendicativ, ca o problemă deschisă, în care se caută soluția cea mai justă în problema hotarelor, și toți spun că ei se vor frământa și vor găsi soluția cea mai justă. Articolele acestea au fost semnate de directorul școlii superioare de partid. Materiale au apărut și în rezoluția internă a tineretului comunist și problema continuă să fie discutată în cercurile tot mai largi, în presă și în adunări.

Ei au o formă de învățământ pe linie de partid: „Întrebări și răspunsuri”. La aceste întrebări se pun de asemenea întrebări de felul acesta: „ce este cu hotarele”, „de ce ne lipsesc materiile prime”, întrebări la care răspunsurile se dau de diferiți membri de partid, însă problema nefiind lămurită de la centru, ea produce frământări și dă posibilitatea elementelor dușmane clasei muncitoare să vină să-și prezinte punctele lor de vedere și nu se dau răspunsurile cele mai bune.

Tov. Chivu Stoica: Ai venit în contact cu diferiți oameni, ei au prezentat anumite probleme. Ce probleme au ridicat?

Tov. Pogăceanu: Întorcându-se din Mongolia, șeful secției de relații externe a Partidului Muncitoresc Socialist Ungar m-a informat că în Mongolia problema granițelor ar fi o problemă deschisă și că guvernul mongol ridică această problemă ca problemă oficială față de guvernul sovietic și față de guvernul chinez. El arăta că teritoriile bogate ale Mongoliei aparțin Uniunii Sovietice și Chinei și că de 30 de ani mongolii trăiesc din cămara de alimente sovietică și chineză.

Această intenție de prezentare a problemei cred că a fost făcută cu tâlc, în sensul de a justifica ceea ce apare în presa lor și atitudinea lor în legătură cu faptul că ori de câte ori vin în contact cu ei, spun că ei sunt o țară săracă, că nu au materii prime, că noi avem. La sfârșit a spus că dacă câțiva ani ar gospodări ei Transilvania, ar fi foarte bogați.

Tov. Gheorghiu-Dej: Ei ridică în continuu problema că nu merg bine relațiile economice, că s-au rupt aceste relații, dând să se înțeleagă că noi suntem vinovați de acest lucru.

Tov. Pogăceanu: La relațiile economice ei se leagă de faptul că într-un timp, în schimburile noastre comerciale, materiile prime ocupau o pondere mai mare. Ei pretind materii prime fără a asigura schimbul de valori egale cu valorile materiilor noastre prime. Schimbându-se nivelul industriei noastre, s-a schimbat și lista pentru export, pentru aceasta ei nu vor să ia la cunoștință aceste schimbări și caută să creeze avantaje momentane. Înainte s-au plâns tov. Miron Constantinescu, anul acesta au căutat să ajungă în aceeași situație, spunând că ei au dreptul să primească materiile prime fără pretenții de export de la ei.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ei nu pretind asta. Ei aveau în programul lor o anumită cantitate și nu o putem da, și pe urmă ei nu aveau cu ce plăti, iar dacă ne dădeau, noi nu aveam ce face cu ele. Era o situație cam grea și s-a căutat să se găsească un echilibrare a balanței. Ei acum s-au arătat mulțumiți. Acum Apró, care conduce [treburile] economice, de unde înainte manifesta nemulțumire și s-a plâns chiar și la tovarășii sovietici, arătându-le că România ar fi de vină că se târăgănează lucrurile și că nu știe din ce cauză merg greu relațiile, lăsând un semn de întrebare fără răspuns, lăsând pe alții să tragă concluziile fără să spună ei ce propun, la București delegația maghiară, după ce s-au încheiat discuțiile și s-a semnat acordul, a declarat că sunt mulțumiți și tot pe dumneata tovarășe Pogăceanu te-a văzut tovarășul Apró și ți-a spus că sunt mulțumiți, și-ți spunea: „Ei, vezi că au avut efect”. I se plânsese lui că treburile merg greu cu noi. Acum sunt mulțumiți pe deplin.

Tov. Pogăceanu: Ei față de noi declară că sunt mulțumiți și că ar dori să lărgească relațiile economice pe parcurs. În Cehoslovacia a fost tov. Simonec și a încheiat un acord care se va lărgi pe parcurs și la aceasta fac ei aluzii, că ar dori să se lărgească schimburile și cu noi. Cu tovarășii cehoslovaci au semnat acordul în martie, iar acum au semnat un nou acord pentru lărgire. Ei ar dori ca să exporte la noi autobuze și să importe de la noi vagoane, ceea ce nouă nu ne convine.

Tov. Chivu Stoica: O să le dăm și vagoane. Când a început să funcționeze conducta de gaz metan de la Copșa Mică spuneau că Ardealul livrează gaz metan și Moldovei, și Budapestei.

Tov. Pogăceanu: Spun că gazul metan din Ardeal este cel mai bun gaz metan din lume.

Tov. Chivu Stoica: Într-o publicație a lor spune că gazul metan de la Copșa Mică a fost descoperit de geologi maghiari și că ei vor munci ca și pe viitor să descopere altele.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Apró a fost mulțumit de încheierea acordului, el și-a exprimat mulțumirea.

Tov. Pogăceanu: El a spus că sunt mulțumiți și că ar dori să lărgească acest acord și după ce a făcut propunerea cu autobuzele și vagoanele. Ei tind să creeze o atmosferă, asta nu direct de la organele oficiale, tind să prezinte că noi am pune greutate în orice fel de vizite și că dacă cer o informație se așteaptă un an și jumătate și nu se primește, că ei nu procedează ca noi, ei sunt foarte descentralizați și operativi. Descentralizarea la ei este atât de mare încât organele lor locale sunt lăsate să-și rezolve și problemele exportului de cereale. La începutul lunii februarie 1959 au exportat 12 mii de vagoane de orz și seară, ca apoi să spună că trebuie să importe 24 de mii de vagoane. În prezența tovarășului Trestian

Gheorghe[2], când acesta a vizitat Ungaria, au spus reprezentantului ministerului că au exportat fân, ca apoi să se vadă că ei trebuie să importe din China pentru nevoile lor interne.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Cum este rezolvată ridicarea nivelului de trai al salariaților.

Tov. Pogăceanu: Ridicarea nivelului de trai s-a făcut din 1956 cu 25-30%, creșterea salariului real s-a făcut cu 25-30%, au ridicat și salariul social. În țară au apărut foarte multe turisme cumpărate de particulari, care se vând în rate. Aceste mașini le cumpără micii meseriași. Ei au 120 de mii de mici meseriași care primesc comenzi din partea industriei ușoare pentru export și se spune că acești mici meseriași dau jumătate din producția de export. O treime din acești mici meseriași sunt în sectorul particular.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu te duce la detalii din astea. Spuneai că acolo au fost făcute ridicări de salarii, nivelul de trai se ridică, au fost ridicate prețurile la produsele agricole, că în curând ar fi vorba, sau ar fi luat unele măsuri economice, dar nu le ajung nu știu ce mărfuri.

Tov. Pogăceanu: La cooperativele agricole, Ministerul Finanțelor a dat 5 miliarde și jumătate de forinți din buget pentru plata inventarului, cât și pentru reducerea impozitelor și taxelor. După planul de producție, ei scot aceste 5 miliarde și jumătate de forinți din industrie, le rămâne un număr de miliarde de forinți pe care nu au de unde să-i acopere.

În ceea ce privește ridicarea salariilor, s-a făcut nu sistematic, s-a făcut odată cu linia generală și pe urmă a ridicat la diferite întreprinderi ca o măsură necesară, ceea ce a adus greutate financiară, încât problema salariilor nu a căpătat stabilitate. Sistemul lor de salarii diferă de sistemul nostru printr-o coparticipare la beneficiu. Această coparticipare se face după încheierea bilanțului. Pe 1959 salariile sunt pe întreprinderi după felul în care au rezolvat planul de producție și au depășit profiturile. Conducerea partidului a spus că greutatea pe care le au sunt datorită faptului că unele întreprinderi mari au înscris prețuri artificiale.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Adică au fost ridicate salariile în câteva rânduri. Media salariilor care este?

Tov. Pogăceanu: Media este de 900-1000 forinți, minierii câștigă poate 1500, la ei salariul se ridică la 2000 cu primele și câștigurile pe care le mai au. Forintul față de leul nostru este un forint la 70 de bani. Carnea la ei este până la 36 forinți, pâinea este dublu, încât valoarea lor luată, puterea de cumpărare a leului cu forintul, este de 1 la 2 la articolele de larg consum. Stofele care la noi sunt 300-330 lei, la ei sunt 600-650 forinți.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu se putea după evenimentele din Ungaria, și faptul că au luat parte la aceste evenimente mase compacte, tovarășii noștri unguri au fost nevoiți să facă concesii și au ținut seama de păstrarea unui echilibru în toate sectoarele economice și au dat salarii care au ridicat nivelul de trai mai mult ca înainte, au dat posibilități de trai mai bune ca înainte, deși din punct de vedere al dezvoltării economiei au rămas puțin în urmă. Au făcut asta pe seama fondului de resurse, a investițiilor, pe seama creditelor primite din partea țărilor socialiste. Nivelul de trai este mai ridicat decât la populația din România. Ar trebui să facem socoteala de unde vine asta.

Tov. Pogăceanu: La această posibilitate s-a ajuns prin împrumuturile și ajutorul primit din partea țărilor de democrație populară după contrarevoluția din 1956, cu acești bani s-au gospodărit prost, au refăcut străzi, care după puțin timp le-au stri-

cat pentru urbanistică și au făcut altele noi. Împrumuturile pe care le-au făcut încă nu au devenit scadente, ele devin în 1960.

Tov. Ghizela Vass[3]: Și eu în această perioadă am avut contact cu șeful secției relații externe a Partidului Muncitoresc Socialist Ungar. Ceea ce este important în discuțiile purtate cu dânsul este că el spunea că voi sunteți România Mare, bogată, voi sunteți bogați, noi am realizat ceea ce nu reușesc să realizeze alții. Suntem oameni capabili, dar nu avem baza materială. Toate țările și-au făcut planuri mari, bulgarii, cehii și noi vrem să facem, dar nu avem cu ce. Chiar și fără lemn, numai cu petrolul și marea, și tot sunteți mai bogați decât noi.

Un al doilea moment pe care vreau să-l subliniez este ceea ce mi-a sesizat un bătrân veteran. Acesta spunea: „Ne-au primit foarte bine, cu căldură, cu atenție, dar dacă nu știam limba maghiară nu știu cum ar fi fost”. Tovarășul de la Regiunea Autonomă Maghiară a spus că noi acolo suntem priviți ca o minoritate asuprită: „Spuneam de ce ne priviți așa, de ce nu publicați în presă lucruri care sunt la noi, de ce nu publicați despre nivelul de trai, de ce nu publicați lucruri care să ducă la întărirea relațiilor noastre”.

În legătură cu Ardealul, tovarășul le-a spus deschis: „De ce nu analizați aceste lucruri, de ce nu lămurii oamenii că majoritatea populației din Ardeal sunt români”. Și în presa oficială, și în discuțiile cu o serie de reprezentanți s-a discutat despre ajutorul dat de clasa muncitoare din România, dar când a fost ședința oficială, afară de intervenția armatei române pentru lichidarea Republicii Sovietice Ungare, nu s-a spus nimic. Alt bătrân mi-a spus: „M-au așezat în prezidiu, eu am luptat acolo, și când am văzut că nu erau decât steaguri naționaliste, nici un steag roșu, îmi venea să plec din prezidiu”.

În țară acolo, în presă, în ziare, în discuțiile deschise, se vorbește ce e cu Ardealul. Pe ei nu-i interesează ce școli avem acolo, cum am făcut cu universitatea, pe ei îi interesează bogățiile Ardealului. Tovarășii din conducerea partidului nu discută aceste lucruri, dar jos le încurajează. Un ziarist își permite să-l întrebe pe tov. Podrumaru: „Ce ați făcut la Cluj, de ce ați desființat universitatea maghiară, vă rog să transmiteți guvernului român că noi nu suntem de acord”. Cum își permite el asemenea lucru.

Problema unificării universităților din Cluj, cred că tovarășii ar trebui să cunoască această problemă. Cred că asupra acestei chestiuni merită o discuție importantă. Trebuie să le spună că la noi în țară nu am avut probleme, au fost o serie de elemente care erau naționaliste și care au acuzat. Cine a încurajat aceste elemente? Acestea au fost încurajate din Ungaria, ei nu au avut aliați la noi în timpul contrarevoluției, ei nu au reușit să facă ceea ce au mizat în timpul contrarevoluției. Problema aceasta a Ardealului a ajuns să intereseze și pe ziarul „Le Monde” la Paris. Și ei au început să se intereseze de acest lucru.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Ministrul de Externe francez i-a dat sarcină ambasadorului francez la București să se intereseze ce este cu Universitatea de la Cluj, că are informații din sursă sigură de la Budapesta, care spune că acest lucru ar fi produs surescitare în această chestiune.

Tov. Ghizela Vass: Îngrijorarea conducerii Partidului Socialist Muncitoresc din Ungaria că ne abatem de la marxism, a dat apă la moară cercurilor din stăinătate. La Praga, atașatul militar al ambasadei maghiare: „Spune tov. Vidrașcu[4], ce se pe-trece tovarășe la voi la Cluj, se sinucid oamenii”. A doua zi îi spune: „Știi că relațiile noastre cu țara voastră sunt proaste”. „Dar pe ce bază”, întreabă tov. Vidrașcu. Acesta spune „nu știu”. Tovarășul nostru Lăzăreanu[5] a fost în China și îl întreabă un tovarăș chinez care este situația cu Transilvania, „ce voi o stăpâniți

numai de 40 de ani”. Tovarășul Lăzăreanu i-a făcut o expunere despre felul cum e cu Ardealul, după aceea tovarășul chinez și-a cerut scuze.

În problemele economice trebuie să atrag atenția că tovarășii maghiari umblă și pe la tovarășii sovietici să se plângă că relațiile economice cu România merg prost, volumul de schimb este mic, iar tovarășii ne întrebă: „Ce aveți voi cu un-gurii, de ce sunt relații așa de proaste”.

Problema hotarelor, o serie de activiști de partid și de stat o discută deschis, spun că Oradea le aparține lor, dar că acum nu este cazul să se discute asemenea probleme. Discută lucrătorii de stat, lucrătorii de partid. Este bine că se ține această ședință, ca să fie informați tovarășii și să știe despre aceste probleme. Aici trebuie să spunem că nici șeful misiunii diplomatice maghiare la București, tov. Keleti, nu duce munca în spiritul întăririi și ajutorului reciproc între țările noastre, el duce o muncă de dezinformare a guvernului său, de a căuta elemente naționaliste.

Noi am exclus din partid pe Robotos, redactorul șef al ziarului „Elöre”, care în timpul contrarevoluției din Ungaria a refuzat să publice articolele noastre. La început, partidul nostru l-a scos din muncă și pe urmă l-a exclus. Tov. Kádár, într-o discuție avută cu tov. Fazekas, l-a întrebă: „Ce faceți voi cu oamenii, ați început să-i excludeți din partid”. Tov. Fazekas l-a lămurit și pe urmă l-a chemat pe Keleti, de ce informează în acest sens pe tovarășii din conducerea partidului. Veți vedea că toate vizitele lui Keleti în țară, le face în Ardeal, el nu vizitează alte regiuni. Preocupările lui sunt preocupări care nu ar trebui să le aibă.

În legătură cu problemele economice, cred că un lucru merită să atragem atenția, că tovarășii maghiari fac orice reclamă pentru a scoate în evidență că ei trăiesc bine. Trebuie să vedem și de ce trăiesc bine. Partidul Socialist Muncitoresc din Ungaria are o tradiție de a trăi fără a avea o bază economică. Când a venit Nagy Imre la conducere a ridicat salariile pentru a se menține, pe urmă, când a venit Rákosi, și el a făcut tot așa, a cerut peste tot credite, situația lor economică este foarte grea.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi le-am dat o jumătate de vagon de aur, nu le-am luat dobândă, ne-au rugat să-i amânăm, i-am amânat. Am făcut tot ce ne-a stat în putință. După contrarevoluție am fost primii care am mers la ei, am stat acolo, am fost rugați să mai rămânem și să participăm la prima ședință a Comitetului Central după contrarevoluție. Este adevărat că doi și-au dat demisia după cuvântarea pe care am ținut-o eu. Eu le-am spus deschis ce am fi făcut noi dacă am fi fost în locul lor. Presa chiar și atunci când am fost noi, deși era zdrobită contrarevoluția, scria ce voia ea, se vede că acolo nu sunt oamenii partidului, nu se simțea mâna partidului. Noi ne-am spus părerea noastră atunci. Am fost printre primele delegații care a făcut o declarație comună, pentru ajutor, pentru credite.

Tov. Ghizela Vass: Am avut nu de mult o discuție cu tov. ..., care spunem că Ungaria a creat o situație bună la suprafață, dar este îngrijorat că nu fac investiții, dar ce, o să trăiască numai din credite, din ce o să achite aceste credite. Este bine ca tovarășii care lucrează în Ungaria să vadă pe ce bază materială trăiesc bine cei de acolo. Politica economică de acolo este o politică cam jongloară. Mi-au povestit tovarășii care au fost la sesiunea CAER[6] la Moscova că și tovarășul Patolichev a spus că o să trebuiască să mărească volumul de schimb cu Ungaria. Problema măririi volumului de schimb se datorește unei nereguli care este în Ungaria.

Trebuie să aducem la cunoștință tovarășilor că într-o carte, într-un almanah, în care se spune despre toate, despre toți care au ajutat Ungaria se spune, numai despre tovarășul Gheorghe Gheorghiu-Dej nu se arată că a ajutat Ungaria.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Nu are nimic dacă nu a apărut.

Tov. Ghizela Vass: Nu înțeleg această chestiune, de ce acest lucru. Tov. Kádár, în timpul alegerilor, sublinia despre cine a dat ajutor. Aici nu mai este vorba de un almanah, însă tov. Kádár vorbea despre China, Uniunea Sovietică, Cehoslovacia, Bulgaria, numai despre România nu spunea nimic, ca pe urmă să ni se spună că nu a spus și România fiindcă voia să stângă voturi de la elementele naționaliste. Tov. a spus: „Noi nu putem vorbi despre Ardeal și despre România ca să nu facem ca Partidul Comunist Francez, care dacă a vorbit despre Algeria nu a făcut bine, pentru că nu a primit mai multe voturi; tot așa nici noi nu putem primi voturi dacă vom vorbi despre România”. Am avut o discuție cu Laiotă, el începe să spună ce repede ne-am refăcut noi, au venit sovieticii să vadă și nu le-a venit să creadă. Acestea este secretul maghiar. Kádár a avut un cuvânt istoric în legătură cu Armata Roșie. N-a spus nimic despre faptul că în România s-au întâlnit tov. Hrușcirov, Novotny.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Noi am spus acest lucru, noi avem o datorie internațională față de acest popor. Poporul va spune, bine, bine, noi am fost nelămuriiți, dar voi unde ați fost și tovarășul Hrușcirov a pus chestiunea, noi am mai vărsat în Ungaria și vom mai vărsa și acum. Pe noi ne bucură aceste lucruri care s-au realizat acolo, lucruri bune, însă au scăpat câteva lucruri esențiale, atitudinea față de dușmani, de elementele naționaliste. Acolo este o problemă serioasă, acest front are ca lozincă unitatea națională. Această unitate națională îi obligă să discute, să creeze o serie de discuții, că ei nu se vor dezvolta dacă nu vor avea unele teritorii. Se pune acest lucru sub diverse forme de relații de vizite. Să facă vizite și contrabandă de naționalism. Dacă este vorba de discutat așa, avem mai multe de discutat. Tovarășii trebuie să cunoască cum stau lucrurile, să știm cum să răspundem când ni se pun asemenea probleme. Ei sunt oameni foarte activi la descentralizare.

Tov. Chivu Stoica: Ei vor ca granițele să fie deschise, să vină fără control. Același lucru îl spun și tovarășilor cehoslovaci, le spun de ce voi nu vreți să deschideți granițele pentru că românii au dat drumul, iar nouă ne spun la fel, că cehii au deschis granițele.

Tov. Pogăceanu: Sub lozincă de a realiza mai multe devize, dau drumul liber din Occident să vină cine vrea și cine nu vrea. În prezent, Ungaria este plină de turiști străini.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Dumnezeu voastră trebuie să fiți în măsură să luați poziție în mod documentat. Dacă sunteți documentați, puteți da lămuriri că aceasta este situația. Noi, iată, așa privim lucrurile. Este bine să vă documentați în această direcție cu măsurile luate de noi în ultimul timp. În principiu, trebuie arătate motivele pe care noi am luat aceste măsuri.

Tov. Pogăceanu: Este interesant cum lasă ei mână liberă oficiilor diplomatice să lucreze în rândul intelectualilor, unde nu s-a reușit încă să se organizeze un comitet al lor. Diplomații se ocupă pe felii de intelectualii maghiari. Unii sunt sub îndrumarea englezilor, de alții se ocupă francezii, de alții americanii. Pe noi ne-a chemat ca să ne spună să intensificăm munca în rândul intelectualilor. Ei au luat măsurile necesare pentru a intensifica propaganda ungară în Franța. Intelectualii lor vizitează oficiile diplomatice, se fac cam 250 de mii de vizitări într-un an, încât nici nu se mai poate ști cine a vizitat. Nici poliția nu poate ține în evidență un număr atât de mare de vizitatori.

Presa este și ea ținută în această poziție de lucru, se poate citi că în trecut s-au făcut lozincării și citări după conducătorii de partid și de stat și că este frumos acum că nu se mai face nici un citat. Ne-au întrebat pe noi, de ce nu faceți o politică mai largă, mai cu cap, de a vă însuși mai mulți dolari de pe urma vizitării.

Mândria lor națională se cultivă nu numai în familie și biserică, dar și în școli, în toate școlile din provincie. Se aduc copii din provincie să-l vadă pe Mincasi [Munkács] la parlament, să-i otrăvească cu mândria lor națională. Ei fac din asta – la fiecare pas te întâlnești cu asemenea cazuri – o rădăcină de infectare a tineretului.

Tov. Bunaciu Avram: Seria de manifestări cu caracter naționalist, atitudinea care a apărut în Republica Populară Ungară, mai cu seamă de un an și vreo patru luni, aceste manifestări care sunt foarte frecvente și dăunătoare, compromis situația din Ungaria. Noi vom informa și în continuare pe șefii de misiuni de aceste manifestări. După ce noi am adunat aceste materiale, am crezut că este bine ca tovarășii să fie informați pe considerentul că și în alte țări șefii de misiuni ai Republicii Populare Ungare transmit o serie întreagă de informații despre țara noastră, despre hotare și problema Transilvaniei.

Tovarășii noștri nu au știut să răspundă unor întrebări puse, referitor la aceste probleme, pentru că nu am avut noi această preocupare. Consider ca această preocupare să nu fie numai începutul, și ea trebuie continuată cu multă grijă. Nu trebuie ca tovarășii șefi de misiuni, ca ei să ridice astfel de probleme în țările respective. Eu am atras atenția doar că noi trebuie să fim bine informați, la zi, dacă vor a transforma această informare într-o acțiune care să semene cu ce fac tovarășii unguri. Să avem o ținută demnă a unui om liniștit care, atunci când i se pune o problemă, să poată răspunde cu același calm, cu aceeași tărie, fără a aștepta ca să debiteze probleme negândite. Aceasta trebuie să fie ca o documentare, dar să nu scăpăm momentul când s-o facem, fără însă să dăm impresia că noi vrem să denigrăm Partidul Muncitoresc Socialist din Ungaria, Republica Populară Ungară, guvernul său. Discuțiile au fost la început la activiștii de partid și de stat.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Kádár și Naloy [Kállay], când au fost aici, au făcut o declarație că nu au nici o pretenție în legătura cu granițele, aceasta rămânând ca o problemă închisă.

Tov. Bunaciu Avram: Noi am recomandat tovarășului Pogăceanu ca atunci când se întâlnesc cu asemenea ocazii, li se poate răspunde: „Ce tovarăși, aveți dvs. alte păreri față de ceea ce a declarat tov. Kádár”? Noi nu suntem în situația de a ne apăra. Acest lucru am vrut să-l recomand ca să nu cădem în greșeala de a confunda elementele naționaliste cu partidul.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Chiar tovarășul Moroșan [Marosán], în discuția cu studenții, a spus: „Dar ce, credeți că mie nu-mi pare rău de Ardeal, pe mine nu mă doare sufletul, eu nu sunt maghiar?”

Tov. Bunaciu Avram: Noi trebuie să dăm răspunsuri ce nu le convin acestor oameni. Să ne informați tovarăși când vi se sesizează aceste lucruri. Chiar ambasadorul din Budapesta nu ne-a informat la timp despre aceste lucruri. Trebuie să informați imediat ministerul despre astfel de manifestări, când sunteți întrebați.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Just, așa trebuie procedat, însă întotdeauna trebuie atrasă atenția că nu trebuie să stai și să lași impresia că ești un om fără de păreri, trebuie să vă documentați bine, să nu vă grăbiți, să răspundeți clar și concret: „Asta este părerea dumitale, consider că ești greșit dumneata”. Dacă nu-ți spui părerea și taci, înseamnă că ești de acord cu ceilalți. Eu dacă aș fi în locul celui care este supus unui astfel de examen, i-aș da răspuns că are o orientare greșită, de unde vine cu asemenea probleme?

Când spun că sunt o țară săracă, câte nu s-ar discuta pe baza aceasta: „Cum poți dumneata să spui acest lucru, când volumul producției globale, când nivelul salariilor este cutare”. Dacă am face o comparație cu nivelul de trai al populației din

România, nu vorbesc de țărâtime, unde mai avem multe de înlăturat, dar chiar oamenii muncii din oraș, nu poate fi pus semnul egalității între nivelul de trai al cetățenilor noștri și cei maghiari. Este rezultatul muncii harnice a poporului maghiar, pentru că munca poporului crează bogății și trebuie pusă problema cum spune un [proverb], că poți să ai tot felul de bogății, dar dacă stau sub pământ nu poți face nimic, dar dacă este un popor harnic și muncitor și din piatră seacă poate să scoată ceva. Dacă am trăi în lumea capitalistă, unde se spune că oamenii sunt lupi, este, dar noi folosim totul în muncă, în care se unifică întregul lagăr socialist, între care există prietenie. Aceste relații cer anumite rânduiele, fără de care nu se poate.

De ce pretindeți că sunteți săraci, că aveți un nivel de viață ridicat. Poate nu v-am dat tot ce ați cerut, dar și dvs. trebuie să găsiți înțelegere, să ne înțelegeți și pe noi. Am spus că am tăiat prea multe păduri, că este în interesul dvs. să tăiem mai mult, deci reducând tăierea pădurilor nu vom avea atât material lemnos. Noi dăm și alături la țările prietene, dar dăm și în țările capitaliste, dumneavoastră nu vindeți în țările capitaliste aluminiu, vând pentru dolari, pentru asta vindem și noi. A discuta însă pe tema asta îi dezumflă pe naționaliști pe toate părțile. Iată de ce spuneți dvs. că sunteți săraci, dar dumneavoastră nu primiți numai din România material lemnos, primiți și din Uniunea Sovietică și din Cehoslovacia. De ce spuneți că sunteți o țară săracă, că nu aveți materii prime, că materiile prime le are România; asta este problema, nu schimbarea pozițiilor economice ale socialismului în dezvoltarea societății. Noi luptăm pentru întărirea solidarității țărilor noastre, pentru relații și mai strânse decât sunt astăzi, dar dacă dumneata vii azi, vii mâine și ridici asemenea chestiuni, asta nu duce la întărirea cauzei noastre. Dar ce, nu am putea să dăm și noi drumul naționaliștilor să vorbească și ei ce cred, credeți că naționaliștii români nu se pricep să vorbească despre aceste lucruri? Dvs. pretindeți ca să ținem pe naționaliștii noștri legați, iar pe ai dvs. să le dăm mai multe avantaje, să le deshidem graiul.

Ce fel de om poți să fii că nu iei poziție demnă! Aici nu este vorba de a crea atmosferă față de ceilalți, dar trebuie să spui că creează atmosferă, dacă a ajuns și în Franța să se vorbească despre unificarea Universității din Cluj. În Universitate acești naționaliști vedeau o citadelă a lor, așa s-a ajuns să avem cămine pentru studenți maghiari, cămine pentru studenți români, cantine pentru maghiari, cantine pentru români, organizații de partid pe naționalități. La prima vedere apare foarte interesant, dar Lenin și Stalin la timpul lor au combătut acestea, această îngustime națională. Eu nu spun că la români nu există, există și la români. Populația din Transilvania a fost foarte frământată. Lucrurile acestea nu pot fi deșărădăcinate fără o luptă dusă zi cu zi. A concepe organizații de partid în limba maghiară numai pentru că avem universitate în limba maghiară, nu este un lucru bun. Aceasta am descoperit târziu. Noi am considerat că aici s-au făcut concesii și nu am rezolvat problema asta. O serie de elemente naționaliste au strecurat într-un manual lucruri urâte despre București, despre propagandist, despre autobiografie și despre altele. Acest manual a circulat 3 ani de zile, până a ajuns în mâna unui tovarăși cinstit, care a văzut aceste lucruri și ne-a informat.

Tov. Emil Bodnăraș: Au așezat cuvintele în așa fel ca să fie cu tâlc.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Aceste lucruri nu au fost sesizate nici de părinții elevilor, care din când în când se mai uită să vadă ce citesc copiii lor, nu au văzut nici profesorii și nici învățătorii cele scrise în aceste cărți. Asta înseamnă că noi am făcut concesii naționaliștilor. Copiii erau obligați să învețe la școlile minorităților. Mi s-a întâmplat să-mi iasă în cale fetița unui turc care voia să învețe

la școală românească și nu i se dădea voie, iar fetița nu voia în nici un caz să învețe la școală în limba turcă. Tatăl copilului era disperat, vroia s-o dea unui român s-o înfieze, numai să poată învăța în școală cu limba de predare română. Direcția Generală din Ministerul Învățământului și Culturii, care se ocupă de învățământul minorităților, era un fel de stat în stat. Această direcție a dus o politică a sa și nu noi am condus. Bányai care conducea acolo era un fel de balerină.

Dacă este vorba să condamni un contrarevoluționar care a împușcat un activist de partid, pe asta l-am ierta, dar pe naționaliștii aceștia care au întreținut simțul naționalismului și șovinismului, peăștia, pe naționaliști, nu-i vom ierta, pentru că sunt cea mai sălbatică fiară, indiferent ce naționalitate au. Acesta este dușmanul periculos al socialismului.

Iată de ce partidul nostru a știut cum să treacă la măsuri. Este bine să cunoașteți cu amănunte aceste lucruri. Vezi că se crează o asemenea atmosferă. Poți oare să taci și să zici că nu știi, că nu cunoști? De ce poți spune dumneata și eu nu pot spune. Spunea cineva înainte de unificarea universităților că nu vom avea greutăți, că vor fi slabe cazurile de răbufniri la noi, că tineretul va primi cu entuziasm măsurile, că corpul didactic va îmbrățișa bine lucrurile. Citiți presa și vedeți ce manifestări de entuziasm are tineretul român și maghiar. Mănâncă la aceleași cantine, locuiesc în aceleași cămine. Ne-am gândit și noi cum o să fie, dacă naționaliștii se vor lega că am desființat universitatea maghiară, atunci am desființat și pe a lui „Babeș” și pe a lui „Bolyai” și i-am zis Universitatea „Babeș-Bolyai”.

Zic ai noștri boanghină, aceasta este o explicație, dar nu are nici un conținut, dar *büdds oláh* înseamnă român puturos, dar de ce este puturos, asta nu o mai spun, aceasta pentru că a pretins să i se recunoască drepturile de naționalitate și nu i s-au recunoscut.

Acum se spune că trupele regimului burghezo-moșieresc din România au fost acolo ca să desființeze revoluția și Republica Sovietică Ungară, asta este adevărat, dar nu le-au trimis comuniștii, ci regimul burghezo-moșieresc român[7]. Ei nu vorbesc despre greșelile revoluției maghiare, vorbesc numai despre părțile bune. Nu au vorbit că nu au dat pământ țăranilor. De ce vorbiți despre români fără nici un fel de discriminare, cum crezi dumneata că poate fi tras la răspundere poporul român de politica dusă de burghezie?

Trebuie să spun că au fost manifestări de solidaritate. Ce poate să creadă populația maghiară dacă se pune așa problema. A ajuns la un așa nivel de conștiință și de pregătire și este demnă de a i se spune cum stau problemele. În România au fost manifestări de simpatie, nu a fost destul de dezvoltată mișcarea muncitorească ca să poată să împiedice burghezia să trimită trupe împotriva Republicii Sovietice Ungare. Nu a fost destul de puternică, că altfel și noi am fi fost una dintre republicile sovietice și poate și noi am fi scăpat de moșieri și de boieri. Nici un comunist cu simț politic nu poate să recunoască asemenea lucruri care provoacă dezgust, dar din păcate așa stau lucrurile. Se dau lucrurilor o așa explicație istorică a faptelor încât îi ațăță și mai tare.

Și noi am putea să dăm apă la moară naționaliștilor în asemenea chestiuni. Transilvania este a noastră, cine locuiește acolo, majoritatea este populație românească. Dacă ai vreo pretenție la această populație întreab-o pe ea ce vrea. Care a fost poziția Partidului Comunist Român? Citiți poziția principială a Congresului al V-lea, că poziția noastră a stat pe principiul autodeterminării[8]. Aceasta este valabilă și pentru populația română și pentru cea maghiară. La cine o cere, la mine, sau la altul, trebuie ținut seama de popor. Lenin are lucrări foarte importante care se

referă la situația din 1912-1913, când nu era definitiv creat procesul de formare a statelor și arată situația clară acolo unde se referă la Imperiul austro-ungar. Trebuie văzut cum pune însuși Marx această chestiune. Trebuie să fiți documentați în cazul când se face o discuție de acest fel. Nu avem nici o teamă și nici o grijă, decât că este un lucru neplăcut, nu poți să taci, pentru că atunci te cred ori vinovat ori prost. Să citiți cuvântarea tovarășului Bodnăraș la aniversarea a 40 de ani a Republicii Sovietice Ungare, pe care a ținut-o la Budapesta.

Noi am spus și ce era Imperiul austro-ungar, pe ruinele acestui imperiu s-au format statele independente, însăși Ungaria s-a ridicat pe ruinele acestui imperiu. S-au născut Ungaria, Iugoslavia, Cehoslovacia, toate s-au născut pe ruinele acestui imperiu. Partea de teritoriu din fostul Imperiu austro-ungar ocupată de populație românească s-a alipit părții celeilalte, asta s-a petrecut pe vremea burgheziei, noi nu am putut să mai facem altceva, astea au fost împrejurările istorice. Acest lucru s-a făcut în timpul lui Horthy. Dacă statele, după cel de al doilea război mondial, ar fi ajuns la concluzia că o parte din Tratatul de la Viena[9] a fost justă, ar fi însemnat că actele lui Hitler și Musolinii au fost și ele juste.

Rákosi s-a dus și la Stalin să se plângă, și Stalin i-a spus să meargă să se întâlnească cu românii. Acum pot să spună că Stalin nu a avut dreptate dacă întrebă pe români. Așa au procedat și față de tovarășii cehoslovaci.

În discuții, unii din șefii misiunilor mai adaugă și de la ei, noi nu negăm perspicacitatea șefilor, dar este mai bine să se spună exact ceea ce spune cutare și cutare, apoi separat pot să spună și părerea lor în legătură cu chestiunea de față. De aceea te-am rugat tov. Pogăceanu să nu faci aprecieri în timpul expunerii, pentru a nu lăsa impresia că noi am fi în război cu tovarășii unguri.

Astea sunt chestiuni pe care le-am amintit acum. Nu trebuie să mergem în întâmpinarea acelor elemente care caută să provoace perturbații, răceală în relațiile noastre, doar de dragul unuia sau altuia care dacă nu face așa cum spune el, înseamnă că sunt relații reci? Trebuie să le explicăm că nu suntem de acord cu ei, să le spunem: „consider că cutare lucru e greșit” și trebuie să le explicăm de ce credem noi că este greșit și că nu e just punctul lor de vedere. Unde nu există logică este un lucru al dracului. Ea este un mijloc extraordinar, este așa cum spun adversarii noștri diabolică, pentru că scoate la iveală adevărul. Dacă nu ai părere sigură este bine să ascuți și să interceptezi bine lucrurile și să spui o părere justă, dacă greșești ai dezavantajul celui care nu s-a documentat suficient.

Mai spun că ei nu sunt documentați, că nu sunt diplomați, nu sunteți, sunteți tovarăși, dar trebuie să fim documentați când discutăm cu cineva, că atunci discutând și având superioritate în discuții, încep să se uite la tine cu alți ochi. Atunci are respect față de tine, altfel are să-ți spună că ești puținel la minte. Și noi când am fost în China, ne cereau să le spunem unele lucruri. Am fi fost oameni ușuratici dacă cunoscând puțin, atât de puține lucruri despre ceea ce ne întrebau, ca să ne dăm părerea. I-am spus tovarășului Mao Tze Dun, pe noi ne interesează succesele dvs., pentru că ele ne pot ajuta, pentru că fiecare țară contribuie cu ceva la tezaurul nostru comun.

Trebuie să recunoaștem că nu întotdeauna reușim să vedem lucrurile în complexitatea lor. Am fi ușuratici dacă ne-am da păreri despre ceea ce am văzut acolo. Ei sunt prudenți, dar noi suntem altfel, nu suntem la fel și noi ne dăm părerea de felul cum privești lucrurile.

Tovarăși, întrucât veni vorba de Transilvania, am început și noi să ne documentăm, pentru că spun că nici Partidul Comunist Român nu a fost de acord cu

tratatul de la Trianon. Iată ce se spune într-un tratat de istorie. (tov. Gh. Gheorghiu-Dej citește dintr-un material).

În împrejurările când se cere efort în vederea întăririi lagărului socialist, sunt încurajate manifestări și tendințe care pot dăuna acestui țel așa de măreț, cu atât mai mult cu cât fiecare țară socialistă trebuie să se preocupe de rezolvarea intensă a forțelor de producție, a regimului democrat popular, să poată trece de la socialism la construirea comunismului. Iată cu ce balast avem de a face și chiar trebuie să-i facem față cu foarte mult calm.

Nu trebuie să fim noi aceia care contribuim la răspândirea unei astfel de situații, unei astfel de stări, ci trebuie să ascultăm și să ne spunem părerea și să spunem că asta este în interesul cauzei noastre, că din punct de vedere istoric, politic și din toate punctele de vedere n-au ce căuta între noi asemenea discuții și asemenea pretenții, trebuie clarificat clar. Dacă taci și asta este ceva, tăcerea este ca mierea. Dar ia să faci o discuție în public, dușmanii vor afla că există asemenea divergențe și desigur că au și aflat. Noi am ținut ermetic aceste lucruri, dar ce te faci când la posturile de radio maghiare se declamă niște poezii ale lui Petőfi, care sunt pline de venin la adresa noastră, a unora și altora, care atâță naționalism, asemenea lucruri desigur că nu au darul de a duce la ceva bun. Dacă ar spune cineva că noi primim cu multă bucurie lucrurile acestea, ar însemna că se înșală. Nu putem să spunem că nu ne produce amărăciune aceste lucruri. Nu trebuie să facem o discuție publică în această privință și nu trebuie să fiți nici activi, că poate că nu este exclus să se desfășoare în felul acesta ca să există anumite cercuri care în mod conștient provoacă și întrețin aceste lucruri. Deci nu trebuie să mergem să ne lăsăm provocați, să fim atenți unde și când, și de ce să facem discuții, și atunci când socotim că sunt împrejurări favorabile să ne spunem părerea față de cele ce aud urechile, să spunem atunci că asemenea lucruri trebuie să le constăți și când îți vine bine găsește și tu un prilej să discuți, să-l inviți la discuție și discuți cu el în așa fel că-ți arăți complet punctul de vedere, dar documentat.

Asemenea pretenții nu sunt juste, au fost încercări după 23 August 1944 să discutăm asemenea lucruri. Mi-au adus la cunoștință părerea lor atât Rákosi, cât și Gerő. N-au făcut un expozeu general, n-au arătat cum se desfășoară evenimentele, n-au descris împrejurările istorice în care aveau loc evenimentele de atunci, ca după aceea să arăt evoluția politicii în România, n-au arătat că noi am ieșit din război, că am adus o mare contribuție.

Ne spuneau că noi am rămas în urmă, că deși noi am fost înainte eliberați, totuși suntem în urma lor, spuneau de asemenea că noi nu am fost hotărâți față de criminalii de război. Că a fost justă poziția noastră în ceea ce privește Transilvania până la acest punct, dar de acum devine o poziție de comoditate, că ar trebui să avem capacitatea să gospodărim comun cu noi Transilvania, că nu ar fi just să spunem că aveți dreptate ca să rămână întreaga Transilvanie la dvs. Noi nu cerem ca naționaliștii întreaga Transilvanie, noi cerem trei județe și un clin. Dracu știe de ce Luca, în discuții, avea ieșiri violente la adresa lor. Îi spuneam: „Lasă oamenii în pace, să spună problemele până la capăt”. El încurca lucrurile, erau suspecte ieșirile lui. Trebuiau conturate bine lucrurile, atunci am spus de unde vine, că noi am avea o atitudine comodă, ar fi justă poziția dvs. când cereți trei județe și un clin până la orașul Stalin, eu nu-mi dau seama, vă rog să ne lămuriti, altfel și noi am putea să spunem că aveți o poziție comodă. Ce s-ar întâmpla atunci dacă am concepe punctul de vedere al dvs., s-ar întâmpla să aveți și dvs. probleme naționale nu numai noi, ar fi tot atâta populație românească cât avem și noi în România po-

pulație maghiară. Atunci mi-a răspuns: „Aceasta ar fi că minoritatea maghiară în România s-ar bucura de condiții egale cu poporul român”.

Atunci l-am întrebat de ce crede că în viitor nu vor fi create condiții ca naționalitățile conlocuitoare să se bucure de aceleași drepturi cu poporul român. Atunci l-am întrebat că ce le trebuie populația românească zălog. A fost așa de tare surprins de lucrul ăsta că s-a roșit. Vă rugăm să ne lămurii de ce trebuie să aveți atâta populație românească în Ungaria câtă populație maghiară are România. Le-am spus să nu aibă nici o grijă, pentru că noi nu vom menține monarhia până în pânzele albe.

Ce putea să răspundă, am spus: „Poate aveți alte motive, am vrea să le cunoaștem”. S-au sucit, s-au învârtit, până la urmă au spus că ei au greutateți mari în Ungaria și că noi trebuie să-i ajutăm. Asta este altceva, să cunoaștem în ce constă ajutorul. Ne-au spus că sunt atacați de naționalitatea maghiară că nu poartă interes pentru populația maghiară care trăiește în afara granițelor Ungariei, că sunt lipsiți de sentimentul național, că nu ne interesăm de populația maghiară, că am uitat-o, că nu suntem pătrunși de sentimente patriotice, că nu suntem maghiari, că suntem străini de interesele poporului maghiar și că avem mari greutateți în această privință. Și dvs. ce le spuneți lor, am întrebat, pentru că vedeți tovarăși, noi vrem să învățăm de la dvs., că și la noi sunt naționaliști. Da! Și la noi sunt naționaliști, dar îndrăznește careva să spună că soluția dată pentru Basarabia și Bucovina nu este justă? Acela care ar îndrăzni să spună s-ar izbi de o așa lovitură că i-ar trece pofta să mai spună.

Pe urmă iar au început să vorbească de greutateți, că la ei este mai greu. Că naționaliștii vor toată Transilvania, că ei vor numai trei județe și un clin. I-am întrebat dacă consideră justă atitudinea lor atunci când pretind 3 județe și un clin, pentru că dacă le-am da atât, naționaliștii ar vrea-o toată. Tigrlui când îi este foame, dacă-i dai puțin și nu se satură urlă în continuare și mai tare, așa sunt și naționaliștii, urlă ca un tigru înfometat. Dvs. ne recomandați să-i dăm o bucată, nu toată porția, credeți că nu o să urle mai tare, credeți că o să vă acuze mai puțin de lipsă de patriotism. Atunci o să zică că ați împărțit cu România Transilvania, atunci o să urle acest tigru și mai tare. De ce vreți să-i ațâțați pofta.

Desigur că eu nu pot să spun că i-am convins, dar nu au avut nici un argument, au fost bătute pas cu pas. Că dacă ar fi tot atâta populație română în Ungaria, cât este maghiară în România, populația maghiară ar fi respectată, aceste argumente le-am repetat de multe ori. Întotdeauna să repetați până la oboseală lucruri care nu-i plac celuilalt, dar fără să-l lămurii.

Ei au apărut și în numele Uniunii Sovietice. Au spus că și tovarășii sovietici n-ar avea nimic împotriva dacă ne-am înțelege. Pe ce chestiune să ne înțelegem? Noi am rezolvat problemele care trebuiau. Am rezolvat problema cu Cadrilaterul, care era teritoriu bulgar, am rezolvat problema Bucovinei și Basarabiei, au fost lucruri care au trebuit din punct de vedere politic necesar să se rezolve așa. Dacă România ar fi rămas burgheză, sigur că comuniștii ar fi privit spre Basarabia, pentru că acolo era progresul. Problema națională își capătă o rezolvare totală în timpul socialismului. Nu s-au mulțumit cu asta, s-au întors înapoi. La Paris la fel eram și eu în delegație și era și Gerő. Rákosi era plecat la Londra să discute cu [Clement] Attlee în legătură cu Transilvania cum să facă. Attlee i-a spus că este un lucru deosebit de important și că laburiștii sunt gata să sprijine această chestiune. Despre aceste lucruri i-am spus direct lui Rákosi într-o discuție la nivel înalt pe care am avut-o cu el. El arunca vina pe Nagy Imre, până când fiindu-i teamă ca discuția să nu se ducă mai departe, ne îmbia să mergem la masă, pentru ca să uităm acest lucru. El i-a relatat toată discuția pe care a avut-o lui Walter Roman, chiar i-a spus

total, pe unde a fost. Cu această ocazie, eu i-am spus totul lui Rákosi; când a auzit, s-a făcut mai mic decât era. Rákosi avea obiceiul să meargă peste tot, de aici colo. A acuzat și Uniunea Sovietică că nu ajută Ungaria să-și capete Transilvania.

La Paris au venit și mi-au zis: „Tovarășe Dej, eu vreau să am cu dumneata o discuție, vrem să stabilim un limbaj comun asupra frontierelor”, au insistat spunând că doar suntem la Paris, nu în țară la noi. Le-am spus că nu este bine, pentru că o să se vadă că există divergențe între noi, și că eu nu am mandat să discut cu el. „Nu se poate concepe punctul dvs. de părere, altfel ar însemna să recunoaștem că actele săvârșite de Hitler și Mussolini au avut ceva bun și a fost necesar să declanșeze războiul acesta”. Am stat de vorbă și cu Molotov în această privință, eu la Molotov nu am observat că îi susține pe ei, dar este probabil că o fi fost la el și le-a spus să vină la noi și să discute cu noi aceste probleme. Se poate acest lucru, pentru că tovarășii sovietici sunt foarte delicați, nu vor să se amestece în aceste lucruri.

Așa că noi ne-am întâlnit cu problema asta de la eliberare și până astăzi pe diferite trepte, la diferite intensități, în diferite forme. Nu întâmplător este faptul că în timpul contrarevoluției pe străzile Budapestei a apărut organizația tăietorilor de capete, cu capete de oameni în baionete și strigau că vor Transilvania.

Eu sunt convins că până la urmă se vor liniști, pentru că nu vor avea nici un fel de argument, nimeni nu poate să le satisfacă o asemenea dorință. În loc să-și vadă de treabă, să construiască socialismul, umăr la umăr, să nu producă neînțelegeri la alții, se ocupă de asemenea lucruri. Dacă au nedumeriri, noi am discutat și vom mai discuta și în viitor dacă va trebui să ne spunem vreo părere într-o problemă sau alta. De aceea și dvs. unde vă găsiți, întrucât reprezentanții oficiilor diplomatice obișnuiesc să transmită anumite lucruri, trebuie să spuneți ceea ce trebuie.

Problema aceasta este așa cum noi am începe să ne referim la Tibet și să ne interesăm despre el de când aparține Chinei. Noi îi sprijinim pe tovarășii acolo, și orice cauză justă sprijinim. Datoria noastră este să nu stăm cu mâna în sân, ci să discutăm, dar documentați. Eu nu pretind că veți ajunge să-i convingeți să tacă, dar trebuie să fiți documentați; datoria noastră este să ne spunem părerea că nu este just ceea ce spun ei. Ar fi bine să vă documentați foarte puternic, statistica să o aveți acolo și când întreabă cineva să spuneți că putem să vă arătăm cum stau lucrurile. Trebuie să facem și noi oleacă de istorie. Avem ceva dintr-un manuscris al lui Marx, unde se referă la războaiele țărănești, în principiu se referă la Transilvania, exprimă păreri despre Transilvania, face pe Kossuth trădător, că i-a trădat pe slovacii lui și slugărește pe unguri. Arată cum sunt apăsați românii, cehii și slovacii, arată că 2/3 din populația Transilvaniei este românească. Marx începuse să învețe și limba românească, într-un loc erau și unele cuvinte românești, în loc de țară se scria țzară[10]. Cine se documentează mai bine, cine nu vede Transilvania ca o Sahară, are dreptate.

Tov. Zaharescu Barbu[11]: Acum treaba lor este ce facem noi cu Universitatea din Cluj. Tov. Bodnăraș când a fost la Budapesta și acolo a fost întrebat.

Tov. Pogăceanu: Ambasadorul indian în Ungaria m-a întrebat în public la o masă, după ce eu am prezentat toastul, indianul mi-a zis: „Ați vorbit frumos, dar ce faceți dvs. cu Universitatea din Cluj”, și eu i-am prezentat acest medalion așa cum mi-l spusese tov. Răutu când a trecut spre Paris.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Toate lucrurile acestea în legătură cu relațiile cu tovarășii unguri au fost o preocupare pentru noi și continuă să formeze obiectul de preocupare, pentru că nu ne este indiferent la ce situație se poate ajunge continuarea unor astfel de lucruri. Noi le-am spus părerea și le-o vom spune și în viitor. Ce este interesant este că la noi aceasta nu a constituit o problemă. Ați citit în presă,

să citești ce spune [Edgár] Balogh! Am înregistrat aceasta ca să se vadă care este părerea corpului didactic și a studenților, să se vadă că la noi nu este o problemă. Aici este vorba de majoritatea acelor care învață la Cluj și a corpului didactic, ei nu au pe cine conta acolo, pe unde a fost a plecat cu coada între picioare. Nu-i poate ajuta nimeni decât cu un oftat.

Noi vă sfătuim, părerea mea este că ce a spus Bunaciu așa trebuie să fie. Noi nu putem să spunem că nu sunt greutăți, dar toate astea fac parte din greutățile care s-au ivit pe parcurs. De aici nu trebuie trasă concluzia că avem relații încordate cu Ungaria. Noi evităm ca să nu se ivească alte discuții. Noi am atras atenția din când în când. Nu am vrut să facem o problemă ca să discutăm, că asta înseamnă că te-ai pus în situația de a discuta.

Tov. Bodnăraș Emil: Noi am constatat că această atmosferă se constată că este întreținută numai într-o parte a țării. Noi am fost la Debrețin și a fost acolo o atmosferă foarte caldă. Numai mica burghezime și refugiații din Ardeal, care au umplut aparatul de stat, aceștia întrețin asemenea atmosferă. După vizita lui Kádár, când acesta și-a spus deschis părerea, pentru că Rákosi niciodată nu a avut putere să facă această declarație, întors acasă Kádár, mica burghezime s-a pus cu presiuni asupra lui. Chestiunea cu Ungaria săracă este o altă formă a aceluiași lucru. Și tovarășul Hrușciiov s-a ocupat de această problemă și a amintit de elementele nestatornice din partid care fac jocul dușmanului. Sigur, Ungaria nu este singură și noi le-am spus răspicat în primele zile ale contrarevoluției. Ei au prieteni și au simțit acest lucru.

München în cuvântarea ținută în fața Parlamentului avea menționați și pe români, noi când am primit textul am găsit acest lucru, însă când a vorbit a omis să mai spună de români. Nici în presa de partid nu a mai apărut. Noi am intervenit, ei s-au simțit foarte prost, și-au cerut scuze, însă faptul este că nu s-au smuls de sub influența naționaliștilor. Noi suntem siguri, situându-se pe o atitudine fermă, principială, până la urmă vor recunoaște că poziția exprimată în Declarația lui Kádár este cel mai bun sprijin adus unității clasei muncitoare în construirea socialismului, ca parte integrantă a construcției socialiste. Noi trebuie să luptăm pentru a îndepărta toate aceste neajunsuri, pentru a împiedica pe cei care răspândesc și creează atmosferă, fiind activi, atunci când avem prilejul să luăm poziție în felul în care s-a arătat aici.

Tov. Pogăceanu este acolo cotate așa, am ceva de spus la conducerea Partidului Muncitoresc Român, îl chem pe Pogăceanu și-i spun. Va trebui să nu te bagi în vreo discuție cu ei, pentru că asta înseamnă că ți-a dat cineva sarcina să discuți. Când ți se spune, să le spui că nu ai ce discuta, ei să discute cu cine trebuie, nu cu dumneata, să le spui că „nu am mandat să discut cu dumneata asemenea lucruri”. Trebuie stabilită o tactică specială cu Biroul Politic. Asculți și până la urmă spui că nu ai nimic de spus.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: De certat nu trebuie să te cerți cu ei. Trebuie să te pregătești, nu trebuie să intri nepregătit în discuții. Eu am avut o strângere de inimă când te-am ascultat, îmi aduceam aminte de toate cele discutate înainte când se punea problema de graniță. Te faci și dumneata că ești surprins de unele lucruri. Dacă începi să discuți cu dâșii, ei încep să vorbească de Trianon.

Cum am văzut articolul lui Daicoviciu, Cheresteșiu și Bányai[12], gata, au început să spună că nu sunt de acord cu el. Când a venit la noi ministrul Agriculturii, aici a spus cuvinte frumoase, dar când s-a dus acasă a început să discute că trecând pe la Cluj a văzut că situația este ca în 1946, că este o atmosferă grea, că populația maghiară o duce greu, că a văzut maghiari cu lacrimi în ochi. A spus asta pentru că îl preocupă acest lucru și vedea ce ar fi dorit el să vadă, nu re-

alitatea. Pe cine a văzut, la concret să spună. Trebuie să i se spună că asta este sofistică și că ar trebui să se lase de treaba asta.

Mai aveți ceva? Ar trebui, și chiar ar fi de dorit, să se strângă un material și să se pună la dispoziția lor ca să se poată documenta.

Tov. Bunaciu Avram: S-a pus de luni.

Tov. Gh. Gheorghiu-Dej: Să fie la voi ca un material documentar, să nu transpire afară, ca să nu lase impresia că noi ne apărăm împotriva cuiva. Trebuie să ne gândim bine ca nu cumva vreunul să facă vreo gafă.

(Arh.St.București, CC al PCR. Cancelarie, dos. 28/1959, f.1-26)

[1] Vasile Pogăceanu, fost prefect de Cluj de la finele anului 1944 până în primăvara lui 1945, ulterior ministru al Cultelor (1951-1953), ambasador în Ungaria (1959-1960), RPD Vietnam (1961-1964), Laos (1963-1965) și Siria (1967-1973). A încetat din viață la 18 martie 1986.

[2] Gheorghe Trestian îndeplinesc funcția de vicepreședinte al Comitetului de Stat pentru Colectarea Produselor Agricole (1952-1955).

[3] Ghizela Vass (n. 1912) fusese adjuncta lui Al. Moghioroș la secția de relații internaționale a PCR. Între 1948-1984 a fost membru al CC al PCR, secretar al organizației PCR din București (din 1953, când a fost exclusă din Secția Externă a CC, în urma campaniei antievreiești din rândurile nomenclaturii) și șef de secție la CC al PCR (1975-1984). În 1980, fiica și ginerele ei (Eugen Zeiligsohn, medic) au plecat într-o excursie în Europa, stabilindu-se ulterior în SUA.

[4] Gheorghe Vidrașcu a fost ambasador în Cehoslovacia între 10 august 1957 și 30 iunie 1959. Pe la finele lui 1944 fusese adjunctul directorului Serviciului Special de Informații, apoi primar al Ploieștiului (1945-1948) și prefect de Prahova (1948), inspector în Ministerul Afacerilor Interne (1948), vicepreședinte al Consiliului de Miniștri (1953), membru al prezidiului Marii Adunări Naționale (1953-1957).

[5] Alexandru Lăzăreanu (n. 1913) era adjunct al ministrului Afacerilor Externe, apoi ambasador în Marea Britanie și Islanda (1961-1966), în Belgia și Luxemburg (1968-1978), iar în paralel și în Volta Superioară (1970-1976).

[6] CAER – Consiliul de Ajutor Economic Reciproc – a fost creat în 1949, pentru țările socialiste din Europa, ca o reacție la planul Marshall, și avea drept scop organizarea unei colaborări economice între țările semnatare.

[7] La finele primului război mondial, în urma unei revoluții, la 21 martie 1919 s-a proclamat Republica Sovietică Ungară, care și-a creat o Armată Roșie, a naționalizat întreprinderi, proprietăți funciare etc. În acest context, din aprilie până în august 1919, armata română a intervenit în Ungaria, pentru înlăturarea guvernului sovietelor.

[8] Este vorba de Congresul al V-lea PCR, ce a avut loc la Moscova, între 3-24 decembrie 1931.

[9] Referința se face la Arbitrajul de la Viena, din 30 august 1940, în urma căruia Transilvania de nord-vest și partea locuită de secui au revenit Ungariei.

[10] Asupra existenței acestui manuscris al lui Marx la Institutul Internațional de Istorie Socială din Amsterdam a atras atenția istoricul polonez Stanislaw Schwann, autoritățile române depunând serioase eforturi pentru a recupera acest material, dar și altele, care au constituit baza editării volumului *K. Marx – Însemnări despre români* (reeditată la Iași de C. Hușanu, Edit. Moldova, 1995). Asupra acestui aspect vezi: P. Niculescu-Mizil, *O istorie trăită*, București, Edit. Enciclopedică, 1997, p.251-293; Pavel Țuguș, *Istoria și limba română în vremea lui Gheorghiu-Dej. Memoriile unui fost șef de secție a CC al PMR*, București, Edit. Ion Cristoiu, 1999, p.177-187.

[11] Barbu Zaharescu (n. 1906), fostul rector al Institutului „Maxim Gorki”, ulterior ambasador în Argentina (1955-1956), Turcia (1956-1959), China și RPD Vietnam (1959-1961). A fost membru al CC al PCR (1955-1974) și membru al Comisiei Centrale de Revizie (1974-1984).

[12] Este vorba de studiul semnat de C. Daicoviciu, L. Bányai și V. Cheresteșiu, *La Transylvanie pendant la première guerre mondiale et son union avec la Roumanie*, în „Nouvelles études d'histoire”, II, 1960, p.541-556. Volumul în care a apărut articolul era consacrat celui de-al XI-lea Congres Internațional de Științe Istorice de la Stockholm, din 21-28 august 1960, delegația română fiind compusă, în afara celor trei autori menționați, din A. Oțetea, Em. Petrovici, Em. Condurachi, M. Petrescu-Dâmbovița, Ștefan Pascu, Vasile Maciu, Ștefan Ștefănescu, M. Berza, Fr. Pall, D.M. Pippidi ș.a.